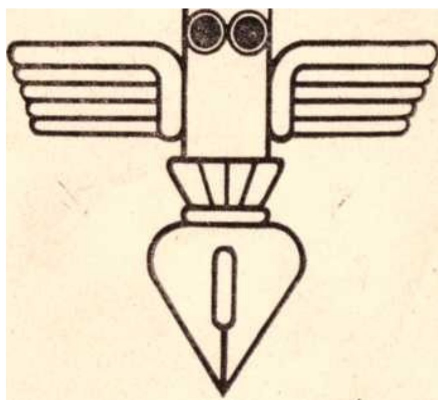
EDWARD PAGE MITCHELL
OMUL DE CRISTAL

EDITURA UNIVERS
Bucureşti – 1*0310
THE CRISTAL MAN
by
Edward Page Mitchell
Doubleday & Comp. New York, 1973
EDITURA UNIVERS.
COLECŢIA ROMANELOR
ŞTIINŢIFICO-FANTASTICE

în noaptea de 6 noiembrie 1379, pe la orele unsprezece şi un sfert, venind în grabă pe una din străzile de deasupra vechiului rezervor, am cotit către Fifth Avenue şi m-am ciocnit brusc de un individ ce venea din sens opus.

Era foarte întuneric în locul acela şi nu am putut vedea persoana de care avusesem onoarea să mă lovesc. Cu toate acestea, mintea mea obişnuită cu deducţia îmi furnizase câteva date precise cu privire la el, încă înainte

de a-mi fi revenit pe deplin din şocul întâlnirii.

Iată unele dintre ele: era un om mai greu decât mine şi mai sigur pe picioare; dar îi lipseau exact nouă centimetri ca să fie de înălţimea mea. Purta o pălărie de mătase, o manta sau o pelerină dintr-un material greu, de lână, şi galoşi sau şoşoni. În vârstă de aproximativ treizeci şi cinci de ani, născut în America, studiase la o universitate germană – Heidelberg sau Freiburg – era impulsiv din fire dar se purta politicos şi atent în relaţiile cu ceilalţi. Nu era în întregime împăcat cu lumea: exista ceva ce căuta să ascundă, în viaţa sa sau în plimbarea din noaptea aceea.

Cum puteam şti toate acestea, deşi nu-l văzusem pe străin şi când doar o singură vorbă îi scăpase de pe buze? Ei bine, ştiam că este mai voinic şi mai sigur pe picioare, deoarece eu fusesem cel zvârlit înapoi, şi nu el. Ştiam că sunt exact cu nouă centimetri mai înalt decât el, deoarece vârful nasului îmi mai zvâcnea încă din pricina întâlnirii cu borul ţeapăn, tăios, al pălăriei sale. Mâna pe care o ridicasem fără voie ajunsese piuă în – dreptul tivului pelerinei. Purta galoşi deoarece nu-i auzisem paşii. Pentru o ureche exersată, timbrul vocii trădează la fel de bine vârsta, ca şi trăsăturile chipului pentru ochi. În prima clipă, mâniat de neîndemânarea mea, exclamase: Ox! vorbă pe care doar un neamţ ar fi spus-o într-o astfel de împrejurare. Pronunţia guturală îmi dezvăluia, însă, că vorbitorul era un neamţ născut în America şi nu un american trăit în Germania, şi că educaţia sa germană provenea de la sud de râul Main. Mai mult, cultura şi buna sa creştere se vădeau chiar şi atunci când înjura. Am ajuns la concluzia că nu se grăbea în mod deosebit, dar că dorea din anumite motive să nu fie recunoscut, din faptul că, după ce a acceptat în tăcere scuzele mele politicoase, s-a aplecat să ridice şi să-mi înapoieze umbrela, după care şi-a continuat drumul tot atât de fără zgomot precum venise.

Din principiu, îmi verific întotdeauna – când este cu

putinţă – concluziile. Aşa încât m-am reîntors în străduţă şi am urmărit străinul până la un felinar ce se afla către mijlocul cvartalului. Eram, cu siguranţă, la mai puţin de cinci secunde în urma lui. Nu exista alt drum pe care ar fi putut s-o ia. Nu auzisem în calea mea nicio uşă deschizându-se sau închizându-se. Şi totuşi, când am ieşit din întuneric, silueta care ar fi trebuit să fie în faţa mea nu se afla acolo. Nu se vedea nici om. nici umbra vreunui om.

Grăbindu-mă cât puteam către felinarul cel mai apropiat, m-am oprit sub el şi am ascultat. Strada părea pustie. Razele flăcării galbene răzbăteau cu greu prin întuneric. Treptele şi uşa de la intrare ale casei de piatră cafenie de peste drum de felinar erau însă destul de bine luminate. Cifrele aurii de deasupra uşii se vedeau limpede. Am recunoscut casa: numărul îmi era familiar. În timp ce şedeam sub lampa de gaz, am auzit un zgomot slab pe trepte şi scârţâitul cheii în broască. Uşa de la vestibulul casei se deschise încet, apoi se închise cu o izbitură ce stârni

1 Boule! (Germ.)

fi ecouri în stradă. Aproape numaidecât se auzi cum se deschide şi se închide şi uşa interioară. Nu ieşi nimeni. În măsura în care mă puteam bizui pe ochi pentru a-mi da de ştire ce se petrece la nici trei metri depărtare şi în plină lumină, nimeni nu intrase în casă.

Cu convingerea că aveam la îndemână prea puţin material pentru o aplicare riguroasă a procesului de deducţie, am stat timp îndelungat străduindu-mă din răsputeri să ghicesc explicaţia acestei întâmplări stranii. Am încercat un simţământ nedesluşit al inexplicabilului, care se învecinează aproape cu groaza. A fost o uşurare să aud paşi pe trotuarul de peste drum şi, întorcând ochii, să văd un poliţist care îşi legăna bastonul negru şi lung de cauciuc şi mă urmărea cu privirea.

II

Această casă, de culoarea şocolatei, a cărei uşă de intrare se deschisese şi se închisese la miezul nopţii fără vreun semn că ar fi fost la mijloc mâna omului, îmi era, aşa cum am mai spus, binecunoscută. O părăsisem cu mai puţin de zece minute înainte, după ce petrecusem seara cu prietenul meu Bliss şi cu fiica. să pandora. Casa făcea parte din acea categorie de clădiri în care fiecare etaj alcătuieşte o locuinţă de sine stătătoare. Etajul al doilea era locuit de Bliss de la întoarcerea sa din străinătate, adică de douăsprezece luni. Îl stimam pe Bliss pentru minunatele sale însuşiri sufleteşti, în vreme ce mintea sa, întristător de lipsită de logică şi neştiinţifică, îmi stârnea o milă adâncă. Pe Pandora o adoram.

Vă rog să înţelegeţi că admiraţia mea pentru Pandora Bliss era fără speranţă; şi nu numai fără speranţă, dar şi resemnată la această lipsă de speranţă, în cercul nostru de prieteni exista convenţia tacită de a respecta în orice împrejurare situaţia specială a acestei tinere fete, anume aceea de a fi căsătorită cu o amintire. Îi făceam curte Pandorei cu reţinere şi nu cu patimă – atât cât să-i mulţumim cochetăria, fără a zgândări rănile inimii sale învăduvite. De partea ei, Pandora se purta cu neasemuită cuviinţă. Nu ofta prea vădit când i se făcea curte şi îşi ţinea în frâu cum nu se poate mai bine admiratorii, ca să le poată curma scurt orice avânt ori de câte ori o copleşeau amintirile triste şi dragi.

Socoteam că se cuvenea să-i reamintim Pandorei de datoria pe care o avea faţă de tinereţea şi frumuseţea ei şi s-o îndemnăm să se lepede de trecutul mort ca de o carte închisă şi să păşească în viaţa vie a clipei de faţă. Dar după ce ne răspunsese o dată că acest lucru era pentru totdeauna cu neputinţă, am considerat că nu era nimerit să mai insistăm asupra subiectului.

Amănuntele tragicului episod trăit de domnişoara Bliss în Europa nu ne erau pe deplin cunoscute. Se ştia,

vag, că se îndrăgostise pe când se afla peste hotare şi că se purtase uşuratic cu iubitul ei; că acesta dispăruse, lăsând-o fără nicio veste cu privire la soarta sa şi cu remuşcări veşnice pentru purtarea ei nechibzuită. De la Bliss adunasem câteva date disparate, dar neîndestul de legate între ele pentru a alcătui o istorie a cazului. Nu exista temei să se creadă că iubitul Pandorei s-ar fi sinucis. Numele lui era Flack. Era om de ştiinţă. După părerea lui Bliss, era un prost. După părerea lui Bliss, Pandora era o proastă că îşi făcea sânge rău în ceea ce îl priveşte. După părerea lui Bliss, toţi oamenii de ştiinţă erau mai mult sau mai puţin nişte proşti.

III

În anul acela am luat masa de Ziua Gratitudinii cu familia Bliss. Seara, am căutat să impresionez adunarea povestind întâmplările misterioase din noaptea ciocnirii mele cu străinul. Povestea nu a provocat însă reacţia scontată. Două sau trei persoane antipatice schimbară priviri pline de înţeles între ele. Pandora, neobişnuit de gânditoare, asculta aparent cu nepăsare.

Tatăl ei, în neputinţa sa prostească de a înţelege orice în afara obişnuitului, râse făţiş, şi chiar merse atât de departe incit să pună la îndoială buna mea credinţă în observarea „fenomenului”.

Oarecum jignit, şi poate puţin zguduit în propria mea încredere în „minune”, am căutat o scuză ca să mă retrag mai devreme. Pandora mă însoţi până în prag.

— Povestea ta, spuse, m-a interesat în mod deosebit. Şi eu aş putea povesti întâmplări petrecute în şi în jurul acestei case care te-ar surprinde. Cred însă că lucrurile încep să se limpezească. Trecutul trist aruncă o rază de lumină – dar să nu anticipăm. De dragul meu, mergi până la capăt în problema, asta.

Tânăra fată oftă urându-mi noapte bună. Mi s-a părut că aud şi un al doilea oftat, mai adânc decât al ei, şi prea

limpede pentru a fi un ecou.

Am început să cobor scara. Abia coborâsem câteva trepte, când am simţit mâna unui bărbat lăsându-se, din spate, greu pe umărul meu. Primul gând a fost că Bliss m-a urmărit în coridor, viind să-şi ceară iertare pentru mojicia sa. M-am întors pentru a întâmpina acest prim pas către împăcare. Nu se vedea nimeni.

Din nou mâna îmi atinse braţul. M-am cutremurat în pofida încrederii mele în raţiune.

De data aceasta mâna mă trase uşor de mâneca hainii, ca şi cum m-ar fi poftit să urc sus. Am urcat o treaptă sau două, şi apăsarea de pe braţul meu a slăbit. M-am oprit, şi invitaţia tăcută se repetă cu o insistenţă care nu lăsa nicio îndoială cu privire la ce se dorea de la mine.

Am urcat scările împreună, nefiinţa deschizând drumul, eu urmând-o. Ce călătorie neobişnuită! Coridoarele erau puternic luminate de lămpi cu gaz. Ochii îmi erau mărturie că nu se afla nimeni în afară de mine pe scară. Dar dacă închideam ochii, iluzia – dacă iluzie putea fi numită – era deplină. Puteam auzi în faţa mea scârţâitul treptelor, mersul uşor, dar perfect desluşit, în pas cu al meu, chiar şi răsuflarea regulată a însoţitorului meu, a călăuzei mele. Întinzând mâna, puteam atinge şi pipăi poalele hainii sale – o pelerină grea din stofă de lină căptuşită cu mătase.

Am deschis brusc ochii. Şi iarăşi îmi adeveriră că eram cu desăvârşire singur.

Mintea mea se afla acum în următoarea dilemă: cum să ştiu dacă văzul mă înşela, în timp ce auzul şi pipăitul mă înştiinţau corect – sau invers, dacă vrea chile şi degetele mă minţeau, în timp ce ochii spuneau adevărul. Cine să fie arbitru, atunci când simţurile se contrazic reciproc? Raţiunea? Raţiunea era înclinată să recunoască prezenţa unei fiinţe înzestrate cu gândire, a cărei existenţă era categoric negată de cel mai demn de crezare dintre

simţuri.

Atinserăm etajul cel mai de sus al clădirii. Uşa care ducea în coridorul comun se deschise, parcă de la sine. Înăuntru, o perdea păru că se dă singură la o parte şi stă ridicată cât să-mi înlesnească intrarea într-o încăpere unde fiecare amănunt trăda bunul gust şi dragostea de învăţătură. Un foc bun ardea în cămin. Pereţii erau acoperiţi cu cărţi şi tablouri. Fotoliile erau adânci şi primitoare. În cameră nu era nimic misterios, nici nepământean, nimic diferit de obiectele care întovărăşesc viaţa noastră de fiecare zi.

Acum mintea mea se descătuşase şi de ultimele bănuieli de supranatural care mai dăinuiseră. Fenomenele ce mi se dezvăluiau poate că nu erau inexplicabile; îmi lipsea doar cheia lor. Purtarea gazdei mele nevăzute trăda o fire prietenoasă. Mi-a fost dat să urmăresc cu calm desăvârşit un şir de manifestări ale unor obiecte neînsufleţite, dar înzestrate parcă cu energie proprie.

În primul rând, un fotoliu mare turcesc lunecă dintr-unul din colţurile camerei şi se apropie de cămin. Apoi un scaun cu spătar drept porni dintr-un colţ şi înaintă până se propti drept în faţa primului. O măsuţă cu trei picioare se ridică vreo câţiva centimetri deasupra podelei şi luă loc între cele două scaune. Un volum gros *in-octavo* se desprinse din locul său de pe raft şi pluti liniştit prin aer la înălţimea de un metru, un metru şi ceva, poposind cu măiestrie pe masă. O pipă de porţelan, frumos smălţuită, părăsi un cârlig din perete şi se alătură volumului. O cutie de tutun sări de pe bufet. Uşa unui dulap se legănă deschizându-se, iar o carafă şi un pahar de vin călătoriră împreună, ajungând deodată la aceeaşi destinaţie. Totul în cameră părea pătruns de spiritul ospitalităţii.

M-am aşezat în fotoliu, am umplut paharul cu vin, mi-am aprins pipa şi am cercetat cartea. Era intitulată *Handbuch der Gewebelehre* şi autorul se numea Bussius

din Viena. Când am pus apoi cartea înapoi pe masă, ea se deschise singură la pagina patru sute patruzeci şi trei.

— Nu v-aţi speriat, nu-i aşa? întrebă o voce, la mai puţin de un metru de mine.

IV

Această voce avea un timbru familiar. O recunoscui: era vocea pe care o auzisem pe stradă în noaptea de şase noiembrie, vocea care mă făcuse „bou”.

— Nu, am spus, nu sunt speriat. Sunt om de ştiinţă, obişnuit să considere că orice fenomen poate fi explicat pe baza legilor naturii, presupunând bineînţeles că aceste legi ne sunt cunoscute. Nu, nu sunt înspăimântat.

— Cu atât mai bine. Sunteţi om de ştiinţă ca şi mine – aici vocea gemu – om de acţiune şi prieten al Pandorei.

— Iertaţi-mă, intervenii. De vreme ce s-a pronunţat numele unei domnişoare, ar fi bine să ştiu cu cine, sau cu ce, stau de vorbă.

— Acesta este tocmai lucrul pe care doresc să vi-l împărtăşesc, răspunse vocea, înainte de a vă cere să îmi faceţi un mare serviciu. Numele meu este, sau a fost, Stephen Flack. Sunt, sau am fost, cetăţean al Statelor Unite. Situaţia mea exactă din prezent este pentru mine o taină tot atât de mare cât este, bănuiesc, şi pentru dumneavoastră. Dar sunt, sau mai bine zis am fost, un om cinstit şi un gentleman, şi aş vrea să vă strâng mâna.

Nu am văzut nicio mină. O întinsei totuşi pe a mea şi întâlnii strângerea unor degete calde, vii.

— Acum, reluă vocea, după acest pact de prietenie, fiţi bun şi citiţi pasajul la care am deschis cartea de pe masă.

Redau mai jos o traducere aproximativă a ceea ce am citit în limba germană:

„Deoarece culoarea ţesuturilor organice care alcătuiesc trupul omenesc depinde de prezenţa anumitor substanţe aparţinând categoriei a treia, conţinând toate

fier ca unul dintre componentele de bază, rezultă că tonalitatea cromatică ar putea varia în funcţie de anumite modificări chimico-fiziologice bine definite. Un exces de hematină în globulele roşii dă o nuanţă mai rumenă oricărui ţesut. Proporţia de melanină, care colorează coroida ochilor, irisul, părul, poate fi sporită sau micşorată în baza unor legi formulate recent de Schardt din Basel. În epidermă excesul de melanină conduce la rasa neagră, deficitul la albinos. Hematina şi melanină, împreună cu biliverdina galben-verzuie şi urocianina roşie-gălbuie, sunt pigmenţii care conferă culoare ţesuturilor, care altfel ar fi transparente, sau aproape transparente. Regret că nu pot divulga rezultatele încununate de succes ale unor experienţe histologice extrem de interesante, conduse de neobositul cercetător Frohliker, în direcţia eliminării nuanţei de roz din trupul omenesc prin mijloace chimice”.

— Timp de cinci ani, continuă tovarăşul meu nevăzut după ce terminasem de citit, am fost studentul şi asistentul de laborator al lui Frohliker la Freiburg. Bussius ghicise numai pe jumătate importanţa experienţelor noastre. Am atins rezultate atât de uimitoare, încât securitatea publică impunea ca ele să nu fie date publicităţii, nici măcar în cadrul lumii ştiinţifice. Frohliker a murit acum un an în august.

Aveam încredere în geniul acestui mare gânditor şi om minunat. Dacă ar fi răsplătit credinţa mea oarbă cu aceeaşi încredere deplină, nu aş fi astăzi o jalnică epavă. Dar reţinerea sa înnăscută, şi grija cu care toţi savanţii îşi tăinuiesc rezultatele încă neconfirmate, m-a ţinut în neştiinţă cu privire la formulele de bază ale experienţelor noastre. Ca discipol, eram familiarizat cu detaliile practice de laborator ale cercetării; dar numai profesorul deţinea secretul fundamental. Urmarea a fost pentru mine o soartă atât de înfricoşătoare, cum nu a mai fost hărăzită nici unei fiinţe omeneşti de la blestemul lui Cain şi până astăzi.

Strădania noastră s-a îndreptat la început către mărirea şi varierea cantităţii de substanţă pigmentară din organism. De pildă, sporind proporţia de melanină adusă sângelui prin intermediul hranei, am reuşit să facem dintr-un blond un brun, şi dintr-un brun un om cu pielea tot atât de neagră ca şi cea a unui african. Aproape că nu există vreo nuanţă pe care să nu o fi putut da pielii, prin modificarea şi varierea proporţiei anumitor compuşi. Experienţele se făceau de obicei pe mine. La diferite epoci am fost când de culoarea aramei, când albastru-siniliu, roşu aprins sau galben de crom. Timp de o minunată săptămână am arborat în persoana mea toate culorile curcubeului. Mai există de altfel şi un alt martor al caracterului interesant al muncii noastre din această perioadă.

Vocea se opri şi peste câteva clipe fu scuturat un clopoţel ce se afla pe bufet. Peste puţin, un bătrân, cu o bonetă ce-i acoperea capul, intră în cameră cu paşi târşâiţi.

— Gaspar, spuse vocea în nemţeşte, arată-i domnului părul.

Fără a Vădi mirare, şi ca şi cum ar fi fost pe deplin obişnuit să primească porunci din neant, bătrânul servitor se înclină şi îşi scoase boneta. Buclele rare astfel dezvăluite aveau culoarea verde strălucitoare a smaraldului. Îmi vădii uimirea.

— Domnul găseşte că părul tău este minunat, spuse vocea, tot în nemţeşte. Asta-i tot, Gaspar.

Punându-şi la loc boneta, servitorul se retrase, cu o expresie de mândrie şi recunoştinţă întipărită pe faţă.

— Bătrânul Gaspar a fost servitorul lui Frohliker, şi acum este al meu. Pe el am încercat unele dintre primele noastre experienţe. Vrednicul slujitor a fost atât de încântat de rezultat, încât nu ne-a mai îngăduit să îi readucem părul la culoarea roşie ce o avea din născare.

Este un suflet credincios şi singurul meu mijlocitor şi reprezentant. În lumea vizibilă. Să revenim acum, urmă Flack, la povestea distrugerii mele. Marele histolog cu care am avut cinstea să colaborez şi-a îndreptat apoi atenţia către o altă direcţie de cercetare, încă şi mai interesantă. Până atunci căutase doar să intensifice şi să modifice pigmentarea ţesuturilor. Acum începu o serie de experienţe asupra posibilităţii de a elimina complet aceşti pigmenţi din organism, prin absorbţie, transpiraţie sau folosind cloruri şi alte substanţe chimice cu acţiune asupra materiei organice. Din păcate a reuşit prea bine!

Am fost din nou supus la experienţe sub supravegherea lui Frohliker, care îmi împărtăşea din secretul procedeului doar în măsura în care era absolut nevoit să o facă. Uneori rămâneam săptămâni în şir în laboratorul său particular, fără să văd pe nimeni şi nevăzut de nimeni, cu excepţia profesorului şi a credinciosului Gaspar. Herr Frohliker înainta cu precauţie, urmărind îndeaproape efectul fiecărei noi experienţe, avansând treptat. Niciodată nu a mers atât de departe cu o experienţă încât să nu poată da înapoi vând voia. Lăsa întotdeauna deschisă o cale de ieşire. Din această pricină mă simţeam în siguranţă în mâinile sale şi mă supuneam la tot ceea ce dorea.

Sub acţiunea substanţelor decolorante pe care profesorul mi le-a administrat în asociere cu detergenţi puternici, am devenit la început palid, alb, lipsit de culoare ca un albinos, dar fără ca starea mea generală să aibă de suferit. Părul şi barba mea erau ca nişte fire de sticlă răsucite, iar pielea ca marmura albă. Profesorul fu mulţumit de rezultatele obţinute şi nu merse mai departe de data aceasta. Mă readuse la culoarea normală.

În experienţa următoare şi în cele ce i-au succedat, el a îngăduit agenţilor chimici să atace şi mai puternic ţesuturile trupului meu. Am devenit nu doar alb, ca o rufă

decolorată, ci uşor translucid, ca o figurină de porţelan. Apoi s-a oprit iarăşi pentru o vreme, redându-mi culoarea şi permiţându-mi să ies din nou în lume. Două luni mai târziu depăşisem faza de transluciditate. Ai văzut desigur plutind în mare acele radiolarii, meduze sau urzici de mare, ale căror contururi sunt aproape nevăzute ochiului. Ei bine, eram în aer la fel ca o meduză în apă. Aproape cu desăvârşire transparent, doar la o cercetare atentă putea bătrânul Gaspar să descopere unde sălăşluiesc în cameră când venea să-mi aducă de mâncare. Căci Gaspar era cel care se îngrijea de mine atunci când eram claustrat.

— Dar îmbrăcămintea? am întrebat, întrerupând povestirea lui Flack. Bănuiesc că se afla într-un contrast puternic cu înfăţişarea nedesluşită a trupului.

— Oh, nu, spuse Flack. Spectacolul hainelor mele, aparent lipsite de conţinut, mişcându-se prin laborator. reuşea să îl facă să râdă chiar şi pe seriosul profesor. Pentru a-şi păstra demnitatea, a fost nevoit să descopere o cale de a-şi aplica procedeul şi materiilor organice moarte, cum ar fi fost lâna pelerinei, bumbacul cămăşii sau pielea pantofilor mei. Astfel am fost înzestrat cu aceste haine, de care mă folosesc şi acum.

La acest stadiu al experienţelor noastre, când ajunsesem la o transparenţă desăvârşită, şi ca urmare la o invizibilitate deplină, am cunoscut-o pe Pandora Bliss.

Acum un an în iulie, într-una din pauzele experimentărilor noastre, când îmi recăpătasem înfăţişarea firească, am plecat în Schwarzwald pentru a mă reface. Am văzut-o şi am admirat-o pentru întâia oară pe Pandora în micul orăşel St. Blasien. Ei veneau dinspre cascadele Rinului şi călătoreau către nord; eu m-am întors din drum şi i-am însoţit tot către nord.

La Stern Inn o iubeam pe Pandora; în vârful muntelui Feldberg, o adoram nebuneşte. În Hollenpass eram gata să-mi dau viaţa pentru o vorbă bună de pe buzele ei. Pe

Hornisgrinde i-am cerut încuviinţarea de a mă arunca din vârful muntelui în apele întunecate ale lacului Mummelsee, pentru a-mi dovedi devotamentul. O cunoşti pe Pandora. Şi de vreme ce o cunoşti, nu e nevoie să îţi explic de ce dragostea mea a înflorit atât de repede. A cochetat cu mine, a râs cu mine, a râs de mine, a călărit alături de mine, m-a însoţit pe potecile pădurilor înverzite, s-a căţărat ajutată de mine pe creste atât de abrupte, încât urcuşul împreună era o minunată şi prelungă strângere în braţe; a discutat cu mine despre ştiinţă şi despre sentimente; mi-a ascultat speranţele şi înflăcărarea, m-a jignit, m-a sleit, m-a înnebunit – după bunul şi dulcele ei plac; iar în toată această vreme, prozaicul ei tată moţăia în cafenelele hanurilor, deasupra articolelor financiare ale ultimelor ziare sosite din New York. Dacă m-a iubit? Nu ştiu nici până azi.

Când tatăl Pandorei a aflat care sunt intenţiile şi perspectivele mele, a curmat pe loc mica noastră idilă. Cred că m-a clasificat pe undeva între un scamator de profesie şi un vraci şarlatan. În zadar i-am explicat că voi fi celebru şi probabil bogat.

— Când ai să fii celebru şi bogat, mi-a spus cu un surâs batjocoritor, îmi va face deosebită plăcere să te primesc în biroul meu din Broad Street.

Pe Pandora a luat-o cu el la Paris, iar eu m-am reîntors la Freiburg.

Câteva săptămâni mai târziu, într-o după-amiază luminoasă de august, şedeam în laboratorul profesorului Frohliker, nevăzut de patru persoane ce se aflau la un braţ de mine. Gaspar spăla în spatele meu nişte epi ubete. Frohliker, cu un surâs plin de mândrie întipărit pe faţă, privea cu încordare, către locul unde ştia că ar fi trebuit să mă aflu. Doi profesori, colegi de-ai lui, chemaţi sub un pretext oarecare, erau mai mai să mă lovească cu coatele în focul discuţiei asupra unei probleme lipsite de

importanţă. Mi-ar fi putut auzi bătăile inimii.

— Fiindcă veni vorba, spuse unul dintre ei pregătindu-se să plece, s-a întors din concediu asistentul dumneavoastră, domnul Flack?

Încercarea reuşise pe deplin.

De îndată ce am rămas singuri, profesorul Frohliker îmi strânse mâna nevăzută, aşa cum mi-ai strâns-o dumneata astă-seară. Era cât se poate de bine dispus.

— Dragul meu, spuse, ziua de mâine ne va încununa munca. Vei apărea – sau mai bine zis *nu* vei apărea – în faţa întregului corp profesoral al facultăţii. Am trimis prin telegraf invitaţii la Heidelberg. Bonn, Berlin – vor veni Schrotter, Haeckel, Steinmetz, Lavallo, vor fi cu toţii aici. Triumful nostru va avea loc în prezenţa celor mai iluştri medici ai vremii de azi. Voi dezvălui atunci acele secrete ale procedeului nostru pe care le-am ascuns până acum chiar şi de tine, colaboratorul şi prietenul meu de încredere. Dar vom împărţi gloria. Am auzit eu ceva despre o pasăre măiastră ce şi-a luat zborul. Băiete, îţi voi reda pigmenţii şi te vei duce la Paris să o cauţi, cu celebritatea în palme şi cu binecuvântarea ştiinţei asupra capului tău.

În dimineaţa următoare, la nouăsprezece august, înainte de a mă fi ridicat de pe patul meu de campanie, Gaspar intră în grabă în laborator.

— Domnule Flack! Domnule Flack! gâfâi el. Domnul profesor a murit de apoplexie.

V

Povestea ajunsese la sfârşit. Am stat să mă gândesc multă vreme. Ce-aş fi putut face? Ce i-aş fi putut spune? în ce fel îl puteam consola pe bietul om?

Nevăzutul Flack plângea în hohote. Tot el fu acela care vorbi primul.

— E nedrept, nedrept, nedrept! Nu am făcut nicio crimă în faţa oamenilor, n-am păcătuit în faţa lui Dumnezeu, şi totuşi mi-a fost hărăzită o soartă de zeci de

mii de ori mai cumplită decât iadul. Sunt un om care trăieşte, care vede, care iubeşte ca toţi ceilalţi oameni, dar între mine şi tot ceea ce dă preţ vieţii se află pe veci o barieră. Chiar şi fantomele au contur. Viaţa mea e trăirea unei morţi; existenţa mea e uitare. Niciun prieten nu mă mai poate privi în faţă. Dacă aş vrea să strâng la piept femeia pe care o iubesc, n-aş reuşi să-i inspir decât o groază cu neputinţă de redat. O văd mai în fiecare zi. Îi ating hainele când o întâlnesc pe scări. M-a iubit oare? Mă iubeşte? Dacă ar şti adevărul, n-ar fi blestemul meu încă şi mai de neîndurat? Şi totuşi, tocmai ca să aflaţi adevărul v-am adus aici.

Şi atunci am făcut cea mai mare greşeală din viaţa mea.

— Curaj! i-am spus. Pandora v-a iubit dintotdeauna.

După felul în care s-a răsturnat deodată masa, mi-am dat seama cât de năvalnic se ridicase Flack în picioare. Mâinile lui îmi prinseră umerii într-o strânsoare sălbatică.

— Da, am continuat. Pandora a rămas credincioasă amintirii dumneavoastră. N-aveţi niciun motiv de deznădejde. Într-adevăr, secretul procedeului lui Frohliker a murit odată cu el, dar de ce nu ar putea fi redescoperit, reluând chiar dumneavastră experienţele şi deducţiile sale de la început? Trebuie doar să aveţi curaj şi nădejde. Ea vă iubeşte. Peste cinci minute veţi putea auzi acest lucru rostit chiar de buzele ei.

Niciun vaiet auzit când va nu a fost atât de sfâşietor ca strigătul lui sălbatic de bucurie.

Am coborât în grabă şi am rugat-o pe domnişoara Biiss să iasă în hol. În câteva cuvinte i-am explicat cum stau lucrurile. Spre surprinderea mea, nici n-a leşinat, nici n-a făcut o criză de isterie.

— Desigur, te voi însoţi, spuse, cu un surâs al cărui înţeles nu l-am putut desluşi atunci.

M-a urmat în camera lui Flack, a cercetat liniştită

toate colţurile, cu acelaşi surâs întipărit pe faţă. De-ar fi intrat într-o sală de bal, tot nu ar fi putut vădi o mai mare stăpânire de sine. N-a arătat nici mirare, nici groază când mina i-a fost prinsă de mâini nevăzute şi acoperită de sărutările unor buze nevăzute. A ascultat liniştită valul cuvintelor de dragoste şi alintare pe care nefericitul meu prieten i-l revărsa în urechi.

Am urmărit, uimit şi stânjenit, ciudata scenă. Curând domnişoara Bliss îşi retrase mâna.

— Domnule Flack, spuse cu un surâs uşor, eşti cam prea demonstrativ. Ai dobândit acest obicei pe continent?

— Pandora! l-am auzit spunând. Nu înţeleg.

— Poate consideri, continuă ea calm, că acesta e unul dintre drepturile pe care ţi le dă invizibilitatea. Dă-mi voie să te felicit pentru rezultatul experienţelor tale. Ce inteligent trebuie să fi fost profesorul tău – cum îl chema oare? Ai putea face avere la bâlci.

Oare aceasta era femeia care luni de zile îşi etalase durerea neconsolabilă de a fi pierdut tocmai pe omul din faţa noastră? Eram uluit. Cine ar fi în stare să analizeze raţiunile ce mină o femeie uşuratică? Ce ştiinţă i-ar putea pătrunde capriciile nesăbuite?

— Pandoră! exclamă el iarăşi cu o voce tulburată. Ce înseamnă toate acestea? De ce te porţi astfel cu mine? Asta e tot ce ai să-mi spui?

— Cred că e totul, răspunse ea cu răceală, pregătindu-se să plece. Eşti un gentleman şi cred că nu mai e nevoie să te rog să mă scuteşti pe viitor de astfel de neplăceri.

— Ai o inimă de piatră, am şoptit în timp ce trecea pe lângă mine, îndreptându-se spre uşă. Nu eşti demnă de el.

Strigătul de disperare al lui Flack îl aduse pe Gaspar în odaie. Cu instinctul dobândit prin slujire îndelungată şi credincioasă, bătrânul se duse exact la locul unde se afla stăpânul său. L-am văzut încercând să prindă aerul ca şi

cum s-ar fi luptat, străduindu-se să reţină omul nevăzut, dar se pomeni îmbrâncit la o parte. Îşi reveni şi rămase o clipă în ascultare, cu gâtul încordat şi faţa palidă. Apoi se repezi pe uşă şi coborî în grabă scările. L-am urmat.

Poarta dinspre stradă era deschisă. Pe trotuar Gaspar şovăi câteva clipe. În cele din urmă se îndreptă către apus, alergând pe caldarâm atât de iute incit cu greu puteam ţine pasul.

Se făcuse aproape de miezul nopţii. Lăsam în urmă stradă după stradă. Un murmur nedesluşit de mulţumire ţâşni de pe buzele bătrânului Gaspar. Puţin înaintea noastră un om, ce şedea la unul din colţurile străzii, fu aruncat deodată la pământ. Iuţirăm mersul fără a încetini nicio clipă. Auzeam acum, puţin în faţa noastră, paşi grăbiţi. L-am strâns pe Gaspar de braţ. Dădu din cap în semn de înţelegere.

Cu răsuflarea tăiată îmi dădui seama că nu mai păşeam pe caldarâm, ci pe scânduri, printre mormane de cherestea. În faţa noastră nu se mai zăreau lumini, doar un gol întunecat. Deodată Gaspar se năpusti, încercă să apuce, dădu greş şi căzu înapoi cu un strigăt de disperare.

În apele negre ale râului de la picioarele noastre se auzi, înfundat, ceva prăbuşindu-se.

Arborii «balon i

Colonelul spuse:

Am călărit timp de mai multe ceasuri venind dinspre ţărm către inima insulei. Soarele sta gata să apară când am părăsit vaporul. Nici pe apă, nici pe uscat, nu simţisem mişcându-se vreo undă de aer. Lumina orbitoare copleşise totul. Deasupra şirului de – dealuri scunde, departe, către interior, atârnau câţiva nori arămii.

— Se ridică vântul, spuse Brâery.

Kilooa clătină din cap.

Întreaga vegetaţie vădea urmările unei uscăciuni îndelungate. Ochiul rătăcea fără să poată găsi alinare de la

ruginiul bolnăvicios al tufişurilor, atât de uscate pe alocuri incit frunzele şi tulpinile se sfărâmau sub copitele cailor, până la galbenul-cafeniu al copacilor însetaţi ce mărgineau cărarea. Nimic nu era. verde, cu excepţia cactusului cu vârful în formă de clopot, în stare să înflorească şi în craterul unui vulcan activ.

Kilooa se aplecă din şa şi smulse vârful uneia din aceste plante, mare cât o pară californiană mustind de suc. Sfărâmă vârful în pumn şi, întorcându-se, făcu să ţâşnească pe feţele noastre încinse câteva picături răcoritoare de apă.

Apoi călăuza începu să vorbească repede, în limba sa alcătuită din vocale şi consoane cântătoare. Briery traducea pentru mine:

„Zeul Lalala iubea o femeie de pe insulă. El veni la ea sub formă de foc. Dar femeia, obişnuită cu căldura acestor locuri, tremura de frig în faţa înflăcărării sale. Atunci el se făcu ploaie, o peţi şi îi câştigă inima. Kakal era un zeu mult mai puternic decât Lalala şi neasemuit de duşmănos. Şi el durea aceeaşi femeie, căci ea era nespus de frumoasă. Stăruinţele lui Kakal fură însă în zadar. De necaz, o preschimbă într-un cactus şi o prinse cu rădăcini de pământ, în soarele dogoritor. Zeul Lalala nu avea putere să înlăture blestemul; dar el se făcu iarăşi ploaie, îşi reluă traiul cu femeia cactus şi nu o mai părăsi niciodată, nici chiar în anotimpul secetos. Şi aşa se face că vârful în formă de clopot al cactusului este cm izvor nesecat de apă rece şi curată”.

Mult după căderea serii am ajuns la albia secată a unui râu, şi Kilooa ne conduse câţiva kilometri de-a lungul patului său uscat. Eram cumplit de obosiţi când călăuza ne pofti să descălecăm. Priponi caii ce gâfâiau şi se cufundă apoi în tufişul des de lângă mal. Am rătăcit câteva sute de metri şi am ajuns la o colibă săracă de paie. Sălbaticul ridică amândouă mâinile deasupra capului şi scoase un

sunet melodios în falset, nu prea diferit de yodel-ul specific oamenilor din Valais. Chemarea făcu să iasă pe stăpâna colibei, asupra căreia Briery aruncă lumina lanternei. Era o femeie bătrână, mai urâtă decât cele mai urâte coşmaruri ale unui suferind de stomac.

— *O mână na gelaal*! exclamă Kilooa.

— Te salutăm, femeie sfântă, traduse Briery.

Între Kilooa şi vrăjitoarea sfântă urmă un schimb de cuvinte, plin de respect de partea lui, răspicat şi mânios de partea ei. Briery asculta cu atenţie încordată. De câteva ori mă strânse de braţ, ca şi cum nu şi-ar fi putut stăpâni teama. Femeia pana convinsă de argumentele lui. Kilooa, sau câştigată de rugăminţile sale stăruitoare. În cele din urmă arătă către sud-est, pronunţând rai câteva cuvinte ce părură să mulţumească pe însoţitorul meu.

Direcţia pe care ne-o arătase femeia sfântă era tot către coline, dar cu 20 – 30 de grade mai la stânga faţă de cea pe care o urmasem venind dinspre ţărm.

— Grăbiţi-vă! Grăbiţi-vă! strigă Briery. Nu ne putem îngădui să pierdem nicio clipă.

Am călărit toată noaptea. La răsăritul soarelui am făcut un popas de nici zece minute, pentru a îmbuca din merindele aflate în saci. Apoi, din nou în şa, tăindu-ne calea printr-un hăţiş care se făcea din ce în ce mai des, sub soarele mereu mai dogoritor.

— Poate că, spusei în cele din urmă tăcutului meu prieten, nu ai nimic împotrivă să-mi explici în sfârşit de ce două fiinţe civilizate şi un sălbatic prietenos se scufundă în această junglă infernală, de parcă ar fi prinşi într-un joc pe viaţă şi pe moarte.

— Da, răspunse, e mai bine să ştii şi tu.

Briery scoase dintr-un buzunar interior de la piept o scrisoare, care fusese citită şi răscitită până când se rupsese la îndoituri.

— Scrisoarea, continuă el, este a profesorului

Quakversuch de la universitatea din Upsala. Mi-a parvenit de la Valparaiso.

Uitându-se cu grijă în jur, ca şi cum s-ar fi temut că fiecare ramură de copac din acea sălbăticie tropicală ar fi tras cu urechea, sau că vârfurile în formă de glugă ale uriaşilor arbori *caladium* ar fi fost urechi gata să soarbă secrete ştiinţifice formidabile, Briery începu să citească cu voce scăzută din scrisoarea marelui botanist suedez:

Vei avea în aceste insule prilejul, scria profesorul, de a verifica anumite relatări neobişnuite, pe care mi le-a făcut cu mulţi ani în urmă misionarul iezuit Buteaux, cu privire la „arborele migrator”, acel *cereus ragrans* de care pomenesc Jansenius şi alţi teoreticieni ai fiziologiei.

Exploratorul Spohr pretinde că l-ar fi zărit; dar există, precum ştii, motive de a avea oarecari îndoieli eu privire la afirmaţiile lui Spohr.

Nu acelaşi lucru se poate însă spune despre declaraţiile apreciatului meu prieten, misionarul iezuit. Părintele Buteaux era un botanist erudit, un bun observator şi un om cât se poate de evlavios şi scrupulos. El nu a văzut niciodată „arborele migrator”; dar pe parcursul îndelungatei sale activităţi în acea parte ai lumii a adunat, din izvoare extrem de felurite; o sumedenie de mărturii cu privire la existenţa şi obiceiurile acestuia.

Este oare chiar de neconceput, dragul meu Briery, să existe undeva pe scara naturii un organism vegetal tot atât de evoluat în raport, să spunem, cu varza – în ceea ce priveşte complexitatea şi posibilităţile de reacţie – ca maimuţa faţă de polip? Natura este continuă. În schemele ei nu găsim rupturi sau întreruperi. În cărţile, clasificările şi muzeele noastre lipsesc, desigur, anumite verigi, dar în viaţa reală ele există. Oare nu toate vieţuitoarele inferioare tind în sus, către pragul dincolo de care apar conştiinţa şi voinţa? Uimind un proces necurmat de evoluţie, de diferenţiere, de ameliorare a unor funcţii specializate, de

ce nu ar ajunge o plantă la stadiul la care să simtă, să vrea, să acţioneze, pe scurt să posede şi să exercite caracteristicile unui animal adevărat?”

Vocea lui Briery fremăta de entuziasm citind aceste cuvinte.

„Nu mă îndoiesc”, continua profesorul Quakversuch, „că dacă vei avea marele noroc să întâlneşti un exemplar din arborele migrator descris de Buteaux, vei constata că posedă un sistem nervos bine definit, format din nervi şi ganglioni, care constituie, de fapt, sediul unei inteligenţe vegetale. Ca urmare, te implor să fii cât mai atent la disecţii.

În conformitate cu indicaţiile date de iezuit, acest copac neobişnuit ar aparţine ordinului cactaceelor şi s-ar dezvolta doar în condiţii de căldură şi uscăciune deosebit de mari. Rădăcinile sunt cât se poate de rudimentare, asigurându-i o legătură precară cu pământul. Această legătură poate fi desfăcută ori de câte ori doreşte; copacul se poate ridica în aer şi deplasa în alt loc, ales de el, aşa cum o pasăre îşi mută cuibul. Presupun că aceste migrări se realizează datorită însuşirii de a secreta hidrogen, cu care îşi umflă un organ în formă de băşică, alcătuit dintr-un ţesut foarte elastic, reuşind astfel să se ridice de la sol şi să se mute în altă parte”.

Buteaux adăuga că arborele migrator era venerat de localnici ca o fiinţă supranaturală şi că taina de care este înconjurat cultul său reprezintă cca. mai mare piedică în calea cercetătorului.

— Asta e! exclamă Briery, împăturind scrisoarea profesorului Quakversuch. Şi nu este oare o căutare demnă de a-ţi risca sau chiar sacrifica viaţa? Să adaugi la faptele cunoscute ale morfologiei vegetale dovada că există un copac care umblă, un copac înzestrat cu voinţă, un copac care poate că gândeşte – iată o glorie care trebuie cucerită cu orice preţ!

— Dă-o dracului de glorie! am urlat, căci era cumplit de cald şi simţeam că fusesem tras pe sfoară.

III

Era aproape de asfinţit în cea de a doua zi a călătoriei noastre când Kilooa, care călărea cu câteva lungimi înainte, scoase un ţipăt scurt, sări din şa şi se ghemui la pământ.

Briery fu alături de el într-o clipă. Îi urmai mai puţin sprinten; încheieturile îmi erau ţepene şi nu aveam destul entuziasm ştiinţific care să mi le ungă. Briery se târa de-a buşilea, examinând cu emoţie ceva care părea să fie o urmă în pământul de curând răscolit. Sălbaticul îngenunchease, se lovea cu fruntea de ţărână, cuprins parcă de un extaz religios, şi bolborosea aceleaşi note în falset pe care le auzisem la coliba femeii sfinte.

— Ce urme de fiară aţi găsit? întrebai.

— Nu-s urme de fiară, răspunse Briery aproape eu furie. Vezi această eroziune întinsă şi rotundă, ca şi cum ceva foarte greu s-a oprit o vreme aici? Vezi şănţuleţele în pământul moale, radiind din centru ca razele unei stele? Sunt urme lăsate de rădăcini subţiri atunci când s-au smuls din lăcaşul lor. Uită-te la reacţia isterică a lui Kilooa! îţi spun că suntem pe urmele „copacului sfânt”. A fost aici, şi nu de mult.

Urmând instrucţiunile pline de emoţie ale lui Briery, ne-am continuat urmărirea pe jos. Kilooa porni spre răsărit, eu către apus, iar Briery se îndreptă către miazăzi.

Pentru a cerceta cât mai atent împrejurimile, căzurăm de acord să înaintăm în cercuri din ce în ce mai largi şi să comunicăm între noi prin împuşcături. Nu am fi putut alege o soluţie mai proastă! După un sfert de oră îmi pierdusem capul. şi bunurile într-un hăţiş. Timp de alt sfert de oră mi-am descărcat de nenumărate ori pistohal, fără a primi vreun răspuns de la răsărit sau de la sud. Am irosit restul orelor de lumină străduindu-mă fără succes să-mi

croiesc drum înapoi către locul unde se aflau caii; apoi soarele coborî dincolo de zare, lăsându-mă dintr-odată în întuneric, singur, într-o pustietate despre a cărei întindere şi natură nu aveam nici cea mai mică idee.

Vă voi scuti de povestea suferinţelor mele de-a lungul întregii acelei nopţi, a zilei următoare, şi a nopţii care i-a urmat, şi a încă unei zile. Când era întuneric rătăceam în disperare oarbă, tânjind după lumina zilei, neîndrăznind să dorm şi nici măcar să mă opresc, într-o necurmată groază de pericolele necunoscute care mă înconjurau. Ziua, jinduiam după noapte, căci soarele îşi croia drum chiar şi prin acoperişurile de nepătruns clădite de frunzele uriaşe ale copacilor, aducându-mă aproape de nebunie. Merindele din sac se terminaseră. Plosca rămăsese legată de şa; aş fi murit de sete dacă nu ar fi fost cactusul-clopot, pe care l-am întâlnit de două ori. Dar în această împrejurare înfricoşătoare, nici chinurile foamei şi setei, nici tortura căldurii nu puteau fi asemuite cu amărăciunea gândului că viaţa mea avea să fie sacrificată nălucirilor unui botanist nebun, care visase imposibilul.

Imposibilul?

În cea de a doua după-amiază, continuând să rătăcesc fără ţintă prin junglă, ajuns la capătul ultimelor puteri, m-am prăbuşit la pământ. Deznădejdea şi indiferenţa făcuseră de mult loc unei dorinţe arzătoare a sfârşitului. Am închis ochii cu o uşurare de nedescris; soarele fierbinte bătea plăcut pe faţa mea în timp ce-mi pierdeam cunoştinţa.

În timp-ce zăceam în nesimţire, a venit oare o femeie frumoasă şi blândă, care mi-a luat capul în poală şi şi-a încolăcit braţele în jurul meu? Şi-a lipit cumva, faţa de a mea, şopiindu-mi să nu pierd nădejdea? Aşa mi s-a părut, în timp ce mintea-mi se străduia să devină iarăşi limpede; m-am agăţat de braţele calde, moi, şi am leşinat iarăşi.

Nu vă aruncaţi unul altuia priviri, şi nu zâmbiţi,

domnii mei; în această sălbăticie cumplită, în starea mea fără de speranţă, am găsit milă şi duioşie. Când simţurile mi-au revenit a doua oară, am văzut că*întrndevăr* Ceva se apleca către mine – ceva maiestuos dacă nu frumos, uman deşi nu omenesc, graţios fără a fi femeie. Braţele care mă învăluiau şi mă ridicau erau umede, şi fremătau de viaţă. Domnea o boare uşoară, dulce, ca cea a părului de femeie. Atingerea era o mângâiere, strângerea o îmbrăţişare.

Pot oare să-i descriu forma? Nu, nu cu precizia care ar fi mulţumit oameni de felul lui Quakversuch sau Briery. Am văzut că trunchiul era masiv. Ramurile care mă ridicaseră de la pământ şi mă susţineau cu grijă şi blândeţe erau flexibile şi aşezate simetric. Deasupra capului meu era un păienjeniş de frunze ciudate, iar în mijlocul lui o sferă orbitoare de culoare roşie-aprinsă. Globul roşu începu să crească în timp ce îl priveam, dar efortul de a-l urmări era prea mare pentru mine.

Aduceţi-vă aminte, vă rog, că în acele clipe sleirea fizică şi chinurile sufleteşti mă aduseseră la punctul în care oscilam între fiinţă şi nefiinţă, tot atât de uşor şi tot la fel de ades cum se leagănă între vis şi viaţă un om cuprins noaptea de febră. În starea de extremă slăbiciune în care mă aflam, mi se părea cel mai firesc lucru din lume să fiu îndrăgit şi îngrijit de un cactus. N-am căutat explicaţia acestui noroc, şi nici n-am încercat să îl cercetez; l-am acceptat pur şi simpl-u ca un lucru de la sine înţeles, aşa cum un copil acceptă darul neaşteptat al unui bănuţ. Singurul gând care pusese stăpânire pe mine era că găsisem un prieten necunoscut, înzestrat cu tandreţea unei femei şi nesfârşită bunătate.

Şi pe măsură ce noaptea se apropia, mi se părea că sfera roşie de deasupra capului meu se umflă din ce în ce mai mult, umplând api oape tot cerul. Eram oare legănat uşor de braţele mlădioase care mă sprijineau? Nu cumva pluteam împreună prin aer? Nu ştiam, şi nici nu-mi păsa.

Îmi închipuiam că mă aflu când în cuşeta mea pe un mare pachebot, legănat de unduirea mării; când împărtăşind zborul unei păsări uriaşe; când purtat cu iuţeală ameţitoare prin întuneric de propria mea voinţă. Senzaţia de necontenită mişcare îmi umplea toate visele. Ori de câte ori mă trezeam, simţeam o boare răcoroasă care îmi mângâia fără încetare faţa – prima suflare de aer de când acostasem pe ţărm. Eram, domnii mei, într-un fel fericit. Lepădasem orice răspundere în ceea ce privea soarta mea. Dobândisem ocrotirea unei fiinţe cu puteri ce le depăşeau pe ale mele.

IV

— Sticla de coniac, Kilooa!

Se făcuse ziuă. Eram culcat pe pământ, iar Briery îmi sprijinea umerii. Pe faţa lui era zugrăvită o expresie de uimire pe care nu o voi uita niciodată.

— Dumnezeule! strigă. Cum de-ai ajuns aici? Am renunţat de două zile să te mai căutăm.

Coniacul mă făcu să-mi revin. Mă ridicai clătinându-mă în picioare şi privii în jur. Cauza neţărmuritei uimiri a lui Briery era limpede, de la prima privire. Nu ne mai aflam în pustiu. Ne aflam pe ţărmul mării, în faţa noastră era golful, iar vaporul se vedea ancorat la o jumătate de milă. O barcă era lăsată la apă, ca să vină să ne ia.

Iar acolo, către miazăzi, strălucea pe cer o pată roşie, puţin mai mare decât luceafărul dimineţii – arborele balon care se reîntorcea în pustietate. L-am văzut eu, l-a văzut Briery, l-a văzut sălbaticul Kilooa. L-am urmărit până a dispărut. L-am urmărit cu simţăminte foarte diferite: Kilooa cu evlavie superstiţioasă, Briery cu interes ştiinţific şi nespusă dezamăgire, eu – cu inima plină de uimire şi recunoştinţă.

Mi-am strâns fruntea între palme. Deci nu fusesedoar un vis. Copacul, mângâierea, îmbrăţişarea „sfera roşie, călătoria în noapte prin văzduh – nu erau închipuiri sau

plăsmuiri ale unui doli r. Copac, sau plantă-animal – puteţi să-i spuneţi cum vreţi, există! Oamenii de ştiinţă erau liberi să.se certe între ei dacă se poate afla aşa ceva în natură, eu ştiam însă un lucru: *mă găsise pe moarte şi mă adusese cale de mai bine de o sută de kilometri până la vaporul cu care venisem*. Pe legea mea, domnilor, acest organism vegetal înzestrat cu sensibilitate şi inteligenţă îmi salvase viaţa.

Ajuns cu povestirea aici, colonelul se ridică şi părăsi clubul. Era foarte emoţionat. Puţin după aceea îşi făcu apariţia Briery, grăbit ca de obicei. Luă un exemplar din cartea lordului Bragmuch – *Călătorii* în *Ţara Kerguellon*, cu filele încă netăiate, şi se instala într-un fotoliu lângă cămin.

Tânărul Traddies se apropie cu timiditate de veteranul expediţiilor ştiinţifice.

— Scuzaţi-mă, domnule Briery. Dar aş dori să vă pun o întrebare cu privire la arborele balon. Există raţiuni ştiinţifice pentru a crede că era de sex…

— Ah! îl întrerupse Briery cu un ¿ier de plictiseală, s-ar părea că aţi avut cinstea de a asculta cutremurătoarea istorisire a colonelului. Mi-a făcut cumva iarăşi onoarea de a mă lua părtaş la acea extraordinară întâmplare? Da? Şi am reuşit de data aceasta să capturăm arborele balon?

— Oh, nu! – spuse tânărul Traddies. Ultima oară când l-aţi văzut era ca o pată roşie la orizont.

— Drace, iar am dat greş! spuse Briery, începând să taie liniştit filele cărţii.

Oiifui ««I iiuii îiiiciitiat

«Ian Eiiaiar

Vă mai amintiţi, poate, că în anul 1878 generalul Ignatieff a petrecut câteva săptămâni din luna iulie la hotelul Badischer Hof din Baden. Ziarele locale au dezvăluit că sosise în staţiunea balneară din motive de sănătate, sănătate care se spunea că ar fi fost şubrezită de

îndelungate griji şi răspunderi în slujba ţarului. Dar toată lumea ştia că Ignatieff nu mai era în graţiile curţii de la Petersburg şi că absenţa sa din cercurile diplomatice, într-un moment în care pacea în Europa oscila primejdios între Salisbury şi Shouvaloff, nu era altceva decât un exil politicos deghizat.

Pentru faptele ce le voi povesti sunt îndatorat prietenului meu Fisher, din New York, care a poposit la Baden o-zi după Ignatieff, şi a cărui sosire a fost anunţată la timp pe lista oficială a străinilor: „Domnul profesor doctor Fisher, cu soţia şi Bed. America de Nord”.

Numărul mic de titluri purtat de membrii aristocraţiei călătoare din America de Nord constituie o permanentă jignire pentru funcţionarul însărcinat cu alcătuirea listei oficiale. Mândria profesională, în aceeaşi măsură ca şi instinctul de ospitalitate, îl fac să suplinească această lipsă ori de câte ori poate. El distribuie titlurile de guvernator, general-maior sau profesor doctor cu totală imparţialitate, după cum americanii nou-sosiţi au o înfăţişare distinsă, marţială sau studioasă. Fisher îşi datora titlul ochelarilor.

Era abia la începutul sezonului. Teatrul nu îşi deschisese încă porţile. Hotelurile nu erau nici pe jumătate ocupate, fanfara din chioşcul de lângă Konversations haus cânta doar pentru câţiva ascultători răzleţi, iar vânzătorii de la bazai nu aveau ceva mai bun de făcut decât să-şi piardă vremea deplângând decăderea staţiunii. Doar câţiva excursionişti tulburau meditaţiile bătrânului paznic ofilit al turnului de pe Mercuriusberg. Fisher considera staţiunea plicticoasă – tot atât de plicticoasă ca şi Saratoga în iunie, sau Long Braneh în septembrie. Era nerăbdător să ajungă în Elveţia, dar soţia sa se împrietenise la masa comună cu o contesă poloneză şi refuza net să facă orice mişcare ce ar putea dăuna unei relaţii atât de profitabile.

Într-o după-amiază, Fisher se afla pe una din punţile

care se arcuiesc peste pârâul Oosbach, nu mai lat decât un şanţ, privind alene în apă şi întrebându-se dacă un păstrăv de mărime mulţumitoare ar putea înota fără neplăceri pe firul apei, când portarul de la Badischer Hof veni la el în fugă.

— Domnule profesor doctor! strigă portarul, salutând cu mina la şapcă. Vă rog să mă iertaţi, dar nobilul baron Savici din Moscova, din suita domnului general Ignatieff, a suferit o criză îngrozitoare şi pare a fi pe moarte.

În zadar încercă Fisher să-l convingă pe portar că greşeşte considerându-l expert în probleme medicale; că nu profesa nicio ştiinţă în afară de cea a jocului de pocher; că dacă în hotel dăinuia o falsă impresie, aceasta se datora unei confuzii de care nu era în niciun fel răspunzător; şi că, oricât de tare ar regreta starea nefericită a nobilului baron din Moscova, considera că prezenţa sa în camera bolnavului nu ar fi fost nici de cel mai mic folos. Îi fu cu neputinţă să alunge ideea ce se înfipsese în mintea portarului. Târât în adevăratul înţeles al cuvântului către hotel, Fisher se hotărî în cele din urmă să se supună sorţii şi să explice mai târziu cele întâmplate prietenilor baronului.

Apartamentul acestuia se afla la etajul doi, nu departe de cel ocupat de Fisher. Un valet, franţuz de origine, aproape scos din minţi de spaimă, ieşi în grabă din odaie pentru a întâmpina pe portar şi pe „domnul profesor doctor”. Fisher încercă din nou să explice, dar fără folos. Valetul avea de dat şi el lămuriri, iar franţuzeasca sa, mult mai curgătoare, îi dădu putinţa să monopolizeze conversaţia. Nu, nu era nimeni aici – nimeni în afară de el, credinciosul Auguste, valetul baronului. Excelenţa Sa generalul Ignatieff, Înălţimea Sa prinţul Kolov, doctorul Rapperschwyll, întreaga suită, toată lumea, plecaseră în dimineaţa aceea către Gemsbach. Între timp baronul fusese doborât de o boală înfricoşătoare şi el, Auguste, era

deznădăjduit şi înspăimântat. Şi îl implora pe „domnul” să nu îşi piardă vremea cu nimicuri, ci să se grăbească la căpătâiul baronului, căci acesta era gata să-şi dea duhul.

Fisher îl urmă pe Auguste în camera din spate. Baronul, cu cizmele în picioare, era culcat pe pat, cu trupul frânt aproape în două de gheara necruţătoare a unei dureri cumplite. Dinţii îi erau încleştaţi, iar muşchii înţepeniţi din jurul gurii îi schimonosiseră expresia firească a feţei. La fiecare câteva secunde scotea un geamăt prelung. Ochii săi frumoşi se roteau în disperare. Din când în când îşi apăsa mâinile pe abdomen şi fiecare fibră i se cutremura de durere.

Fisher uită de explicaţiile pe care avusese de gând să le dea. De-ar fi fost cu adevărat un profesor doctor, şi tot nu ar fi urmărit cu mai mult interes simptomele bolii baronului.

— Poate, domnul, să-l scape? murmură Auguste înspăimântat.

— Poate, răspunse sec „domnul”.

Fisher mâzgăli un bileţel către soţia sa, pe spatele unei cărţi de vizită, şi îl expedie prin grija portarului de la hotel, care se întoarse în mare grabă, aducând o sticlă neagră şi un pahar. Sticla călătorise în cufărul lui Fisher până la Baden pornind de la Liverpool, traversase oceanul de la New York la Liverpool, iar la New York poposise direct din ţinutul Bourbon, statul Kentucky. Fisher o luă iute dar cu respect şi o ţinu la lumină. Mai erau câteva degete pe fund. Scoase un strigăt de bucurie.

— Există o speranţă de a-l salva pe baron, spuse către Auguste.

O jumătate bună din preţiosul lichid fu turnată în pahar şi administrată fără întârziere pacientului care gemea şi se zvârcolea. În câteva clipe Fisher avu satisfacţia să vadă că baronul se ridică în şezut pe pat. Muşchii din jurul gurii se destinsaseră şi expresiei chinuite

îi făcuse loc o mulţumire blajină.

Fisher avu acum prilejul să observe adevăratul chip al baronului. Era un tânăr în vârstă de vreo treizeci şi cinci de ani, cu trăsături deosebit de frumoase şi bine conturate, dar cu o formă ciudată a capului. Ciudăţenia capului său consta din faptul că era cu desăvârşire rotund – cu alte cuvinte, diametrul dintre cele două urechi era perfect egal cu cel antero-posterior. Simţământul straniu stârnit de această conformaţie neobişnuită devenea şi mai izbitor datorită lipsei depline a părului. Pe capul baronului nu se afla nimic altceva decât o bonetă strâmtă de mătase neagră. O perucă foarte înşelătoare atârna la unul din capetele patului.

Deoarece îşi revenise în destulă măsură pentru a recunoaşte prezenţa unui străin, Savici se înclină politicos:

— Cum vă simţiţi? întrebă Fisher într-o franţuzească stâlcită.

— Mult mai bine, mulţumită dumitale, răspunse baronul într-o engleză impecabilă, pronunţată cu voce fermecătoare. Mult mai bine, deşi simt un fel de ameţeală aici; şi îşi apăsă fruntea cu mâna.

Valetul se retrase la un semn al stăpânului său, urmat de portar. Fisher se apropie de pat şi luă pulsul baronului. Cu toată nepriceperea sa îşi dădu seama că acesta era îngrijorător de mare, lucru care îl lăsă cât se poate de nedumerit şi oarecum stânjenit.

— Am intrat oare amândoi în bucluc? gândi. Dar n-aveam cum – doar nu mai e un băieţandru, şi o jumătate de pahar dintr-un whisky ca ăsta n-ar trebui să.se urce nici măcar la capul unui prunc.

Cu toate acestea, noile simptome se amplificară cu o iuţeală şi o intensitate care îl făcură pe Fisher să se neliniştească puternic. Faţa lui Savici se făcu albă ca varul – paloarea ei fiind încă şi mai izbitoare în contrast cu negrul bonetei. Tremurând din tot trupul, baronul se aşeză

pe pat, strângându-şi convulsiv caprrl cu amândouă mâinile, ca şi cum s-ar fi temut că i se face ţăndări.

— Poate ar fi mai bine să chem valetul, spuse Fisher nervos.

— Nu, nu, gâfâi baronul. Eşti medic şi sunt nevoit să am încredere în dumneata. E ceva în neregulă aici, şi cu mina încleştată arătă nedesluşit către partea de sus a capului.

— Dar eu sunt… se bâlbâi Fisher.

— Taci din gură! strigă baronul poruncitor. Treci la treabă – fără întârziere. Deşurubează-mi capul.

Savici îşi smulse boneta şi o aruncă cât colo. Cred că nu există cuvinte care să zugrăvească uimirea ce-l cuprinse pe Fisher văzând cum arăta craniul baronului. Boneta ascunsese faptul că întreaga parte de sus a capului lui Savici era de fapt o calotă de argint lustruit.

— Deşurubează-l! repetă Savici.

Fisher puse stânjenit amândouă mâinile pe craniul de argint şi apăsă uşor către stânga. Capul cedă şi începu într-adevăr să se învârtească lin în filet.

— Mai repede! spuse baronul sfârşit. Îţi spun că nu avem nicio clipă de pierdut.

Apoi leşină.

În acea clipă se auzi zvon de glasuri în camera alăturată şi uşa ce dădea spre dormitorul baronului fu dată în lături cu violenţă, şi tot atât de violent închisă. Noul venit era un bărbat scund şi slab, de vârstă mijlocie, cu o faţă ascuţită şi ochi cenuşii, sfredelitori, vârâţi adânc în fundul capului. Se opri pentru câteva clipe cercetându-l pe Fisher cu o privire tăioasă, aproape sălbatică, şi plină de îngrijorare.

Baronul îşi reveni în simţiri şi deschise ochii.

— Doctore Rapperschwyll! exclamă.

Doctorul Rapperschwyll se apropie de pat cu paşi iuţi, înfruntându-l pe Fisher şi pe pacientul său.

— Ce se întâmplă aici? întrebă mânios.

Fără a mai aştepta răspuns, îl apucă pe Fisher de braţ şi îl trase de lângă baron. Fisher, din ce în ce mai uluit, nu se împotrivi, ci se lăsă târât şi „împins către uşă. Doctorul Rapperschwyll deschise uşa atât cât americanul să poată ieşi, iar apoi o trânti cu năduf. Un clinchet îi dădu de ştire lui Fisher că cheia fusese întoarsă în broască.

II

În dimineaţa următoare, Fisher se întâlni cu Savici care venea de la Trinkhalle. Baronul se înclină cu politeţe rece şi trecu mai departe. Ceva mai târziu în cursul zilei, un curier îi înmână lui Fisher un pacheţel însoţit de mesajul:

„Doctorul Rapperschwyll consideră onorariul oferit ca satisfăcător”.

Pacheţelul conţinea două monede de aur de câte douăzeci de mărci.

Fisher scrâşni din dinţi.

— O să-şi primească înapoi cele patruzeci de mărci, murmură către sine, în schimb eu am să-i aflu taina blestemată.

După aceea Fisher descoperi că şi o contesă poloneză îşi are rostul ei în economia mondenă.

Prietena doamnei Fisher de la pensiune se dovedi amabilitatea personificată când fu abordată de Fisher (prin intermediul soţiei sale) pe tema baronului Savici din Moscova. Dacă ştie ceva despre baron? Desigur că ştie; de altfel, poate da amănunte despre orice persoană din Europa ce merită a fi cunoscută. Ar putea oare să le împărtăşească şi lor aceste informaţii? Bineînţeles că da. Şi ar fi încântată să satisfacă, pe cât îi stă în putinţă, fermecătoare curiozitate a prietenei ei din America. Este cât se poate de înviorător pentru o bătrână doamnă blazată, care de mult a încetat să mai simtă vreun interes pentru bărbaţii, femeile, lucrurile şi întâmplările

înconjurătoare, să întâlnească pe cineva atât de proaspăt venit din nemărginitele prerii ale Noii Lumi, încât să dorească a iscodi întâmplările din lumea bună. Da, desigur, le va împărtăşi cu plăcere povestea baronului Savici din Moscovă, dacă asta o amuză pe draga ei prietenă.

Contesa poloneză se ţinu cu prisosinţă de cuvânt, împănând, pentru echilibru, povestirea cu nenumărate bucăţele picante – bârfe şi anecdote scandaloase despre nobilimea rusă, dar care nu au legătură cu povestea de faţă. Faptele, aşa cum mi le-a rezumat Fisher, sunt următoarele:

Baronul Savici nu era de nobleţe veche. Exista o taină cu privire la originea sa, care nu fusese niciodată mulţumitor dezlegată nici la Petersburg, nici la Moscova. Se spunea de către unii că ar fi copil găsit. Alţii bănuiau că este fiul nerecunoscut al unui personaj ilustru, înrudit cu familia Romanoff. Ultima teorie era cea mai probabilă, deoarece justifica în oarecare măsură succesul fără precedent al carierei sale, începând chiar din ziua în care absolvise univexsitatea din Dorpat.

Această carieră fusese neasemuit de rapidă şi strălucitoare. Intrase în serviciul diplomatic al ţarului, şi vreme de mulţi ani fusese ataşat pe lângă legaţiile din Viena, Londra şi Paris. Făcut baron înainte de a împlini douăzeci şi cinci de ani, pentru deosebita îndemânare dovedită în conducerea unor negocieri de mare importanţă cu Casa de Habsburg, devenise preferatul lui Gorceakov şi i se oferiseră toate înlesnirile pentru a-şi desfăşura geniul diplomatic. Se spunea chiar în cercurile bine informate din Petersburg că gândirea care a călăuzit paşii Rusiei prin păienjenişul problemelor Europei răsăritene, care a proiectat campania de la Dunăre şi a uneltit combinaţiile ce au adus victoria soldaţilor ţarului, care a ţinut în acelaşi timp în frâu Austria, a neutralizat imensa putere a Germaniei şi a exasperat Anglia doar atât cât să-şi fi

osească mânia în ameninţări inofensive, a fost cea a tânărului baron Savici. Este sigur că se afla cu Ignatieff la Constantinopol, atunci când s-au iscat pentru prima oară tulburările, cu Slioiivaloff în Anglia în perioada acordului din cadrul conferinţei secrete, cu Marele Duce Nicolai la Adrianopol când s-a semnat protocolul armistiţiului, şi curând după aceea la Berlin în culisele Congresului, unde se sconta că va întrece în iscusinţă pe oamenii de stat din întreaga Europă, şi se va juca cu Bismarck şi Disraeli ca pisica cu şoarecii.

Dar contesa fusese prea puţin preocupată de succesele politice ale acestui tânăr chipeş. O interesase îndeosebi cariera sa mondenă. Succesele în această sferă se dovediră nu mai puţin remarcabile. Deşi nimeni nu ştia cu deplină certitudine numele tatălui său, cucerise o supremaţie absolută în cercurile cele mai exclusive din preajma curţii imperiale. Influenţa sa asupra ţarului însuşi se bănuia a fi fără margini. Lăsând la o parte originea, era considerat cea mai bună partidă din Rusia. Plecând de la nimic, şi doar prin puterea minţii sale, câştigase o avere colosală. Zvonurile îl înzestrau cu patruzeci de milioane de ruble, iar izvoarele de încredere nu se depărtau prea mult de această cifră. Orice tranzacţie comercială ar fi întreprins – iar acestea erau nenumărate şi felurite – ea era în mod sigur încununată de succes datorită unor anume însuşiri de sânge rece, judecată fără greş, înţelepciune clarvăzătoare şi, aparent, putere supraomenească de a organiza, combina şi controla, însuşiri care îl făcuseră în politică un fenomen al vremii sale.

Despre doctorul Rapperschwyll? Da, contesa îl ştia după renume şi din vedere. Era medicul curant al baronului Savici, a cărui minte prea mult solicitată îl făcea predispus la crize bruşte şi îngrijorătoare. Doctorul Rapperschwyll era elveţian – fusese iniţial ceasornicar sau

meşteşugar, aşa auzise. În rest, era un bătrânel obişnuit, devotat profesiei sale şi baronului, şi vădit lipsit de ambiţie, de vreme ce neglija cu totul să fructifice poziţia şi relaţiile de care se bucura; pentru a-şi rotunji propria avere.

Întărit cu aceste informaţii, Fisher se simţi mai în măsură să-l înfrunte pe Rapperschwyll pentru a-i smulge taina. Vreme de cinci zile îl pândi pe medicul elveţian. În cea de a şasea, prilejul mult dorit se ivi de la sine şi pe neaşteptate.

După-amiaza târziu, la jumătatea drumului spre Mercuriusberg, îl întâlni pe paznicul turnului în ruină coborând în vale.

„Nu, turnul nu era închis. Sus se afla un domn, care studia priveliştea, iar el, paznicul, se va întoarce peste o oră sau două”.

Fisher îşi continuă drumul.

Vârful turnului se afla într-o stare jalnică. Lipsa unor trepte în partea de sus era suplinită de o scară provizorie din lemn. De abia îşi trecuse Fisher umerii şi capul prin trapa ce se deschidea spre platformă, când descoperi că cel sosit înaintea lui acolo era chiar omul pe care îl căuta. Doctorul Rapperschwyll studia topografia Pădurii Negre cu ajutorul unui binoclu.

Fisher îşi anunţă sosirea printr-o binevenită poticnire şi o strădanie zgomotoasă de a se repune pe picioare. În acelaşi timp, răsturnă pe furiş cu o lovitură scara şi se târî ostentativ înăuntru peste marginea trapei.

Trosnind şi lovindu-se de pereţii turnului, scara se prăbuşi cu zgomot treizeci sau patruzeci de picioare în jos.

Doctorul Rapperschwyll cântări într-o clipă situaţia, Se întoarse brusc şi spuse cu un rânjet dispreţuitor:

— Domnul este nespus de neîndemânatic.

Apoi, când îl recunoscu pe Fisher, începu să înjure şi îşi arătă colţii.

— Este *într-adevăr* o situaţie nefericită, spuse newyorkezul nostru, netulburat şi cu răceală. Vom fi întemniţaţi aici pe puţin câteva ceasuri. Să ne felicităm reciproc că ne aflăm în tovărăşia unui om inteligent, pe lângă faptul că putem contempla o privelişte fermecătoare.

Elveţianul se înclină cu răceală şi îşi reluă cercetările topografice. Fisher îşi aprinse o ţigară.

— Doresc de asemenea, continuă Fisher, pufăind nori de fum către Teufelmuhle, să mă folosesc de această împrejurare pentru a vă înapoia cele patru –, Ă8

zeci de mărci ce mi-au parvenit, bănuiesc, din greşeală.

— Dacă domnul doctor din America nu este mulţumit de onorariu, răspunse Rapperschwyll cu venin, poate aranja fără îndoială lucrurile făcând apel la valetul domnului baron.

Fisher nu acordă atenţie acestei ieşiri răutăcioase, ci aşeză calm monedele de aur pe balustradă, chiar sub nasul elveţianului.

— Nici nu mă gândesc să accept vreun onorariu, spuse apăsând cu grijă cuvintele. Am fost cu prisosinţă răsplătit pentru neînsemnatele mele servicii prin noutatea şi interesul cazului.

Elveţianul măsură îndelung şi cu seriozitate chipul americanului, cu privirea ageră a ochilor săi cenuşii, în cele din urmă spuse, ca în treacăt:

— Sunteţi om de ştiinţă?

— Da, răspunse Fisher. Cu anumite reţineri interioare privitoare la toate ştiinţele, în afara celei care înnobilează şi conferă demnitate jocului naţional de cărţi al Americii.

— Atunci, continuă doctorul Rapperschwyll, veţi fi de acord că nu v-a fost dat să observaţi un caz de trepanare mai reuşită şi mai extinsă.

Harry ridică uşor din sprâncene.

— Şi, fiind medic, veţi înţelege de asemenea,

continuă doctorul Rapperschwyll, susceptibilitatea baronului şi a prietenilor săi cu privire la această temă. Îmi veţi ierta, ca urmare, aparenta lipsă de politeţe atunci când aţi făcut descoperirea.

„E mai tare decât mi-am închipuit”, gândi Fisher. „Are o carte nemaipomenită, în timp ce eu n-am nimic – nimic decât nervii tari când e vorba de o caeialma”.

— Regret adânc această susceptibilitate, spuse cu voce tare, căci mi-am dat seama că o relatare exactă a ceea ce am văzut, publicată într-una din revistele de specialitate din Anglia sau America, ar suscita un larg interes şi fără îndoială ar fi bine primită pe continent.

— Ce aţi văzut? strigă elveţianul tăios. E fals. Nu aţi văzut nimic. Când am intrat nici nu îndepărtaseţi încă…

Aici se opri scurt şi murmură ceva pentru sine, ca şi cum s-ar fi blestemat pentru propria sa lipsă de reţinere. Fisher îşi sărbători succesul aruncând ţigara pe jumătate fumată şi aprinzând una nouă.

— De vreme ce mă siliţi să vă spun tot adevărul, continuă doctorul Rapperschwyll, cu vădită şi din ce în ce mai mare nervozitate, ţin să vă informez că baronul m-a asigurat că nu aţi văzut nimic. V-am întrerupt tocmai când eraţi pe cale să scoateţi capacul de argint.

— Voi fi tot atât de sincer, vorbi Fisher împietrindu-şi cu o ultimă sforţare faţa. În această privinţă baronul nu este un martor competent. El se afla în stare de inconştienţă cu câtăva vreme înainte să fi intrat dumneavoastră. Poate că tocmai ridicam capacul de argint atunci când m-aţi întrerupt…

Doctorul Rapperschwyll se făcu palid.

— Dar, poate că, urmă Fisher rece, tocmai îI puneam la loc.

Gândul că un astfel de lucru s-ar fi putut întâmpla îl izbi pe Rapperschwyll ca un trăsnet din senin. Genunchii i se înmuiară şi aproape că se prăbuşi la pământ. Îşi duse

palmele în faţa ochilor şi începu să plângă ca un copil, sau mai curând ca un bătrân zdrobit:

„Are să dea totul în vileag! Are s-o spună la tribunal şi lumii întregi! Şi în situaţia actuală de criză...”

Apoi, cu o sforţare disperată, elveţianul păru că îşi recapătă cât de cât stăpânirea de sine. Începu să măsoare în sus şi în jos platforma, cu capul plecat şi mâinile încrucişate pe piept. După o vreme se întoarse către Fisher şi spuse:

— Poate că o sumă anume, pe care aţi specifica-o, ar...

Fisher reteză propunerea cu un hohot de râs.

— Atunci, spuse Rapperschwyll, nu-mi mai rămâne decât să mă bizui pe generozitatea dumneavoastră...

— Şi? întrebă Fisher.

— Şi să vă solicit făgăduiala unei tăceri depline cu privire la ceea ce aţi văzut.

— Tăcere până în clipa în care baronul Savici ar înceta să mai existe?

— Va fi de ajuns, spuse Rapperschwyll. Căci atunci când el va înceta să trăiască, voi muri şi eu. Iar condiţiile dumneavoastră?

— Întreaga poveste, acum, pe loc, şi fără a-mi ascunde nimic.

— Este un preţ cumplit acesta pe care mi-l cereţi, spuse Rapperschwyll, dar sunt în joc lucruri mai importante decât mândria mea, aşa încât veţi auzi povestea.

— Am fost crescut în cantonul Zürich, continuă după o pauză îndelungată, şi sortit să devin ceasornicar. Nu e trufie când spun că am atins o neasemuită măiestrie în această meserie. Însuşirea de a născoci, cu care eram înzestrat şi pe care mi-am dezvoltat-o, m-a condus către o serie de încercări privind posibilităţile unor dispozitive pur mecanice. Am studiat şi am îmbunătăţit cele mai reuşite

automate plăsmuite vreodată de inventivitatea omenească. M-a interesat cu deosebire maşina de calculat a lui Babbage. Am întrevăzut în ideea lui Babbage germenul unui lucru infinit mai important pentru omenire.

Apoi mi-am lăsat baltă toate treburile şi am plecat la Paris să studiez fiziologia. Am petrecut la Sorbonna trei ani şi m-am perfecţionat în această ramură a cunoaşterii. Între timp, căutările mele se extinseseră mult dincolo de ştiinţele pui fizice. Psihologia m-a absorbit o vreme şi apoi am pătruns în domeniul sociologiei care, atunci când este înţeleasă cum se cuvine, constituie sinteza şi ţinta ultimă a întregii cunoaşteri.

Datorită tuturor acestor studii, şi după ani de pregătire, marea idee a vieţii mele – care mă urmărise nedesluşit încă din vremea când mă aflam la Zürich – a dobândit în cele din urmă o formă bine definită şi desăvârşită.

Comportarea doctorului Rapperschwyll trecuse de la reţinere neîncrezătoare la sinceră înflăcărare. Omul însuşi părea schimbat. Fisher asculta cu atenţie şi fără a întrerupe relatarea. Nu se putea împiedica să nu-şi dea seama că faptul de a vedea dat în vileag secretul, atât de îndelung şi cu atâta străşnicie păzit, nu îi era până la urmă neplăcut medicului.

— Acum, domnul meu, vă rog să urmăriţi, continuă doctorul Rapperschwyll, câteva afirmaţii disparate, care vi se vor părea la prima vedere că nu au nicio legătură directă una cu cealaltă.

Strădaniile mele în domeniul mecanismelor avuseseră drept rezultat o maşină a cărei capacitate de calcul depăşea de departe pe cea a lui Babbage. Odată introduse datele, nu existau limite pentru ceea ce ştia să facă în această direcţie. Roţile dinţate şi pinioanele lui Babbage puteau calcula logaritmi, puteau calcula o eclipsă. Era alimentată cu cifre şi producea rezultate tot

sub formă de cifre. Relaţiile dintre cauză şi efect sunt însă tot atât de imuabile şi precise ca şi legile aritmeticii. Logica este, sau ar trebui să fie, o ştiinţă tot atât de exactă ca şi matematica. Noua mea maşină era alimentată cu fapte şi producea concluzii. Pe scurt, *judeca*; şi rezultatele judecăţilor ei erau întotdeauna adevărate, în timp ce rezultatele judecăţilor omului sunt adesea, dacă nu întotdeauna, fatse. Izvorul erorilor în logica omenească este ceea ce filosofii numesc „ecuaţie personală". Maşina mea el inima ecuaţia personală; ea înainta de la cauză la efect, de la premisă la concluzie, cu precizie de neclintit. Intelectul omului este supus greşelii; maşina mea a fost, şi este, fără greş, în operaţiile pe care le efectuează.

De asemenea, fiziologia şi anatomia mă învăţaseră că superstiţia medicală, conform căreia materia cenuşie a creierului şi viaţa însăşi sunt inseparabile, este falsă. Am văzut oameni ce trăiau cu gloanţe de revolver înfipte în măduva spinării. Am văzut cum s-au scos emisferele cerebrale şi cerebelul din craniul unor păsări sau animale mici, şi cum acestea nu au murit. Eram convins că, dacă s-ar scoate creierul din craniul unui om, pacientul nu ar sucomba, deşi ar fi, bineînţeles, văduvit de inteligenţa ce guvernează totul, în afara mişcărilor involuntare ale trupului.

Mai mult: un studiu aprofundat al istoriei privite din punct de vedei e sociologic, şi o cunoaştere practică a naturii umane, m-au convins că cele mai mari genii care au existat vreodată se situau la un nivel ce nu depăşea cu mult pe cel al unei inteligenţe mijlocii. Piscurile cele mai înalte din ţara mea de baştină, cele cărora toată lumea le cunoaşte denumirea, se ridică doar cu câteva sute de picioare deasupra nenumăratelor vârfuri fără nume care le înconjoară. Napoleon Bonaparte s-a ridicat cu puţin deasupra celor mai înzestraţi oameni din jurul său. Dar acel puţin a fost totul, şi el a stăpânit Europa. Un om care

l-ar depăşi pe Napoleon, aşa cum Napoleon l-a depăşit pe Murat în privinţa însuşirilor intelectuale ce permit transpunerea gândirii în faptă, ar deveni stăpânul lumii întregi.

Acum, pentru a contopi aceste trei propoziţii într-una singură: să presupunem că iau un om şi, scoţându-i creierul care închide în el toate greşelile şi nereuşitele strămoşilor săi de la origine şi până la el, elimin toate izvoarele de slăbiciune din viitoarea sa carieră. Să presupunem că în locul gândirii imperfecte pe care am înlăturat-o, îl înzestrez cu o inteligenţă artificială, care operează cu aceeaşi precizie ca şi legile universului. Să presupunem că dau drumul acestei fiinţe superioare care judecă corect în talmeşbalmeşul de făpturi inferioare care judecă greşit, şi aştept rezultatul inevitabil cu liniştea unui filosof.

Acesta este secretul meu. Aceasta este exact ceea ce am făcut. La Moscova, unde prietenul meu doctorul Duchat era directorul noului spital Sf. Vasile pentru înapoiaţi mintali, am găsit un băiat de unsprezece ani pe nume Stepan. Borovici. De când se născuse, nu văzuse, nu auzise, nu vorbise şi nu gândise. Natura îi hărăzise, se bănuia, o brumă de simţ al mirosului şi poate o brumă de simţ al gustului, darnici acest lucru nu era pe deplin confirmat. Natura îi zidise sufletul cum nu se poate mai bine. Singurele lui manifestări de viaţă erau bolboroseli nearticulate, întâmplătoare, şi o necontenită împletire şi frământare a degetelor. În zilele frumoase 11 aşezau într-un mic balansoar în bătaia caldă a soarelui şi el se legăna ceasuri întregi, frământându-şi degetele subţiri şi vădindu-şi fără încetare mulţumirea de a fi la căldură prin bolboroseala tânguitoare şi mereu aceeaşi a celor slabi de minte. Aceasta era starea în care se afla când l-am văzut pentru prima oară.

L-am cerut pe băiat de la bunul meu prieten, doctorul

Duchat. Dacă acest om minunat nu ar fi murit de mult, ar fi împărţit cu mine triumful. L-am luat pe Stepan acasă şi am pus mâna pe fierăstrău şi scalpel. Puteam opera pe această biată epavă umană, fără valoare, fără folos şi fără speranţă, cu aceeaşi lipsă de teamă şi nepăsare cu care aş fi operat pe un câine cumpărat sau prins pentru vivisecţie. Lucrurile s-au petrecut cu ceva mai mult de douăzeci de ani în urmă. Astăzi Stepan Borovici dispune de mai multă putere decât orice om de pe faţa pământului. În zece ani va fi autocratul Europei, stăpânul lumii. Nu greşeşte niciodată; căci maşina care judecă sub craniul său de argint nu se înşală niciodată.

Jos, în vale, se ivi bătrânul paznic al turnului, trudind din greu să urce dealul.

— Visătorii, continuă doctorul Rapperschwyll, au speculat asupra posibilităţii de a găsi printre rămăşiţele civilizaţiilor din trecut vreo scurtă inscripţie care să schimbe fundamentele cunoaşterii umane. Aşa-zişii înţelepţi iau în derâdere acest vis şi îşi bat joc de ideea unei formule ştiinţifice magice. De fapt, sunt nişte proşti. Să presupunem că Aristotel ar fi descoperit la Ninive, pe o tăbliţă cu scriere cuneiformă, următoarele câteva cuvinte: „supravieţuirea celui mai apt”. Filosofia ar fi câştigat două mii două sute de ani. Voi formula acum, în aproape tot atât de puţine cuvinte, un adevăr la fel de izbitor: *Nivelul maxim pe care îl poate atinge creaţia este cel al creatorului ei*. Poate că vor trece alte două mii două sute de ani înainte ca acest adevăr să fie unanim acceptat, dar el rămâne un adevăr. Baronul Savici este creaţia mea, iar eu sunt creatorul lui – creatorul celui mai înzestrat om din Europa, a celui mai înzestrat om din lume.

Iată că soseşte scara. Mi-am îndeplinit partea mea de făgăduială. Nu o uitaţi pe a dumneavoastră.

III

După o vacanţă de două luni prin Elveţia şi la lacurile

italiene, familia Fisher poposi la hotelul Splendide din Paris, printre nenumăraţi compatrioţi. Fu o uşurare pentru Fisher, după întâmplările oarecum tulburătoare de la Baden, şi după puzderia de piscuri înzăpezite, zdrobitoare şi fantomatice, să se găsească iarăşi printre cei ce ştiau să deosebească un elan cinstit de unul prefăcut, şi ale căror piepturi tresăreau de emoţie, ca şi al său, la vederea steagului înstelat. Îi făcu mai ales plăcere să întâlnească la hotelul Splendide, într-un grup de americani din răsărit ce veniseră să vadă expoziţia, pe domnişoara Bella Ward din Portland, o tânără drăguţă şi isteaţă, logodită cu cel mai bun prieten al său din New York.

Cu mai puţină plăcere află Fisher că baronul Savici se afla şi el la Paris, proaspăt sosit de la Congresul din Berlin, şi că era punctul de atracţie al zilei pentru puţinii aleşi ce ştiau să citească pl între rândurile ştirilor politice şi să facă distincţia între un manechin politic şi adevăraţii participanţi la acest joc înfricoşător. Doctorul Rapperschwyll nu îl însoţea pe baron. Era reţinut în Elveţia la patul de moarte al bătrânei sale mame.

Această din urmă ştire îl bucură pe Fisher. Cu cât se gândea mai mult la întrevederea de pe Mercuriusberg, cu atât considera mai mult de datoria sa să se convingă singur că întreaga poveste fusese o nălucire şi nu o întâmplare reală. Ar fi fost fericit, chiar dacă astfel şi-ar fi pierdut încrederea în propria sa putere de pătrundere, să creadă că doctorul elveţian îşi bătuse joc de buna sa credinţă. Dar amintirea scenei din dormitorul baronului de la Badischer Hof era încă prea vie pentru a lăsa cât de cât loc pentru o astfel de teorie. Era nevoit să se mulţumească cu gândul că ar fi bine să aşeze Atlanticul între el şi o făptură atât de nefirească, atât de primejdioasă şi cu neputinţă de conceput ca baronul Savici.

Nici nu trecuse o săptămână, şi întâmplarea îl aduse iarăşi în preajma acestui om nesuferit.

Doamnele din grupul american îl cunoscură pe baron la un bal dat la noul hotel Continental. Fură fermecate de chipul său frumos, buna sa creştere, inteligenţa şi hazul său. Îl întâlniră din nou la consulatul american şi, spre nespusa consternare a lui Fisher, prietenia astfel înfiripată începu să facă paşi mari către intimitate. Baronul Savici deveni un vizitator obişnuit al hotelului Splendide.

Lui Fisher nu-i place să stăruie asupra acestei perioade. Vreme de o lună liniştea sa interioară fu sfâşiată între teamă şi scârbă. Era nevoit a recunoaşte că purtarea baronului a fost cât se poate de prietenoasă, şi că niciunul din ei nu a pomenit ceva despre incidentul din Baden. Dar convingerea că nimic bun nu putea ieşi pentru prietenii săi din tovărăşia cu o fiinţă în care principiile morale fuseseră, fără îndoială, înlocuite printr-un sistem de roţi dinţate, îl ţinea într-o veşnică stare de nelinişte. Ar fi explicat bucuros prietenilor săi americani natura adevărată a baronului, că nu era un om cu mintea sănătoasă ci doar o minune a măiestriei mecanice, construit după un principiu duşmănos oricărei societăţi alcătuite aşa cum sunt ele astăzi – pe scurt, un monstru a cărui existenţă ar trebui să revolte orice om cu judecată înzestrat cu un creier cinstit, cenuşiu şi alb. Dar făgăduiala solemnă făcută doctorului Rapperschwyll îi pecetluia buzele.

Un incident banal îi deschise însă ochii, arătând cât de îngrijorătoare era situaţia, şi îi umplu inima de alte noi temeri.

Într-o seară, cu câteva zile înaintea datei stabilite pentru plecarea grupului de americani de la Le Havre către casă, Fisher intră din întâmplare în salonul privat ce devenise, cu consimţământul tuturor, locul de întâlnire al prietenilor săi. În prima clipă crezu că salonul era gol. Apoi zări în firida unei ferestre două siluete, mascate în parte de o draperie: baronul Savici şi domnişoara Ward din Portland. Cei doi nu observaseră intrarea sa. Mâna

domnişoarei Ward se odihnea în mâna baronului, iar privirea pe care o îndrepta către chipul lui cu trăsături regulate nu lăsa loc nici unei îndoieli.

Fisher tuşi şi, îndreptându-se către altă fereastră, se prefăcu interesat de cele ce se petreceau în stradă. Perechea ieşi din firidă. Domnişoara Ward, cu obrazul îmbujorat de ruşine, se retrase numaidecât. Pe chipul baronului nu se zărea niciun semn de stânjeneală. Îl salută pe Fisher cu deplină stăpânire de sine şi începu să vorbească despre balonul cel mare din Place du Carroussel.

Lui Fischer îi era milă de tânăra fată, dar nu putea s-o învinuiască de nimic. Era convins că, în inima ei, rămăsese credincioasă logodnicului din New York. Ştia că cinstea nu i-ar fi putut fi zdruncinată de cuvintele mieroase ale oricărui om de pe pământ. Darea se afla sub vraja unei puteri supraomeneşti. Ce era de făcut? Nu-i putea spune totul; era legat prin făgăduială. Nu avea rost să facă apel la generozitatea baronului; pornirile acestuia nu erau guvernate de simţăminte omeneşti. Putea oare lăsa lucrurile să meargă înainte, în vreme ce el era legat de mâini şi de picioare? Putea îngădui ca această fată fermecătoare şi nevinovată să cadă pradă capriciului trecător al unui robot? Admiţând chiar că intenţiile baronului ar fi cât se poate de onorabile, era oare situaţia mai puţin îngrozitoare? Să te căsătoreşti cu o maşină? Afecţiunea pentru prietenul său din New

York, cât şi respectul ce îl purta domnişoarei Ward, îl îndemnau să acţioneze fără întârziere.

Şi, lăsând la o parte interesele proprii, nu avea oare o datorie limpede faţă de societate, faţă de libertatea lumii? I se putea îngădui lui Savici să meargă înainte pe calea ce i-o trasase creatorul său, doctorul Rapperschwyll? El (Fisher) era singurul om din lume în măsură să zădărnicească ambiţiosul plan. Fusese vreodată o mai

mare nevoie de un Brutus?

Îndoiala şi teama întunecară ultimele zile ale şederii lui Fisher la Paris. În dimineaţa plecării cu vaporul, era aproape hotărât să acţioneze.

Trenul pleca din Le Havre la amiază, iar la orele unsprezece baronul Savici îşi făcu apariţia la hotelul Splendide, pentru a-şi lua rămas bun de la prietenii săi americani. Fisher o urmări atent cu privirea pe domnişoara Ward. Desluşi în purtarea ei o stânjeneală care îi întări hotărârea. Baronul spuse, în treacăt, că îşi va îndeplini o obligaţie şi o plăcere vizitând America peste câteva luni, în speranţa de a reînnoda legăturile acum întrerupte. În timp ce vorbea, privirile lui Savici le căutau pe cele ale domnişoarei Ward, care se îmbujoră abia simţit la faţă. Fisher îşi dădu seama că situaţia era disperată, şi cerea măsuri disperate.

Se alătură grupului de doamne ce insistau pe lângă baron să ia parte, împreună cu ele, la masa improvizată înaintea plecării spre gară. Savici acceptă bucuros călduroasa invitaţie. Refuză însă politicos dar hotărât vinul, aducând drept argument interdicţia medicului. Fisher părăsi o clipă încăperea şi se reîntoarse cu sticla cea neagră care figurase şi în episodul de la Baden.

— Baronul, spuse, şi-a exprimat cândva aprobarea faţă de cel mai nobil dintre produsele noastre americane şi ştie că această băutură este îngăduită chiar şi de medici.

Spunând aceasta, turnă ce mai rămăsese din sticla de la Kentucky într-un pahar şi i-l oferi baronului.

Savici ezită. Experienţa sa anterioară cu „nectarul” constituia în acelaşi timp o tentaţie, dar şi un avertisment. Cu toate acestea nu dorea să pară nepoliticos. O frază fericită rostită de domnişoara Ward îl hotărî.

— Baronul, spuse ea cu un surâs, nu va refuza, desigur, să ne ureze *bon voyage* după datina americană.

Savici goli paharul şi conversaţia se îndreptă către

alte teme. Trăsurile aşteptau jos. Tocmai se rosteau cuvintele de despărţire, când Savici îşi duse deodată mâinile la frunte şi se rezemă de spătarul unui scaun. Doamnele se strânseră îngrijorate în jurul lui.

— Nu-i nimic, spuse el de abia auzit, doar o ameţeală trecătoare.

— Nu e vreme de pierdut, interveni Fisher. Trenul pleacă peste douăzeci de minute. Pregătiţi-vă de plecare, iar între timp voi avea-eu grijă de prietenul nostru.

Fisher îl conduse în grabă pe baron către propriul său dormitor. Acolo Savici se prăbuşi pe pat. Simptomele de la Baden se repetară. În câteva clipe baronul îşi pierdu cunoştinţa.

Fisher se uită la ceas. Avea la dispoziţie trei minute. Răsuci cheia în broască şi apăsă pe butonul soneriei electrice.

Apoi, recăpătându-şi printr-o ultimă sforţare stăpânirea, smulse peruca înşelătoare şi boneta neagră ce acoperea capul baronului.

„Cerul să mă ierte dacă fac cumva o greşeală cumplită”, gândi. „Dar cred că este mai bine aşa, şi pentru noi, şi pentru omenire”.

Repede, dar cu o mină sigură, deşurubă capacul de argint dezvăluind mecanismul. Baronul gemu. Fisher smulse fără îndurare fenomenala maşinărie. Nu avea nici timpul, nici dorinţa de a o examina. Luă un ziar şi o înveli în grabă. Aruncă pachetul în sacul de călătorie deschis. Apoi înşurubă strâns capacul de argint pe capul baronului şi puse la loc boneta şi peruca.

Totul se petrecu mai înainte ca servitorul să răspundă la chemarea soneriei.

— Baronul Savici este bolnav, spuse Fisher servitorului când acesta îşi făcu apariţia. Nu sunt motive de îngrijorare. Chemaţi de îndată de la Hotel de FAthenee pe valetul său, Auguste.

În douăzeci de secunde Fisher se şi afla într-o birjă, zburând ca vântul către gara St. Lazare.

Când vaporul „Pereire” ajunse departe în larg, iar farul din Ushant rămăsese la cinci sute de mile în urmă, Fisher scoase din sacul de călătorie pachetul învelit în jurnal. Dinţii îi erau încleştaţi şi buzele neînduplecate. Cără coletul cel greu până la marginea vasului şi îl aruncă în Atlantic. Un mic vârtej în apa liniştită, şi coletul se scufundă în adânc. Lui Fisher i se păru că aude un strigăt sălbatic, disperat şi îşi duse mâinile la urechi, ca şi cum ar fi vrut să îl oprească. Un pescăruş se apropie şi începu să se rotească deasupra vasului – strigătul ar fi putut să fie al pescăruşului.

Fisher simţi o atingere uşoară pe braţ. Se întoarse brusc. Domnişoara Ward se afla lângă el, rezemată de balustradă.

— Ce palid eşti! spuse. Ce-ai făcut, pentru numele lui Dumnezeu?

— Am apărat libertatea a doua continente, rosti Fisher cântărindu-şi cuvintele, şi poate propria noastră linişte sufletească.

— Nu mai spune! Şi cum ai făcut-o?

— Am făcut-o, răspunse Fisher cu gravitate, aruncându-l pe baronul Savici peste bord.

Domnişoara Ward izbucni în râs.

— Ai haz uneori, domnule Fisher, spuse ea.

K «l llă MMIB» al

(O demonstraţie matematică)

Nu era nimic misterios în „antipatia pe care profesorul Surdy o nutrea pentru mine. Eram singurul student slab la matematică dintr-o grupă excepţional de înzestrată. Bătrânul profesor intra în fiecare dimineaţă cu nerăbdare în sala de cursuri şi o părăsea cu greu. Căci nu era oare un izvor de fericire faptul de a găsi şaptezeci de tineri, care, luaţi atât în parte cât şi laolaltă, preferau pe x

oricăror realităţi; care erau mai curând dispuşi să calculeze decât să fie calculaţi; şi pentru care corpurile cereşti erau mai atrăgătoare decât cele ale stelelor lumeşti de pe scenele de spectacol?

Aşa că treburile mergeau ca unse între profesorul de matematică şi anul I al universităţii Polyp. În fiecare din cei şaptezeci de studenţi înţeleptul profesor vedea logaritmul unui eventual Laplace, Sturm sau Newton. Era o sarcină minunată pentru el să-i călăuzească prin văile ademenitoare ale secţiunilor conice şi pe lângă apele liniştite ale calculului integral. Vorbind figurat, problema lui nu era grea. Trebuia doar să mânuiască, să elimine şi să ridice la o putere mai mare, pentru ca rezultatele triumfale din ziua examenului să fie pe deplin asigurate.

Doar eu constituiam un element perturbator, o cantitate necunoscută ce îl punea în încurcătură, care se strecurase cumva în lucrare şi care ameninţa în mod serios să altereze precizia calculelor sale. Era o imagine înduioşătoare să-l urmăreşti pe venerabilul matematician încercând să mă convingă de a nu nesocoti atât de deplin pe predecesorii mei în folosirea cotangentelor; sau când mă prevenea, aproape cu lacrimi în ochi, că ordonatele sunt lucruri periculoase, cu care nu este de glumit. Dar în zadar. Pe manşetele mele erau înscrise mai multe teoreme decât în capul meu. Niciodată creta nu făcuse mai multă muncă cu mai puţin folos. Şi, ca urmare, studentul Furnace Second fusese redus la zero în aprecierile profesorului Surdy. Se uita la mine cu toată oroarea pe care o poate inspira o fiinţă antialgebrică. Era de altfel, în stare să ocolească un cvartal întreg de case, numai să nu se întâlnească cu un om care nu iubea matematica.

Pentru studentul Furnace Second nu existau invitaţii la profesorul Surdy acasă. Şaptezeci de studenţi se aşezau, pe rând, în jurul perimetrului mesei profesorului. Cel de al şaptezeci şi unulea, însă, nu se bucurase niciodată de

farmecul acestei elipse desăvârşite, de buchetele gemene de fluxii şi muşcate aşezate cu minunată precizie în cele două focare.

Din păcate, situaţia asta nu mă lăsa deloc rece. Nu că aş fi tânjit în mod deosebit după segmentele de cerc din tortul de lămâie, pe drept lăudat, al doamnei Surdy: sau că m-ar fi ispitit cu precădere prunele sferoidale minunat conservate. Nici măcar nu eram dornic să iau parte la conversaţia plină de duh asupra ecuaţiilor binomiale şi a exemplelor puchinoase de paradoxuri absconse. Explicaţia este cu totul alta. Profesorul Surdy avea o fată. Cu douăzeci de ani în urmă formulase o cerere în căsătorie adresată actualei doamne Ş. La această cerere adăugase, nu mult după aceea, un mic corolar. Corolarul era o fiică.

Abscisa Surdy era tot atât de desăvârşit simetrică ca şi cercul lui Giotto şi, pe deasupra, tot atât de pură ca şi matematica pe care o preda tatăl ei. M-am îndrăgostit de corolar tocmai când primăvara începuse să extragă rădăcinile vegetaţiei îngheţate. Că nici eu nu îi eram indiferent a devenit curând un adevăr ce nu mai trebuia demonstrat.

Cititorul perspicace a recunoscut probabil aproape toate elementele necesare unui scenariu bine închegat. Am introdus o eroină, am dedus un erou şi am construit un părinte ostil conform celor mai clasice canoane. Lipseşte doar ceva care să pună în mişcare povestea, un *Deus ex machina*. Vă pot promite, cu deosebită satisfacţie, o noutate deplină în această privinţă, un *Deus ex machina* încă niciodată oferit până acum publicului.

Ar fi să nesocotesc adevărul dacă aş afirma că nu m-am străduit din răsputeri să-mi croiesc o cale către bunăvoinţa severului tată; dar deşi n-a existat nicicând un prostănac care să se dedice matematicii cu mai multă stăruinţă decât mine, niciodată buna credinţă n-a fost mai prost răsplătită. Mi-am luat şi un meditator. Învăţătura lui

nu s-a bucurat însă de mai mult succes.

Meditatorul meu, Jean Marie Rivarol, era un alsacian aparte – cu tot numele său galic avea o fire cât se poate de prusacă; era prin naştere francez, dar prin educaţie neamţ. În vârstă de treizeci de ani, era de profesiune atoateştiutor, avea drept ursită sărăcia, iar drept taină o pasiune mistuitoare dar nerăsplătită. Cele mai obscure principii ale ştiinţelor practice erau jucării pentru el, iar misterele de nepătruns ale ştiinţelor abstracte – distracţii. Probleme ce pentru mine fuseseră predestinate unei veşnice necunoaşteri, erau pentru el limpezi ca apa de izvor. Poate că tocmai acest lucru explică lipsa de succes a relaţiilor dintre meditator şi elev; sau poate că eşecul s-a datorat în întregime prostiei mele fără leac. Rivarol se învârtise prin universitate timp de mai mulţi ani. Îşi mulţumea puţinele nevoi scriind pentru revistele ştiinţifice, sau ajutând studenţi care, ca şi mine, se distingeau prin bogăţia pungii şi sărăcia minţii. În rest, gătea, studia şi dormea în locuinţa sa aflată la mansardă; şi efectua singur experienţe ciudate.

Nu ne-a trebuit multă vreme ca să descoperim că nici măcar acest geniu excentric nu era în măsură să transplanteze alt creier în ţeasta mea nevolnică, în disperare, am renunţat să mai lupt. Anul îşi târa alene zilele – un an mohorât, luminat doar de întâlnirile întâmplătoare cu Abscisa, Abbie a gândurilor şi visurilor mele.

Ziua înmânării diplomelor de absolvire se apropia cu iuţeală. Curând aveam să păşesc în viaţă, împreună cu colegii mei, pentru a uimi şi încânta o lume în aşteptare. Profesorul părea că mă evită mai mult ca oricând. Cred că doar buna-cuviinţă îl reţinea să nu vădească în purtarea sa faţă de mine dezgustul pe care-l resimţea.

În cele din urmă, cu nesocotinţa disperării, m-am hotărât să mă duc la el, să încerc să îl conving, să-l

ameninţ chiar – dacă ar fi fost nevoie, şi să-mi risc norocul pe o ultimă şi desperată carte. I-am scris o scrisoare destul de obraznică în care îmi mărturiseam năzuinţele, acordându-i – după părerea mea în mod viclean – o săptămână pentru a-şi reveni din primul şoc de surprindere scandalizată. După acest răstimp aveam să-i fac o vizită şi să-mi aflu soarta.

Săptămâna de aşteptare aproape că m-a îmbolnăvit de atâtea griji. Am fost cuprins mai întâi de o speranţă nebunească, apoi de o desperare ceva mai sănătoasă. Vineri seara, când m-am prezentat la uşa profesorului, eram atât de istovit, nedormit şi stors, încât însăşi domnişoara Jocasta, sora necăsătorită şi vitregită de natură a profesorului Surdy, m-a poftit înăuntru cu o privire plină de milă şi m-a îmbiat cu ceai de izmă.

Profesorul Surdy era la o şedinţă la facultate. Doream să-l aştept?

Da: chiar până la ziua de apoi dacă ar fi nevoie. Şi domnişoara Abbie?

Abscisa plecase la Wheelborough, la o colegă de şcoală.

Bătrâna domnişoară îmi spuse să mă simt ca acasă şi plecă pe cărâi de necunoscute ale plimbărilor ei zilnice.

Ca acasă! M-am instalat totuşi într-unscaun mare, incomod, şi am aşteptat cu sufletul sfâşiat de porniri ce se băteau cap în cap, lucru obişnuit în astfel de împrejurări. Tresăream la orice zvon de paşi, temându-mă ca nu cumva să anunţe sosirea omului pe care. dintre toţi. doream cel mai mult să-l văd.

Aşteptam de cel puţin o oră şi începuse să mă cuprindă toropeala.

Într-un târziu, intră şi profesorul Surdy. Se aşeză pe întuneric în faţa mea şi mi se păru că îi licăreşte în ochi o bucurie răutăcioasă atunci când spuse pe neaşteptate:

— Deci aşa, tinere, consideri că ai fi un soţ potrivit

pentru fiica mea?

Am bâlbâit o serie de inepţii despre felul în care îmi voi compensa prin afecţiune lipsa de merite; despre speranţe, familie şi altele. Profesorul mi-o reteză scurt:

— Mă înţelegi greşit, domnule. Fiinţa dumitale e lipsită de acele percepţii şi însuşiri matematice ce constituie singurele baze solide ale unui caracter. Nu ai matematică în dumneata. „Eşti bun pentru trădare, vicleşug şi jaf” – Shakespeare. Intelectul dumitale îngust nu poate pricepe şi aprecia o gândire superioară. Între dumneata şi un Surdy există o deosebire ca de la cer la pământ, sau dacă pot spune aşa, ca între un infinit mic şi un infinit mare. Da, mă încumet chiar să afirm că nu înţelegi nici măcar „problema comisului-voiajor”[1].

Am recunoscut că problema comisului-voiajor s-ar înscrie mai curând în afară, decât pe lista cunoştinţelor mele. Că regret din suflet această lipsă şi promit să mă corectez. Că am oarecari speranţe în ceea ce priveşte averea mea destul de...

— Bani! exclamă el iritat. Încerci să mituieşti un senator roman cu un fluieraş de o băncuţă? îndrăzneşti cumva, băiete, să te făleşti cu averea ta de nimic – care exprimată în zecimi de cent nu ocupă nici zece poziţii zecimale – în faţa unui om care măsoară orbitele planetelor şi care aproape că a cucerit însuşi infinitul?

Am tăgăduit în grabă orice intenţie de a-l sili să accepte dolarii mei neînsemnaţi, iar el continuă:

— Nu mică mi-a fost surprinderea când am primit scrisoarea d urni talc. Aş fi crezut că eşti ultima persoană din lume care să îndrăznească a solicita o înrudire cu noi. Dar din consideraţie pentru dumneata – şi din nou am zărit acel licăr răutăcios în ochii-i mici – şi încă şi mai mult

---

1 Problemă clasică a cercetărilor operaţionale, în care se caută să se determine drumul pe care ar trebui să-l parcurgă un oomls-voiajor pentru a vizita fa timpul cel mai scurt pe toţi clienţii.

pentru fericirea Abscisei, m-am hotărât să-mi dau consimţământul, dar cu o condiţie. Cu o condiţie, repetă, cu un zâmbet ironic repede înăbuşit.

— Care? am exclamat cu înflăcărare. Nu este nevoie decât să o formulaţi.

— Ei bine, domnule, continuă – şi grija cu care îşi alegea cuvintele mi se păru un adevărat rafinament al cruzimii – nu trebuie decât să te dovedeşti demn de a te înrudi eu o familie matematică. Trebuie doar să săvârşeşti o lucrare pe care ţi-o voi da de îndată. Ochii dumitale mă întreabă care este aceea, îţi voi spune. Va trebui să te distingi în acea nobilă ramură a ştiinţelor abstracte în care, nu poţi să nu recunoşti, eşti actualmente întristător de nepriceput, îţi voi încredinţa mâna Abscisei de îndată ce te vei prezenta înaintea mea cu o rezolvare a cvadraturii cercului care să mă mulţumească. Dar nu! E prea uşor. Ar însemna să mă păcălesc singur. Ce-ai zice de un perpetum mobile? Crezi că se înscrie între limitele posibilităţilor dumitale intelectuale? Nu zâmbi. Poate că talentele dumitale nu sunt compatibile cu mişcarea perpetuă. Multă lume suferă de acelaşi lucru. Îţi voi da o altă şansă. Vorbeam de pl oblema „comisului-voiajor” şi mi se pare că ţi-ai exprimat dorinţa de a aprofunda această promiţătoare problemă. Vei avea ocazia. Aşază-te într-o zi, când nu vei avea ceva mai bun de făcut, la masa de lucru şi descoperă principiul vitezei infinite. Vreau să spun, legea mişcării care parcurge o distanţă infinit de mare într-un timp infinit de mic. Dacă vrei, poţi să o îmbini cu niţică mecanică practică. Inventează o metodă care să-l poarte pe întârziatul comis-voiajor cu viteza.de şaizeci de mile pe minut. Demonstrează-mi matematic validitatea descoperirii dumitale (după ce ai făcut-o!), aproximeaz-o practic, şi Abscisa va fi a dumitale. Până atunci, ţi-aş fi îndatorat dacă nu ne-ai mai deranja, nici pe mine, nici pe ea.

Nu am mai putut îndura batjocura lui. M-am năpustit

împleticindu-mă afară din odaie, afară din casă, uitându-mi pălăria şi mănuşile. M-am plimbat vreme de o oră în lumina lunii. Treptat am reuşit să ajung la o stare de spirit mai puţin deznădăjduită. Dar ea se datora ignoranţei mele matematice. Dacă aş fi înţeles semnificaţia reală a ceea ce îmi ceruse profesorul, aş fi fost cu desăvârşire descurajat.

Poate că problema aceasta, a celor şaizeci de mile pe oră, nu era în cele din urmă chiar atât de cu neputinţă de rezolvat. În orice caz era de încercat, deşi s-ar fi putut să nu reuşesc. Şi mi-am amintit de Rivarol. Îl voi ruga. Voi face apel la cunoştinţele lui pentru a-mi călăuzi propria mea dăruire şi stăruinţă. M-am îndreptat pe dată către locuinţa lui.

Omul de ştiinţă locuia la etajul trei, în partea din spate. Nu mai fusesem niciodată în camera lui. Când am intrat, tocmai umplea o halbă de bere dintr-oy sticlă purtând eticheta *aqua fortis*.

— Ia loc, spuse. Nu, nu pe scaunul acela. Este un Regulator de Cheltuieli Mărunte. Prea târziu!

Mă aruncasem fără grijă într-un scaun cu înfăţişare ademenitoare. Spre uimirea mea îngrozită, scaunul întinse două braţe de schelet şi mă cuprinse într-o strânsoare din care încercai în zadar să mă desprind. Apoi un craniu se întinse peste umărul meu şi îmi rânji cu familiaritate hidoasă lângă obraz.

Rivarol îmi veni în ajutor, scuzându-se îndelung. Atinse pe undeva un buton şi Regulatorul de Cheltuieli Mărunte îşi slăbi strânsoarea înfricoşătoare. M-am aşezat cu prudenţă într-un balansoar simplu din împletitură de nuiele, despre care Rivarol mă asigură că nu prezintă nicio primejdie.

— Acest scaun, spuse, constituie o realizare de care sunt mândru. L-am construit pe când mă aflam la Heidelberg. M-a scutit de o sumedenie de mici neplăceri. Încredinţez îmbrăţişării sale prietenii care mă plictisesc şi

musafirii care mă scot din sărite. Dar nicicând nu este mai de folos ca atunci când înspăimântă pe câte un negustor care vine cu vreo chitanţă măruntă. De unde şi numele de alintare pe care i l-am dat în glumă. Creditorii sunt întotdeauna cât se poate de bucuroşi să-şi răscumpere libertatea cu preţul anulării notei de plată. Te-ai prins?

În timp ce alsacianul dilua conţinutul cănii de *aqua fortis*, amestecând în ea o infuzie de plante amare, şi dădea pe gât licoarea cu vădită poftă, avui vreme să cercetez cu privirea ciudata locuinţă.

Cele patru colţuri ale camerei erau ocupate respectiv de un strung, o bobină Ruhmkorff, o mică maşină de aburi şi un planetariu ce se rotea necontenit. Mesele, rafturile, scaunele şi podeaua erau încărcate de un talmeş-balmeş ciudat: scule, retorte, chimicale, butelii pentru gaze, instrumente medicale, ghete, butelci, cutii cu gulere tari, cărţi nespus de mici şi cărţi nefiresc de mari. Deasupra busturilor de ghips ale lui Aristotel, Arhimede şi Compte, o bufniţă mare clipea somnoros, cocoţată pe fruntea blândă a lui Martin Farquhar Tupper.

— Întotdeauna se caţără aici când are de gând să tragă un pui de somn, îmi explică meditatorul meu. Eşti o pasăre neobişnuit de inteligentă. ScKlafen Sie wohl[2].

Prin uşa întredeschisă a unui dulap am zărit; o siluetă asemănătoare cu a unui om, acoperită cu un cearşaf. Rivarol îmi surprinse privirea.

— Aceasta, spuse el, va fi capodopera mea. Este un microcosm, un android, în prezent doar în parte terminat. Şi de ce nu? Albertus Magnus a construit un automat capabil să discute metafizică şi să combată şcolile filosofice. La fel şi Sylvester II; de asemenea Pobertus Greathead. Roger Bacon a realizat un cap de alamă care ţinea discursuri. Dar primul automat pe care l-am pomenit a sfârşit-o prost. Toma d'Aquino s-a mâniat la auzul unora

2 Somn uşor (germ.).

dintre silogismele sale şi i-a sfărâmat capul. Ideea este destul de raţională. Activitatea creierului poate fi redusă la legi tot atât de precise ca şi cele care guvernează activitatea fizică. De ce n-aş putea realiza un manechin care. să ţină predici tot atât de originale ca şi cele ale reverendului doctor Allchin, sau să vorbească în versuri tot atât de mecanic ca şi Paul Anapest? Androidul meu ştie chiar şi acum să rezolve probleme cu fracţii simple şi să compună sonete. Am de gând să-l învăţ filosofia pozitivistă.

Din harababura ameţitoare a bunurilor sale. Rivarol extrase două pipe şi le îndesă cu tutun. Pe una mi-o dădu mie.

— Precum vezi, continuă, aici trăiesc, pot să spun, destul de confortabil. Când haina mi se roade în coate, mă duc la croitor să-mi ia măsură pentru alta. Când mi-e foame, fac o plimbare până la măcelar şi aduc acasă cam o livră de carne de grătar, pe care o frig frumos în două secunde la flacăra asta oxihidrogenică. Dacă cumva mi-e sete, trimit după o sticlă de *aqua fortis*. Dar pun să mi se treacă totul în cont, pe datorie. Spiritul meu nu acceptă să se coboare la nivelul tranzacţiilor pecuniare meschine. Urăsc bancnotele voastre murdare şi nu – voi folosi niciodată acea fiţuică de nimic pe care o numiţi chitanţă.

— Dar cum faci să nu fii plictisit cu note de plată, întrebai. Nu-ţi amărăsc creditorii viaţa?

— Creditorii! exclamă Rivarol. Nu cunosc acest cuvânt din minunata voastră limbă. Cel care permite ca sufletul să-i fie întinat de creditori este o relicvă a unei civilizaţii neevoluate. La ce foloseşte ştiinţa dacă nu poate ajuta un om care are poliţe scadente? Ascultă. În clipa în care dumneata, sau oricine altcineva, pătrundeţi pe uşa de intrare, această mică sonerie electrică mă avertizează. Fiecare treaptă a scării doamnei Grimler este un spion şi un informator. În slujba mea care pândeşte. Păşeşti pe prima treaptă. Această credincioasă primă treaptă

telegrafiază pe dată greutatea dumitale. Nimic mai simplu. Este exact ca un cântar-platformă. Greutatea poate fi citită aici, pe acest cadran. Cea de a doua treaptă înregistrează dimensiunea tălpilor vizitatorului. Cea de a treia înălţimea, cea de a patra culoarea pielii şi aşa mai departe. Când vizitatorul ajunge la partea de sus a primei scări, dispun de o descriere destul de precisă a fizicului său şi de un răgaz suficient pentru a cumpăni şi a acţiona. Mă urmăreşti? Este destul de limpede. Şi nu e decât ABC-ul ştiinţei mele.

— Înţeleg, am spus, dar nu văd cum te poate ajuta. Faptul că ştii că se apropie creditorul nu-ţi plăteşte şi datoria. nu poţi fugi decât dacă sari pe geam.

Rivarol râse încet.

— Am să-ţi explic. Vei vedea ce se întâmplă unui biet nefericit care se încumetă să-mi ceară bani – mie, unui om de ştiinţă. Ha! Ha! exclamă, frecându-şi mâinile. Mi-au trebuit şapte săptămâni pentru a desăvârşi Suprimatorul de Creditori Pisălogi. Ştii şopti cu înfrigurare – ştii că există o gaură ce duce în centrul pământului? Fizicienii bănuiau de mult acest lucru; – eu am fost primul care am găsit-o. Ai citit, desigur, că Rhuyghens, navigatorul olandez, a descoperit în insula Kerguellen o groapă abisală, căreia nu a reuşit să-i atingă fundul nici cu un fir cu plumb având o lungime de peste două mii cinci sute de metri. Herí Tom, această gaură nu are fund! Ea merge de la o faţă a pământului până la cealaltă faţă, aflată la antipozi, de-a lungul unui diametru al pământului. Dar ştii unde are ieşirea? Aici te afli deasupra ei! Am descoperit-o absolut din întâmplare. Săpam în pivniţa doamnei Grimler pentru a îngropa o biată pisică pe care o sacrificasem în folosul unei experienţe galvanice, când deodată pământul se crăpă – şi se surpă, către – înăuntru sub lopata mea. Mut de uimire mă trezii pe marginea unei gropi adânci ce se căsca sub picioarele mele. Am aruncat înăuntru’ o brichetă de cărbune. Căzu în jos, tot mai în jos, săltând în

timp ce cobora. După două ore şi un sfert bricheta se întoarse înapoi. Am prins-o şi am înapoiat-o lui Grimler. Gândeşte-te o clipă. Bricheta a coborât din ce în ce mai repede până a ajuns în centrul pământului. Aici ar fi trebuit să se oprească, dar a continuat datorită inerţiei. Dincolo de centru drumul ei, considerat în sens relativ, a fost în sus, către suprafaţa opusă a globului. Pierzând treptat din viteză a mers din ce în ce mai încet până a atins suprafaţa. Aici s-a oprit o clipă şi apoi a căzut din nou înapoi, cale de peste opt mii de mile, până în mâinile mele. Dacă nu aş fi oprit-o, şi-ar fi repetat călătoria, încă o dată şi încă o dată, fiecare drum fiind mai scurt decât cel dinainte – ca oscilaţiile unui pendul ce se amortizează treptat – până când, în cele din urmă, ar fi ajuns la repaus veşnic în centrul sferei. Nu mi-a trebuit multă vreme ca să găsesc o aplicaţie practică pentru o descoperire atât de mare. Şi astfel a luat naştere Suprimatorul de Creditori Pisălogi. O trapă chiar în faţa uşii camerei; un buton aici; un creditor pe trapă; e nevoie să-ţi spun mai mult?

— Dar nu e oare puţin cam neomenos? am sugerat timid. Să trimiţi o biată fiinţă într-o călătorie veşnică între camera dumitale şi insula Kerguellen, fără a o preveni cât de cât?

— Ba le dau o şansă. Când se reîntorc pentru prima oară îi aştept la gura puţului cu o frânghie în mină. Dacă sunt oameni de înţeles şi acceptă târgul, le arunc frânghia. Dacă nu, vina e doar a lor. Numai că, adăugă cu un surâs melancolic, centrul a început să fie atât de înţesat de creditori, încât mă tem că foarte curând nu vor mai avea ce alege.

Tot ce aflasem până acum îmi întărise părerea că meditatorul meu era înzestrat cu însuşiri cu totul deosebite. Dacă exista pe lume cineva care să mă poată face să valsez prin spaţiu ou o viteză infinită, apoi numai Rivarol era în stare. Mi-am umplut pipa şi i-am spus

povestea. M-a ascultat atent, cu seriozitate şi răbdare. Apoi, mai bine de o jumătate de oră, a pufăit în tăcere. În cele din urmă mi-a spus:

— Bătrâna nulitate s-a întrecut pe sine. Ţi-a dat să alegi între două probleme, considerându-le pe amândouă insolubile. De fapt, niciuna din ele nu este insolubilă. Singurul licăr de inteligenţă de care a dat dovadă Moş Cotangentă a fost acela de a considera prea simplă cvadratura cercului. Avea dreptate. Ar fi fost să-ţi ofere, copiliţa pe tavă. Am reuşit cvadratura cercului încă înainte de a lepăda pantalonii scurţi. Am să-ţi arăt lucrarea – dar ar fi să ne abatem de la treburile noastre şi nu eşti în dispoziţie de aşa ceva. Ca urmare, prima posibilitate ar fi mişcarea perpetuă. Acum, prietene; ca să fiu sincer, deşi am găsit soluţia acestei interesante probleme, nu mă pot hotărî să o utilizez în folosul dumitale. Am şi eu o inimă, Herr Tom. Cea mai încântătoare fiinţă aparţinând sexului slab nici nu vrea să ştie de mine. Farmecele ei, mai coapte, se refuză lui Jean Marie Rivarol. Mi-a spus cu cruzime că vârsta ei ar trebui să trezească în mine un respect mai curând filial decât conjugal. Este oare dragostea un sentiment ce ţine de vârstă şi nu de eternitate? Aceasta este întrebarea pe care am pus-o Jocastei, cea rece şi totuşi fermecătoare.

— Jocasta Surdy! am exclamat surprins. Mătuşa Abscisei!

— Ea însăşi, spuse el cu tristeţe. Nu voi încerca să-ţi ascund că inima mea neîntinată e dăruită la fel de neîntinatei Jocasta. Întinde-mi mina, nepotul meu în ru suferinţă cât şi întru afecţiune.

Rivarol şterse o lacrimă ce-i făcea cinste şi reluă:

— Singura mea speranţă stă în descoperirea mişcării perpetue. Ea îmi va aduce faimă, glorie. Ar putea oare Jocasta să le refuze? Dacă da, atunci nu-mi mai rămâne decât trapa şi – insula Kerguellen!

L-am rugat timid să-mi arate maşina cu mişcare perpetuă. Unchiul meu întru suferinţă clătină din cap.

— Altă dată. Ce-ţi pot spune acum e că se bazează pe principiul limbii femeii. Dar îţi dai seama că, în ceea ce te priveşte, suntem nevoiţi să ne îndreptăm către cealaltă posibilitate – viteza infinită. Teoretic, există mai multe căi de a realiza acest lucru; De pildă, pârghia. Închipuieşte-ţi o pârghie cu un braţ foarte lung şi un braţ foarte scurt. Dacă se aplică o forţă pe braţul mai scurt, aceasta îl va mişca cu o viteză oarecare. Capătul braţului lung se va mişca însă mult mai repede. Să presupunem acum că scurtăm treptat braţul mic şi lungim pe cel mare până când diferenţa dintre cele două braţe se apropie de infinit. Viteza braţului mare vă ţin.deşi ea către infinit. Dar va fi greu să demonstrăm practic lucrul acesta în faţa profesorului. Trebuie să găsim altă soluţie. Jean Marie va medita. Vino la mine peste două săptămâni. Noapte bună. Dar stai! Ai banii – *das Geld*?

— Mai mult decât îmi trebuie.

— Bine! Hai să batem palma. Bani şi Cunoştinţe. Ştiinţă şi Dragoste. Ce poate sta în calea unei astfel de alianţe? Pornim la cucerirea ta, Abscisa. *Vorwärts*! 1

Când, la sfârşitul celor două săptămâni, m-am îndreptat către camera lui Rivarol, am păşit cu oarecare strângere de inimă peste punctul final al liniei aeriene către insula Kerguellen şi m-am ferit din calea braţelor întinse ale Regulatorului de Cheltuieli Mărunte. Rivarol îmi umplu o halbă cu bei e, iar el se mulţumi cu o retortă din băutura sa personală.

— Hai, spuse în cele din urmă. Să ciocnim în cinstea TAHIPOMPEI.

— TAHIPOMPEI?

— Da. De ce nu? *Tachu*, repede, şi *pempo, pepompa*, a expedia. Fie ca ea să te expedieze cât mai repede către ziua nunţii. Abscisa este a ta. S-a făcut.

— Unde este? am întrebat, uitându-mă în zadar prin cameră după ceva care să aducă a maşinărie capabilă de a devansa perspectivele matrimoniale.

— Este aici, şi îşi lovi cu înţeles fruntea.

1 Apoi continuă didactic:

— Există destulă energie în lume ca să ne genereze o viteză de şaizeci de mile pe minut, sau chiar mai mult. Tot ceea ce ne trebuie este ştiinţa de a o obţine şi folosi. Omul cu cap nu va încerca să plece de la o forţă mare. pentru a genera o viteză mare. El va adăuga treptat forţe mici la alte forţe mici, obligând fiecare forţă mică să-şi producă fracţiunea de viteză ce-i revine, până când suma acestor forţe mici va duce la o forţă mare, generând o sumă de vítese mici, adică o viteză mare. Dificultatea nu constă în agregarea

* înainte! (Germ.).

forţelor; ea rezidă în agregarea corespunzătoare a vitezelor. Glonţul unei puşti poate ajunge, să zicem, la o milă depărtare. Nu este greu să sporim puterea puştilor de o mie de ori, şi totuşi cele o mie de gloanţe nu vor străbate o distanţă mai mare de o milă şi nici mai repede decât primul glonţ. Vezi, deci, unde e necazul. Nu putem aduna direct o viteză cu altă viteză, aşa cum adunăm o forţă cu altă forţă. Descoperirea mea constă pur şi simplu dintr-un procedeu care stoarce un spor de viteză din fiecare spor de energie. Dar aceasta este metafizica fizicii. Să fim practici, sau să ne lăsăm păgubaşi. Te-ai gândit vreodată ce faci în realitate când mergi, într-un tren ce se află în mişcare, dinspre ultimul vagon către locomotivă?

— Păi, da. De obicei mă duc în vagonul de fumători să trag un trabuc.

— Of! Nu asta! Vreau să spun, ţi-ai dat vreodată seama că într-o astfel de împrejurare mergeai, privit în mod absolut, mai repede decât trenul? Să spunem că trenul trece pe lângă stâlpii de telegraf cu o viteză de

treizeci de mile pe oră. Tu mergi către vagonul de fumători cu o viteză de patru mile pe oră. Prin urmare *tu* treci pe lângă stâlpii de telegraf cu o viteză de treizeci şi patru de mile pe oră. Viteza ta absolută este suma dintre viteza locomotivei şi viteza ta de mişcare. Mă urmăreşti?

Am început să înţeleg încotro bătea şi i-am spus-o.

— Foarte bine. Să mai facem un pas. Adausul la viteza locomotivei e neînsemnat şi spaţiul în care poţi să-l exerciţi e mărginit. Să presupunem acum două staţii, A şi B, la o distanţă de două mile măsurată pe calea ferată. Să ne închipuim un tren alcătuit din vagoane-platformă, ultimul vagon aflându-se în staţia A. Să zicem că trenul are o lungime de o milă. Locomotiva se află prin urmare la o milă depărtare de staţia B. Să presupunem că trenul poate parcurge o milă în zece minute. Ultimul vagon, având de mers două mile, va atinge staţia B în douăzeci de minute, dar locomotiva, aflată cu o milă mai în faţă, va ajunge acolo în zece minute. Tu te arunci în ultimul vagon din staţia A în mare grabă, pentru a ajunge la Abscisa care se află în B. Dacă rămâi în ultimul vagon, vor trece douăzeci de minute nesfârşite înainte de a o vedea. Dar locomotiva ajunge în B şi deci la frumoasa domnişoară în zece minute. Ai fi un prost matematician şi un iubit indiferent dacă nu ai porni către locomotivă, alergând de-a lungul vagoanelor-platformă cât te ţin picioarele. Poţi străbate o milă, cât e lungimea trenului, în zece minute. Prin urmare vei ajunge la Abscisa odată cu locomotiva, adică în zece minute – cu zece minute mai devreme decât dacă te-ai fi aşezat ca un leneş în ultimul vagon şi ai fi discutat politică cu frânarul. Ai micşorat durata la jumătate. Ai adăugat viteza ta la cea a locomotivei într-un anumit scop. *Nicht war*?[3]

Înţelesesem perfect; poate că totul fusese mai clar deoarece introdusese clauza cu Abscisa. Rivarol continuă:

— Această demonstraţie, deşi greoaie, conduce la un

3 Nu-i aşa ? (Germ.)

principiu care poate fi extins cât vrem. Prima noastră grijă va fi să-ţi cruţăm picioarele şi răsuflarea. Să presupunem că cele două mile de cale ferată sunt perfect drepte şi să transformăm trenul nostru într-o singură platformă, lungă de o milă, cu un rând de şine paralele puse deasupra. Să aşezăm pe aceste şine o mică locomotivă imaginară şi s-o lăsăm să meargă încolo şi încoace de-a lungul vagonului platformă, în timp ce acesta este tras pe şinele de pe sol. Ai prins ideea? Locomotiva mică te înlocuieşte pe tine. Dar ea poate să parcurgă o milă mult mai repede decât tine. Închipuie-ţi că locomotiva noastră este destul de puternică pentru a trage vagonul-platformă pe cele două mile în două minute. Locomotiva mică poate atinge aceeaşi viteză. Când locomotiva mare ajunge în B după un minut, cea mică, care a mers o milă pe vagonul-platfomia, ajunge şi ea în B. Am combinat astfel viteza celor două maşini în aşa fel încât să facem două mile într-un minut.

Este oare aceasta tot ceea ce putem face? Pregăteşte-te să-ţi pui la contribuţie imaginaţia.

Mi-am aprins pipa.

— Să considerăm două mile în linie dreaptă între A şi B. Pe şine, un vagon-platformă lung de la A şi până la un sfert de milă de B. Vom renunţa acum la locomotivele obişnuite şi vom folosi drept forţă, motoare energia furnizată de nişte dispozitive magnetice compacte, aşezate sub vagonul-platformă pe toată lungimea lui.

— Nu înţeleg ce e cu dispozitivele astea magnetice.

— Iată. Fiecare dintre ele constă dintr-o potcoavă mare de fier care este alternativ magnetizată şi demagnetizată cu ajutorul unui curent electric intermitent provenind de la o baterie, acest curent fiind la rândul său reglat de un mecanism de ceasornic. Când potcoava este alimentată cu curent, ea acţionează ca un magnet şi îşi trage spre ea armătura cu o forţă uriaşă. În secunda următoare, când este scoasă din circuit, ea se

demagnetizează şi dă drumul armăturii care, oscilând încoace şi încolo, imprimă o mişcare de rotaţie unui volant, care o transmite la rândul lui roţilor motoare de pe şine. Aşa sunt construite motoarele noastre. Ele nu constituie o noutate, deoarece practica a arătat că funcţionează.

Cu un motor magnetic la fiecare bloc de roţi putem spera, fără a greşi, să punem în mişcare vagonul nostru imens şi să-l antrenăm cu o viteză, să zicem, de o milă pe minut.

Capătul din faţă, care nu are de parcurs decât un sfert de milă, va ajunge în B în cincisprezece secunde. Vom numi această platformă vagonul numărul 1. Deasupra vagonului numărul 1 sunt aşezate şine pe care se mişcă, exact în acelaşi fel, alt vagon-platformă – vagonul numărul 2, cu un sfert de milă mai scurt decât numărul 1. Numărul 2, la rândul lui, poartă deasupra pe numărul 3 – cu un sfert de milă mai scurt decât numărul 2 – şi care se mişcă independent de cel de dedesubt. Numărul 2 are o lungime de o milă şi jumătate; numărul 3 de o milă şi un sfert. Deasupra, pe nivele succesive, se află numărul 4 lung de o milă, numărul 5 lung de trei sferturi de milă, numărul 6 de o jumătate de milă, numărul 7 de un sfert de milă şi, deasupra tuturor, numărul 3. un vagon mic de pasageri.

Fiecare vagon se mişcă pe vagonul aflat sub el, independent de toate celelalte, cu viteza de o milă pe minut. Fiecare vagon are propriile sale motoare magnetice. Ei bine, să ne închipuim trenul gata de plecare, cu tampoanele din spate ale fiecărui vagon proptite într-un opritor înalt aflat în punctul A; Tom Furnace, conductorul ce arată ca un domn, şi Jean Marie Rivarol, mecanicul de locomotivă, se caţără cu ajutorul unei scări până la slăvitul vagon 8. Complicatul mecanism este pus în mişcare. Ce se întâmplă?

Numărul 8 fuge un sfert de milă în cincisprezece secunde şi ajunge la capătul numărului 7. Între timp, şi tot

în cincisprezece secunde, numărul 7 a alergat un sfert de milă şi a atins capătul numărului 6; numărul 6 a parcurs un sfert de milă în cincisprezece secunde şi a atins capătul numărului 5; numărul 5, capătul numărului 4; numărul 4, al numărului 3; numărul 3, al numărului 2; numărul 2, al numărului 1. Iar numărul 1 şi-a parcurs în cincisprezece secunde sfertul de milă pe şinele de pe sol şi a ajuns în staţia B. Toate acestea s-au petrecut în cincisprezece secunde. Ca urmare, numerele 1, 2, 3, 4, 5.6, 7 şi 8 se opresc la opritorul din B exact în aceeaşi secundă. Noi, aflaţi în numărul 8, ajungem în B chiar în clipa în care ajunge şi numărul 1. Cu alte cuvinte, am parcurs două mile în cincisprezece secunde. Fiecare dintre cele opt vagoane, mişcându-se cu viteza de o milă pe minut, a contribuit cu un sfert de milă la călătoria noastră şi şi-a făcut treaba în cincisprezece secunde. Toate cele opt vagoane şi-au îndeplinit misiunea deodată, în cuprinsul aceloraşi cincisprezece secunde. În consecinţă, noi am zburat prin aer cu o viteză uimitoare de o milă în şapte secunde şi jumătate. Aceasta este tahipompa. Nu-i aşa că îşi merită numele?

Deşi puţin ameţit de noianul de vagoane, am. Înţeles principiul general al sistemului. Am construit o diagramă şi l-am înţeles şi mai bine.

— Ceea ce ai făcut este, de fapt, o îmbunătăţire a ideii că eu mă mişc mai repede decât trenul atunci cinci mă duc către vagonul de fumători.

— Exact. Şi până acum ne-am menţinut în limitele lucrurilor ce se pot realiza practic. Pentru a-l mulţumi pe profesor, poţi merge şi mai departe, teoretizând oarecum în modul următor: Dacă dublăm numărul de vagoane, reducând astfel la jumătate distanţa pe care trebuie să o parcurgă fiecare, vom atinge dublul vitezei. Fiecare dintre cele şaisprezece vagoane va avea de mers doar o optime de milă. La viteza uniformă pe care am adoptat-o, aceste

două mile vor fi străbătute în şapte secunde şi jumătate în loc de cincisprezece. Cu treizeci şi două de vagoane şi o şaisprezecime de milă, sau o diferenţă cam de o sută de metri între lungimile lor, ajungem la o viteză de o milă în mai puţin de două secunde; cu şaizeci şi patru de vagoane, mergând fiecare doar cincizeci de metri, vom parcurge o milă în mai puţin de o secundă. Peste şaizeci de mile pe minut! Dacă nici aceasta nu îl mulţumeşte pe profesor, spune-i să continue, sporind numărul de vagoane şi micşorând distanţa pe care trebuie să o străbată fiecare. Dacă şaizeci şi patru de vagoane produc o viteză de o milă pe secundă, lasă-l să-şi închipuie o tahipompă alcătuită din şase sute patruzeci de vagoane şi să se amuze calculând viteza vagonului numărul 640. Şopteşte-i doar că, atunci când va avea un număr infinit de vagoane, cu diferenţe infinitezimale între lungimile lor, va fi obţinut acea viteză infinită după care pare a tânji. Apoi cere-i-o pe Abscisa.

Ara strâns în tăcere, plin de recunoştinţă şi admiraţie. mina prietenului meu. Cuvintele ar fi fost de prisos.

— Ai ascultat teoreticianul, spuse el cu mândrie. Vei vedea acum pe inginerul care transpune ideea în practică. Ne vom duce în zona de vest a fluviului

Mississippi, vom căuta o bază corespunzătoare şi vom construi pe ea. prototipul tahipompei. Vom invita aici pe profesor, pe fiica sa şi, de ce nu? pe frumoasa lui soră Jocasta. Îi vom lua într-o călătorie care va ului Venerabila Nulitate. El va. aşeza mina Abscisei în mina ta şi vă va binecuvânta cu o formulă algebrică. Jocasta va contempla uluită produsul geniului lui Rivarol. Dar avem multe de făcut. Trebuie să transportăm la Saint Joseph cantitatea uriaşă de material ceva servi la construirea tahipompei. Va trebui să angajăm o mică armată de lucrători care să efectueze construcţia, căci nu e lucru uşor să învingi timpul şi spaţiul. Ar fi mai bine, poate, să ai o întrevedere

cu bancherii tăi.

M-am repezit spre uşă. Nu era nicio clipă de pierdut.

— Opreşte-te! Opreşte-te! *Ura Gottes Willen*[4], opreşte-te! urlă Rivarol. Mi-am expediat măcelarul azi-dimineaţă şi am uitat să zăvorăsc…

Dar era prea târziu. Mă aflam deja pe trapă. Se deschise trosnind şi m-am prăbuşit în jos, în jos, tot mai jos! Simţeam cum cad prin spaţii nemărginite, îmi amintesc că mă întrebam, zburând prin întuneric, dacă voi ajunge până la insula Kerguellen, sau mă voi opri în centrul pământului. Păru că trece o veşnicie. Apoi, călătoria mea fu brusc şi dureros întreruptă.

Deschisei ochii. În jurul meu se ridicau pereţii biroului profesorului Surdy. Sub mine se afla o suprafaţă tare, neelastică, care ştiam prea bine că este podeaua din biroul profesorului Surdy. În spatele meu se afla scaunul negru, alunecos, îmbrăcat în pânză aspră, care mă scuipase afară, aşa precum balena îl scuipase pe Iona. Iar în faţa mea se afla profesorul Surdy însuşi, care mă privea cu un surâs deloc neplăcut.

— Bună seara, domnule Furnace. Dă-mi voie să te ajut. Pari obosit. Nu e de mirare că ai adormit, de vreme ce le-am lăsat să mă aştepţi atât. Să-ţi ¿¡duc un pahar cu vin! Nu? Şi fiindcă veni vorba, după primirea scrisorii dumitale am descoperit că eşti fiul vechiului meu prieten, judecătorul Furnace. Am făcut cercetări şi nu văd de ce nu ai fi un soţ bun pentru Abscisa.

Sunt convins şi astăzi că tahipompa nu ar fi avut niciun motiv să nu funcţioneze. Dumneavoastră ce credeţi?

În bătrânul muzeu al Arsenalului din Central Park, pe un raft, în mijlocul păsărilor colibri împăiate, al herminelor, vulpilor argintii şi papagalilor viu coloraţi, se află un şir înspăimântător de capete omeneşti. Trec peste peruvianul mumificat, peste şeful de trib Maori şi indianul

---

4 Pentru numele lui Dumnezeu (germ.).

Cap-Turtit, pentru a vă vorbi de un cap de Caucazian care m-a fascinat încă din clipa când, cu ceva mai mult de un an în urmă, s-a adăugat la-sinistra colecţie.

Am fost izbit de aspectul Capului de când l-am văzut pentru prima oară. Inteligenţa gânditoare a trăsăturilor m-a cucerit. Faţa era remarcabilă, cu toate că îi lipsea nasul, iar fosele nazale nu avuseseră de câştigat de pe urma trecerii timpului. Ochii lipseau şi ei, dar chiar. şi goale, orbitele aveau o expresie plină de personalitate. Pielea pergamentoasă era atât de zbârcită, încât dinţii se vedeau până la rădăcină în obraji. Gura fusese puternic atinsă de ravagiile descompunerii, dar vădea caracter. Părea că spune: „Lăsând la o parte anumite deficienţe anatomice, ai în faţa ta un om de valoare”. Trăsăturile Capului aveau ceva germanic, iar craniul era acela al unui filosof. Totuşi, ceea ce mi-a atras cu deosebire atenţia a fost asemănarea vagă a acestei arătări dărăpănate cu un chip care cândva îmi fusese familiar – un chip care mai dăinuia în memoria mea, dar pe care nu puteam pune niciun nume.

Ca urmare nu am fost surprins, după ce cunoscusem Capul de aproape un an, să văd că recunoaşte relaţiile stabilite între noi şi îşi exprimă preţuirea faţă de interesul prietenesc pe care i-l vădeam, făcându-mi în mod deliberat cu ochiul în timp ce mă aflam în faţa cutiei lui de sticlă.

Era ziua de întrunire a consiliului de administraţie şi eram singurul vizitator al sălii. Credinciosul îngrijitor se dusese să închine o bere cu prietenul său, custodele sălii de maimuţe.

Capul îmi făcu cu ochiul a două oară, şi parcă mai cordial decât înainte, îi urmăream strădania cu plăcerea critică a anatomistului. Vedeam muşchiul maseter cum se contractă sub pielea tăbăcită, jocul buccinatorilor, minunata mişcare laterală a platysmei interne şi mi-am dat seama că încerca să-mi vorbească. Am observat zvâcnirile convulsive ale muşchiului risorius şi ale marelui zygomatic,

şi am ştiut că se străduia să zâmbească.

„Am în faţă”, gândii, „un caz de supravieţuire mult Jupă decapitare, sau un exemplu de mişcare reflexă în lipsa vreunui sistem diastaltic sau excitor-motor. În amândouă cazurile este vorba de un fenomen fără precedent şi trebuie observat cu grijă. În plus, Capul îmi vădeşte în mod limpede simpatie”.

Am căutat pe inelul meu o cheie care să se potrivească la uşa de sticlă şi am deschis-o.

— Mulţumesc, spuse Capul. O gură de aer proaspăt este o adevărată binecuvântare.

— Cum vă simţiţi? am întrebat politicos. Cum e când nu ai fi up?

Capul dădu cu tristeţe din el însuşi şi oftă.

— Aş da, spuse, vorbind prin nasul său deteriorat şi folosind, din motive lesne de înţeles, sunetele de piept cu zgârcenie, mi-aş da amândouă urechile pentru un singur picior. Năzuinţele mele sunt cu precădere ambulatorii şi totuşi nu pot să umblu. Nu pot nici măcar să sar într-un picior sau să mă împleticesc. Aş dori să călătoresc, să colind pe cărările pline de viaţă ale oamenilor, dar sunt înlănţuit de raftul ăsta blestemat şi la fel de neajutorat ca şi căpăţânile de barbari ce mă-nconjoară – eu, un om de ştiinţă. Sunt nevoit să stau aici, sprijinit în ceafă, şi să văd în jurul meu doar cocostârci şi berze, tot numai picioare, să dea şi la alţii. Uită-te acolo la blestematul de *Oedienemus*[5], mic şi cu picioare lungi. Uită-te la bâtlanul acela jalnic cu cap cenuşiu. Nu au creier, nu au ambiţii, nu au dorinţe. Dar picioare au, picioare cu nemiluita. Aruncă o privire pizmaşă dincolo de firidă, la membrele păsărilor cu pricina a căror vedere îl tortura, şi adăugă cu tristeţe: Nu a mai rămas din mine nici atât cât să faci un erou pentru cărţile lui Wilkie Collins.

Nu prea ştiam cum să-l consolez fără a fi nedelicat,

5 Un fel de ploier.

dar am îndrăznit să-i sugerez că şi situaţia lui îşi are părţile ei bune – te scuteşte de bătături şi gută.

— Iar în ceea ce priveşte braţele, continuă el, altă nenorocire. Nu e chip să gonesc muştele care pătrund – dracu' ştie cum – în timpul verii. Nu pot să ridic mina şi să pocnesc peste mutră mumia aia blestemată de asiatic care stă şi rânjeşte la mine ca un diavol. Nu pot să mă scarpin în cap şi nici măcar să-mi suflu nasul (nasul!) în mod cuviincios când răcesc datorită curentului îngrozitor de aici. În ceea ce priveşte mâncarea şi băutura, nu-mi pasă. Sufletul meu e dăruit ştiinţei. Ştiinţa mi-e soţie, îmi este divinitate. Îi venerez paşii din trecut şi îi salut prevestitele cuceriri viitoare. Eu…

Mai auzisem cândva aceste afirmaţii. Într-o străfulgerare am ştiut de ce chipul mi se păruse cunoscut încă din prima clipă când văzusem Capul.

— Mă iertaţi, am spus, dar nu sunteţi oare celebrul profesor Dummkopf?

— Acesta este, sau mai bine zis a fost, numele meu, răspunse cu demnitate.

— Şi aţi locuit în Boston, dnde aţi efectuat experienţe ştiinţifice cu totul neobişnuite. Dumneavoastră aţi fost cel care a descoperit primul procedeul de fotografiere a mirosului, de conservare în sticlă a muzicii şi mijlocul de a congela aurora boreală. Dumneavoastră aţi fost primul care a reuşit analiza spectrală a gândirii.

— Acestea sânruoar citsva dintre realizările mele de mai mică însemnătate, spuse Capul dând din el însuşi, neînsemnate în comparaţie cu invenţia mea supremă, marea descoperire care a fost totodată triumful şi pieirea mea. Căci în timpul experienţelor nu-ata pierdut trupul.

— Cum a fost cu putinţă aşa ceva? am întrebat. Nu am auzit nimic.

— Fireşte, răspunse Capul. Singur şi lipsit de prieteni, dispariţia-mea abia dacă a fost băgată în seamă.

O să îţi povestesc.

Se auzi un zgomot pe scară.

— Atenţie! strigă Capul. Vine cineva. Nu trebuie să fim descoperiţi. Să nu te vadă vorbind cu mine!

Am închis în grabă uşa vitrinei de sticlă, tocmai la timp ca să înşel vigilenţa paznicului care se întorcea şi m-am făcut că cercetez cu mare interes un exponat din apropiere.

La următoarea zi de consiliu am vizitat din nou muzeul şi i-am dat un dolar paznicului, pretextând că doresc informaţii cu privire la curiozităţile aflate în grija sa. A făcut cu mine înconjurul sălii, sporovăind tot timpul cu volubilitate.

— Aceasta, spuse când ajunserăm în dreptul Capului, este o relicvă Oferită spre cercetare muzeului nostru acum cincisprezece luni, şi anume capul unui criminal vestit, ghilotinat la Paris în secolul trecut.

Mi s-a părut că zăresc o uşoară tresărire în colţul buzelor profesorului Dummkopf şi o înclinare aproape imperceptibilă a ceea ce fusese pleoapa sa stingă, dar trebuie să recunosc că şi-a controlat remarcabil de bine faţa în această împrejurare. Mi-am concediat călăuza, mulţumindu-i îndelung pentru luminatele sale servicii şi, aşa cum prevăzusem, omul plecă de îndată pentru a investi dolarul atât de lesne câştigat în bere, lăsându-mă să-mi continui conversaţia cu Capul.

— Cum e cu putinţă, spuse profesorul după ce i-am deschis închisoarea de sticlă, să se dea în custodia unui idiot, a unui cap de lemn ca ăsta, o bucată – oricât ar fi de mică – dintr-un om de ştiinţă, din inventatorul telepompei! Paris! Criminal! Secolul trecut, mie-mi zici! şi Capul se cutremură atât de puternic de râs, încât m-am temut că o să cadă de pe raft.

— Vorbeaţi de invenţia dumneavoastră, de telepompă, l-am îmbiat.

— Ah, da, spuse Capul, redobândindu-şi atât gravitatea cât şi centrul de gravitate; făgăduisem să povestesc cum de s-a întâmplat să ajung un „om fără trup”. Acum trei sau patru ani am descoperit principiul transmiterii sunetului cu ajutorul electricităţii. Telefonul meu, cum l-am numit, ar fi putut deveni o invenţie de mare utilitate practică dacă aş fi avut răgazul să îl fac cunoscut publicului. Dar din păcate…

— Scuzaţi-mă că vă întrerup, am spus, dar trebuie să vă informez că altcineva a realizat recent acelaşi lucru. Telefonul este înfăptuit.

— Şi au mers mai departe? întrebă cu înfrigurare. Au descoperit cumva marele secret al transmisiei atomilor? Cu alte cuvinte, au reuşit să realizeze telepompa?

— Nu am auzit nimic în această privinţă, m-am grăbit să-l asigur, dar despre ce e vorba?

— Ascultă, spuse. În cursul experimentărilor mele cu telefonul, m-am convins că principiul acestuia se pretează la o extrapolare fără îngrădiri. Materia este alcătuită jiin molecule, iar moleculele la rândul lor din atomi. Atomul, precum ştii, este elementul ultim a tot ce există. Moleculele diferă după numărul şi aranjarea atomilor ce le alcătuiesc. Modificările chimice au loc prin scoaterea atomilor din moleculele iniţiale şi rearanjarea lor sub formă de molecule de alt tip. Această scoatere poate fi realizată prin afinitate chimică, sau cu ajutorul unui curent electric suficient de puternic. Mă urmăreşti? – *

— Perfect.

— Ca urmare, mergând mai departe pe această linie de gândire, mi-a venit o idee extraordinară. Nu există raţiune ca materia să nu poată fi telegrafiată – sau mai corect etimologic „telepompată”. Este suficient de a descompune la unul din capetele liniei moleculele în atomi şi de a transmite cu ajutorul electricităţii „vibraţiile acestei descompuneri chimice la celălalt capăt, unde va avea loc

recompunerea corespunzătoare pornind de la alţi atomi. Cum toţi atomii sunt asemănători, prin recompunerea lor în molecule, şi aranjarea acestor molecule într-o structură similară cu cea iniţială, se va obţine de fapt o copie a originalului. Este deci vorba de o materializare – nu în sensul în care folosesc acest cuvânt spiritualiştii, ci în sensul adevărului şi logicii riguroase a ştiinţei. Mă urmăreşti în continuare?

— E un pic neclar, am spus, dar cred că înţeleg. De fapt telegrafiaţi Ideea de materie, pentru a folosi cuvântul Idee în înţelesul pe care. i l-a dat Pi a ton.

— Exact. Flacăra unei lumînări rămâne mereu aceeaşi flacără, deşi gazul care arde se schimbă necontenit. Un val pe faţa apei rămâne acelaşi val, deşi apa care-l alcătuieşte este mereu alta pe măsură ce el înaintează. Un om rămâne el însuşi, deşi nu există niciun atom din trupul său care să fi existat cu cinci ani în urmă. Conturul, forma, Ideea – acestea constituie esenţialul. Vibraţiile care conferă individualitate materiei pot fi transmise la distanţă prin cablu tot atât de uşor ca şi vibraţiile ce dau individualitate sunetului. Aşa că am construit un dispozitiv cu ajutorul căruia puteam, ca să zic aşa, să dezintegrez materia la anod şi să o reclădesc după acelaşi tipar la catod. Aceasta a fost Telepompa.

— Şi cum a funcţionat în practică telepompa?

— La perfecţie! În locuinţa mea din Joy Street, în Boston aveam o sârmă lungă de peste cinci mile. Nu am întâmpinat nicio greutate în a transmite compuşi simpli, cum ar fi cuarţul, scrobeala şi apa dintr-o încăpere într-alta prin intermediul acestei bobine de sârmă de cinci mile. N-am să uit niciodată fericirea ce m-a cuprins când am reuşit să dezintegrez un timbru de trei cenţi într-una din camere şi l-am găsit reprodus, pe loc, la aparatul de recepţie din cealaltă cameră. Acest succes cu materia neînsufleţită m-a îmboldit să încerc acelaşi lucru cu un organism viu. Am

prins o pisică – de fapt un motan tărcat negru cu galben – şi am supus-o unui curent foarte puternic de la acumulatorul meu cu două sute de cuve. Pisica a dispărut cât ai clipi din ochi. M-am repezit în camera alăturată şi, spre neţărmurita mea satisfacţie, l-am găsit aici pe Thomas, viu şi nevătămat, torcând niţeluş cam nedumerit. Aparatul funcţiona de minune!

— Este, desigur, un lucru cât se poate de remarcabil.

— Nu-i aşa? După ideea cu pisica mi-a venit o idee cu adevărat măreaţă. De vreme ce reuşisem să transmit o fiinţă vie din specia felinelor, de ce nu aş încerca să transmit şi o fiinţă omenească? Dacă se putea transmite o pisică prin cinci mile de cablu, de ce nu aş putea expedia un om prin Cablul Atlantic şi cu aceeaşi promptitudine? M-am hotărât să măresc capacitatea acumulatorului meu, şi aşa destul de puternic, şi să fac o încercare. Ca un slujitor adevărat al ştiinţei ce sunt, am hotărât să fac experienţa asupra propriei mele persoane.

Mi-e neplăcut să stărui asupra acestui capitol al căutărilor mele, continuă Capul, scuturând o lacrimă ce-i picurase pe obraz, şi pe care i-am şters-o grijuliu cu propria mea batistă. Mă voi mărgini să spun că am mărit de trei ori numărul cuvelor acumulatorului, am întins cablul pe deasupra. caselor până la reşedinţa mea din Phillips Street, am pregătit totul şi – cu un calm solemn născut din încredex e a mea în teorie – m-am aşezat în aparatul de emisie al telepompei aflat în biroul meu din Joy Street. Când am făcut legătura la acumulator, eram tot atât da sigur că mă voi regăsi în camerele din Phillips Street, pe cât eram de sigur de însăşi existenţa mea. Am apăsat apoi pe întrerupătorul de curent electric. Dar vai!

Vreme de că te va clipe prietenul meu nu mai fu în stare să vorbească. În cele din urmă, îşi reluă cu greu povestirea:

— Am început să mă dezintegrez pornind de la

picioare şi am dispărut încet sub propriii mei ochi. Picioarele s-au topit, apoi trunchiul şi braţele. Că ceva era în neregulă mi-am dat seama după încetineala neobişnuită a dizolvării mele, dar nu mai puteam interveni în niciun fel. Apoi a dispărut şi capul şi mi-am pierdut cunoştinţa. Conform teoriei mele, capul, deoarece dispăruse ultimul, ar fi trebuit să se materializeze primul la celălalt capăt al cablului. Teoria într-adevăr s-a confirmat. Mi-am i scăpătat cunoştinţa. Am deschis ochii în apartamentul meu din Phillips Street. Mi se materializase băx-bia şi, cu mare satisfacţie, am constatat cum începe să mi se contureze încet gâtul. Deodată, cam în dreptul celei de a treia vertebre cervicale, procesul s-a oprit. Într-o străfulgerare am ştiut de ce. Uitasem să reîmprospătez cu acid sulfuric lichidul din cuvele acumulatorului şi nu dispuneam de suficient curent electric pentru a mă putea materializa în întregime. Eram un Cap, iar trupul era Dumnezeu ştie unde.

N-am încercat să îl consolez. Cuvintele ar fi fost o batjocură faţă de suferinţa profesorului Dummkopf.

— Ce importanţă mai are restul? continuă cu tristeţe. Casa din Phillips Street era plină de studenţi în medicină. Presupun că unii dintre ei mi-au găsit capul, şi neştiind nimic despre mine sau despre telepompă, şi l-au însuşit pentru studii de anatomie. Cred că au încercat să-l conserve cu ajutorul unei soluţii pe bază de arsenic. Cât de prost au făcut acest lucru, se poate vedea după nasul meu prăpădit. Presupun că am eşuat de la un student în medicină la altul, de la un cabinet de anatomie la altul, până/când un umorist în faşă m-a dăruit acestei colecţii spunând că sunt un criminal francez din secolul trecut. Timp de câteva luni n-am ştiut nimic; şi când mi-a revenit cunoştinţa, m-am trezit aici. Iată care a fost, adăugă Capul cu un surâs uscat şi acru, ironia sorţii.

— Pot face ceva pentru dumneavoastră? am întrebat

după o pauză.

— Mulţumesc, nu. răspunse Capul; mă simt destul de bine şi de resemnat. Nu mai am nicio tragere de inimă pentru ştiinţele experimentale. Stau aici, *zi* după zi, şi urmăresc obiectele de interes zoologic, ihtiologic, etnologic şi concologic cu care acest minunat muzeu este înzestrat cu prisosinţă. Nu văd ce ai putea face pentru mine… Stai puţin, adăugă în timp ce privirea îi căzu iarăşi pe picioarele micului Oedienemus din faţa sa. Dacă există într-adevăr un lucru pe care mi-l doresc, este niţică mişcare în aer liber. N-ai putea găsi vreo cale ca să mă scoţi afară la o plimbare?

Mărturisesc că această rugăminte m-a cam înspăimântat, dar am promis că voi face tot ce îmi va fi cu putinţă. După ce am cumpănit câtăva vreme, am urzit un plan pe care l-am dus la bun sfârşit după cum urmează.

M-am reîntors la muzeu în aceeaşi după-amiază, cu puţin înainte de ora închiderii, şi m-am ascuns în spatele uriaşei vaci de mare, sau *Manatus Americanus*. Paznicul, după ce şi-a rotit privirea prin sală, a ferecat uşile şi a plecat. Am ieşit cu îndrăzneală din ascunzătoare şi mi-am luat prietenul de pe raft. Cu o bucată de sfoară tare i-am legat cele câteva vertebre rămase de vertebrele unui schelet de pasăre *mea* fără cap. Această uriaşă pasăre din Noua Zeelandă, a cărei specie s-a stins, e de înălţimea unui om, are picioarele mari, pieptul puternic, iar degetele de la picioare lungi şi răsfirate. Prietenul meu, înzestrat astfel cu braţe şi picioare, se bucura ca un copil. Umbla de colo până colo, bătea din picioarele lui mari, îşi fâlfâia aripile şi din când în când se avânta într-un dans caraghios. Am fost nevoit să-i reamintese că nu se cuvenea să ştirbească demnitatea venerabilei păsări al cărei schelet îl împrumutase. Am văduvit leul african de ochii săi de sticla şi i-am înfipt în orbitele goale ale Capului. Am dat proi esorur lui Dummkopf o lance de război Fiji în chip de

baston, l-am acoperit cu o pătură de-a indienilor Sioux şi am ieşit apoi amândoi din vechea clădire a arsenalului în aerul proaspăt al nopţii, în lumina lunii, şi am hoinărit braţ la bi aţ de-a lungul malurilor lacului liniştit şi pe cărările întortocheate ale parcului.

Ci «îsul care mergealie – a-sBflaratelea în faţa casei mătuşii mele Gertrude de pe malul râului Sheepscot se înălţa un şir de plopi de Lombardia. Înfăţişarea mătuşii mele aducea în mod izbitor cu unul din aceşti arbori. Vădea aceeaşi şubrezenie fără de leac care îi deosebeşte de fraţii lor mai plini de sevă. Era înaltă, colţuroasă şi atât de slabă, încât îmbrăcămintea i se lipea de trup. Sunt sigur că dacă zeii ar fi avut prilejul să-i hărăzească soarta lui Daphne, şi-ar fi găsit uşor şi firesc locul printre ei: un plop tot atât de melancolic ca şi toţi ceilalţi.

De această rudă venerabilă mă leagă unele dintre cele mai timpurii amintiri. Atât în viaţă, cât şi după moarte, a jucat un rol important în evenimentele pe care sunt pe cale să vi le povestesc, evenimente care cred că nu au pereche în istoria omenirii.

În cursul vizitelor noastre periodice şi protocolare la mătuşa Gertrude în statul Maine, obişnuiam să fac speculaţii împreună cu vărul meu Harry cu privire la vârsta pe care ar fi putut s-o aibă. Avea şaizeci de ani, sau încă o dată pe atât? Nu dispuneam de informaţii precise; putea să aibă orice vârstă. Bătrâna doamnă era înconjurată de lucruri vechi; părea că trăieşte în întregime în trecut. În prea scurtele jumătăţi de oră când avea chef de vorbă la cea de a doua ceaşcă de ceai, sau în veranda peste care plopii îşi aruncau umbrele zvelte către răsărit, obişnuia să ne spună poveşti despre presupuşii ei strămoşi. Spun „presupuşi”, deoarece niciodată n-am crezut cu adevărat că ar fi avut strămoşi.

ŞI

Genealogia este un lucru care mi se pare fără rost.

Iată totuşi pe cea a mătuşii Gertrude, redusă la forma cea mai simplă.

Stră-străbunica ei (1599 – 1642) venise din Olanda şi se măritase cu un refugiat puritan, călătorind de la Leyden la Plymouth cu vasul „Ann” în anul 1632. Această mamă rătăcitoare a avut o fată (1640 – 1718), care a fost străbunica mătuşii Gertrude. Ea a venit în ţinutul de est al statului Massachusetts la începutul secolului trecut şi a fost răpită de indieni în timpul războiului cu tribul Penobscot. Fiica ei (1680 – 1776) a apucat să vadă aceste colonii libere şi independente şi a contribuit la populaţia viitoarei republici cu nu mai puţin de nouăsprezece băieţi voinici şi fete frumoase. Una dintre fete s-a măritat cu un căpitan de vas din Wiscasset ce făcea comerţ cu Indiile de Vest, şi a plecat cu el pe mare. A naufragiat de două ori – o dată pe insula ce poartă astăzi numele de Séguin, şi o dată în San Salvador. Aici, în San Salvador, s-a născut mătuşa Gertrude.

Cu timpul am început să obosim tot auzind aceste poveşti de familie. Poate că necontenita repetare şi stăruinţa cu care întâmplările de mai sus erau băgate în capetele noastre tinere ne făcuseră neîncrezători. Aşa cum am mai spus, nu puneam prea mare preţ pe strămoşii mătuşii Gertrude. Existenţa lor ni se părea mai mult decât îndoielnică. După părerea noastră lăuntrică, străbunicile, bunicile şi celelalte rubedenii erau curate născociri. Mătuşa Gertrude era de fapt eroina principală a tuturor peripeţiilor pe care le punea pe seama altora, deoarece ea dăinuise peste veacuri, în timp ce generaţii după generaţii de contemporani se duseseră pe calea fără de întoarcere hărăzită muritorilor de rând.

Pe primul palier al scării interioare a casei se afla o pendulă olandeză înaltă de peste opt picioare, făcută dintr-un lemn roşu-închis, dar nu mahon, cu încrustaţii ciudate de argint. Nu era o mobilă obişnuită. Cu vreo sută de ani în

urmă, în oraşul Brunswick se bucurase de mare faimă un ceasornicar pe nume Cary, meseriaş sârguincios şi priceput. Puţine erau casele înstărite de pe coastă cărora să le lipsească o pendulă construită de Cary. Dar ornicul mătuşii Gertrude bătuse orele şi minutele timp de două veacuri încheiate înainte de a se naşte meşteşugarul din Brunswick. El mergea încă de pe vremea când Wilhelm Taciturnul străpungea digurile pentru a elibera Leyda. Numele făuritorului. Jan Lipperdam, şi data, 1572, se mai puteau desluşi în litere şi cifre negre, groase, ce se întindeau până peste cadran. Capodoperele lui Cary erau obiecte de rând şi prospături pe lângă acest bătrân aristocrat. Vesela lună olandeză; ce-şi arăta pătrarele deasupra unui peisaj cu moi-i de vânt şi zăgazuri, era zugrăvită cu măiestrie. O mină îndemânatică sculptase însă în partea de sus un ornament sinistru, un cap de mort străpuns de o sabie cu două tăişuri. Ca toate ceasornicele din secolul XVI, nu avea pendul. Un dispozitiv Van Wyck simplu i-egla coborârea greutăţilor către partea de jos a cutiei înalte.

Dar greutăţile rămâneau veşnic nemişcate. An după an, când Harry şi cu mine ne reîntorceam în Maine, găseam limbile bătrânului ornic arătând tot trei şi un sfert, aşa cum arătaseră şi atunci când îl văzusem prima oară. Luna cea grasă se afla necontenit în cel de al treilea pătrar, tot atât de neclintită ca şi capul de mort de deasupra. Exista o taină legată de această tăcere a arătătoarelor înţepenite. Mătuşa Gertrude ne spunea că maşinăria nu şi-a mai îndeplinit menirea de când un fulger a trăsnit ceasul; şi ne arăta o gaură neagră în cutie – aproape de partea de sus – de la cai e se căsca o crăpătură ce mergea în jos pe distanţă de câteva picioare. Această explicaţie nu era în măsură să ne mulţumească. Ea nu justifica străşnicia împotrivirii mătuşii când îi propuneam să aducem ceasornicarul din sat, sau ciudata ei nelinişte

când l-a găsit pe Harry urcat pe o scăriţă, cu o cheie de împrumut în mină, încercând să verifice singur pricinile ce curmaseră firul vieţii ceasului.

Crescusecăm mari când, într-o noapte de august, am fost trezit de un zgomot ce venea dinspre scară. Mi-am zgâlţâit vărul şi i-am şoptit:

— Cineva a pătruns în casă.

Ne-am furişat din cameră şi ne-am îndreptat spre scară. De jos venea o lumină. Ne-am ţinut răsuflarea şi am coborât pe palierul următor. Harry mă strânse de braţ. Arătă în jos pe deasupra balustradei, trăgându-mă în acelaşi timp înapoi, către întuneric.

Şi atunci am văzut un lucru straniu.

Mătuşa Certrude era urcată pe un scaun în faţa ceasului celui mare; în cămaşa albă şi cu boneta albă de noapte, arăta ca năluca unui plop sub zăpadă. Podeaua scârţâi uşor sub picioarele noastre. Ea se întoarse cu o mişcare bruscă, iscodind încordată întunericul cu privirea şi ridicând luminarea către noi. Lumina îi cădea acum din plin pe faţa palidă. Părea cu nenumăraţi ani mai bătrână decât atunci când îi uraserăm noapte bună. Câteva clipe rămase nemişcată; doar mâna ce ţinea lumânarea era cuprinsă de un tremur. Apoi, vădit liniştită, puse luminarea pe o poliţă şi se reîntoarse către ceas.

Bătrâna doamnă luă o cheie de pe capac şi începu să întoarcă greutăţile, îi puteam auzi răsuflarea, iute şi scurtă. Îşi sprijini mâinile de o parte şi de alta a cutiei şi îşi apropie faţa de cadran, ca şi cum l-ar fi cercetat cu înfrigurare. Rămase aşa multă vreme. Nu voi uita niciodată expresia de bucurie sălbatică care îi transfigu’ră în clipa aceea înfăţişarea.

Limbile ornicului se mişcau. Se mişcau de-a-ndărătelea.

Mătuşa Gertrude îşi încolăci amândouă braţele în jurul ceasului şi îşi apăsă obrazul veştejit de el. Îi săruta

necontenit, îl alinta în sute de feluri, ca şi cum ar fi fost o fiinţă dragă. Îl dezmierda şi îi vorbea folosind cuvinte pe care le puteam auzi dar nu le puteam înţelege. Şi limbile nu încetau să meargă de-a-ndâratelea.

Apoi se dădu înapoi cu un ţipăt scurt. Ceasul se oprise. Văzurăm cum trupul ei înalt se clatină o clipă pe scaun. Îşi întinse braţele* cutremurându-se de groază şi deznădejde, răsuci minutarul la vechiul său loc de la trei şi un sfert, şi căzu ca o piatră la pământ.

II

Mătuşa Gertrude mi-a lăsat prin testament depunerile ei la bancă, pământurile şi acţiunile în petrol şi căi ferate, iar lui Harry pendula. Am considerat la acea vreme că era o împărţire foarte nedreaptă şi cu atât mai surprinzătoare, cu cât păruse întotdeauna că îl preferă pe vărul meu. Mai în glumă, mai în serios, am făcut o inspecţie amănunţită a străvechiului ceas, ciocănindu-i cutia de lemn în căutare de sertare tainice, scotocind chiar maşinăria sa nu prea complicată cu o andrea, pentru a ne convinge că ciudata noastră rudă nu a ascuns acolo un codicil, sau alt document care să schimbe faţa lucrurilor. Nu am găsit nimic.

Testamentul avea o clauză care ne asigura studiile la universitatea din Leyden. Am părăsit şcoala militară, în care învăţaserăm puţin despre teoria războiului şi mult cu privire la arta de a sta cu ochii aţintiţi la călcâie, şi ne-am îmbarcat fără întârziere. Ceasul a călătorit cu noi. Peste puţin era instalat într-un colţ al camerei noastre din Breede Straat.

Produsul iscusinţei lui Jan Lipperdam, readus astfel în atmosfera sa de baştină, continua să arate cu aceeaşi credinţă orele trei şi un sfert. Zămislitorul ceasului se odihnea sub glie de aproape trei sute de ani. Toată îndemânarea pusă laolaltă a urmaşilor săi întru meserie din Leyden nu reuşi să-l facă să meargă nici înainte, nici

îndărăt.

Am prins curând acea brumă de olandeză suficientă ca să ne facem înţeleşi de cetăţenii oraşului şi de studenţii, cu totul cam opt sute, cu care aveam de a face. Limba asta, care la început pare atât de greu de înţeles, este de fapt un fel de engleză, dar cu cuvintele altfel îmbinate. Dacă îţi baţi capul câtăva vreme cu ea, îţi devine dintr-odată limpede, ca una din acele criptograme simple, alcătuite punând cap la cap cuvintele unei propoziţii şi despărţindu-le apoi acolo unde nu trebuie.

Odată limba însuşită, şi după ce noutatea mediului s-a tocit, am adoptat nişte obişnuinţe destul de statornice. Harry se dedică cu multă sârguinţă studiului sociologiei – alegând cu precădere drept subiecţi tinerele blajine şi durdulii din Leyden. În ceea ce mă privea, am dat întâietate sferelor mai înalte ale metafizicii.

Pe lângă aceste căutări personale, exista un domeniu ce ne atrăgea deopotrivă pe amândoi. Am descoperit, spre mirarea noastră, că prea puţini dintre profesori sau studenţi ştiau ceva despre glorioasa istorie a oraşului, sau măcar despre împrejurările în care prinţul de Orania înfiinţase propria lor universitate. În contrast vădit cu indiferenţa generală era entuziasmul profesorului Van Stopp, pe care mi-l alesesem drept călăuză prin negurile filosofiei speculative.

Acest distins adept al lui Hegel era un bătrânel uscăţiv, de sub a cărui bonetă se iveau nişte trăsături ce-mi aminteau în mod ciudat de mătuşa Gertrude. De-ar fi fost fraţi şi tot nu ar fi semănat mai bine. I-am spus asta o dată, când ne aflam în muzeul primăriei sine uitam la portretul primarului Van der Werf, eroul asediului. Profesorul a început să râdă.

— Afn să-ţi arăt o coincidenţă încă şi mai mare, spuse.

Şi, conducându-mă în partea cealaltă a sălii la tabloul

cel mare al lui Wanners reprezentând asediul, îmi arătă chipul unuia dintre burghezii ce apărau zidurile. Într-adevăr, Van Stopp ar fi putut să fie fiul burghezului, iar burghezul ar fi putut să fie tatăl mătuşii Gertrude.

Profesorul părea că ţine la noi. Mergeam adesea în apartamentul său, aflat într-o casă veche de pe strada

Rapenburg, una dintre puţinele case rămase dinainte de 1574. Se plimba cu noi prin minunatele suburbii ale oraşului, pe străzi drepte, străjuite de plopi, ce Tăceau să ne întoarcem cu gândul înapoi la malurile Sheepscot-ului. Ne-a dus în vârful ruinelor turnului roman din centrul oraşului şi, de pe aceleaşi parapete de pe care trei veacuri mai înainte ochi înfriguraţi urmăriseră înecata înaintare a flotei generalului Boisot peste digurile inundate, ne-a arătat marele canal de la Lanscheiding care fusese săpat pentru ca oceanul să-i ajute pe oamenii lui Boisot să străpungă asediul şi să aducă merinde celor flămânziţi. Ne-a arătat cartierul general, al spaniolului Valdez de la Leyderdorp şi ne-a povestit cum cerul a trimis în noaptea de 1 octombrie un vânt năprasnic dinspre nord-est care a umflat apele joase şi a măturat flota aflată între Zoeterwoude şi Zwieten ridicând-o sus, până hăt pe zidurile fortului la Lammen, ultima redută a cuceritorilor şi ultimul obstacol în calea ajutorării locuitorilor înfometaţi. Ne-a arătat apoi locul unde valonii din Lammen au făcut, chiar în noaptea dinaintea retragerii armatei cotropitoare, o spărtură uriaşă în zidurile oraşului Leyden, lângă Poarta Vacilor.

— Doamne! exclamă Harry, înflăcărat de elocinţa povestirii profesorului; dar acesta a fost momentul decisiv al asediului.

Profesorul nu rosti niciun cuvânt. Şedea cu braţele încrucişate, uitându-se ţintă în ochii vărului meu.

— Căci, continuă Harry, dacă locul acesta nu ar fi fost păzit, dacă apărarea lui ar fi dat greş, şi valonii din

Lammen ar fi pătruns prin spărtură, oraşul ar fi fost ars şi oamenii măcelăriţi sub ochii amiralului Boisot şi ai flotei de ajutor. Cine a apărat spărtura?

Van Stopp răspunse cântărindu-şi parcă fiecare cuvânt:

— Istoria a înscris doar spărtura făcută în zidul cetăţii, în ultima noapte a asediului; ea nu a păstrat povestea apărării şi nici numele apărătorului. Şi totuşi nimeni dintre cei ce au trăit cândva nu a avut o sarcină mai grea decât cea pe care soarta a hărăzit-o acelui erou necunoscut. Prin ce întâmplare a ajuns să înfrunte un pericol la care nu se aştepta nimeni? Gândeşte-te ce s-ar fi petrecut dacă ar fi dat greş. Căderea oraşului Leyden ar fi năruit ultima speranţă a prinţului de Orania şi a statelor libere. Tirania lui Filip ar fi fost restabilită. Libertatea de gândire şi participarea poporului la cârmuire ar fi fost întârziate poate cu câteva veacuri. Cine ştie dacă s-ar mai fi născut, sau ar fi fost cu putinţă să se nască, o republică a Statelor Unite ale Americii, dacă nu ar fi existat Statele Unite ale Ţărilor de Jos. Universitatea noastră, care a dat lumii pe Grotius, Scaliger, Arminius şi Descartes, are la temelie faptul că acest erou a izbutit să apere spărtura. Lui îi datorăm prezenţa noastră, acum şi aici. Ce zic, îi datoraţi însăşi existenţa voastră. Strămoşii voştri erau din Leyden; între vieţile lor şi măcelarii de dincolo de ziduri a stat în acea noapte „el”.

Micul profesor ne domina, un uriaş clădit din înflăcărare şi patriotism. Ochii lui Harry străluceau şi obrajii i se îmbujoraseră.

— Duceţi-vă acasă, băieţi, spuse Van Stopp, şi mulţumiţi lui Dumnezeu că, în timp ce locuitorii din Leyden îşi încordau privirile către Zoeterwoude şi flotă, la zidul oraşului, acolo, la Poarta Vacilor s-au aflat nişte ochi ageri şi o inimă vitează!

III

În cel de al treilea an al şederii noastre la Leyden, într-o seară de toamnă când ploaia bătea în ferestre, am avut cinstea să primim în locuinţa noastră din strada Breede vizita profesorului Van Stopp. Nu-l mai văzusem niciodată pe bătrânul profesor atât de bine dispus. Vorbea fără încetare. Bârfelile din oraş, veştile din Europa, ştiinţa, poezia, filosofia – erau luate la rând şi tratate cu acelaşi umor năvalnic şi de bună calitate. Am încercat să-l abat către Hege-l, cu al cărui capitol asupra complexităţii şi interdependenţei lucrurilor tocmai mă luptam.

— Nu înţelegi întoarcerea Eului în Eu prin intermediul Altui Eu? spuse zâmbind. Ei, vei înţelege, cândva.

Harry era tăcut şi preocupat. Tăcerea sa îi câştigă treptat chiar şi pe profesor. Conversaţia lâncezea şi stăturăm multă vreme fără să scoatem un cuvânt. Din când în când se vedea câte un fulger, urmat de un tunet îndepărtat.

— Ceasul vostru nu merge, spuse deodată profesorul. A mers vreodată?

— Niciodată de când ne putem aminti, am răspuns. De fapt, a mers totuşi o dată, dar atunci a mers de-a-ndărătelea. Atunci când mătuşa Gertrude…

Am surprins o privire a lui Harry care mă prevenea să tac. Am început să râd şi am bâlbâit:

— Ceasul e vechi şi de niciun folos. Nu poate fi dres.

— Numai de-a-ndărătelea? întrebă liniştit profesorul, fără a părea că bagă în seamă stânjeneala mea. Şi de ce nu ar merge un ceas de-a-ndărătelea? De ce nu s-ar întoarce timpul înapoi, de ce nu s-ar scurge invers?

Părea că aşteaptă un răspuns. Dar nu aveam niciunul la îndemână.

— Cred că eşti îndeajuns de hegelian, continuă, pentru a admite că orice stare include propriul său contrariu. Timpul este o stare, şi una esenţială. Privită în

absolut, succesiunea care face ca viitorul să urmeze prezentului şi prezentul trecutului este pur arbitrară. Ieri, azi, mâine; nu există niciun temei în natura lucrurilor care să împiedice o altă ordine: mâine, azi, ieri.

Un bubuit şi mai puternic de tunet întrerupse speculaţiile profesorului.

— Ziua este creată de rotirea de la apus către răsărit a planetei noastre în jurul axei sale. Poţi concepe că în alte condiţii ea s-ar putea roti de la răsărit către apus, aducându-ne înapoi către vremurile trecute. Este oare atât de greu să ne închipuim timpul desfăşurându-se de-a-ndărătelea; timpul în reflux în loc să fie în flux; trecutul înaintând, în vreme ce viitorul se retrage; veacurile mergând înapoi; cursul evenimentelor evoluând către început şi nu, ca acum, către Sfârşit?

— Dar, l-am întrerupt, noi ştim că în ceea ce ne priveşte…

— Ştim! exclamă Van Stopp, din ce în ce mai dispreţuitor. Inteligenţa dumitale nu are aripi ca să se avânte. Urmezi calea lui Compte şi a progeniturii sale ticăloase. Vorbeşti cu siguranţă uluitoare de poziţia dumitale în univers. Eşti probabil convins că neînsemnata şi mizerabila dumitale individualitate este bine ancorată în Absolut. Şi, cu toate acestea, te culci seara şi aduci la viaţă, odată cu visul, bărbaţi, femei, copii, animale din trecut şi din viitor. De unde ştii că în această clipă, tu, cel plin de înfumurarea gândirii secolului nouăsprezece, nu eşti altceva decât o plăsmuire a unui vis despre viitor, visat – să zicem – de un filosof al secolului şaisprezece? De unde ştii că nu eşti altceva decât o plăsmuire a unui vis despre trecut, visat de un hegelian al secolului douăzeci şi şase? De unde ştii, tinere, că nu vei fi înghiţit de veacul al şaisprezecelea sau de anul 2800 în clipa în care se va trezi cel care visează?

La aceasta nu aveam ce răspunde. Raţionamentul

metafizic era corect. Harry căscă. M-am ridicat şi m-am dus către fereastră. Profesorul Van Stopp se apropie de ceas.

— Ah, copiii mei, spuse, nu există o evoluţie bătută în cuie a întâmplărilor omenirii. Trecutul, prezentul şi viitorul se întreţes ca o pânză din care nu există scăpare. Cine poate hotărî că acest ceas nu are dreptul să meargă înapoi?

Un trăsnet zgudui casa. Furtuna ajunsese chiar deasupra noastră.

Când văpaia orbitoare se stinse, profesorul Van Stopp era urcat pe un scaun în faţa uriaşului ornic. Semăna mai mult ca niciodată cu mătuşa Gertrude. Şedea aşa cum şezuse şi ea în acel ultim sfert de oră când o văzuserăm întorcând pendula.

Acelaşi gând ne străfulgera atât pe Harry cât şi pe mine.

— Opriţi! am strigat în timp ce începea să întoarcă maşinăria. Ar putea să însemne moarte dacă…

Chipul palid al profesorului strălucea de aceeaşi înflăcărare ciudată care o transfigurase şi pe mătuşa Gertrude.

— E adevărat, spuse, s-ar putea să însemne moarte; dar ar putea să însemne şi reînviere. Trecutul, prezentul şi viitorul; toate se întreţes! Suveica merge încoace şi încolo, înainte şi îndărăt…

Ceasul era acum întors. Limbile se roteau pe cadran de la dreapta la stânga cu o iuţeală de neînchipuit. Vârtejul lor părea că ne târăşte şi pe noi odată cu el. Veşnicii se adunau în clipe, şi vieţi întregi erau măturate cu fiecare bătaie. Van Stopp, cu braţele întinse, se clătina pe scaun. Casa fu iarăşi zguduită de o bubuitură uriaşă de tunet. În aceeaşi clipă o minge de foc, lăsând în urmă dâre de aburi de pucioasă şi scăldând încăperea într-o lumină orbitoare, trecu peste capetele noastre şi izbi ceasul. Van Stopp

încremeni. Limbile încetară să se mai rotească.

IV

Bubuitul tunetului se auzea ca un tir de artilerie grea. Para fulgerului lumina necontenit ca în timpul unei bătălii. Acoperindu-ne ochii cu mâinile, Harry şi cu mine ne năpustirăm afară în noapte.

Sub cerul roşu oamenii alergau către primărie. Flăcările din direcţia turnului roman ne vesteau că luase foc inima oraşului. Feţele celor pe care îi întâlneam erau istovite şi trase. Din toate părţile se auzeau frânturi de frază, cuvinte de jale şi disperare.

— Carnea de cal a ajuns zece şilingi livra, spuse unul, şi pâinea şaisprezece şilingi.

— Nu-mi mai pomeni de pâine! i-o întoarse o bătrână. De opt săptămâni n-am mai văzut un dumicat.

— Nepoţelul meu, cel şchiop, a murit azi-noapte.

— Ştiţi ce a făcut Gekke Betje, spălătoreasă? Era flămândă. Copilul i-a murit şi atunci ea şi bărbatul ei…

O bubuitură şi mai puternică de tun tăie scurt povestirea. Ne-am îndreptat către fortăreaţa oraşului; ici şi colo întâlneam câte un soldat şi nenumăraţi burghezi cu feţele întunecate sub borurile late ale pălăriilor.

— E pâine câtă vreţi dincolo, unde e şi praful de puşcă; şi de asemeni iertare. Valdez a aruncat încă o amnistie peste ziduri azi-dimineaţă.

O mulţime înfrigurată îl înconjură pe vorbitor strigând:

— Dar flota?

— Flota e înţepenită zdravăn în canalul Greenway. Boisot se va uita cu singurul său ochi peste mare în căutarea vântului, până când foametea şi molima vor secera toţi fiii mamelor, dar vasul său nu va fi nici cu un stânjen mai aproape. Moarte prin molimă, moarte prin înfometare, moarte prin foc şi gloanţe – asta e ce ne oferă primarul în schimbul gloriei pentru el şi al regatului pentru

prinţul de Orania.

— Ne cere, spuse un cetăţean spătos, să mai rezistăm doar douăzeci şi patru de ore încă, şi până atunci să ne rugăm pentru un vânt dinspre ocean.

— Aşa! râse batjocoritor primul vorbitor. Rugaţi-vă, rugaţi-vă. În cămara lui Pieter Adrianszoon van der Werf e pâine destulă. Vă spun eu că burta lui plină îl face să se împotrivească cu atâta străşnicie Regelui Prea catolic.

O fată tânără, cu păr bălai împletit în cosiţe, se strecură prin mulţime şi ţinu piept nemulţumitului.

— Oameni buni, spuse fata, nu-l ascultaţi. E un trădător cu inima vândută spaniolilor. Sunt fiica lui Pieter. Nu avem pâine. Am mâncat turte de malţ şi seminţe de rapiţă ca voi toţi, până când s-au terminat şi astea. Am început atunci să rupem frunzele de tei şi salcie din grădină şi le-am mâncat. Am mâncat chiar ciulinii şi buruienile ce creşteau printre pietrele de lângă canal. Laşul acesta minte.

Sământa de vrajbă dădu însă roade. Mulţimea, devenită acum gloată, se năpusti în direcţia casei primarului. Un ticălos ridică mâna să măture fata din cale. Într-o clipă nemernicul fu călcat în picioare de tovarăşii săi, iar Harry, gâfâind înfierbântat, era alături de fată, sfidând într-o engleză curată spatele mulţimii ce se retrăgea în grabă.

Fata îşi încolăci fără sfială braţele în jurul griului lui Harry şi îl sărută.

— Mulţumesc, spuse. Eşti un om cu suflet. Numele meu este Gertruyd van der Wert.

Harry bâjbâi prin vocabularul său în căutarea unor fraze cât mai potrivite, dar fata nu avea timp de complimente.

— Au gânduri rele cu tata.

Şi ne duse în goană prin nenumărate străduţe foarte înguste, până la o piaţă triunghiulară străjuită de o

biserică cu două turle.

— Iată-l, exclamă. Pe treptele bisericii Sf. Pancras.

În piaţă se stârnise zarvă. Bătălia care bântuia dincolo de biserică, bubuitul tunurilor spaniole şi valone dincolo de ziduri erau mai puţin mânioase decât mugetul acestei mulţimi de oameni desperaţi, strigând după pâinea pe care un singur cuvânt rostit de buzele conducătorului lor ar fi putut să le-o aducă.

— Predă-te regelui, strigau, sau îţi vom trimite trupul neînsufleţit lui Lammen, ca zălog de supunere a oraşului Leyden!

Un bărbat înalt, mai înalt cu o jumătate de cap decât oricare dintre cei care îl înfruntau, şi cu pielea atât de smeadă încât ne minunarăm cum de putea să fie tatăl lui Gertruyd, asculta ameninţările în linişte, Când primarul începu să vorbească, mulţimea tăcu, parcă în pofida propriei ei vreri.

— Vă daţi seama ce-mi cereţi, prieteni? Să ne călcăm legământul şi să închinăm Leyden spaniolilor? Cu alte cuvinte, să ne supunem unei soarte mult mai cumplite decât foametea. Eu trebuie să-mi ţin făgăduiala! Omorâţi-mă, dacă aşa vi-i voia. Nu pot muri decât o singură dată, de mâinile voastre, ale duşmanului, sau ale lui Dumnezeu. Să murim de foame, dacă trebuie, binecuvântând foamea, căci ea vine înaintea dezonoarei. Ameninţările nu mă sperie; viaţa mea e în mâinile voastre. Iată spada mea, luaţi-o, înfigeţi-mi-o în piept şi împărţiţi-mi carnea între voi ca să vă potoliţi foamea. Atâta vreme însă cât mai sunt în viaţă, să nu vă aşteptaţi la închinare.

Se făcu iarăşi linişte. Mulţimea şovăia. Apoi se auziră şoapte în jurul nostru. Deasupra lor răsună limpede vocea fetei pe care Harry continua – fără rost, după părerea mea – să o ţină de mină:

— Nu simţiţi vântui dinspi-e mare? în sfârşit s-a ridicat. La turn! Şi primul care va ajunge acolo va vedea în

lumina lunii pânzele albe ale corăbiilor prinţului.

Timp de câteva ceasuri am cutreierat străzile oraşului, căutându-mi în zadar vărul şi pe însoţitoarea sa; mişcarea neaşteptată a mulţimii către turnul roman ne despărţise. Pe oriunde treceam se vedeau dovezile urgiei cumplite ce adusese aceşti oameni neînfricaţi în pragul desperării. Un om cu privirea înfometată fugărea un şobolan slăbănog de-a lungul malurilor canalului. O tânără mamă, cu doi copii morţi în braţe; – şedea pe pragul casei lângă trupurile neînsufleţite ale soţului şi tatălui ei, ucişi sub ziduri. În mijlocul unei străzi pustii am trecut pe lângă un morman de cadavre neîngropate, de două ori cât mine de înalt. Aici bântuia molima – mai omenoasă decât spaniolii, deoarece nu făcea făgăduieli mincinoase în timp ce secera.

Către dimineaţă vântui se înteţi, transformându-se în furtună. În Leyden n-a mai dormit nimeni, nu s-a mai vorbit de capitulare, nimeni nu s-a mai gândit şi nu s-a mai îngrijit de apărare. Pe buzele tuturor celor pe care îi întâlneam fluturau cuvintele; „Lumina zilei va aduce flota”.

A adus într-adevăr lumina zilei flota? Istoria aşa spune, dar eu nu i-am fost martor. Ştiu doar că înaintea zorilor vijelia s-a înteţit preRăcându-se în furtună. şi în acelaşi timp o explozie înfundată, mai puternică decât tunetele şi trăsnetele, a zguduit oraşul. Mă aflam în mulţimea ce urmărea din turnul roman primele semne ale eliberării noastre. Explozia a şters speranţa de pe toate chipurile.

— Spaniolii au spart zidul!

Dar unde? Mi-am croit drum în faţă, în căutarea primarului ce se afla laolaltă cu ceilalţi.

— Repede! i-am şoptit. Este dincolo de Poarta Vacilor, de partea aceasta a turnului burgund.

Îmi aruncă o privire pătrunzătoare şi apoi plecă repede, fără a încerca să potolească panica generală. L-am

urmat îndeaproape.

A fost o cursă istovitoare de aproape o jumătate de milă până la metereze. Ajunşi la Poarta Vacilor, iată ce văzurăm:

O spărtură mare ce se căsca în zid către şesul mlăştinos de dincolo; afară şi în şanţuri, o puzderie de oameni shăduindu-se ca nişte diavoli să lărgească spărtura, ba câştigând câţiva paşi, ba fiind împinşi îndărăt; pe meterezul sfărâmat, o mână de soldaţi şi de orăşeni alcătuind un zid viu acolo unde lipsea piatra; o mână de femei şi fete cărând pietre pentru apărători şi fierbând în găleţi apă, catran, ulei şi var nestins; altele aruncând cercuri aprinse, muiate în smoală, peste gâturile spaniolilor din şanţurile de apă; vărul meu Harry conducând şi îndrumând bărbaţii; fiica primarului, Gertruyd, încurajând şi însufleţind femeile.

Dar ceea ce mi-a atras cu precădere atenţia a fost activitatea dezlănţuită a unei mici arătări în negru, care, cu un polonic uriaş, vărsa plumb topit peste asediatori. Pe când se îndrepta către focul şi cazanul din care se aproviziona cu muniţii, chipul îi intră în plină lumină. Am scos un strigăt de uimire: vărsătorul de plumb topit era profesorul Van Slopp.

Exclamaţia mea îl făcu pe primarul Van der Werf să se întoarcă.

— Cine este? am întrebat. Cine este omul de la cazan?

— Este fratele soţiei mele, răspunse Van der Werf, ceasornicarul Jan Lipperdam.

Batălia de la spărtură s-a terminat aproape înainte de a ne fi dat seama cum s-au petrecut lucrurile. Spaniolii, care dărâmaseră zidul de cărămidă şi piatră, au descoperit că zidul viu nu poate fi străpuns.

Nu au putut nici măcar să-şi apere poziţia în şanţuri; fură alungaţi în noapte. Abia acum am simţit o durere

ascuţită în braţul stâng. Probabil că un proiectil rătăcit mă lovise în timp ce urmăream bătălia.

— Cine a făcut asta? întrebă primarul. Cine a fost acela care a stat de strajă zilei de azi în vreme ce noi, ceilalţi, ne încordam nesăbuit privirea către ziua de mâine?

Gertruyd van der Werf păşi înainte cu mândrie, călăuzindu-l pe vărul meu.

— Tată, spuse fata, el mi-a salvat viaţa.

— Asta are mare însemnătate pentru mine, rosti primarul, dar el a făcut mai mult decât atât. A salvat Leyden. A salvat Olanda.

Începusem să ameţesc. Feţele din jurul meu păreau din ce în ce mai nefireşti. De ce eram aici cu aceşti oameni? De ce tuna şi fulgera fără încetare? De ce ceasornicarul Jan Lipperdam îşi întorcea necontenit către mine chipul, care era cel al profesorului Van Stopp?

— Harry, am spus, hai să ne întoarcem acasă.

Dar, cu toate că mi-a strâns cu căldură mâna, cealaltă mână continua s-o ţină pe cea a fetei, şi a rămas pe loc. Apoi m-a cuprins greaţa. Capul începu să mi se învârtească, iar spărtura din zid şi apărătorii ei dispărură din faţa ochilor mei.

V

Trei zile mai târziu şedeam cu braţul bandajat în jilţul meu obişnuit din biblioteca lui Van Stopp. Locul de lângă mine era gol.

— Se spun multe, vorbi profesorul adept al lui Hegel, citind dintr-un carnet cu vocea sa uscată şi repezită, despre influenţa secolului şaisprezece asupra secolului nouăsprezece. Niciun filosof, după câte ştiu, nu a studiat influenţa secolului nouăsprezece asupra secolului şaisprezece. Cauza produce efectul; dar oare niciodată efectul nu induce cauza? De ce legea eredităţii, spre deosebire de toate celelalte legi ale acestui univers de

gândire şi materie, să opereze doar într-o singură direcţie? Oare descendentul datorează totul strămoşului, iar strămoşul nimic urmaşului? Oare destinul, care uneori prinde în gheare vieţile noastre şi le duce către ţeluri doar de el cunoscute, departe în viitor, nu le poate duce oare niciodată înapoi în trecut?

M-am reîntors în locuinţa mea din Breede Straat, unde singurul meu tovarăş era ceasornicul mut.

Kfittiiiul Sqiiin. Şi mit «li SM 11 «¥

În vremurile acelea de bunăstare, cinci dorinţele erau puţine şi cu prisos îndestulate, când romul din Noua Anglie era curat şi ieftin, şi generaţia mai vârstnică încă mai purta pantalonii strânşi la genunchi şi hainele cu coadă de curcan din zilele colonizării, a murit Bailey care păzea bariera vămii dintre Hartford şi Providence. Bailey trăise timp de patruzeci de ani după Revoluţie în căsuţa singuratică a vămii, lângă podul de peste vijeliosul râu Quinnebaug, şi în toată această vreme nu i se întâmplase să nu răspundă la chemarea de a-şi încasa taxa; dar într-o noapte nu a mai răspuns şi l-au găsit şezând în scaun, cu Biblia deschisă pe genunchi, iar sufletul îi plecase către tărâmul despre care tocmai citea.

Aşa s-a făcut că Peste câteva zile diligenţa a lăsat la vama de la Quinnebaug un tânăr înalt ce-şi ducea toată averea într-o năframă. Vizitiul diligenţei îi făcu cunoscut tânărului că acela era locul viitoarei sale îndeletniciri în slujba societăţii ce stăpânea bariera. Şi adăugă, văzând că băiatul se uita cu luare aminte la tabla de lângă uşă, pe care cu multă vreme în urmă fuseseră scrise taxele vamale:

— Uite ce e, bătrâne Squids, ar fi bine să mai împrospătezi ţifrele, că pe cele vechi le-a şters aproape de tot apa.

Vizitiul îi spunea „bătrâne Squids”, dar pe lângă faptul că o astfel de poreclă – dacă poreclă era – nu mai

fusese auzită până atunci prin acele locuri, ea nu i se potrivea. Era, de fapt, un tânăr ce nu părea să aibă mai mult de douăzeci şi doi – douăzeci şi trei de ani. Cu toate că pielea o avea arsă de soare, ea era netedă; şi cu toate că barba-i era încâlcită, cu firele căutând care-ncontro, nu cunoscuse briciul şi creştea mătăsoasă. Era un bărbat vânjos, cu încheieturile mari, dar umerii largi îi erau aduşi. Poate că i se spunea „bătrânul" deoarece se purta cumpătat, nu atât din lene, cât din fire.

Când diligenţa se îndepărtă. Squids rămase acolo în picioare, privind nedumerit la tabla cu taxe. şi trăgându-se de barbă cufundat în gânduri. Nu era de mirare că se simţea nedumerit. Pe tablă se desluşeau dogi frânturi de cuvinte, căci ploile spălaseră vopseaua la întâmplare. Nu înţelegea nimic. Ca urmare, primul lucru pe care îl făcu Squids a fost să ia jos tabla şi să o ducă în căsuţă. Apoi, fără să arunce vreo privire noului său' cămin, zvârli legăturica pe pat şi începu să dreagă stricăciunile pe care timpul le adusese tablei. Dar vârsta îşi pusese pecetea de neînlăturat, şi pe când Squids o ţinea pe genunchi, ea se sfărâmă în strânsoarea puternică a mâinii şi se rupse în bucăţi, ca şi cum schimbarea neaşteptată, după patruzeci de ani de pace. netul burată lângă uşă, depăşise ceea ce putea ea să îndure.

Squids privi cu tristeţe frânturile de la picioarele sale, apoi le adună cu grijă şi le îngropă cuviincios într-un dulap vechi. Timp de o săptămână se strădui să întocmească o tablă nouă. Tabla însăşi nu ar fi cerut atâta vreme, dar, vai, cele scrise pe ea o cereau. Căci, oricât ar fi fost de meştere degetele lui Squids cu ciocanul, cu fierăstrăul şi cuiele, ele erau neîndemânatice cu creionul şi pensula. Trudi ceas după ceas, cercetând cartonul tipărit cu tarife pe care i-l dăduse compania, ca să poată trece cifrele şi literele citeţ pe tablă. Într-o noapte, chiar, visă cum ar fi trebuit să o facă, şi se trezi cu încântare, aprinse

lumânarea şi ingenuiâche pentru a-şi zugrăvi visul pe tablă. Dar degetele nu voiră să asculte de tiparul din minte, aşa încât, cu un oftat, Squids se reîntoarse în pat.

În cele din urmă Squids se dădu bătut, şi scrise doar pe o tablă cam aşa ceva:

om un cent cal dea cent vită mă întrebi pe mine

Cuvintele şi felul de a le scrie le învăţase trăgând de limbă cu şiretenie pe câte un străin în trecere, care i le scria lui Squids pe o tăbliţă. Noua tablă o atârnă pe vechiul loc şi, ori de câte ori vedea pe cineva, om sau vită, apropiindu-se de barieră, scotea ţidula companiei ca să poată şti tariful.

Inspectorul companiei trecând pe acolo cu diligenţi, deşi surâse când văzu tabla, îl încredinţă pe Squids că făcuse treabă bună şi povesti apoi celui care îl însoţea că Squids era cam ciudat, dar credincios, şi că dăduse dovada cinstei sale faţă de unul dintre directorii companiei.

— Nu ştie de alt nume în afara celui de Squids, spuse inspectorul, şi bănuim că trebuie să fie copilul din flori al vreunui vânător de balene, părăsit la New London şi lăsat să se descurce singur cum o putea. Dar este credincios.

Însă Squids, deşi împăcat de cuvintele de laudă ale inspectorului, nu era defel mulţumit.

„Cândva”, îşi spuse sieşi privind cu tristeţe la truda lui cam neizbutită, „am să pun acolo una care să-mi facă cinste”.

Squids părea destul de fericit în căminul lui singuratic. Îşi făcuse puţini prieteni, căci locul era depărtat de orice altă aşezare. Vizitiii diligenţei ţinea la el, căci avea întotdeauna pentru ei câte un pahar de lapte rece; singurul bun al lui Squids, pe lângă haine, era o vacă.

Într-o zi, unul dintre vizitii îi spuse:

— Uite ce e, bătrâne Scgiids. Am tot băut din laptele tău de un an şi mai bine. Ce aş putea să-ţi aduc de la Hartford ca socoteala să fie cinstită?

— Adu-mi un abecedar, spuse Squids. Dacă mi-l cumperi şi mi-l aduci, am să-ţi plătesc cât face; bănuiesc că nu poate să fie mai mult de un dolar.

La următorul drum, vizitiul îi înmână lui Squids „Abecedarul Webster”. Ochii lui albaştri se luminară când îl primi, dar nu spuse nimic, doar mulţumi cum se cuvine. Când diligenţa se îndepărtă şi Squids rămase singur, deschise cartea la întâmplare şi apoi, stând în faţa tablei, spuse cu un accent de triumf în glas şi un licăr de izbândă în ochi:

— Până-n mai o să pot zugrăvi şi agăţa o tablă care să-mi facă cinste!

Squids ştia să buchisească cuvinte de două şi trei litere, dar dincolo de ele întâmpina foarte adesea neasemuite greutăţi. Se zbătu şi luptă bărbăteşte, dar şi cu deznădejde, cu cuvintele de două silabe.

— Ăsta e „Zi”, spunea, singur, şi ăsta e un „E”, şi asta se citeşte „ZE”. Dar ce vine mai departe nu-mi pot da prea bine seama. Asta e „Că”, ăsta iar „E”. „Că „e „Că”, „E” e „E”. „CĂE” – „CHE”. „ZECHE”. Ce fel de vorbă o mai fi şi asta?

Şi astfel „zece” îl birui, lăsându-l tare nefericit, într-o noapte, pe când şedea culcat în pat cu ochii larg deschişi şi mintea înfiorată de tristeţea nedezlegării tainei lui ZECHE, o lumină mare coborî asupra lui. Se ridică, aprinse o luminare şi scoase din punga lui de pânză groasă zece penny de aramă, pe care îi aşeză la vedere pe masă. Apoi, nici nu apucă bine să atingă perna cu capul, că adormi pe loc.

De dimineaţă, cei zece penny fură încredinţaţi vizitiului cu rugămintea să fie schimbaţi la Hartford pe nişte bomboane de mentă vrâstate cu roşu şi alb, zise „ochi de bou”. Când Squids primi „ochii de bou”, îi puse bine pe o farfurioară în dulap şi îşi minţi timpul până în după-amiaza sâmbetei următoare. Cam cu o oră înainte de

asfinţit, începu să privească în susul drumului la cotitură, căci ştia că în fiecare sâmbătă, pe la vremea aceea, trece un băiat cu de-ale mâncării de la ferma lui taică-său, pentru prânzul de duminică al preotului de la parohia aflată la o milă depărtare pe celălalt mal al râului Quinnebaug. Într-un târziu, Squids zări băiatul, pe braţ cu un coş ce părea tare încărcat. Squids, cu o şiretenie ce-şi avea obârşia în sfială, se ascunse în casă. Curând băiatul era la poartă, strigându-l pe Squids să iasă şi să-l treacă dincolo.

— Tu eşti, nu-i aşa, Ebenezer, în drum spre preot? Coşul ăsta trebuie să fie tare greu. Cred că ai vrea să te odihneşti un pic.

— E greu. O fi vreun purcel la frigare înăuntru?

— Mm. Tare ai vrea să ştii, nu-i aşa? spuse Squids, deschizând ochii mari cu prefăcută uimire şi compătimire. Vino înăuntru şi stai jos. Poate că am ceva şi mai bun pentru tine. Asta ce-i? întrebă Squids, după ce îl băgase pe Ebenezer în casă. plimbând bomboana cumplit de atrăgătoare prin faţa ochilor copilului.

— Ochi de bou cu mentă, spuse băiatul fermecat.

— Văd că îţi plac. Am să-ţi dau una.

Ajuns aici, Squids păru că vrea să-i dea lui Ebenezer acadeaua, dar că dintr-odată se răzgândeşte.

— Stai! spuse. Trebuie s-o câştigi. Mergi la şcoală?

— Da, iama.

— Hm. Şi unde ai ajuns?

— Am ajuns la fracţii şi la abecedarul partea două.

— Aşa… Ia să vedem.

Aici Squids scoase gânditor abecedarul de la locul lui de sub pernă şi deachizându-l spuse:

— Hm! Să vedem. Uite, aici. Dacă citeşti bucata asta de sus şi până jos, îţi dau două bomboane ochi de bou. Aşa, de aici. Vreau doar să văd ce ştii.

— E uşor, spuse Ebenezer. Pot să citesc şi altele, mai

grele.

Squids se uită la el, puţin nedumerit. În cele din urmă spuse:

— Să le încercăm mai întâi pe cele uşoare. Va fi mai lesne, vezi bine, să câştigi bomboanele.

Şi Squids puse vârful briceagului pe ZECE.

— Asta se citeşte „zece”, spuse Ebenezer.

— Zece, repetă Squids cu neţărmurită uimire în voce. Zece. Deci asta era; şi Squids îşi scărmănă îngândurat barba cu briceagul. Sigur că zece. CE nu se citeşte CHE. Numai un prost n-ar şt: i asta. Dă-mi voie să-l scriu, Ebenezer.

Apoi Squids, oarecum spre uimirea lui Ebenezer, scoase o ardezie şi, pe partea albă şi netedă, scrise cu o bucată de cărbune, literă cu literă, cuvântul Z-E-C-E.

— De ce scrii cuvântul, Squids? întrebă băiatul.

— De ce? Doar aşa, ca să văd cât de bine le nemereşti, răspunse viclean Squids.

Aşa învăţă Squids, să stăpânească vreo duzină de cuvinte, iar băiatul primi cele două bomboane „ochi de bou”; Squids căzu apoi la învoială cu el să se oprească acolo în fiecare sâmbătă după-amiază şi să-i arate lui Squids dacă ştie sau nu să citească corect cuvintele pe care i le va indica Squids în abecedarul lui Webster, luciu pentru care avea să primească două sau mai multe bomboane „ochi de bou”.

Şi astfel, cu sprijinul unui profesor mituit şi care nu-şi dădea seama despre ce e vorba, Squids birui abecedarul şi începu să facă pregătiri pentru a construi o nouă tablă, pe care avea de gând să scrie taxele într-un fel care să-i facă cinste.

Dar se întâmplă ceva care făcu ca tabla cea nouă şi cinstea ce avea să i-o aducă să i se pară lipsite de însemnătate. Într-o seară de martie, când afară bântuia furtuna, Squids, cu abecedarul pe masă între două

luminări şi o tăbliţă pe genunchi, scria cu nesfârşită trudă cuvântul „vite”, ca să înveţe să-l aştearnă cât mai fără greş şi mai artistic cu putinţă pe tabla de afară.

Deodată Squids se opri din lucru şi ciuli urechea. Bătea cineva la uşa lui. Sunetul nu era cel al crengilor stejarului lovind în acoperiş. Squids luă o luminare şi deschise uşa. O pală de vânt îi stinse luminarea, ca şi pe cea de pe masă, dar Squids zărise în prag silueta unei femei şi întinse mâna trăgând-o înăuntru. O rugă să aibă răbdare până va aprinde iarăşi luminarea, dar nu apucă s-o facă. Auzi paşii ei împleticindu-se şi o simţi că e gata să cadă.

Când, în sfârşit, cu degetele tremurânde, reuşi să smulgă o scânteie din iască şi să aprindă lumânarea, Squids văzu că femeia se prăbuşise pe podea. Faţa, peste care îi căzuse părul, era răvăşită de ploaie şi palidă, iar ochii, întredeschişi şi cu privirea tulbure, i se părură ochii unui mort. Capul, căzut pe spate, se sprijinea de uşă. Squids apropie luminarea de buzele ei întredeschise. Nu era moartă, ci doar leşinată şi, încă înainte de a apuca să folosească leacurile umile pe care le avea la îndemână, ea începuse să-şi vină în simţire. Se ridică slăbită şi se târî către un scaun; şi atunci abia, pentru prima oară, zări Squids un lucru care îl sperie mult mai tare decât o făcuse trupul ei căzut în nesimţire. Zări în braţele ei chipul liniştit al unui copil ce dormea.

Femeia bău un pahar cu apă, şi Squids începu să alerge de colo până colo prin casă, ca să-i pregătească o cană de ceai tare, care o făcu să-şi revină aproape deplin.

— Eşti tare udă, spuse Squids, şi aruncă câţiva buşteni în cămin, poftind-o să se apropie de foc.

Ceea ce ea şi făcu, dar cu atâta nepăsare, încât lui Squids i se păru că îi era totuna dacă se usucă sau nu.

Deşi nu mai atinsese până atunci pielea netedă şi moale a vreunui copil, Squids îl luă blând din braţele ei

care nu se împotriviră şi îl culcă pe pernă. Ploaia nu-l udase şi Squids îl înveli cu grijă, băgând capetele cuverturii sub pernă. Micuţul nu se trezi la atingerea lui neîndemânatică şi, văzându-l adormit pe pernă, cu o mânuţă durdulie odihnind lângă obraz, Squids îşi jură că nici mama, nici copilul „nu vor părăsi casa în noaptea aceea.

Femeia îl urmărea cu privirea, vădind pentru prima dată un oarecare interes; în cele din urmă spuse:

— Eşti bun la suflet, tare bun.

— Copilul e o frumuseţe, a fost tot ce a răspuns Squids.

Femeia îi istorisi o poveste încâlcită, fără cap şi fără coadă, cum a pierdut diligenţa şi s-a rătăcit, şi se rugă s-o lase să se odihnească acolo până la sosirea diligenţei următoare. Squids o îndemnă să se simtă ca acasă şi îi puse în faţă lapte şi pâine. Apoi, cu grijă ca să nu o stânjenească, Squids se retrase în pod. Culcat pe aşternutul încropit la întâmplare, trase cu urechea, dar dedesubt era tăcere deplină; şi când se convinse că oaspeţii dormeau, adormi şi el.

Dimineaţa, Squids ciocăni în uşă, dar nu primi niciun răspuns.

„E obosită, s-o lăsăm să doarmă”, îşi spuse.

Dar cum vremea trecea şi înăuntru nu se desluşea niciun zgomot, Squids se încumetă să bată din nou, şi neprimind niciun răspuns deschise uşa. Camera era goală.

„A plecat înainte de a mă fi trezit”, gândi Squids, şi începu să-şi pregătească masa de dimineaţă.

Curând însă auzi ceva care îl făcu să se oprească plin de uimire. Rămase locului, aşteptând ca sunetul să se repete.

— Ma! Ma! se auzi iarăşi; şi, ridicând cu grijă pătura de pe pat, ochii lui Squids îi întâlniră pe cei ai copilului.

Mica făptură ridică mânuţele, chicoti şi începu să se

frământe în sus şi în jos pe pernă.

— Pa! Pa! spuse copilul.

— Pa! Pa! Asta înseamnă că vrea lapte.

Într-o clipă Squids şi încălzise un vas cu lapte.

Socot că o să-l vrea îndulcit”, gândi. Aşa că puse înăuntru o linguriţă de zahăr. Apoi, cu gingăşie de mamă, Squids îl hrăni pe copilaş, linguriţă după linguriţă, până când acesta o împinse deoparte cu mânuţele durdulii şi, întinzându-se, se agăţă blând dar hotărât de barba lungă şi mătăsoasă a lui Squids. Se trase apoi îndărăt, râse şi gânguri.

Pare a mă cunoaşte”, îşi spuse Squids. „Ticălosul ăsta mic şi şmecher îşi închipuie că mă cunoaşte”; şi două lacrimi căzură din ochii lui Squids drept pe obrajii copilului. Acesta ridică o mânuţă şi, simţind pielea aspră a lui Squids, mai şterse vreo două, trei lacrimi în joacă. Iar Squids îşi coborî faţa către el, gânguri şi el, şi-i vorbi blând, cu întreaga pornire de tată trezită în el. În cele din urmă, mânuţele celui mic se muiară, pleoapele coborâră şi adormi. Iar Squids rămase acolo veghindu-l; câtă vreme, nici el n-ar fi putut spune.

Şi astfel Squids dobândi un tovarăş. Nu avea să afle niciodată de ce mama, dacă mamă îi era, îşi părăsise copilul acolo şi încotro se dusese. Pe măsură ce treceau zilele, începu să-l cuprindă o spaimă lăuntrică ca nu cumva să vină vreodată şi să-l ceară înapoi. Dar ea nu veni. Curând Squids nu mai hărăzi niciun gând tablei celei noi, iar până la urmă începu s-o folosească drept masă, îngrămădind pe ea jucării minunate, pe care le cioplea cu briceagul pentru copil. Squids descoperi repede că, mai mult decât orice, copilului îi plăceau roţile şi că, odată cioplite, vădea o neasemuită îndemânare în a le potrivi între ele.

Într-o zi Squids îl găsi uitându-se cu uimire la abecedarul Webster şi, deşi plin de teamă la vederea

mâinilor acelora mici şi lipsite de respect, Squids legă zdravăn coperţile cu sfoară şi lăsă copilul să se joace cu cartea. De atunci Squids îi spuse copilului „micul Speller”*, şi niciodată altfel. Micuţul se străduia din răsputeri să rostească numele Squids, dar nu reuşea să gângurească decât „Fid”, aşa că lui Squids începu să-i placă acest diminutiv născocit de copil mai mult decât oricare alt nume.

— Într-o bună zi, tu şi cu mine ne vom lupta cu cartea asta şi socot că o vom birui, nu-i aşa, domnule? spuse Squids copilului când acesta crescuse destul de mare ca să înţeleagă.

Şi cel mic răspundea:

— Da, aşa vom face, Fid.

Şi trăiră aşa, zi după zi, micul Speller părând mulţumit, iar lui Squids noua viaţă dezvăluindu-i-se ca o fericire despre care nu bănuise că ar fi fost cu putinţă. După o vreme, când copilul se făcu mai măricel, Squids îl luă pe genunchi şi, cu abecedarul Webster şi o tăbliţă nouă, cumpărată de la Hartford, se puseră pe treabă.

— Ăsta-i A, domnule. Uite cum îl fac. O linie în jos, aşa, şi încă una în jos, aşa, şi una de-a curmezişul. Gata A!

Micul Speller, cu degete şovăitoare, trăgea liniile şi spunea: [6]

— Ăsta-i A, Fid.

Iar Squids râdea şi spunea:

— Până la urmă vom avea o tablă de vamă fără greş, care ne va face cinste.

Într-o zi Squids, scrise pe tăbliţă cuvântul „cal”, şi micul Speller luă condeiul şi desenă un cal, cu capul şi trupul ca nişte dreptunghiuri şi picioarele văiurite, şi spuse:

— Nu! Asta e cal, Fid.

Squids râse în hohote, luă o scândurică şi îl puse pe

6 Aprox. : cel care silabiseşte (engl.).

micul Speller să scrie c-a-l pe ea cu un cărbune. Apoi Squids prinse în cuie bucata de scândură pe perete deasupra căminului şi, ori de câte ori intra cineva, o arăta cu mândrie, spunând:

— Uite ce frumos ştie să scrie „cal” micul Speller. E taie isteţ!

Dar nu trecură multe luni, şi Squids îşi dădu seama că el şi băiatul îşi schimbaseră între ei locurile, căci profesorul era pe cale să devină elev, iar elevul, profesor. Aşa ca Squids trimise la Hartford după o carte de citire – Partea întâia – şi o aritmetică, şi mare le-a fost încântarea de a cugeta asupra tainelor cuprinse în aceste cărţi şi a le da de rost.

— Micul meu Speller, spuse Squids într-o zi, parcă te-ai fi născut cu cartea de citire în mină; iar la aritmetică eşti încă şi mai priceput. Dar astea sunt mai presus de mine. De acum încolo va trebui tu să socoteşti şi să silabiseşti pentru mine.

Că băiatul avea înzestrare pentru matematică şi mecanică, Squids îşi dădea pe deplin seama, dar nu putea să pună faptele decât astfel în cuvinte:

— E tare isteţ la cifre şi tare meşter cu briceagul.

Într-o dimineaţă, când Squids deschise bariera vămii, călătorul ce aştepta să treacă rămase uimit văzându-l că se tot opreşte în loc şi se tot uită lung către casă. Străinul crezu că a înnebunit, sau că a gustat prea mult din romul Noii Anglii, până când Squids, cu voce triumfătoare, spuse:

— Uite-te la asta, domnule. În sfârşit, ne face cinste.

Şi arătă către o tablă nouă de vamă, pictată îngrijit şi cu cuvintele scrise corect. Apoi se repezi în casă şi aduse copilul.

— Asta e băiatul care a făcut-o, spuse Squids, fără ştirea mea, şi tot fără ştirea mea a bătut-o-n cuie sus. Nu-i aşa că ne face cinste? Ne faqe, micul meu Speller, ne face.

După încă o vreme, când micul Speller crescu mai

mare, construi cu ajutorul lui Squids o barieră minunată, ce se deschidea şi se închidea de la sine când atingeai o pârghie; şi faima ei se răspândi în aşa măsură, că se osteni să vină însuşi inspectorul, care, minunându-se şi el, lăudă copilul spunând:

— Squids, pe legea mea, băiatul ăsta e un geniu.

Şi Squids îl urmărea pe micul Speller, atunci când nu putea fi văzut, aşa cum un fanatic cercetează un tablou, şi adeseori se ridica cu grijă noaptea din pat, aprindea o lumînare şi privea, aproape cu smerenie, chipul băiatului adormit.

Într-o bună zi veniră la bariera de la Quinnebaug nişte oameni, bătură stâlpi, săpară şanţuri şi ridicară la o jumătate de milă în susul apei un stăvilar uriaş peste râu. Apoi clădiră o casă mai mare decât văzuse vreodată micul Speller şi aşezară în ea maşini ciudate, şi puseră o roată mare în afara clădirii. Micul Speller părea robit ca de un farmec, urmărindu-i la lucru, zi de zi. Iar oamenii îi purtau mare respect, căci într-una din clipele cele mai grele alé montării roţii, când ceva păruse că nu e în bună rânduială, o voce mică strigase răspicat:

— Slăbiţi pârghiile, repede!

Şi ei aşa făcură, şi roata se aşeză frumos la locul ei. Oamenii se mirau cum de se putuse ca băieţaşul acela mic de pe stâncă să strige atât de poruncitor încât să le câştige încrederea. Dar tot ei adăugau:

— E, fără îndoială, tare dibaci.

Când roata cea mare fu pusă în mişcare şi maşinile din fabrică începură să duduie cumplit, înflăcărarea şi încântarea micului Speller se făcură parcă şi mai mari decât ar fi putut să cuprindă un trup atât de mic.

Petrecea ceasuri întregi în fabrică, urmărind maşinile ce teşeau firele de lină ca să facă stofă.

Treptat Squids băgă de seamă că micul Speller tăcea mai tot timpul cu gândul aiurea şi Squids începu să fie

îngrijorat.

„Zgomotul ăsta de iad din fabrică îi zăpăceşte minţile”, gândi Squids, şi îndemnă băiatul să se ducă mai rar pe acolo; dar micul Speller făcu tot cum voia şi se duse mai departe. De la o vreme, Squids îşi dădu seama că băiatul îşi făcea de lucru zi şi noapte cu briceagul şi alte scule ce se aflau prin casă, şi fu mulţumit, deşi nu putea să înţeleagă ce era lucrul acela ciudat pe care micul Speller îl zămislea. Băiatul părea cufundat în munca sa. Când mânca, ochii lui mari şi visători priveau pierduţi în farfurie; dar de dormit, dormea sănătos, şi Squids nu era prea îngrijorat. i

„Este ceva în el care caută să răzbată în afară”, gândea Squids; şi când văzu puterea şi înflăcărarea nedomolită cu care micul Speller tăia şi dăltuia, plăsmuia şi desăvârşea bucăţile de lemn, Squids fu sigur că orice ar fi fost acel ceva care căuta să răzbată din el, răzbătea a bine.

Într-o zi micul Speller spuse, cu mâna pe obiectul pe care îl făurise:

— Gata, l-am terminat şi a ieşit bine. E mai bun decât cele pe care le au în fabrică, doar că e din lemn.

— Ce e, micul meu Speller? întrebă Squids.

— Un război de ţesut.

— A ieşit din mâna ta. În el e o părticică din tine, micul meu Speller, şi îţi face încă şi mai mare cinste decât tabla şi – bariera.

Apoi Squids, plin de bucurie, se duse şi aduse pe administratorul fabricii.

— Priveşte, spuse. Minunea asta a ieşit din mâinile micului Speller. A pus o părticică din el în lucrul ăsta, şi îi face cinste.

Administratorul se făcu că priveşte cu interes modelul, mai mult ca să facă plăcere băiatului şi lui Squids decât din altă pricină.

— Arată-i cum funcţionează, spuse Squids.

Şi micul Speller le arătă. Era grosolan, stâng aci făcut; dar pe măsură ce băiatul îi explica modul de funcţionare, administratorul se înflăcăra. Îl pipăi. Îl puse în mişcare. Picături mari de sudoare i se scurgeau pe frunte de emoţie. În cele din urmă spuse:

— Asta va revoluţiona ţesătoriile de lină. Drăcia e construită prost, dar ideea este bună. De unde ţi-a venit ideea, Squids?

— Mie 1 exclamă Squids. Mie! Nu e ideea mea. A ieşit din mintea şi mâinile micului Speller. Se străduia să iasă încă de când s-a clădit fabrica. Nu-i aşa că-i face cinste?

— Cinste! şi administratorul surâse. Cât vrei pe ea? întrebă.

— Aş vrea să văd războiul construit şi pus să ţească în fabrică, spuse micul Speller.

— Ai să-mi dai voie să-l construiesc eu?

— Oh, dacă aţi vrea, se rugă micul Speller.

— Dacă punem înţelegerea asta pe hârtie, îţi promit că voi înzestra fabrica noastră cu ele; da, şi încă o sută de fabrici pe lângă ea.

Squids şi micul Speller rămaseră uluiţi de această glorie neaşteptată.

— Are de gând să pună ce a ieşit din mina ta, micul meu Speller, într-o sută de fabrici, spuse Squids privind aproape cu evlavie la băiat.

Şi lucrurile se pe trecură aşa cum spusese administratorul. De îndată ce puse stăpânire pe ideea micului Speller, o făcu să lucreze în folosul său, construi maşini, obţinu brevete de pe urma lor şi revoluţionă războaiele de ţesut lină, care pe atunci răsăreau ca ciupercile pe tot cuprinsul părţii de răsărit a Noii. Angliişi dacă ar fi descoperit o mină de aur chiar acolo, pe malurile râului Quinnebaug, cu greu ar fi putut administratorul să

fie mai bogat.

Dar Squids şi micul Speller erau mulţumiţi. Se duceau sus la fabrică şi priveau noile maşini, teşind cot după cot de pânză, micul Speller cu veselă încântare, Squids cu un simţământ de evlavie.

— În pânza asta eşti tu, micul meu Speller. E făcătura ta. Nu a maşinilor de lemn şi de fier.

Încetul cu încetul, micul Speller începu să fie iarăşi adâncit în gânduri. Petrecea nenumărate ceasuri urmărind cum trece energia de la roata de apă la maşini.

Iarăşi încearcă să dea ceva din el”, gândi Squids, şi nu se nelinişti.

Dar într-o zi, Squids auzi pe cineva venind pe drum în jos. Se duse să deschidă bariera. Erau patru sau cinci oameni, şi duceau o povară. Când ajunseră mai aproape, Squids văzu că se mişcau încet şi ce duceau, duceau cu grijă, iar feţele le erau mâhnite. Nu se îndreptară către barieră, ci păşiră pragul căsuţei lui Squids şi culcarăpovara pe patul său. Atunci Squids zări faţa palidă a micului Speller şi un firişor roşu ce-şi croia drumul pe obrazul alb coborând dinspre tâmplă. şi ochii închişi, şi mâna atârnând neputincioasă. Squids rămase nemişcat a bună bucată de vreme, apoi, întorcându-se către oameni, spuse cu voce înceată, apatică, şi cu ochii parcă învăluriţi:

— Lucra la ceva?

— Da, răspunse unul; şi şi-a uitat de el, s-a apropiat prea tare de arborele roţii şi…

— Da, da. Lucra la ceva, spuse Squids mecanic, dar fără a părea că înţelege.

Apoi, deodată, se repezi sălbatic către pat. Micul Speller deschisese ochii. Îl zări pe Squids şi îl recunoscu.

— Fid, spuse.

Squids se aplecă peste el, dar nu putea vorbi.

— Fid, murmură băiatul, piciodată nu o voi termina.

Îşi întoarse privirea, de parcă ar fi dorit *ceva*, către

vechea machetă a războiului de ţesut ce se afla în partea cealaltă a camerei şi se uită apoi rugător la Squids. Paznicul îi citi gândurile. Împinse macheta către patul băiatului. Micul Speller puse o mină pe ea şi, în timp ce cealaltă se întinse până când palma se odihni blând pe faţa lui Squids, ridică în sus o privire împăcată în care juca licărul unui surâs uşor. Şi apoi lumina se stinse pentru totdeauna din ochii micului Speller.

IU

Oamenii băgară de seamă ce se întâmplase şi plecară tăcuţi, lăsându-l pe Squids singur cu micul Speller.

După aceea, Squids avea să stea lângă vechea machetă şi, vorbind blând şi punând mecanismul cu dragoste în mişcare, avea să spună:

— Micul Speller e aici, înăuntru. E în sute de războaie de ţesut. Voi îl puteţi auzi, dar eu, când mă uit la maşina asta, pot să-l şi văd.

Ael ar «siie în «asul Hatceiff i

Pe domnişoara Borgier am întâlnit-o pentru prima oară la un ceai în oraşul R., unde urmam nişte cursuri medicale. Era o fată înaltă şi nu prea drăguţă, cu o faţă insipidă ce trăia doar printr-un neobişnuit neastâmpăr al ochilor. Nu erau nici strălucitori, nici expresivi, dar erau în necontenită mişcare, în aşa măsură încât păreau a prinde şi oglindi lumina dintr-o mie de locuri. Când însă – ceea ce se întâmpla rar – privirea îi întârzia chiar şi numai pentru câteva clipe asupra unui obiect, strălucirea aceea înşelătoare din părea, şi deveneau mohorâţi şi adormiţi. Mi-e cu neputinţă să spun ce culoare de ochi avea domnişoara Borgier.

După ceai, m-am alăturat unui grup de invitaţi pe care gazda noastră, reverendul Tinker, căuta să-i desfete cu ajuto. rul unui teanc de fotografii înfăţişând locuri din Ţara Sfântă. Pe când mă străduiam să par interesat de descrierile şi lămuririle sale, pe care le mai auzisem şi altă

dată, mi-am dat seama că dom nişoara Borgier mă onora cu privirea ei fixă. Ochii mei îi întâlniră pe ai ei şi am descoperit că nu aş fi reuşit, cu preţul vieţii, să mi-i desprind. Am resimţit apoi nişte simptome ciudate, ale căror manifestări le-am înregistrat cu precizie profesională. Am simţit o uşoară contracţie a muşchilor feţei şi acea amorţire a nervilor care precede toropeala fizică provocată de narcotice. Cu toate că eram nevoit să lupt împotriva senzaţiei fizice de amorţeală, facultăţile mele intelectuale erau mai treze decât în mod obişnuit. Ochii ei păreau că îmi toropesc trupul şi, în acelaşi timp, îmi stimulează mintea, aşa cum face opiul. Pe deplin conştient de cele ce mă înconjurau, şi mai aids atent la povestirea reverendului Tinker ce ne zugrăvea drumul făcut călare dinspre Joppa, l-am însoţit în călătorie nu ca cineva care ascultă povestea unui călător, ci ca unul care merge el însuşi pe acelaşi drum. Şi când, în sfârşit, am ajuns la momentul în care măgarul reverendului Tinker face o ultimă cotitură, ocolind stânca ce împiedica vederea, iar reverendul Tinker contemplă cu uimire şi bucurie priveliştea măreaţă a Ierusalimului întins la picioarele sale, am văzut-o şi eu cu o neasemuită strălucire. Am văzut Ierusalimul în ochii domnişoarei Borgier.

Am răsuflat uşurat când ochii ei şi-au reluat dansul obişnuit prin cameră, descătuşându-mă dintr-o robie ce devenise oarecum umilitoare. Odată eliberat de sub influenţa lor stranie, mi-am bătut joc de propria-mi slăbiciune.

„Bravo!” mi-am spus mie însumi. „De asta eşti bun, ca să-şi exercite asupra ta talentele hipnotice o tânără domnişoară”.

— Cine este domnişoara Borgier? am întrebat-o cu primul prilej pe soţia reverendului Tinker.

— Cum, nu ştii? E fiica diaconului Borgier, răspunse

cu oarecare uimire interlocutoarea mea cea cumsecade.

— Şi cine e diaconul Borgier?

— Un om minunat; unul dintre stâlpii congregaţiei soţului meu. Tinerii rid de ceea ce numesc lâncezeala lui şi spun că de douăzeci de ani umblă prin oraş dormind, dar te asigur că nu există un creştin mai adevărat, mai evlavios…

M-am întors brusc, lăsând-o pe doamna Tinker încă şi mai nedumerită, deoarece îmi dădusem seama că subiectul cercetărilor mele îşi aţintise din nou privirea asupra mea. Se aşezase într-un colţ al camerei, izolată de restul invitaţilor. M-am îndreptat de îndată către ea şi m-am aşezat alături.

— Bravo, spuse ea. Doream să vii. Ţi-a plăcut călătoria la Ierusalim?

— Da, mulţumită dumitale.

— Poate. Şi n-ar fi rău să te răscumperi de această datorie. Mi s-a spus că eşti asistentul doctorului Mack la chirurgie, în cadrul facultăţii. Mâine este zi de clinică. Aş vrea să particip şi eu.

— Ca pacientă? am întrebat.

Râse.

— Nu, ca spectatoare. Trebuie să găseşti o cale de a-mi satisface curiozitatea.

Mi-am exprimat, cât mai politicos cu putinţă, uimirea faţă de un capriciu atât de neobişnuit din partea unei tinere domnişoare, şi am făcut aluzii la scandalul pe care l-ar provoca apariţia ei în amfiteatru. S-a oferit pe dată să se deghizeze în haine de bărbat. I-am explicat că natura relaţiilor dintre facultatea de medicină şi pacienţii care consimţeau să se supună tratamentului chirurgical în faţa studenţilor era de aşa natură, încât ar fi fost dezonorant pentru mine să înlesnesc pătrunderea în sala de operaţii a unei persoane din afară, bărbat sau femeie. Acest argument nu îi făcu nicio impresie. Am fost nevoit s-o refuz

net, arătându-i că n-o pot ajuta în această privinţă.

— Bine, spuse. Va trebui să găsesc o altă cale.

A doua zi, la clinică, mi-am dat toată silinţa să mă asigur că domnişoara Borgier nu s-a strecurat cumva pe furiş. Studenţii sosiră la ora cuvenită, gălăgioşi şi nepăsători ca de obicei, şi se aşezară în rândurile de jos ale amfiteatrului din jurul mesei de operaţie. Îşi scoaseră caietele de notiţe şi începură să îşi ascută creioanele. Domnişoara Borgier nu se afla cu siguranţă printre „ei. Toate feţele din sală îmi erau cunoscute. Am încuiat uşa ce ducea către coridor şi am cercetat apoi anticamera aşezată de cealaltă parte a amfiteatrului. Se aflau aici peste o duzină de pacienţi, nervoşi şi amărâţi, aşteptând operaţia însoţiţi de prieteni tot atât de înspăimântaţi ca şi ei. Dar nici domnişoara Borgier, nici altcineva care să semene cu domnişoara Borgier nu se număra printre ei.

Doctorul Mack intră brusc prin uşa ce dădea spre Cabinetul său particular. Cercetă cu atenţie masa pe care erau aşezate instrumentele gata de a fi folosite şi, după ce se asigură că totul este la locul său, începu conferinţa clinică. Urmară obişnuitele intervenţii minore – două sau trei cazuri de strabism, unul de cataractă, excizia câtorva tumori mai mari sau mai mici, amputarea degetului zdrobit al unui acar. Pe măsură ce cazurile erau rezolvate, călăuzeam pacienţii înapoi către anticameră şi îi lăsam în grija însoţitorilor lor.

Ultima pacientă era o sărmană bătrână, pe nume Wilson, care suferise vreme îndelungată de o afecţiune reumatică ce făcuse ca articulaţia genunchiului să se osifice în poziţie îndoită. Era unul dintre acele cazuri în care tratamentul necesar este simplu dar cât se poate de brutal. Membrul bolnav putea fi îndreptat doar cu forţa. Doamna Wilson refuză cu îndărătnicie binefacerile anesteziei. Fu aşezată pe spate pe masa de operaţie, cu o pernă sub cap. Piciorul prezenta în dreptul genunchiului o

înclinare de douăzeci-douăzeci şi cinci de grade faţă de linia dreaptă. Aşa cum am mai spus, această deviere trebuia corectată prin presiune directă, prin forţarea în jos a genunchiului.

Ajutat de un chirurg tânăr, înzestrat cu o mare forţă fizică, doctorul Mack începu să apese. Operaţia este una dintre cele mai dureroase ce se pot închipui. Eram aşezat la capul pacientei, pentru a-i putea imobiliza umerii în caz că s-ar fi zbătut. La un moment dat am băgat de seamă că se petrecea în ea o mare schimbare. De unde fusese foarte agitată la început, când o aşezasem pe masă, devenise acum cu desăvârşire liniştită. Aşa cum zăcea acolo nemişcată, cu ochii îndreptaţi în sus şi cu privirea fixă, cu pleoapele parcă îngreunate de venirea somnului, cu faţa liniştită, era greu să-ţi închipui că această femeie trecuse pragul unei trăiri de crâncenă durere.

Nu am avut răgazul să acord decât un gând fugar curajului ei neobişnuit. Crunta operaţie începuse. Chirurgul şi asistentul său apăsau necontenit în jos şi cu forţă din ce în ce mai mare genunchiul ţeapăn. Nu cred că Inchiziţia spaniolă a născocit vreodată un mijloc de tortură fizică mai cumplită decât cea pe care o suferea acum femeia, şi totuşi pe faţa ei nu tresărea niciun muşchi. Respira uşor şi regulat, trăsăturile chipului îşi păstrau expresia liniştită şi, în clipa când durerile ar fi trebuit să fie cele mai crâncene, am văzut cum ochii i se închid, ca pentru un somn tihnit.

În aceeaşi clipă, forţa uriaşă exercitată asupra genunchiului avu deznodământul firesc. Încheietura osificată cedă şi, cu un zgomot îmbolnăvitor – scrâşnetul de nedescris al zdrobirii oaselor unei fiinţe vii, un sunet atât de înfricoşător incit chirurgi bătrâni, cu sensibilitatea tocită de o îndelungată practică, pălesc la auzul lui – membrul deformat deveni tot atât de drept ca şi perechea sa.

Şi în timp ce ascultam împietrit acest sunet îngrozitor, mi-a răsunat în urechi un puternic hohot de râs.

Masa de operaţii, aflată în mijlocul amfiteatrului, primea lumina de sus. Exact deasupra mesei se afla un horn pătrat de cinci-şase picioare, mărginit de pereţi pe toate cele patru laturi, care ducea în sus – trecând prin nivelul mansardei – la un luminator din acoperiş. Hornul era atât de înalt şi de îngust, încât deschiderea din partea de sus nu se putea vedea decât din vecinătatea nemijlocită a mesei. Râsul care mă surprinsese părea că vine de sus. Dacă şi alte persoane îl auziseră, îl puseseră fără îndoială pe seama unei reacţii isterice a pacientei. Eu eram însă în măsură să ştiu mai bine cum stau lucrurile. M-am uitat în sus, în direcţia în care priviseră atât de fix ochii doamnei Wilson.

Şi acolo, în cadrul pătratului de cer albastru, am zărit capul şi gâtul domnişoarei Borgier. Capacul luminatorului fusese dat la o parte pentru a asigura ventilaţia. Era limpede că tânăra fată se culcase pe acoperişul plat, puţind astfel urmări perfect cele ce se petreceau pe masa de operaţie. Pe faţa îmbujorată de o curiozitate lacomă se putea citi o sinceră uimire, împletită cu încântare. Îmi făcu vesel un semn cu capul când mă uitai în sus şi puse un deget pe buze ca şi cum m-ar fi rugat să tac. Dezgustat, mi-am desprins grăbit privirea de a ei. Într-adevăr, după experienţa trăită cu o seară înainte, nu aveam chef să mă las influenţat.de privirile ei.

În timp ce tăia cu o foarfecă ascuţită o bucată de pansament, doctorul Mack îmi şopti:

— Aşa ceva e fără precedent. Niciun semn de sincopă, nici urmă de dereglare funcţională. A căzut liniştită într-un somn normal, în timp ce – îi provocam o durere care ar fi adus pe pragul nebuniei un bărbat voinic.

De îndată ce am terminat treburile din sala de curs, m-am îndreptat spre acoperişul clădirii. Tocmai mă

strecuram prin luminator, când domnişoara Borgier se ridică în picioare şi îmi veni în întâmpinare, fără a vădi nici cea mai mică tulburare. Faţa ei strălucea de fericire.

— Nu-i aşa c-a fost minunat? întrebă cu un surâs, întinzându-mi mina. Am auzit cum îi scrâşneau şi îi trosneau oasele.

Nu i-am strâns mâna.

— Cum ai ajuns aici? am întrebat, ferindu-mă s-o privesc.

— Oh, spuse cu un râs cristalin, am venit devreme, pe la răsăritul soarelui. Portarul lăsase uşa întredeschisă şi m-am strecuf at înăuntru în timp ce se afla în beci. Toată dimineaţa am petrecut-o în sala de disecţie; şi când studenţii au început să coboare m-am furişat aici, pe acoperiş.

— 1 îţi dai seama, domnişoară Borgier, am întrebat foarte serios, că ai comis o mare indiscreţie şi că trebuie să te scot din clădire pe ascuns şi cât mai repede cu putinţă?

Se făcu că nu înţelege.

— E-n regulă, spuse. Bănuiesc că nu mai e nimic de văzut. Aşa că – de ce nu aş pleca?

Am ajutat-o să coboare şi am călăuzit-o prin podul plin de lăzi şi vase cu oase omeneşti dezarticulate; prin biblioteca medicală – pustie la acea oră; pe o scară dosnică şi apoi prin marea sală de chimie, goală acum; prin cabinetul de anatomie, plin de lucruri socotite îngrozitoare pentru mintea ei de femeie. Mergeam în tăcere, şi nici ea nu spunea niciun cuvânt; dar ochii ei erau pretutindeni, sorbind ciudatul mediu ce o înconjura cu o lăcomie pe care o simţeam, fără s-o fi privit măcar o dată. În cele din urmă am ajuns la un coridor în subsol, la capătul căruia se afla o uşă, arareori folosită, ce dădea într-o alee către stradă. Aceasta era uşa prin care se aduceau în clădire cadavrele pentru disecţie. Am scos din buzunar o legătură de chei şi

am descuiat.

— Drumul e liber, i-am spus.

Spre neţărmurita mea uimire, la capătul coridorului întunecos domnişoara Borgier îşi încolăci braţele în jurul gâtului meu şi mă sărută.

— La revedere, spuse, în timp ce dispărea prin uşa întredeschisă.

Când m-am deşteptat în dimineaţa următoare, după ce dormisem mai bine de cincisprezece ore, am descoperit că nu pot să-mi ridica capul de pe pernă fără să mi se facă greaţă. Simptomele semănau leit cu cele provocate de o doză prea mare de laudanum.

II

Am socotit că sunt dator faţă de mine însumi şi faţă de reputaţia mea profesională să relatez aceste fapte, înainte de a vorbi pe scurt de recenta mea mărturie ca expert în procesul de omor Rateliff, deoarece caracterul relaţiilor mele cu acuzata continuă să fie greşit înţeles.

Împrejurările acestui caz celebru sunt fără îndoială încă vii în amintirea publicului. Domnul John L. Rateliff, negustor înstărit între două vârste din Boston, venise la St. Louis în călătorie de nuntă cu tânăra-i soţie. Moartea sa neprevăzută la hotelul Planters, urmată de arestarea soţiei care nu avea nici prieteni, nici cunoştinţe în oraş, punerea ei sub acuzare de omor prin otrăvire, depoziţiile medicale contradictorii de la proces şi insuficienţa dovezilor împotriva acesteia au atras atenţia şi au stârnit interesul publicului într-o măsură cu totul neobişnuită.

Vă reamintiţi cum acuzarea a dovedit că relaţiile dintre domnul şi doamna Rateliff, în măsura în care au putut fi observate de locatarii şi personalul hote-Iului, nu erau dintre cele mai bune; că el îi vorbea arareori în timpul mesei, întorcându-şi de obicei faţa când se afla în prezenţa ei; că, cu câteva zile înainte de a se îmbolnăvi, rătăcea fără ţintă prin hotel, parcă pe jumătate năucit de o povară grea

ce-i apăsă cugetul; iar când era acostat de cei din hotel tresărea ca smuls din vis şi răspundea rostind cuvinte fără şir, sau nu răspundea deloc.

S-a arătat de asemenea că, prin moartea soţului ei, doamna Rateliff intră în stăpânirea unei averi uriaşe.

Dovezile direct legate de împrejurările morţii domnului Rateliff erau foarte limpezi. Timp de douăzeci şi patru de ore, înainte să fie chemat un medic, nimeni altul nu pătrunsese la el în afară de soţia sa. În acea zi, la prânz, ca răspuns la întrebarea unei doamne ce şedea cu ea la masă, doamna Rateliff a declarat, cu mult calm, că soţul ei se simte foarte prost. Curând după orele unsprezece noaptea, doamna Rateliff a sunat şi, fără a vădhnelinişte, a anunţat că, pe cât se pare, bărbatul ei este pe moarte şi că ar fi bine să fie chemat un medic. Doctorul Culbert, sosit peste câteva minute, l-a găsit pe soţul ei într-o letargie adâncă, respirând sforăitor. La proces a jurat că, atunci când a intrat în cameră, arestata a spus cu răceală arătând către pat:

— Bănuiesc că l-am omorât.

Mărturia doctorului Culbert părea să indice limpede o otrăvire cu laudanum sau cu morfină. Pulsul pacientului, care îşi pierduse cunoştinţa, era puternic, dar rar; pielea rece şi lividă; faţa liniştită, dar de o paloare îngrozitoare; buzele livide. Intrase în comă şi a fost cu neputinţă să mai fie trezit din ea. S-au încercat în zadar mijloacele obişnuite. Lovirea palmelor şi a tălpilor, descărcările electrice aplicate la cap şi la coloană vertebrală, nu au reuşit să-l scoată din letargie. Când i s-au ridicat cu forţa pleoapele, s-a văzut că pupilele erau contractate cât o gămălie de ac. Mai târziu, răsuflarea sforăitoare s-a transformat într-un horcăit îngrijorător, datorat mucusului ce se acumulase în trahee; s-au semnalat apoi convulsii însoţite de spume abundente la gură; maxilarul inferior a căzut şi, la patru ore după sosirea doctorului Culbert, a

urmat paralizia şi moartea.

Cei câţiva eminenţi specialişti ai oraşului, aduşi la tribunal de acuzare, au jurat că, după părerea lor, simptomele observate de doctorul Culbert nu numai că indicau o otrăvire cu opiu, dar nici nu ar fi putut proveni din altă cauză.

Pe de altă parte, acuzarea nu a putut dovedi în niciun fel că doamna Rateliff şi-ar fi procurat sub o formă oarecare opiu în St. Louis, şi nici că s-ar fi găsit în cameră vreo urmă de opiu după eveniment. Este adevărat că procurorul, în pledoaria sa finală, a încercat să întoarcă acest lucru împotriva acuzatei. El a argumentat că dispariţia oricărui recipient conţinând, sau care conţinuse, laudanum – dat fiind că existau dovezi certe că fusese folosit laudanum – demonstra tocmai o intenţie deliberată de omor şi dărâma orice teorie de otrăvire prin imprudenţă pe care ar încerca să o susţină apărarea; şi a propus câteva metode ipotetice prin care doamna Rateliff ar fi putut să facă să dispară, înainte de anchetă, această dovadă a vinovăţiei ei. Curtea, rezumând faptele, a prevenit juriul să nu acorde prea mare greutate acestor ipoteze ale procurorului.

Curtea a acordat însă mare importanţă mărturiilor medicale aduse de acuzare şi declaraţiei calme făcută de doamna Rateliff doctorului Culbert: „bănuiesc că i-am omorât”.

Deoarece eu fusesem cel care condusese autopsia şi efectuase apoi o analiză de specialitate a conţinutului stomacului celui decedat, am fost chemat la bară ca martor al apărării.

Atunci am văzut-o pe arestată pentru prima oară, după mai bine de cinci ani. Am depus jurământul şi am răspuns la întrebările preliminare; şi atunci doamna Rateliff şi-a ridicat voalul pe care îl purtase încă de la începutul procesului şi m-a privit în faţă cu ochii pe care

mi-i aminteam atât de bine – ochii domnişoarei Borgier.

Mărturisesc că purtarea mea în primele clipe de surpriză au oferit oarecare temei comentariilor, devenite apoi obişnuite, privitoare ia relaţiile mele cu inculpata. Privirea ei mi-a încătuşat nu numai ochii, ci şi limba. Am văzut din nou Ierusalimul; şi faţa încadrată în pătratul de cer albastru uitându-se în jos, în amfiteatrul facultăţii de medicină. Abia după o zbatere lăuntrică, care a atras atenţia judecătorului, a juriului, a avocaţilor şi a spectatorilor, am fost în stare să-mi depun în continuare mărturia.

Mărturia era puternic în favoarea acuzatei. Datele de care dispunem cu privire la acest caz erau în întregime postmortem. Ele începeau cu autopsia. Nu găsisem nimic care să indice o otrăvire cu laudanum sau cu orice altă substanţă. Tractul intestinal nu prezenta nicio alterare, vasele creierului nu erau congestionate, nu exista efuzie seroasă. Structurile caracteristice morţii prin otrăvire lipseau. Acestea erau, bineînţeles, doar dovezi negative. Dar, mai mult, analizele chimice pe care le efectuasem arătaseră absenţa otrăvii în organism. Nu putuse fi detectat mirosul de opiu. Încercasem să decelez prezenţa morfinei – cu acid azotic, cu perclorat de fier, cu cromat de potasiu şi, cel mai important, cu acid iodie. Repetasem încercările pentru punerea în evidenţă a acidului meconic cu perclorat de fier. Făcusem teste cu procedeul Lassaigne, procedeul Dublanc şi procedeul Flandin. În măsura în care mă puteam bizui pe resursele de care dispunea chimia organică, dovedisem, că –, în pofida simptomelor pe care le prezentase domnul Rateliff înainte de moarte, aceasta nu fusese provocată de laudanum şi nici de o altă otravă cunoscută.

Am fost în măsură să răspund cinstit, într-un fel care nu a zdruncinat autoritatea depoziţiei mele medicale, la întrebările procurorului dacă o cunoscusem în trecut pe

acuzată. Iar juriul, după o scurtă deliberare, a dat un verdict de nevinovăţie, bazat în mare parte tocmai pe depoziţia mea inatacabilă.

Am jurat oare fals? Nu; căci toate afirmaţiile mele aveau o bază ştiinţifică. Ştiam că niciun strop de laudanum, niciun grăunte de morfină nu trecuse de buzele domnului Rateliff. Ar fi trebuit oare să-mi dezvălui bănuielile cu privire la adevărata moarte a domnului Rateiiff, şi să povestesc juriului ceea ce ştiam din trecut despre domnişoara Borgier? Nu; căci nicio curte de justiţie nu ar fi stat măcar o clipă să asculte o astfel de relatare. Ştiam că femeia nu îşi omorâse bărbatul. Şi totuşi aveam convingerea şi ştiam – în măsura în care putem cunoaşte un lucru despre care avem date puţine şi care ascultă de legi încă nelămurite – că îl otrăvise, *îl otrăvise cu ochii*.

Sper că colegii mei de breaslă îmi vor acorda suficient credit pentru a recunoaşte că nu îmi place să stârnesc senzaţie şi că nici nu sunt înclinat să mă pierd în labirintul unor speculaţii fizico-psihologice. Am afirmat cele de mai înainte din proprie voinţă, deplin conştient de ceea ce implică.

Care era misterul influenţei novice pe care această femeie o exercita prin mijlocirea ochilor? Care îi era ascendenţa, care era secretul acestei predispoziţii? Prin ce proces obscur de evoluţie a dobândit privirea ei un efect toxic, asemănător cu cel provocat de *papaver somniferum*? Cum ajunsese să devină o Femeie-Mac? Nu pot da încă răspuns la aceste întrebări şi mă tem că n-am să le găsesc niciodată răspuns.

Dar dacă mai este nevoie de vreo dovadă a sincerităţii cu care am negat existenţa oricărui sentiment care ar fi putut să mă facă să o acopăr pe doamna Rateliff prin sperjur, îmi îngădui să spun că deţin în momentul de faţă o scrisoare, scrisă de acuzată după achitare, în care îmi oferă averea şi pe ea însăşi; cât şi o copie a răspunsului

meu în care refuz, respectuos, oferta.

Povestea îolosbblk§!

REMARCABILELE DESCOPERIRI ALE

DOMNULUI GEORGE SMITH

AMĂNUNTE SENZAŢIONALE PRIVITOARE LA TRADU

cerea Tăbliţelor asiriene de la british mu

SEUM O RECENTELE DESCOPERIRI ARUNCA O NOU

LUMINA ASUPRA POTOPULUI LUI NOE CÂT ŞI ASUPRA

TRECUTULUI SENATORULUI DE MÂINE ŞI A ÎNTEME-IERII BROOKLYN-ULUI

Boston, 26 aprilie – Domnul Jacob Rounds din Londra, custode adjunct la British Museum, într-o scrisoare neoficială adresată unui distins orientalist din oraşul nostru, dezvăluie câteva amănunte interesante asupra stadiului cercetărilor privitoare la punerea în ordine şi traducerea diferitelor tăbliţe cioplite şi *lateres coctiles*[7], aduse din Asiria şi Chaldeea de către domnul George Smith. Rezultatele obţinute în ultimele trei-patru luni sunt cât se poate de mulţumitoare. Această preocupare, iniţiată acum trei sferturi de veac de către Grotefend, şi continuată de alţi arheologi cum ar fi Rask, St. Martin, Klaproth, Oppert şi neobositul Rawlinson – care se considerau fericiţi atunci când reuşeau să înainteze măcar cu un pas – a fost dusă mult mai departe şi într-un ritm susţinut de către domnul George Smitiv şi colaboratorii săi ştiinţifici. Se poate spune, pe bună dreptate, că cuneiformele asiro-babiloniene, cea de a treia şi cea mai complicată ramură a trilogiei, şi-au găsit în cele din urmă un Oedip.

Enigmele de la Accad şi din Sumer au fost în sfârşit dezlegate. Domnul George Smith traduce actualmente

7 Cărămizi arse (lat.).

epigrafele de pe tăbliţele dezgropate din gunoaiele criptelor de la Ninive, cu aceeaşi uşurinţă cu care profesorul Whitney traduce din greacă, sau un elev din clasa a cincea fabula „Omul şi vipera”.

Au trecut doar câţiva ani de când savantul Witte declara că aceste caractere stenografice, aranjate pe plăcuţe cenuşii de alabastru, sau pe suprafeţe de lut cu grijă pregătite, tot atât de ordonat ca săgeţile în muzeu în secţiunea războaielor antice, sunt cu desăvârşire lipsite de orice semnificaţie alfabetică – doar nişte ornamente ciudate sau poate urme lăsate de viermi! Dar tălmăcirea lor a fost perfectată. Cripta lui Nimroud, ca şi cele din Kouyunjik, Khorsabad şi Nebbi Yunus şi-au scos la lumină preţioasele comori şi dezvăluie acum, pagină după pagină, istoria din trecui a pământului nostru.

Domnul Smith şi domnul Rounds sunt amândoi convinşi de faptul, afirmat pentru prima oară de Westergaarde, că scrierea cuneiformă este înrudită cu cea demotică egipteană, şi de asemenea că acest alfabet – ce conţine peste patru sute de semne, unele silabice, altele fonetice şi altele ideografice – are o structură extrem de complicată şi de arbitrară. Aşa cum s-a mai sugerat, caracterele primitive sau babiloniene, folosite în inscripţiile pe care le-au descifrat domnul Smith şi colaboratorii săi, sunt mult mai confuze decât toate cele care le-au urmat ori variantele lor – aşa-zisele cuneiforme persane şi medice.

BIBLIOTECA LUI SENNACHERIB

Tăbliţele cele mai interesante şi mai importante au fost cele găsite în faimoasa criptă din Kouyunjik, deschisă pentru prima oară în anul 1843 de Paul Emile Boita şi explorată ulterior de Layard însuşi.

Inscripţiile sunt în cea mai mare parte pe tăbliţe de lut, şi se pare că au constituit pereţii marii biblioteci a lui Assurbanipai din palatul lui Sennacherib. Sennacherib

trebuie să îi fost un monarh cu înclinaţie către navigaţie, deoarece o bună parte a inscripţiilor se referă la povestea potopului şi la călătoria lui Noe – care corespunde la Asirieni cu Nyab şi de asemenea, în anumite privinţe, cu Deucalion din miturile greceşti. Povestea potopului a fost realcătuită bucată cu bucată, fragment cu fragment, şi iat-o acum întreagă, un episod de sine stătător din vasta epopee pe care domnul George Smith se străduieşte să o reconstituie. Domnul Rounds poate fi, desigur, iertat pentru cuvintele firesc înflăcărate cu care vorbeşte de aceste lucrări.

Dar are într-adevăr cu ce se mândri! Oamenii aceştia de la British Museum adună cu trudă cărămidă lângă cărămidă, pentru a alcătui ceea ce susţin că este o enciclopedie completă a istoriei sacre şi profane, începând cu crearea materiei şi cu naşterea gândirii. Cercetările lor extraordinare le-au conferit o autoritate uriaşă, de la înălţimea căreia îşi afirmă acum grav aprobarea cu privire la versiunea oferită de Sfânta Scriptură şi se apleacă chiar asupra lui Moise spre a-l mângâia pe cap şi a-i spune că tălmăcirea sa inspirată a fost aproape corectă.

Atât de plastică este relatarea aventurilor lui Nyab, sau mai bine-zis Noe; atât de clară este descrierea succintă a metodelor sale de navigaţie; atât de uimitoare sunt faptele nou descoperite privind arca şi pasagerii ei, încât mă simt tentat a mă folosi de îngăduinţa savantului din Boston, care are onoarea de a fi stimatul corespondent al domnului Round, pentru a transcrie mai în amănunt, spre folosul cititorilor noştri, extraordinara poveste a potopului, aşa cum ne este zugrăvită de cuneiformele asiriene – rămase criptograme vreme de patru mii de ani, până când geniul domnului Smith a ridicat vălul ce acoperea misterul semnificaţiei lor.

Domnul Smith dovedeşte pe baza acestor inscripţii că, atunci când Noe începu a-şi construi arca şi a prevesti

potopul, mulţimea socotea că este fie nebun, fie un speculant viclean care are de gând, prin profeţiile sale înflăcărate şi aparenţa de deplină sinceritate, să deprecieze în aşa măsură valoarea terenurilor, încât să le poată cumpăra, prin intermediarii săi, în număr cât mai mare şi la un preţ de nimica.

Chiar atunci când pământurile aşezate în văi au fost acoperite de ape, şi când devenise limpede că anotimpul avea să fie deosebit de ploios, vecinii răuvoitori obişnuiau să se adune cu singurul ţel de a-şi bate joc de înfăţişarea lipsită de graţie a corăbiei şi de a pune la îndoială destoinicia ei pe ape. Nu lipseau nici cei care să afirme că „obiectul” se va răsturna la prima pală de vânt, ca o copaie prea încărcată. Aşa că oamenii veneau, atât de aproape cât şi de departe, să fie martori şi să râdă de înfrângerea bătrânului patriarh.

Dar nu avură prilejul să o facă. Arca plutea ca un arbore de plută. Noe ridică ancora şi, în picioare la cârmă. flutură cu graţie mâna în semn de adio către contemporanii săi ticăloşi, în vreme, ce credincioasa corabie înainta ca o fiinţă vie în briza răcoroasă dinspre sud. Nu există nimic în scrierile asiriene care să vină în sprijinul legendei conform căreia Noe ar fi accelerat mişcarea arcei ridicându-şi pulpanele hainei. Ar fi fost o faptă fără rost şi lipsită de demnitate. Cabina înaltă de pe punte asigura suficientă rezistenţă vântului, pentru a face arca să alunece cu o viteză respectabilă.

NOE NAVIGATOR

După ce noutatea situaţiei s-a tocit, şi nu mai exista satisfacţia de a refuza cu blândeţe, dar şi cu hotărâre, cererile de luare pe vas. şi de a vedea oamenii – care până nu de mult îl luau în derâdere – târându-se către înălţimi numai ca să fie prinşi şi înghiţiţi în cele din urmă de apele mânioa.se călătoria a devenit obositoare şi neplăcută. Arca era, cu îngăduinţă spus, o corabie greu de strunit. Se

apleca înfricoşător în vânt şi dădea mereu greş în ocolirea obstacolelor. Valurile, chiar mici, izbeau zdravăn în fundul ei plat, aşa încât cei aflaţi la bord erau în asemenea măsură doborâţi de răul de mare, că ajunseseră să-şi dorească să fi fost şi ei păcătoşi şi să se fi înecat odată cu mulţimea.

Înăuntrul cocioabei nenorocite ce servea drept cabină erau înghesuite laolaltă, claie peste grămadă, păsări, animale şi oameni. Una dintre tăbliţele despre potop glăsuieşte, nu fără patos, astfel: „E nespus de neplăcut (*amakharsyar*) să dormi în vreme ce un tigru de Bengal se zgâieşte la tine dintr-un colţ, iar un arici îşi face culcuşul lângă tălpile tale goale. Iar lucrurilese-ncurcă de-a binelea când elefantul devine neliniştit sau ursul polar se simte jignit de cine ştie ce închipuită lipsă de consideraţie”.

Nu voi anticipa asupra relatării amănunţite a domnului Smith cu privire la călătoria corăbiei. El a adunat date pentru o hartă completă a drumului străbătut de Noe în decursul nenumăratelor sale luni de călătorie. Caracterul întortocheat al căii urmate, ca şi ciudata înclinaţie vădită de Noe de a naviga în cercuri mari, sunt o dovadă că venerabilul corăbier, sub influenţa deprimantă a celor înconjurătoare, recurgea adesea la băuturi spirtoase tari, o slăbiciune asupra căreia noi, urmaşii săi, ar trebui să aruncăm vălul milostiv al uitării.

EXTRASE DIN JURNALUL DE BORD AL LUI NOE

Dintre toate descoperirile, cea mai uimitoare a fost, fără îndoială, vraful de tăbliţe ce conţineau o transcriere exactă a jurnalului de bord al lui Noe. Acest jurnal de călătorie – pe care Noe, ca un corăbier prudent, l-a ţinut fără îndoială cu deosebită grijă – i-a rămas probabil moştenire lui Shem, primul născut şi comandant al vasului. Părţi din acest jurnal au trecut, pe cât se pare, din mână în mână de la o generaţie la alta printre triburile semitice; şi

domnul Rounds nu se sfieşte să-şi exprime părerea că tăbliţele din British Museum sunt copiate direct după înscrierile originale făcute în jurnalul corăbiei de cătrţ Noe sau Shem.

El a trimis corespondentului său din Boston primele exemplare ale unora dintre copiile litografiate destinate a ilustra viitoarea lucrare a domnului Smith – „O istorie exhuastivă a potopului şi a călătoriei lui Noe”. Trebuie ţinut seama că inscripţiile se citesc de la stânga la dreapta, şi nu, ca în arabă şi în numeroase alte limbi semitice, de la dreapta la stânga.

Transcrisă în caractere latine, această inscripţie ar suna cam aşa:

...*dahyarva saka ormudzi*... *jraharram athura uvatish*... *kia rish thyar avalna nyasadayram okanaus mana frabara*... *gathava Hambi Humin lehaysathryam n-am Buhmi*... *pasara ki hi baga Jethyths paruvnam oazarka*... *Rhsayarsa*...

S-au făcut progrese atât de mari în tălmăcirea dialectelor aramaioe, încât pentru domnul Rounds este relativ uşor să o traducă în limba noastră maternă, ceea ce sună după cum urmează, completând unele lipsuri din inscripţie, acolo unde înţelesul este limpede:

VASUL, ARCA”, LATITUDINE 44°15, LONGITUDINE...

Apele scad repede. Am mâncat ieri ultimul pteredactil... Hambi Hamin (Hannibal Hamlin!) s-a îmbolnăvit de scorbut. Trebuie dus la ţărm... MARŢI. 7. Berea şi mastodonţii s-au terminat. Doamna Japneth a născut iar o pereche de gemeni. Toţi sunt bine.

Importanţa acestei relicve din istoria potopului este covârşitoare. Ea aruncă lumină asupra câtorva împrejurări ce rămăseseră nelămurite până astăzi.

Cercetând problema şi toate implicaţiile sale. şi după o comparare a fragmentului mai sus citat cu nenumărate

alte pasaje – pentru care îmi lipseşte locul ca să le redau – domnul Smith şi domnul Rounds ajung la următoarele

CONCLUZII IMPORTANTE

I. Atunci când a fost făcută această însemnare în jurnalul de bord de către Noe (sau Shom), arca se afla pe undeva în apropiere de coastele statului Mâine. Latitudinea constituie o dovadă în sprijinul acestei presupuneri; din păcate, longitudinea lipseşte. O dovadă suplimentară a faptului că Noe a vizitat coastele Americii poate fi găsită în vechea baladă, ce se bazează pe o tradiţie habbinică, în care se vorbeşte de Barnegat. Eroarea surprinzătoare care aşază Araratul doar cu trei mile la sud de Barnegat se datorează fără îndoială unei confuzii în calculele logaritmice făcute de Noe – rezultat firesc al regretabilelor sale năravuri.

II. „Am mâncat ieri ultimul pterodactil... Berea şi mastodonţii s-au terminat”. Avem aici soluţia simplă a unei probleme care a pus multă vreme ştiinţa în încurcătură. Proviziile din arcă s-au dovedit neîndestulătoare pentru călătoria ce s-a prelungit peste aşteptări. Lipsa de alimente l-a silit pe Noe şi pe familia sa să recurgă la şeptel. Aşa că au înfulecat animalele mai mari şi cu carnea mai gustoasă din colecţie. Singurele exemplare în viaţa de ihtiosaur, pasăre dodo, silurian, plosiosaur, mastodont, au fost mâncate de excursioniştii înfometaţi. Aceasta lămureşte dispariţia anumitor specii care, aşa cum ne învaţă geologia, au trăit în vremurile de dinaintea potopului, Chiar dacă această dezvăluire ar fi fost singurul rezultat al cercetărilor domnului Smith, şi tot nu ar fi făcut în zadar săpături. Domnul Rounds remarcă, pt drept cuvânt, că aluzia la bere no îndreptăţeşte pe deplin să presupunem că această înscriere a fost făcută de însăşi mâna lui Noe!

III. Interesanta referire la sporirea familiei lui Japheth arată că soţia sa – nobilă femeie, întotdeauna la

înălţime – îşi dădea toată silinţa să umple golurile săpate în populaţia lumii de apele în creştere. Cuvântul *hibaga* s-ar putea să însemne trigemeni; dar domnul Smith, cu acel conservatorism şi acea aversiune faţă de senzaţional ce caracterizează pe adevăratul arheolog, preferă să nu se avânte şi se mulţumeşte să tălmăcească cuvântul prin gemeni.

HANNIBAL HAMLIN, LA ORIGINE HAM

IV. Ajungem acum la o concluzie care este tot atât de neaşteptată, pe cât este de neînlăturat. Ea stabileşte o legătură între onorabilul Hannibal Hamlin şi epoca de dinaintea potopului. Specialiştii în istorie antică au bănuit de mult că asemănarea dintre numele de Ham şi Hamlin era ceva mai mult decât o coincidenţă. Prin strădaniile domnului Smith a fost descoperită printre ruinele Asiriei veriga ce lipsea, care face ca această legătură să devină pe deplin limpede. Ham, cel de al doilea fiu al lui Noe, este numit în aceste documente de la Kouyunjik – Hambl Hamin; şi orice cercetător, oricât ar fi de neprevenit, nu poate să nu-şi dea seama că se confirmă astfel limpede originea străveche a senatorului de Mâine.

„Hambl Hamin s-a îmbolnăvit de scorbut. Trebuie dus la ţărm”. *Buhmi* înseamnă literal „pământ”, „noroi”, şi construcţia *n-am Buhmi* este adesea folosită în aceste inscripţii în înţelesul de „a pune în pământ”, „a îngvopa”. Totuşi, este puţin probabil ca acesta să fie înţelesul aici, de vreme ce arca se afla încă în larg. Aşa că *n-am Buhmi* nu poate fi tradus altfel decât prin „dus la ţărm”.

Vă rog să remarcaţi importanţa acestui lucru. Arca se leagănă încoace şi-ncolo în largul coastelor statului Mâine, aşteptând vântul dinspre nord-vest. Sărmanul Ham, sau Hambl Hamin cum ar trebui să-i spun corect, are toate motivele să regrete slăbiciunea sa pentru excursiile pe mare şi petrecerile nautice. Organismul său a început să se resimtă de pe urma lipsei de legume proaspete, şi a

unei alimentaţii bazate exclusiv pe mastodont sărat. Sărmanul Hambl! Cu puţin înaintea potopului, pe vremea când ocupa postul de perceptor într-unul din porturile Mediteranei, era obişnuit să primească zilnic, şi scutite de vamă, mazăre verde şi sparanghel din Grădinile Raiului. Dar acum scutirea de vamă s-a abrogat, iar Grădinile Raiului se află la peste două sute patruzeci de picioare sub apele mării. În jurul lui, doar saramură. Chipul său oacheş devine palid şi răvăşit. Pelerina de postav grosolan atârnă pe trupu-i subţiat. Îşi molfăie morocănos trabucul, stând pe puntea corăbiei cu degetele mari în buzunarele vestei, gândind că mai are câte ceva de lua u pe lumea asta, dar nu pentru multă vreme. Gingiile au început să i se înmoaie, vădind ravagiile scorbutului. Şi, ca urmare, Noe, după nenumărate discuţii – căci Hambl e îndărătnic şi se codeşte să iasă din orice loc în care a intrat cândva – l-a *n-am Buhmi*, l-a dus la ţărm.

Nu dispunem de alte date cu privire la Hambl Hamin, dar este cât se poate de logic să presupunem că, după ce a fost părăsit pe coastele stâncoase ale statului Mâine, s-a hrănit cu coacăze până când s-a vindecat cât de cât de scorbut, a plutit pe Penobscot în sus pe o plută, a întemeiat străvechea aşezare Hamden, pe care a botezat-o după propriul său nume, şi a fost ales pe loc într-o înaltă funcţie publică.

O ARCĂ A CONCURENŢEI

Mă tem că între nenumăratele legende ciudate, cuprinse în lunga şi deosebit de interesanta comunicare a domnului Round, îmi va fi greu să fac o alegere. Mă voi opri totuşi asupra uneia dintre ele, pe care o voi prezenta pe scurt. Este vorba de o arcă a concurenţei.

Spelunca lui Ham.

Trăia pe vremea potopului un neguţător, pre nume Brith, care făcuse avere în băcănia cu amănuntul. De fapt,

era un milionar antediluvian. Brith se lepădase de păgânism, convertit de predicile deosebit de convingătoare ale lui Noe, dar ulterior recăzuse în păcat. Totuşi, când începu să tune şi să fulgere şi să se întunece cerul dinspre nord-est, Brith vădi oarecare simptome de reîntoarcere a evlaviei. Se apropie de scândura ce înlesnea urcarea pe corabie şi solicită să fie luat la bord împreună cu familia. Noe, care verifica lista de animale, scrisă pe spatele unei chitanţe vechi de impozite, refuză cu hotărâre să dea curs unei astfel de rugăminţi. Trebuie spus că Brith îl învinsese de curând în alegerile pentru Consiliul Comunal.

Banii valorosului băcan i-au fost acum de mare folos. Făcu singurul lucru înţelept cu putinţă într-o astfel de împrejurare. Îşi construi şi el o arcă şi zugrăvi în litere mari pe una din laturi cuvintele: Singura Soluţie Sigură pentru Navigaţia în Univers! şi o boteză „Broasca” X. „Broasca” era construită după chipul şi asemănarea arcei, dar cum în acele vremuri nu exista dreptul de autor, lui Noe nu-i mai rămânea decât să spere că nu va fi în stare să plutească.

Pe „Broasca” Brith o îmbarcă pe soţia sa Briatha, pe cele două fiice – Phessar şi Barran, pe cei doi gineri – Lampra şi Pinnyish, cât şi o turmă de dobitoace alese pe sprânceană, abia mai prejos decât cea adunată de Noe însuşi. Lampra şi Pinnyish, vulpoi bătrâni, convinseră cincizeci dintre cele mai frumoase femei ce putură găsi să-i însoţească în călătorie.

Brith nu era un corăbier tot atât de priceput ca Noe. Lansă nava la apă cu patruzeci de zile bune prea devreme, îşi pierdu socoteala distanţelor şi rătăci pe ocean vreme de şapte ani şi un sfert, hrănindu-se îndeosebi cu şobolanii ce năpădiseră „Broasca”. Nesăbuit, Brith nu îşi dăduse osteneala să aprovizioneze corabia pentru o călătorie mai lungă.

La capătul acestui drum îndelungat, pasagerii şi

echipajul reuşiră să acosteze într-o seară ploioasă şi 1

luară cu ei pe mal, împreună cu bagajele, un raton şi un dromader, singurele rămăşiţe supravieţuitoare ale mândrei lor menajerii. Odată ajunşi pe uscat, (cei trei bărbaţi se despărţiră, după ce încheiaseră un pact tripartit de veşnică prietenie şi împărţiseră între ei turma de femei. Brith luă optsprezece, Lampra tot optsprezece, iar Pinnyish – care pare să fi fost un om mai nepăsător, prea leneş să se certe – trebui să se mulţumească cu cele şaptesprezece rămase.

Tăbliţele de la Nebbi Yunus aruncă o oarecare lumină asupra interesantei probleme a locului de acostare a excursioniştilor. *Khayarta* înseamnă fără îndoială „insulă”, iar *Dyinim*, fără doar şi poate „lungă”. Aşa încât probabil că domnul Rounds are dreptate când susţine că „Broasca” şi-a aruncat ancora în Wallabout Bay, şi că Brooklyn-ul şi societatea aleasă din Plymouth îşi datorează obârşia acestei neobişnuite expediţii.

Experimentul profesorului i

Vinul roşu de Affenthal are virtutea că o sticlă de jumătate te face blând dar hotărât, două te fac vorbăreţ şi îndărătnic, iar trei, nepăsător şi nechibzuit.

Dacă chelnerul de la restaurantul Prinţul Carl din Heidelberg ar fi avut mai presus de setea de bacşişuri şi un suflet nemuritor, ar fi putut socoti cu exactitate efectul celor şase sticle de Affenthal pe care le-a adus în apartamentul reverendului doctor Beliglory, la dineul pentru trei persoane de la ora şase. Cu alte cuvinte, ar fi putut şti mai dinainte cele ce se voiântâmpla, dat fiind că din cele şase sticle de jumătate, una a fost consumată de domnişoara Blanche Beliglory, două au luat calea reverendului doctor tatăl ei, în timp ce restul a revenit tânărului Strout, în trecut original din New York, iar mai de curând detaşat pe lângă sectorul psihoneurologic al profesorului Schwank de la universitate.

Urmarea a fost că în cursul serii doctorul a adormit în scaun, iar tânărul Strout s-a folosit de acest prilej pentru a-i pune domnişoarei Blanche o întrebare pe care i-o mai pusese de două ori, o dată la Saratoga Springs şi încă o dată în centrul oraşului New York. Ea îi dădu însă acelaşi răspuns pe care îl mai auzise şi în cele două ocazii precedente, dar în cuvinte încă şi mai. hotărâte, deşi nu mai puţin blânde decât în trecut. Şi anume, îşi declară hotărârea nestrămutată de a se înclina în faţa dorinţei părinţilor ei.

Acest lucru nu era chiar plăcut pentru tânărul Strout. El ştia mai bine ca oricine că, deşi reverendul îl aprecia ca om şi din punctul de vedere al poziţiei, sociale, era revoltat de convingerile lui filosofice. „Un om”, spusese acesta în repetate rânduri, „care neagă posibilitatea obiectivă a cunoaşterii prin intermediul intuiţiei şi, în general, al metodelor subiective – un om care dă la o parte ceea ce e abstract în goana lui după fenomenele materiale – nu poate fi un soţ de încredere pentru copila mea”.

Acelaşi lucru îl repetă, în multe cuvinte şi plin de elocinţă, când se trezi din aţipire şi după ce domnişoara Blanche se retrăsese în mod discret.

— Dar aceasta este o problemă de inimă şi nu de metafizică, căută să îl convingă Strout; iar dumneavoastră plecaţi mâine la Nürnberg. Pentru mine este ultima şansă.

— Eşti un tânăr minunat în multe privinţe, spuse doctorul. Reneagă-ţi materialismul vulgar şi ţi-o voi da pe Blanche din toată inima. Nu se poate aduce nicio obiecţie antecedentelor tale, dar gândirea ta e alterată de cea mai primejdioasă erezie a tuturor timpurilor. Dacă aş sprijini-o dându-ţi fata mea, n-aş mai putea privi vreodată în faţă universitatea Princeton.

— Mi se pare că lucrul acesta nu priveşte câtuşi de puţin universitatea Princeton, insistă Strout. El ne priveşte pe Blanche şi pe mine.

Iată deci trei oameni, dintre care doi tineri îndrăgostiţi unul de celălalt, învrăjbiţi de o problemă metafizică, cea mai abstractă şi deşartă dilemă pe care s-au irosit vreodată strădaniile oamenilor. Dar aceeaşi problemă a învrăjbit vreme de secole şcolile din toată Europa şi a contribuit în mare măsură la lista martirilor pe altarul unei idei. Vechea şi faimoasa controversă era acum preluată de cele şase sticle de vin de Affenthal, trei dintre ele împotrivindu-se cu vitejie celorlalte trei.

— Niciun argument de pe lume, spuneau cele două sticle ale doctorului, nu va reuşi să-mi clintească hotărârea; şi căzură din nou în adormire.

— Oricât ar încerca să mă înduplece, spuse sticla domnişoarei Blanche două ceasuri mai târziu, nu mă vor face să mă împotrivesc dorinţelor tatălui meu. Dar, continuă sticla în şoaptă, îmi pare rău că e atât de încăpăţânat.

— Nu cred. i-o întoarseră sticlele lui Strout. Eşti tot atât de lipsită de inimă ca şi ideile fără personalitate ale tatălui tău. Nu eşti făcut din carne şi sânge ca celelalte femei. Eşti doar o Extensie, alcătuită dintr-un conglomerat de concepte, care îşi face iluzia că este un întreg ce caută să amăgească cu existenţa sa nereală un biet diavol ca mine. Eşti ireală, îţi spun. Ar fi de ajuns o fisură în înlănţuirea logică, o eroare a simţurilor, un raţionament fals, o premisă greşit aşezată şi… gata! Puff! Te destrami în nemărginire. Dacă ai fi altfel, ai ţine la mine. Ce prost sunt că te iubesc! Aş putea tot atât de bine să iubesc o amintire, un gând, un vis, o formulă matematică, o regulă de sintaxă, sau orice altceva, la fel de lipsit de existenţă obiectivă.

Ea nu răspunse, dar ochii i se umplură de lacrimi.

— La revedere, Blanche, mai spuse el de la uşă, trăgându-şi pălăria pe ochi şi neluând în seamă expresia de durere şi tulburare ce umbrea faţa ei frumoasă. Dumnezeu

să te binecuvânteze atunci când tatăl tău te va căsători cu un silogism.

II

Strout merse fluierând de la hotelul Prinţul la rol către locuinţa sa din Ploekstrasse, reamintindu-şi despărţirea sa de Blanche.

„Cu atât mai bine”, îşi spuse. „Un vis mai puţin în viaţă, loc mai mult pentru realităţi”.

Ceasul din piaţă arăta orele nouă şi jumătate; luna plină ce atârna peste Königsstuhle scălda oraşul şi valea în lumină. Sus, pe muchia dealului, ruina uriaşă a vechiului castel se ridica mândră dintre pomi.

Se opri din fluierat şi îşi încleşta dinţii.

— Puah! exclamă cu voce tare. Nu poţi să-ţi lepezi convingerile ca pe o pereche de ghete care te bat. La urma urmelor, dragostea nu e nimic altceva decât o dezintegrare şi recompunere a anumitor molecule din creier sau măduvă, guvernate de legi încă necunoscute.

Şi spunând acestea, se ciocni de un individ p nu te cos ce tocmai cobora strada.

— Hei! domnule Strout, spuse vocea veselă a profesorului Schwank. De ce mergi atât de repede şi ce adevăruri fiziologice rosteşti către lună?

— Încerc să elimin efectul a trei sticle din blestematul dumneavoastră de vin de Affenthal care mi-a coborât în picioare, domnule profesor, răspunse Strout, şi încerc să vrăjesc luna. Între noi doi există o legătură mai veche.

— Şi fermecătoarea dumneavoastră prietenă din America? întrebă profesorul cel gras chicotind.

— Pleacă mâine cu trenul de dimineaţă, răspunse Strout cu tristeţe.

— *Himmelshitzen*! exclamă profesorul. Şi supărarea te-a orbit în aşa măsură că te repezi în abdomenul celor mai în vârstă? Hai cu mine acasă să fumăm o pipă. Poate

te vă ajuta să vezi lucrurile mai filosofic.

Locuinţa profesorului Schwank se afla peste drum de clădirea universităţii din Ludwig-platz. Instalat într-un fotoliu confortabil, în gură cu o pipă îndesată cu tutun excelent, Strout începu să se simtă mai împăcat cu cele înconjurătoare. Atmosfera de activitate ştiinţifică practică şi sănătoasă îi ostoia sufletul. Profesorul Schwank ajunsese mai departe decât oricare dintre eminenţii săi contemporani în demonstrarea bazelor pur fiziologice ale minţii şi gândirii. El se apropiase mai mult decât oricine în Europa de zonele cele mai tainice ale creierului, de secretele influxurilor nervoase şi ale memoriei ganglionilor. Poziţia sa filosofică se situa la antipodul celei ocupate, de pildă, de reverendul doctor Beliglory. Biroul reflecta preocupările omului. Într-un colţ odihnea o uriaşă bobină Ruhmkorff. Pretutindeni erau împrăştiate cărţi – pe rafturi, pe mese, pe scaune, pe podea. Un bust de ghips al lui Aristotel privea peste cameră drept în ochii unui bust de ghips al lui Leibnitz. Pe pereţi atârnau portretele lui Gali, Pappenheim, Leeuwenhoek. Peste tot găseai piese de disecţie şi preparate anatomice conservate. Într-un borcan de sticlă; aşezat pe masa de lângă cotul lui Strout, plutea în alcool gălbui creierul unui filosof pozitivist; alături, şi tot în spirt, se legăna măduva spinării unui hoţ celebru.

Însăşi înfăţişarea profesorului – aşa cum sta în fotoliul din faţă lui Strout, suflând senin nori de fum din muştiucul de chihlimbar al pipei sale lungi de porţelan – era dintre cele care, promiţând dinainte simpatie, preschimbă rezerva în mărturisiri confidenţiale. Nu numai faţa trandafirie, tivită de barbă aurie, ci întregul său trup mătăhălos părea că radiază către Strout o mare bunăvoinţă prietenoasă. Era ca un refugiu pentru inimile sfărâmate. Vrând-nevrând, surâsul blând. atent al profesorului şi întrebările lui discrete, îl făcură să se simtă fericit în a-şi destăinui necazurile. Profesorul, fumând în

tăcere, ascultă cu răbdare lunga poveste. Dacă Strout ar fi fost mai puţin cufundat în propriile sale supărări, ar fi descoperit poate că – în spatele interesului prietenesc ce licărea în lentilele ochelarilor cu ramă de aur ai profesorului – doi ochi mici şi cenuşii ca oţelul îl urmăreau cu răceala ascuţită şi necruţătoare a investigaţiei ştiinţifice.

— După cum vedeţi, domnule profesor, spuse Strout în concluzie, cazul este fără speranţă.

— Dragul meu prieten, răspunse profesorul, nici gând de aşa ceva.

— Dar este vorba de convingeri, îi explică Strout. Nu poţi să te lepezi de adevăr –, chiar dacă ar fi să câştigi o soţie. Ea însăşi m-ar dispreţul pentru aşa ceva.

— În lumea asta totul este adevărat şi nimic nu este adevărat, răspunse sentenţios profesorul. Trebuie să-ţi schimbi convingerile.

— Asta mi-e cu neputinţă.

Profesorul suflă un nor gros de fum şi îl privi pe tânăr cu milă şi uimire. Lui Strout i se păru că toţi, Aristotel şi Leibnitz, Leeuwenhoek, Pappenheim şi Gali, se uită la el de pe pereţi cu milă şi uimire.

— Imposibil spui, grăi profesorul Schwank. Dimpotrivă, dragul meu băiat, nimic nu este mai uşor decât să-ţi schimbi convingerile. La stadiul la care a ajuns astăzi chirurgia, nu mai există piedici în această privinţă.

Strout privi la respectatul său învăţător cu deplină uluire.

— Ceea ce tu numeşti convingeri, continuă savantul, sunt doar rezultatele unei constituţii a craniului, depinzând de împrejurări întâmplătoare. Eşti un pozitivist, un idealist, un sceptic, un mistic, sau mai ştiu eu ce; din ce cauză? Pentru că firea, predispoziţia. modul în care ai asimilat elementele ce intră în structura oaselor au făcut să ai pereţii craniului mai groşi într-un loc, mai subţiri într-altul.

Osul cranian apasă mai tare creierul într-un loc anume – urmarea, dispreţuieşti părerile prietenului tău, doctorul Beliglory; stânjeneşte dezvoltarea ţesuturilor în alt loc – negi credinţei un loc în filosofie. Te asigur, domnule Strout, că am descoperit şi clasificat cea mai mare parte a cauzelor fizice care determină sau îngrădesc credinţa, şi suntem pe cale să transformăm ideile noastre într-un procedeu ştiinţific exact.

— Chiar dacă tot ce spuneţi este o realitate, interveni Strout, a cărui minte începuse să se înceţoşeze sub influenţa combinată a vinului de Affenthal, a fumului de tutun şi a unor afirmaţii atât de uluitoare, nu văd cum ar fi de folos în cazul meu. Din păcate, oasele capului meu nu mai sunt cartilaginoase ca la copiii mici. Nu îmi puteţi modela gândirea cu comprese şi bandaje.

— Ah! aici mă atingi în mândria mea profesională. Dacă ai vrea să mi te încredinţezi…

— Şi dacă aş face-o, ce s-ar întâmpla?

— Atunci, răspunse profesorul cu entuziasm, ţi-aş replămădi gândirea aşa încât să poţi face faţă cerinţelor reverendului Beliglory. Cum, ai să mă întrebi? Dacă o lovitură în cap ar fi împins un ciob de os în materia „cenuşie din partea de sus a creierului, lipsindu-te de memorie, de putinţa de a vorbi, sau de altă însuşire a simţurilor, după caz, ce aş face? Aş ridica bucăţica de os cu pricina, micşorându-i astfel apăsarea. Lucrurile stau la fel atunci când conformaţia fizică a craniului îţi îngrădeşte capacitatea de a înţelege şi a aprecia concepţia filosofică pe care teologul tău din America ţine să o aibă ginerele său. Înlătur apăsarea. Îţi dau o soţie fermecătoare, iar ştiinţa cucereşte o nouă şi preţioasă victorie. Asta este ce îţi ofer, domnule Strout.

— Cu alte cuvinte… începu Strout.

— Cu alte cuvinte, te voi trepana, exclamă profesorul, sărind de pe scaun şi nemaiîncercând să-şi ascundă

nerăbdarea.

— Ei bine, domnule profesor, spuse Strout încet, după o tăcere îndelungată, în decursul căreia se străduise să descopere de ce pe faţa lui Gali din tablou părea a fi zugrăvită o expresie de triumf. Ei bine, domnule profesor, consimt să mă supun la operaţie. Trepanaţi-mă numaidecât – chiar şi în noaptea aceasta.

Profesorul avu o clipă de şovăială în faţa acestei hotărâri atât de pripite.

— Sâni necesare unele pregătiri…

— Pregătirile nu ţin mai mult de cinci minute, răspunse Strout. Mâine s-ar putea să mă răzgândesc.

Argumentul a fost suficient pentru a-l împinge pe profesor la acţiune imediată.

— Îmi vei permite, întrebă, să trimit după stimatul meu coleg de la universitate, domnul doctor Anton Diggelmann?

Strout se declară de acord.

— Faceţi tot ce credeţi că este necesar pentru succesul experimentului.

Profesorul Schwank sună.

— Fritz, spuse către flăcăul cu faţa tâmpă ce răspunse la – chemare, treci piaţa şi spune-i doctorului Diggelmann să vină de îndată la mine. Roagă-l să aducă trusa chirurgicală şi eter sulfuric. Dacă îl găseşti, nu mai e nevoie să te întorci.

Acţionând sub imboldul unei porniri neaşteptate, Strout luă o foaie de hârtie ce se afla pe masa profesorului şi scrise în grabă câteva cuvinte.

— Iată! spuse, aruncând servitorului o monedă de aur de zece mărci. Predă această scrisoare la hotelul Prinţul Carol mâine dimineaţă. Fii atent! – mâine dimineaţă.

Conţinutul scrisorii era următorul:

t

Blanche.

Când vei primi aceste rânduri, problema va fi rezolvată – într-un fel sau altul. Sunt pe cale de a fi trepanat sub supravegherea prietenului meu, profesorul Schwank. Dacă piedica filosofică ce stă în calea unirii noastre va fi înlăturată prin operaţie, te voi urma în Bavaria şi Elveţia. Dacă rezultatul operaţiei va fi altul, gândeşte-te uneori cu duioşie la nefericitul tău.

G. S.

Ludwig-platz; 10, 30 p.m.

Fritz predă conştiincios mesajul doctorului Diggelmann şi apoi se grăbi către cea mai apropiată cârciumă. Prezenţa în buzunarul său a monedei de aur îi dădea ameţeli.

„Un domn simpatic şi generos!” gândi. „Zece mărci ca să duc scrisoarea mâine dimineaţă la Prinţul Carol – zece mărci, o mie de pfenigi, la cinci pfenigi paharul cu bere, asta face două sute de pahare!” Uriaşa perspectivă îl umplea de bucurie. Cum să-şi dovedească recunoştinţa? Reflectă, şi îi veni o idee. „Nu am să mai aştept până dimineaţă 1, gândi. „Am să predau scrisoarea astă-seară, acum chiar. Şi el va spune: Fritz, eşti un băiat isteţ. Ai făcut treaba mai bine de cum mă aşteptam”.

III

Strout era întins pe un fotoliu-pat, fără haină şi vestă. Profesorul Schwank se apleca deasupra lui. În mână avea un cornet, făcut dintr-un ziar. Ţinea cornetul de vârf; deschiderea mare de la bază era aşezată pe fata lui Strout, acoperind totul, cu excepţia ochilor şi a frunţii

— Respiră adânc, continuu, regulat, spunea profesorul cu voce monotonă, liniştitoare. Aşabine; bine – aşa – aşa – aşa!

Cu fiecare inspiraţie Strout sorbea răceala plăcută, şuierătoare a aburilor de eter. La început îi fusese greu: la fiecare ridicare a pieptului avea pentru o clipă senzaţia că ape mari îi năvălesc în creier. Treptat durata acestei

senzaţii se extinse, până când acoperi întreaga perioadă de inspiraţie. Apoi i se păru că eterul îl ia cu totul în stăpânire, controlându-i – parcă împotriva voinţei – dilatările şi contracţiile pieptului. Eterul răsufla în locul lui. Şi el se preda influenţei acestuia cu un simţământ de încântare. Năvălirile de ape deveniră ritmice, iar intervalele dintre ele din ce în ce mai scurte. Propria sa individualitate părea învăluită în aceste năvăliri, purtată încoace şi încolo în fluxul şi refluxul lor uriaş.

„Îmi voi pierde cunoştinţa peste o clipă”, gândi; şi cunoştinţa i se scufundă în apele învolburate.

Profesorul Schwank înclină din cap către doctorul Diggelmann. Doctorul îi răspunse tot printr-o înclinare a capului.

Doctorul Diggelmann era un omuleţ uscat, care abia dacă cântărea ceva mai mult de cincizeci de kilograme. Purta o perucă neagră, prea mare pentru capul lui. Ochii îi erau înfundaţi adânc sub sprâncenele stufoase, iar cutele puternic săpate ce plecau de la marginile nărilor şi coborau până la colţul buzelor îi dădeau o expresie uscată, sardonică, în contrast izbitor cu rotunjimea veselă a obrazului profesorului Schwank. Doctorul Diggelmann era tăcut, dar atent. La un semn al profesorului deschise trusa cu instrumente chirurgicale şi alese un bisturiu cu lama curbă şi ascuţită, cât şi o piesă strălucitoare de oţel, ce semăna cu un burghiu mare. După ce se asigură că instrumentele sunt în bună stare, îşi suflecă hotărât mânecile hainei şi se apropie de Strout, aflat în inconştienţă.

— Aproximativ pe linia mediană, imediat înapoia joncţiunii dintre suturile coronale şi sagitale, şopti nerăbdător profesorul Schwank.

— Da. Ştiu – ştiu, răspunse Diggelmann.

Tocmai când se pregătea să reteze cu bisturiul o şuviţă din părul castaniu care stânjenea câmpul operator

în partea de sus a capului lui Strout, uşa se deschise brusc şi o tânără, însoţită de o servitoare, dădu buzna înăuntru.

— Sunt Blanche Beliglory, anunţă tânăra pe savanţii uimiţi, de îndată ce îşi recapătă răsuflarea. Am venit să…

În aceeaşi clipă zări pe fotoliu trupul neînsufleţit al lui Strout, iar apoi privirile iscoditoare îi fură atrase de oţelul strălucitor din mâna doctorului Diggelmann. Scoase un ţipăt scurt şi alergă către ei.

— E îngrozitor! strigă. Am ajuns prea târziu şi l-aţi şi omorât.

— Calmaţi-vă, vă rog, spuse profesorul politicos. Nu poate fi numită îngrozitoare o împrejurare căreia îi datorăm vizita unei tinere domnişoare atât de fermecătoare.

— Ce mare onoare! adăugă doctorul Diggelmann, rânjind diabolic şi frecându-şi mâinile.

— Iar domnul Strout, continuă profesorul, nu este din păcate încă trepanat. Când aţi intrat, tocmai ne pregăteam să începem operaţia.

Domnişoara Beliglory scoase un suspin de uşurare şi se prăbuşi pe un scaun.

În câteva cuvinte bine alese, profesorul explică teoria experienţelor sale, insistând mai ales asupra efectului care era de aşteptat să-l aibă asupra fericirii celor doi tineri. Când încheie, ochii fetei erau plini de lacrimi, dar linia hotărâtă a gurii arăta că alesese calea pe care avea să meargă.

— Ce nobil din partea lui, exclamă, să se supună trepanării de dragul meu! Dar asta nu trebuie să se întâmple. Nu pot consimţi să fie mutilat, bietul, dragul lui cap. Nu mi-aş ierta-o niciodată. Toate necazurile pornesc de la hotărârea mea de a nu mă mărita cu el fără consimţământul tatii. Concepţia mea actuală despre datorie mă împiedică să-mi schimb hotărârea. Dar nu credeţi, continuă ea coborând vocea până la şoaptă, că

dacă m-aţi trepana pe mine, mi-aş vedea cu totul altfel datoria?

— Este cât se poate de probabil, dragă domnişoară, răspunse profesorul aruncând o privire plină de înţeles către doctorul Diggelmann, care îi răspunse cu cea mai discretă mişcare de pleoapă.

— Atunci, spuse Blanche ridicându-se şi începând să-şi scoată pălăria, vă rog să începeţi numaidecât trepanarea mea. Insist.

— Ce se petrece aici? rosti vocea adâncă a reverendului doctor Beliglory, care intrase pe nesimţite în cameră, pilotat de Fritz. Am venit cât am putut de repede, Blanche, dar nu destul de repede, se pare, pentru a afla principiile ce stau la baza purtării tale ciudate.

— Tatăl meu, domnilor, spuse domnişoara Beliglory.

Cei doi nemţi se înclinară curtenitor. Doctorul Beliglory le întoarse afabil salutul.

— Tată, aceşti domni, explică domnişoara Beliglory, şi-au asumat în mod amabil sarcina de a împăca diferenţele de opinie dintre bietul George şi noi, cu ajutorul unei intervenţii chirurgicale. Eu nu înţeleg de loc, dar George da, de vreme ce, precum vezi, a considerat că cel mai bun lucru de făcut era să se supună operaţiei care tocmai trebuia să înceapă când ai sosit. Iar eu nu pot să-l las să sufere din pricina încăpăţânării mele; şi ca urmare, dragă tată, am cerut acestor domni să mă trepaneze în locul lui.

Profesorul Schwank repetă pentru informarea doctorului Beliglory explicaţiile pe care le dăduse mai înainte tinerei domnişoare. Aflând de atitudinea lui Strout în această împrejurare, doctorul Beliglory rămase adânc mişcat.

— Nu, Blanche! spuse. Tânărul tău prieten nu trebuie să fie trepanat. Deşi, ca om cinstit, nu-l pot accepta drept ginere atâta vreme cât părerile noastre asupra veridicităţii

cunoaşterii obiective diferă atât de flagrant, pot însă să caut a-l depăşi în ceea ce priveşte dorinţa generoasă de a-şi schimba convingerile. Eu voi fi cel trepanat, în măsura în care aceşti domni vor avea amabilitatea de a mă substitui pacientului aflat acum în grija lor.

— Vom fi cât se poate de fericiţi, spuseră profesorul Schwank şi doctorul Diggelmann într-o aceeaşi suflare.

— Mulţumesc! Mulţumesc! strigă doctorul Beliglory cu sinceră emoţie.

— Dar eu nu voi îngădui să-ţi sacrifici convingerile de o viaţă pentru fericirea mea, interveni Blanche.

Doctorul insistă că nu-şi făcea decât datoria de părinte.

Nemţii ascultau cu indiferenţă această dispută amicală care se prelungea. Oricum s-ar fi terminat lucrurile, aveau o victimă asigurată pentru experienţele lor şi le păsa prea puţin care dintre cei trei americani va cădea în cele din urmă sub cuţit. Între timp Strout deschisese ochii, se ridicase încet într-un cot, privise vag prin cameră câteva clipe, pentru a se prăbuşi la loc, căzând iarăşi pentru o vreme în nesimţire.

Profesorul Schwank, văzând că atât tatăl, cât şi fata, erau la fel de nestrămutaţi în hotărârea lor, şi că nu era probabil ca vreunul să cedeze celuilalt, era pe punctul de a sugera să rezolve problema trepanându-i pe amândoi, când Strout îşi reveni din nou în simţire. Se ridică drept în sus, privind fix borcanul de sticlă ce conţinea creierul pozitivistului. Apoi îşi stxânse capul cu amândouă mâinile, murmurând cuvinte fără şir. Treptat, pe măsură ce-i reveneau una câte una facultăţile, ochii i se luminară şi începu să recunoască feţele din jurul lui. După o vreme deschise gura şi vorbi.

— Minunat! exclamă.

Domnişoara Beliglory alei gă către el şi îi luă mâna. Se apropie şi doctor ui, Atenţionârul să-i anunţe piopria sa

hotărâre de a fi trepanat. Strout duse mâna domnişoarei Blanche la buze, strânse cordial mâna reverendului şi prinse apoi mină profesorului Schwank, pe care o scutură cu toată căldura unei respectuoase recunoştinţe.

1 – Stimate domnule profesor, spuse, nu ştiu cum să vă mulţumesc. Experienţa a reuşit pe deplin.

— Dar… începu profesorul uimit.

— Nu are rost să încercaţi a micşora partea ce vă revine în fericirea mea, îl întrerupse Strout. Teoria a fost a dumneavoastră, iar triumful pentru succesul practic vă revine atât dumneavoastră, cât şi îndemânării doctorului Diggelmann.

Strout, continuând să o ţină pe Blanchs de mină, se adresă tatălui ei.

— Acum, domnule doctor, nu mai există nicio piedică în calea unirii noastre, spuse. Mulţumită operaţiei profesorului Schwank, am devenit conştient de nebunia oarbă a atitudinii mele din ultima vreme faţă de subiectivism. Mă căiesc. Nu mai sunt pozitivist. Gândirea mea a trecut dincolo de hotarele înguste ce o îngrădeau. Ştiu acum că în filosofie sunt lucruri ce nu pot fi măsurate cu metrul, sau cântărite cu balanţa Coulomb. În răstimpul cât mi-am pierdut cunoştinţa sub influenţa eterului, am plutit în infinit, eliberat de îngrădirile impuse de timp şi spaţiu. Mi-am pierdut personalitatea în nemărginirea întregului. De câteva ori am fost absorbit în Brahma; şi de tot atâtea ori am emanat din Brahma, ca o fiinţă nouă ce uitase de vechea sa personalitate. Am stat faţă în faţă cu misticul şi cumplitul Om; universul sufletului meu, coborând în finit, a plutit liniştit pe un ocean de vin de Affenthal. Conştiinţa mea a făcut un salt îndărăt până în secolul treisprezece î.e.n. şi înainte până în secolul patruzeci ce va să vie. Timpul nu există; spaţiul nu există; nu există existenţă individuală, nu există nimic în afară de Tot, şi de credinţa care călăuzeşte raţiunea de-a lungul

nopţii veşnice. Vreme de peste un milion de ani identitatea mea a fost cea a pozitivistului din borcanul de sticlă de acolo. Şi în toată această vreme, fie-mi cu iertare, domnule profesor Schwank, dumneata ai preluat-o pe cea a vestitului hoţ din cestălalt borcan. E de necrezut cât de greşită a putut să fie gândirea mea până în noaptea în care dumneata, domnule profesor – ai luat asupră-ţi soarta intelectului meu!

Se opri pentru a-şi trage răsuflarea, dar extazul mistic încă îi mai lumina chipul. În încăpere domni multă vreme o tăcere stânjenită. Ea fu curmată de vocea rece şi tăioasă a doctorului Diggelmann.

— Eşti victima unei amăgiri oarecum ridicole, tinere domn. Nu ai fost încă trepanat.

Strout se uită pe rând cu uimire la prietenii săi; dar expresia de pe chipurile lor întări spusele chirurgului.

— Dar ce a fost atunci? întrebă cu voce gâtuită.

— Eter sulfuric, răspunse laconic chirurgul.

— La urma urmelor, interveni doctorul Beliglory, nu are prea mare importanţă ce a deschis mintea prietenului nostru către adevăr. Este cazul să ne felicităm pentru faptul că operaţia chirurgicală nu mai e necesară.

Cei doi nemţi schimbară între ei priviri desperate.

— Mă tem că pierdem prilejul de a ne realiza experimentul, şopti profesorul către Diggelmann.

Apoi continuă cu voce tare, adresându-se lui Strout:

— Eu te-aş sfătui să te supui, totuşi, operaţiei. Fără ea nu poate avea loc o vindecare intelectuală de durată. Efectele eterului vor trece.

— Mulţumesc, i-o întoarse Strout, care în sfârşit desluşise corect expresia rece, calculată, care se ascundea în spatele ochelarilor savantului. Mulţumesc, mă simt foarte bine aşa.

— Totuşi, măcar de dragul ştiinţei ar trebui să consimţi… insistă Schwank.

— Da, de dragul ştiinţei, repetă ca un ecou Diggelmann.

— Dă-o dracului de ştiinţă, replică aspru Strout. Aţi uitat că nu mai cred în ştiinţă?

Blanche începuse şi ea să înţeleagă adevăratele motive ce îl făcuseră pe profesorul Schwank să se amestece în relaţiile dintre ea şi iubitul ei. Aruncă o privire plină de înţeles către Strout şi se ridică să plece. Cei trei americani se îndreptară către uşă. Profesorul Schwank şi doctorul Diggelmann scrâşneau din dinţi de furie. Domnişoara Beliglory se întoarse şi le făcu o reverenţă adâncă.

— Dacă tot vreţi să trepanaţi pe cineva în folosul ştiinţei, spuse ea cu surâsul cel mai dulce cu putinţă, aţi putea trage la sorţi ca să hotărâţi care dintre dumneavoastră îl va trepana pe celălalt.

şpectr» $4 O) ul «lo tiflele

CIUDATUL MATERIALISM AL UNUI

GÂNDITOR ÎNAINTAT

IPOTEZELE PROFESORULUI TYNDALL PE DEPLIN CONFIRMATE DE EXPERIENŢELE CELEBRULUI PROFESOR DUMMKOPF

DIN BOSTON, MASSACIIUSETTS

Boston, 13 decembrie. Profesorul Dummkopf, savant şi om de cultură de origine germană, având actualmente reşedinţa în oraşul nostru, este angrenat în experienţe care, dacă vor fi încununate de succes, vor aduce mari schimbări atât în ştiinţele metafizice, cât şi în raporturile concrete dintre oameni.

Profesorul are convingerea fermă că ştiinţa modernă a făcut să dispară aproape cu desăvârşire graniţa dintre lucrurile materiale şi cele imateriale. Este de aşteptat, mărturiseşte el, ca peste scurt timp, omul de rând să poată arăta cu degetul şi să spună cu autoritate: „aici începe gândirea; aici se termină materia”. Este posibil ca linia de

demarcaţie dintre gândire şi materie să se dovedească a fi pur imaginară, ca şi ecuatorul ce desparte emisfera nordică de cea sudică. Nu ar fi de mirare să se descopere că gândirea este esenţialmente obiectivă, ca şi materia; sau că materia este în întregime subiectivă, ca şi gândirea. S-ar putea să nu existe gândire decât în măsura în care este condiţionată de materie. Părerile profesorului Dummkopf în această privinţă sunt deosebit de interesante, deşi puţin uluitoare. Pot recomanda călduros lucrarea în nouă volume, *Koerperliehegelswisse-nschaft*, oricărui cititor ce s-ar simţi atras să urmărească acest subiect. Lucrarea poate fi fără îndoială obţinută în ediţia originală apărută la Leipzig, prin intermediul oricărei firme autorizate importatoare de cărţi străine.

Cu toată vastitatea problemei enunţate mai înainte, profesorul Dummkopf nu are nici cea mai mică îndoială că va fi rezolvată, şi nu peste prea multă vreme. El însuşi a făcut un pas uriaş înainte în această direcţie prin strălucita serie de experienţe pe care o voi descrie. El crede, ca şi Tyndall, că materia conţine în ea, ca făgăduială şi în mod potenţial, tot ce este viu; şi, mai mult, este convins că orice forţă, fizică, intelectuală sau morală, poate fi transformată în materie şi analizată în formele sale constitutive materiale; că mişcarea este materie, gândirea este materie, legea este materie şi chiar relaţiile abstracte ale matematicii sunt tot pur materiale.

FOTOGRAFIA MIROSULUI

Dând curs invitaţiei ce mi-a fost făcuta la ultima întrunire a Clubului Radicalilor – şi profit de acest prilej pentru a evidenţia munca nobilă pe care o depune această organizaţie pe tărâmul extinderii cunoaşterii noastre asupra Incognoscibilului – am zăbovit ieri la locuinţa profesorului Dummkopf din Joy Street în cartierul West End. L-am găsit pe profesor în apartamentul său de la ultimul etaj, tocmai când se pregătea să fotografieze

mirosul.

— Vezi bine, spuse în timp ce agita un pahar din care se ridicau şi umpleau încăperea vapori puternic mirositori de hidrogen sulfurat, vezi bine că, de vreme ce am demonstrat obiectivitatea senzaţiilor, a devenit dreptul şi datoria mea – de altfel uşoare – să arăt că fenomenul senzaţiilor este şi el material. Ca urmare încerc să fotografiez mirosul.

Apoi se repezi în spatele unui aparat de fotografiat, aşezat deasupra recipientului în care luau naştere vaporii înăbuşitori, şi începu să manevreze placa sensibilă.

O expresie de dezamăgire i se întipări pe faţă când aduse la lumină negativul şi îl examină îngrijorat.

— Încă nu! încă nu! spuse cu tristeţe. Dar cu răbdare şi aparate mai bune, voi reuşi în cele din urmă. Necazul stă, precum vedeţi, în instrumente, şi nu în teorie. Mai zilele trecute mi s-a părut că am obţinut un negativ foarte clar al mirosului de ceapă ce venea de la o tocăniţă fierbinte, şi de atunci gândul ăsta m-a tot înviorat. Dar nu se poate să nu reuşesc. Te asigur, valorosul meu prieten, că raza actinică nu a fost creată de pomană. M-ai putea cumva îndatora cu un dolar, să-mi mai cumpăr nişte colodiu?

TEORIA ÎM3UTELIERII SUNETULUI

I-am spus că, dintotdeauna, dorinţa mea cea mai fierbinte a fost de a servi drept bancher unui geniu.

— Mulţumesc, spuse profesorul înşfăcând bancnota şi reluându-şi locul la aparat. După ce voi fi captat sub formă de imagine mirosul, cel mai palpabil dintre simţuri, pasul următor va fi să captez sunetul – sau, cum s-ar zice, să-l îmbuteliez. Gândeşte-te ce-ar însemna asta! Energia este tot atât de nemuritoare ca şi materia; de fapt, aşa cum am reuşit în oarecare măsură să arăt, e chiar materie. Acum, dacă dăm naştere unei unde sonore, ea se pierde doar datorită creşterii la infinit a circumferinţei sale. Dar dacă

prindem unda sonoră, domnul meu? Dacă o închidem într-o sticlă, circumferinţa ei nu poate să mai crească. Unda sonoră se va păstra veşnic dacă sticla e bine astupată. Singura dificultate este de a o băga în sticlă. Mă voi ocupa de amănuntele acestei operaţii de îndată ce voi reuşi să fotografiez blestematul ăsta de miros de ouă clocite al acidului sulfhidric.

Profesorul mestecă combinaţia răumirositoare cu o vergea de sticlă şi continuă:

— Deşi scopul îmbutelierii sunetului este cu precădere ştiinţific, trebuie să mărturisesc că întrevăd – în ipoteza unei reuşite în această direcţie – perspectivele unui profit bănesc însemnat. Sunt pregătit ca într-o zi, nu prea îndepărtată, să introduc muzică de operă în sticle de un sfert, etichetate şi asortate, şi intenţionez să ofer serii întregi de melodii de muzică uşoară şi populară în fiole, la preţuri convenabile. Ştiţi prea bine că a duce o doamnă la o reprezentaţie de mâna întâi cu *Martha* sau *Mignon* înseamnă a cheltui o bancnotă de zece dolari. Prin sistemul sticlelor, aceleaşi note vor putea fi ascultate în propriul salon, la un preţ relativ derizoriu. Aş putea lansa pe piaţă opere de la optzeci de cenţi până la un dolar sticla. Pentru oratorii şi simfonii, voi folosi damigene, şi preţul va fi bineînţeles mai ridicat. Nu cred că sticlele obişnuite ar putea rezista la muzica lui Wagner. S-ar putea să fie nevoie să folosesc butelii metalice. Dacă aş obişnui să mă exprim cu expansivitatea ce vă caracterizează pe dumneavoastră, americanii, aş spune că în asta zac milioane. Fiind însă un teuton flegmatic, obişnuit cu precizia şi moderaţia limbajului ştiinţific, voi spune doar că succesul experienţelor mele cu sunetele îmi va aduce un venit confortabil, cât şi un mare renume.

O MINUNE ŞTIINŢIFICĂ

Între timp profesorul făcuse încă un negativ, dar o examinare înfrigurată dovedi că nu era cu nimic mai

mulţumitor decât cel dinainte. Oftă şi continuă:

— După ce voi fi fotografiat mirosul şi voi fi îmbuteliat sunetul, voi trece la un proiect mai ambiţios, căci facultăţile de gândire sunt superioare celor de percepţie, tot aşa cum ci ei erul se înalţă deasupra urechii sau a nasului;

Sunt pe deplin convins că elementele ce compun gândirea sunt tot atât de susceptibile de a fi detectate şi analizate ca şi elementele materiei. Căci gândirea e materie.

Spectroscopul de suflete, sau mai corect zis „spectroscopul Dummkopf cu autoînregistrare duplex”, se bazează pe binecunoscutul fapt că tot ceea ce este material poate fi analizat şi identificat prin poziţia în spectru a liniilor Frauenhofer. Dacă sufletul este materie, el trebuie să poată fi analizat şi identificat în acelaşi fel. Să aşezăm un subiect într-un fascicol de lumină; exalaţiile sau emanaţiile infinitezimale ce purced din sufletul lui – exalaţii şi emanaţii ce sunt evident materie – vor apărea sub forma unor linii caracteristice pe ecranul unui spectroscop reglat în mod corespunzător.

Aceasta este, pe scurt, descoperirea mea. Modul în care voi regla spectroscopul şi cum voi aşeza subiectul faţă de fascicolul de lumină rămâne, bineînţeles, secretul meu. Am solicitat brevetarea. Voi valorifica instrumentul şi rezultatele sale practice cu ocazia Centenarului. Până atunci sunt nevoit să refuz a intra într-o descriere mai amănunţită a invenţiei.

IMPORTANŢA DESCOPERIRII

— Care vor fi implicaţiile marii dumneavoastră descoperiri în ceea ce priveşte aplicaţiile sale practice?

— Pot merge atât de departe încât să dezvălui unele dintre aceste aplicaţii practice. Efectul spectroscopului de suflete asupra vieţii de toate zilele va fi uluitor, pur şi simplu uluitor. Minciună, înşelătorie, duplicitate, ipocrizie

– toate vor fi înlăturate prin acţiunea sa. El va aduce cu sine o eră de adevăr şi sinceritate.

Câteva ilustrări concrete. Nu vor mai exista escrocherii la tramvaiele cu cai. Controlorul, cu o brumă de cunoştinţe ştiinţifice în cap şi cu un spectroscop de suflete pe birou, va examina cu ochiul fără greş al ştiinţei fiecare solicitant pentru postul de vatman şi va stabili, după liniile din spectru, dacă în sufletul lui există necinste; şi aceasta cu aceeaşi uşurinţă cu care chimistul hotărăşte dacă este sau nu fier într-un meteorit, sau hidrogen în inelele lui Saturn.

Nu vor mai exista tribunale, judecători sau juraţi. De acum înainte, justiţia va fi reprezentată cu amândoi ochii larg deschişi şi cu unul din spectroscoapele mele duplex cu autoînregistrare în mâna dreaptă. Chiar şi cele” mai tainice porniri ale acuzatului vor putea fi citite dintr-o privire şi el va fi achitat „condamnat la treizeci de ani închisoare sau spânzurat, în funcţie de ce vor spune liniile Frauenhofer despre sufletul lui.

Nu va mai exista corupţie în rândurile funcţionarilor şi nici minciuni ale politicienilor. Elementul esenţial al fiecărei campanii electorale îl va constitui un spectroscop de suflete, şi el va efectua cea mai radicală şi în acelaşi timp cea mai eficientă reformă a serviciilor publice.

Nu vor mai fi gazetari necinstiţi, în goană după scandal. Nimeni nu se va mai abona la un cotidian, până când nu va inspecta personal sufletul editorului cu ajutorul unuia dintre spectroscoapele mele, pentru a se convinge că plăteşte adevărul, convingerile cinstite şi independenţa ce nu acceptă compromisul, şi nu declaraţiile mincinoase ale unei conştiinţe vândute şi ale unei gândiri cumpărate.

Se va termina cu căsătoriile nereuşite. Înainte de a accepta sau respinge o propunere, tânăra fată îl va aduce la mine pe îndrăgostitul meşter în promisiuni şi eu îi voi spune dacă spectrul lui vădeşte semnele dragostei curate,

ale statorniciei şi blândeţii, sau, dimpotrivă, zgârcenia sordidă, sentimentele şubrede şi cruzimea post-nupţială. Eu voi fi îngerul cu paloşul (sau mai curând cu spectroscopul) strălucitor care va avea în grijă căsnicia şi va păzi intrarea în paradisul său.

Ruşinea nu va mai avea rost. Dacă în caracterul unui om este ceva în neregulă, oricât s-ar preface cu neruşinare, nimic nu va putea să-i aşeze în spectru linia ce lipseşte. Iar dacă îi lipseşte, îi va lipsi şi mai departe. Am descoperit, pe baza unui număr mare de experienţe efectuate asupra minţilor bolnave ale pacienţilor de la spitalul de nebuni din Taunton…

— Deci aţi fost la Taunton?

— Da. Timp de doi ani mi-am continuat studiile printre nefericiţii pensionari ai acestei instituţii. Nu chiar ca pacient, vă daţi seama, ci ca cercetător al fenomenelor legate de formele patologice ale gândirii. Dar văd că vă plictisesc şi trebuie să reîncep a fotografia, înainte ca materialul să înceteze să mai miroasă. Reveniţi.

După ce mi-am luat rămas bun de la profesor şi i-am urat succes deplin în interesantele sale experienţe, m-am dus acasă şi am recitit pentru a treizeci şi noua oară adresa profesorului Tyndall din Belfast.

Ctbiib arata ivvaczul piKniusiuiaa A

O DESCHIDERE URIAŞĂ CE STRĂBATE PĂMÂNTUL DE LA UN POL LA CELĂLALT

TEORIA LUI CLALTUS ASUPRA MĂRII POLARE DESCHISE. PĂREREA SAVANTULUI DESPRE GULFSTREAM. VIAŢA UNUI INVENTATOR DIN BROOKLYN

Era un bătrânel cu barbă căruntă şi nepieptănată. Avea ochi deschişi la culoare ce aruncau priviri iuţi, furişate, buze palide pe care tremura adesea un surâs slab, stânjenit, şi mâini ce se frecau cu neastâmpăr una de cealaltă, sau care pipăiau parcă fără să-şi dea seama în

căutarea unei unelte. Hainele îi erau grosolane şi zdrenţuite şi, aşezat pe o ladă joasă, întoarsă cu fundul în sus lângă soba pe jumătate rece, se înfiora de fiecare dată când o pală aspră de vânt îngheţat scutura ferestrele peticite şi murdare. În spatele lui se afla o masă de tâmplar, un raft pe care erau aşezate cu grijă scule de tâmplărie, un strung şi o grămăjoară de trepte frumos cioplite pentru o scară de bibliotecă, Pe jos zăcea un morman de rumeguş întunecat de nuc de la strung, iar aerul era plin de mirosul curat şi proaspăt al lemnului. Camera în care se afla era o mansardă, proptită la capătul a două rânduri de trepte tocite, înalte şi şubrede, într-o clădire situată la trei cvartale de extremitatea sudică a acelei căi ferate liliputane pe care cuierele de Saratoga, transformate în căruţe, sunt duse de la bacul din Fulton la bacul din Hamilton.

— Să nu-mi pomeneşti cumva numele, domnule, îi spunea reporterului de la ziarul „Sun”, cocoţat pe o ladă şubredă în faţa lui, şi nici să nu le spui, te rog, unde stau, căci pe aici mă cunoaşte o groază de lume, care are să vină să mă plictisească şi chiar să-şi râdă de mine. Spune-mi John Claltus. Ăsta-i numele sub care am fost cunoscut la Charleston şi în tot sudul, şi mi-a mers bine câtă vreme am lucrat acolo, aşa că poţi să îl foloseşti fără grijă.

— Dar de ce, când ai avut o idee ştiinţifică atât de mare şi când eşti iniţiatorul unor teorii noi şi curajoase, te fereşti cu atâta modestie de stima şi admiraţia publicului?

— Nu sunt dornic de faimă. Am descoperit ceea ce am descoperit, deoarece am simţit că am menirea să o fac, şi poate că nu mi-ar mai fi fost dat să trăiesc dacă nu aş fi făcut-o; dar acum sunt un om sfârşit. Nu o să mai trăiesc mult. Sunt bătrân şi sărac şi n-am chef ca oamenii să nu mă lase în pace sau chiar să-şi râdă de mine; şi apoi, mai vin pe aici să mă vadă fratele meu, nişte veri şi uneori câte un prieten marinar, aşa că prefer să laşi numele de Claltus.

— Şi Claltus va fi. Dar să revenim la descoperirea „dumitale. Oare nu teoria lui Symmes cu privire la deschiderea ce străbate globul a fost cea care ţi-a dat pentru prima oară ideea?

O PRIVELIŞTE NEOBIŞNUITA

— Nici gând! Am văzut totul într-o străfulgerare cu mulţi ani înainte de a fi auzit ceva despre ea. Sunt mai bine de treizeci şi opt de ani de atunci. Eram doar un băiat de doisprezece ani. M-am speriat foarte tare; a fost ceva înfricoşător. Cred într-adevăr, după cele ce am văzut, că pământul era cândva învăluit într-un soi de ceaţă sau pâclă. Am simţit că trebuie să mă duc pe mare ca să încerc să descopăr tot ce poate descoperi un biet om ca mine; aşa că am colindat, ca marinar, ani la rând, gândindu-mă la ce îmi fusese dat să văd şi întrebând ori de „câte ori aveam prilejul pe cei care ar fi putut şti ceva. Acum vreo doi ani m-am dus în sud şi arii încercat să mă stabilesc acolo, şi atunci iar mi s-a arătat, da’ nu atât de înfricoşător ca prima dată, şi am putut să înţeleg mai bine. A venit către mine sub chipul unui glob, cam de două picioare dintr-o parte în cealaltă, străbătut de o gaură mare cât o treime din diametrul său. Am povestit asta oamenilor de-acolo şi au spus că sunt nebun. Am povestit-o şi la ăşi doi pentru care lucram – fraţi erau şi franţuji. Le-am făcut o masă din aceea ce se-ntinde şi le-am înălţat acoperişul casei şi mi-au spus: „Cum de-ţi faci treaba atât de bine când nu eşti întreg la minte?” Aşa că n-am mai povestit despre asta nimănui. Iată şi un model a celor ce-am văzut, aşa cum mi s-au arătat.

Modelul viziunii era o bilă din lemn întunecat de nuc, cu un diametru de patru ţoli şi jumătate, străbătută de o deschidere rotundă al cărei diametru părea să fie cam o treime din diametrul mingii sau globului. Pe exterior fuseseră trase linii cu un cuţit de strung, spaţiile dintre ele reprezentând fiecare câte zece grade. Un semn cu creta pe

una din părţi arăta locul New York-ului. Bila era montată între vârfurile unui U întors din sârmă groasă, fixat în aşa fel pe o scândurică încât să poată fi dat peste cap pentru a schimba unghiul în care sfera şedea în echilibru. Capetele sârmei erau prinse de o parte şi de cealaltă a globului chiar în dreptul marginilor deschiderii, astfel încât să permită rotirea acestuia, ceea ce făcea ca extremităţile deschiderii să se ridice şi să se coboare pe rând faţă de falşii poli. Claltus îl aşeză cu grijă pe un mic postament şi începu să îl rotească. La început lumina soarelui pătrundea prin deschidere şi scălda în întregime interiorul sferei; apoi zona luminată se micşora treptat, rămânând în cele din urmă doar ca o pată foarte îngustă. Dacă globul continua să se rotească, pata de lumină începea din nou să se lărgească şi să se lungească, până când soarele ajungea să îl străbată iarăşi în întregime.

— Ce ai văzut, spuse el, reprezintă o zi şi o noapte pentru oamenii din interiorul pământului. Sunt pe deplin mulţumit în sinea mea că unghiul de la intrare are cam zece grade şi începe tot cam la zece grade de la marginea exterioară a deschiderii; aşa că cei ce merg acolo ajung înăuntru prin partea orizontală. La gradul nouăzeci se află polul pe care întotdeauna au încercat să-l atingă. Şi pe acolo intră înăuntru. Optzeci de grade este punctul cel mai depărtat care a fost atins până acum, altfel zis cel mai îndepărtat pentru cei care s-au întors să povestească despre el. Perry Point este cel mai îndepărtat punct spre miazănoapte, pe acest continent, care a fost vreodată atins, şi Spitzbergen este aproximativ cam tot atât de departe pe partea cealaltă a deschiderii. Cel mai departe unde au ajuns spre sud este Victoria Island, poate cam la o mife de mile depărtare de Capul Horn, care se află pe malul celălalt al deschiderii, şi asta aproximativ la optzeci de grade. Am aici o bucată de piatră din Victoria Island, pe care mi-a dat-o un marinar, gândindu-se pesemne că aş

putea afla ceva despre ea de la cineva care se pricepe.

Claltus se ridică şi se îndreptă agale către colţul cel mai îndepărtat al mansardei, unde luă de pe un raft o bucată mică de piatră, colorată în cafeniu deschis, lungă cam de trei ţoli, lată de vreo doi şi groasă de trei sferturi de ţol, netedă ca şi cum ar fi fost şlefuită de ape, şi arătând ca o bucată de lemn pietrificat.

— Nu ştiu ce este. Nu arată prea ciudat. Am văzut în Central Park bucăţi de piatră care semănau foarte tare cu ea, dar nu erau chiar ca ea. Am încercat să fac din ea o piatră de tocilă, dar e prea moale; nu poate fi şlefuită cum trebuie.

— De-a lungul nenumăraţilor ani pe care i-ai petrecut în slujba mării, ai ajuns destul de aproape de poli pentru a găsi ceva în sprijinul teoriei dumitale?

— Eu nu, deşi am văzut lucruri care mi-au întâi it convingerile. Iată, de pildă, Gulfstream-ul. Se spune că ar fi un curent care porneşte din Golful Mexic şi străbate oceanul către Europa; dar am văzut destule eu însumi, în Oceanul Indian, pe care l-am străbătut de nenumărate ori, adesea chiar până la capul Horn, ca să mă conving că este de fapt un curent polar ce-şi are obârşia în acţiunea soarelui asupra părţii înguste a deschiderii. L-am studiat în Golful Mexic. Ei cred că îl provoacă presiunea râurilor celor mari care se varsă în golf. Acum, dacă lucrurile ar sta aşa, s-ar naşte o presiune mare acolo unde apa năvăleşte prin strâmtoarea dintre Florida şi Indiile de Vest, presiune ce ar face ca Gulfstream-ul să ajungă până în partea cealaltă a oceanului; dar nu am băgat de seamă să fie acolo o presiune mai mare decât în altă parte. Râurile nu apasă nici cât un hârdău cu apă vărsat în golful de dincolo, jos. Căldura cea mare a soarelui la marginea îngustă, care topeşte gheaţa, şi curentul ieşind din gaură – acestea nasc ceea ce ei numesc Gulfstream.

CE A SPUS UN MARINAR CĂ A VĂZUT

— Ai întâlnit vreodată un marinar care să fi ştiut mai mult despre lucrurile astea decât dumneata?

— Da, răspunse grăbit descoperitorul, oprindu-se din a scobi bucata de piatră moale cu unghia îngroşată adegetului mare şi ridicând ochii cu un surâs vioi. Am întâlnit un marinar în Charleston – Tola sau Toland îl chema – şi el spunea că a ajuns destul de departe pentru a vedea o boltă mare, strălucitoare, care parcă se ridica din apă, şi i-am spus: „Asta e bolta mea; e marginea deschiderii care duce înăuntrul pământului”. El era acolo la Charleston în aşteptarea unui vapor, iar eu făceam şabloane. Obişnuiam să ne întâlnim în fiecare seară pentru a vorbi despre lucrul acela, căci era un om cu înclinare către ştiinţă şi îl interesa tot aşa de mult ca şi pe mine. A văzut arcul acela în fiecare noapte timp de două săptămâni, cât a stat în apele acelea vasul de piraţi pe care era îmbarcat, şi toţi cei care erau cu el l-au văzut, dar nu şi-au putut da seama ce este. Apoi a început să li se facă frică tot zăbovind în ape străine, şi în cele din urmă s-au reîntors spre locuri ştiute, cum s-ar zice au plecat cât au putut de repede. „Eh!” oftă el în timp ce vorbea, „uneori marinarii fac armăsar din ţintarul pe care l-au văzut şi poate că de fapt nu e nimic adevărat, dar s-ar putea să şi fie. Eu ştiu totuşi că există, deoarece am văzut-o în vedenia mea şi e la mintea oricui să-nţeleagă. L-am întrebat dacă putea vedea ceva la lumina zilei şi mi-a spus că nu – nimic, doar nori şi ceaţă de jur-împrejur. Da, şi asta e lesne de înţeles, căci vedeţi, lumina ce se răsfrânge noaptea dinăuntru ajunge până sus la boltă şi de-aia se vede, dar în timpul zilei e atât de sus şi de îndepărtată, că n-are cum să se vadă. Nădăjduiam că a văzut care e culoarea pământului pe acolo, dar nu a băgat de seamă.

— Cam cum crezi că e priveliştea pe acolo?

— Oh! nu ştiu, dar e de aşteptat să fie munţi şi râuri pe acolo. Dar cea mai mare parte bănuiesc că e apă

înăuntru, poate şi destul de mult uscat; şi de asemenea aur şi alte lucruri de care ducem lipsă aici, afară.

— Şi oameni?

— Nu m-ar mira defel să fie oameni acolo, minaţi înăuntru de furtuni şi care nu şi-au mai putut găsi calea să iasă.

— Şi cum crezi că reuşesc să trăiască?

— De ce n-ar face acelaşi lucru ca şi oamenii de deasupra? Nu au oare aer şi lumină şi căldură, şi anotimpuri ce se schimbă, şi apă şi pământ, tot aşa cum-au şi cei de afară? E un tărâm mare acolo înăuntru. Cercul polar desfăşurat are, după socotelile mele, o lungime cât diametrul pământului, ceea ce înseamnă că acolo înăuntru este cam cât a treia parte din pământul nostru. Ei primesc lumină şi căldură de la soare şi poate şi destul de multă lumină şi căldură răsfrântă, care străbat toată lungimea începând de la capătul sudic. Aşa cred că, stau lucrurile acolo înăuntru.

OAMENII CARE TRĂIESC ÎNĂUNTRU

— Şi ce fel de neamuri crezi că se găsesc acolo?

— Ah! nu ştiu. S-ar putea să fie irlandezi, şi s-ar putea să fie olandezi, şi s-ar putea să fie malaezi, şi alte neamuri; şi s-ar putea să fie de asemenea danezi – din cei care au fost marinari buni şi pricepuţi pe vremea lor, care au cutreierat mările şi au fost poate împinşi acolo înăuntru şi nu au mai putut ieşi.

— Ce vrei să spui prin „n-au mai putut ieşi”?

— Nu au mai găsit calea. Nu există hărţi despre apele acelea, şi poate că acul busolei nu funcţionează la fel acolo, şi locul este atât de mare că tot merg şi tot merg, dar niciodată drept şi nici nu mai găsesc drumul îndărăt. Poate că au naufragiat şi nu mai au cum să-şi dreagă corabia. Sunt fără doar şi poate furtuni puternice acolo înăuntru. Din gaura aceea ies furtuni mari în sud. „Furtuni mari vin despre miazăzi” – spune Scriptura. Ai să găseşti

asta în cartea lui Iov, ca şi multe altele despre pământurile acelea. Acolo se vorbeşte ca şi cum el ar şti totul despre ele. Iov ştia totul despre gaura aceea din miezul pământului, şi deoarece nu a fost cu Ziditorul atunci când acesta a făcut-o, trebuie s-o fi văzut ca să poată şti atât de multe despre ea, după cum se arată că ştie… Şi, murmură cu voce mai scăzută, scobind îngândurat cu unghia o bucată de cretă şi reîmprospătând pata ce reprezenta New York-ul pe bila de lemn, vei mai găsi încă o sumedenie de lucruri în Scriptură despre miezul pământului, dacă le cauţi.

— Ai încercat vreodată să interesezi guvernul sau societăţi particulare, ca să efectueze cercetări pentru a verifica teoriile dumitale?

— Nu. Ce puteam să fac? Am fost întotdeauna un biet neştiutor, care a muncit din greu, dar am văzut lucrul acela atunci când mi s-a arătat şi am socotit de datoria mea să îl cercetez şi să îl fac cunoscut. Dar cred că dacă un vas cu aburi ar porni de la New York, pe drumul care ştiu eu că este cel bun, şi având la bord tot ce-i trebuie, cam în zece săptămâni ar ajunge acolo şi apoi înăuntrul pământului. Maşinile nu i s-or opri până n-o ajunge acolo, căci va fi călăuzit de ceva mai prfesus decât voinţa omului, adică de voinţa Domnului, precum se ştie, şi mecanicul nici nu i-ar putea opri maşinile chiar de-ar vrei, dacă se află într-adevăr pe calea cea bună. Dar va trebui să aibă ceva de stropit şi să fie ud tot timpul, că acolo, la gura deschiderii, la partea îngustă, va fi de cinci ori mai cald ca la ecuator. Dacă se organizează o expediţie care să meargă acolo, vor trebui să fie şi bine înarmaţi. Că dacă găsesc acolo înăuntru irlandezi sau danezi, ăştia au să se lupte, că sunt neamuri duşmănoase. Da, şi malaezii la fel. Şi ştiu şi să manevreze corăbii, şi sunt dornici de război, şi au să le dea de furcă. Da, da, expediţia va trebui să fie bine înarmată.

DESPRE LUMINĂ

— Văd oare locuitorii de acolo luna şi stelele?

— În parte, cred eu. Au lună cam nouă zile dintr-o lună, şi pot zări acele părţi ale cerului ce se văd prin deschidere. Atâta tot; da’ nu va fi niciodată noapte adevărată acolo, că şi atunci când soarele nu se află deasupra uneia din deschideri, lumina lui tot va fi răsfrântă de pereţii de pe partea cealaltă. Vezi matale, pământul se mişcă mereu în jurul soarelui. Da’ nu prea cred că se roteşte aşa cum spun astronomii. Eu cred că se roteşte la fel pe orbita de sus ca şi pe cea de jos, adică întotdeauna la aceeaşi depărtare de soare. Orice glob care îşi face drum în jurul soarelui trebuie să aibă mereu aceeaşi forţă şi tot acelaşi echilibru ca să poată face faţă. Astronomii zic că se depărtează cu multe milioane de mile la anume vreme a anului şi pe urmă vine înapoi. Dar aşa ceva e fără rânduială şi potrivire. Nu are noimă. Dacă i s-ar îngădui pământului să se plimbe în felul ăsta, am ajunge la o harababură. Şi mai este un lucru care arată că pământul este gol pe dinăuntru. Un glob plin nu se poate roti în jurul lui însuşi în lumina soarelui, dar unul scobit da. Ia fă un glob din mătase subţire şi umple-l cu gaz, sau fă-l din plută şi gol pe dinăuntru, şi pune-l într-un vas de sticlă în soare, şi pompează aerul afară şi încălzeşte-l la o anume temperatură – cam 180 sau poate 200 de grade, cred – şi se va roti în soare, da’ unul plin nu o va face. Aşa că este la mintea oricui că pământul e gol pe dinăuntru, şi că d-aia se roteşte în lumina soarelui. Am încercat experienţa asta în atelierul meu în timpul războiului. Mi-a ieşit bine, da’ nu îl mai am, că atelierul mi-a fost prădat acu’ trei ani, şi l-am pierdut odată cu multe alte lucruri, şi cu toate sculele. Modelul pe care îl aveam pentru Oficiul de Invenţii mi-a fost şi el furat.

— Dar să ne întoarcem la gaură. Pe lângă ce ţi-a spus marinarul, mai ai şi altfel de dovezi?

— Nu prea. Sunt semne de viaţă la sud, acolo unde

nimeni n-a ajuns încă, din câte ştiu eu. Am citit într-un ziar din luna august a anului trecut că un căpitan englez a ajuns destul de departe spre sud ca să întâlnească ape calde; şi a pescuit acolo o bârnă, ce plutea şi venea încă şi mai de la sud, cu cuie bătute în ea şi urme de secure, şi el a luat bârna cu el şi a dus-o în Anglia, şi acum se află acolo. În orice caz, am citit asta în ziar, dar, continuă el cu tristeţe şi părere de rău, ziarele astea răspândesc atâtea zvonuri şi idei ciudate, că nu poţi fi totdeauna sigur de ce spun. Da' şi alţi marinari, nu numai căpitanul, au băgat de seamă că apa se încălzeşte şi au avut temei să creadă că există mări deschise acolo la poli. Pe lângă asta, mai este un lucru care dovedeşte că există viaţă înăuntrul pământului; şi anume oasele mari şi colţii de animale, atât de uriaşe că niciun animal de pe pământ nu ar putea să le poarte sau să le aibă, pe care le tot găsesc acolo, departe, în Siberia. Astea au venit dinlăuntrul pământului, nu am nicio îndoială, luate de curent odată cu gheaţa ce s-a rupt când soarele a spart sloiurile şi le-a târât în curentul polar.

PĂMÂNTUL E CU SIGURANŢĂ
GOL PE DINĂUNTRU

— Ştii, desigur, că mulţi oameni susţin teoria că interiorul pământului ar fi în stare topită, şi alţii că ar exista mări lăuntrice uriaşe, ale căror valuri acţionează asupra substanţelor chimice din scoarţă, producând arderi spontane şi cutremure şi erupţii vulcanice?

— Da, şi ce-i cu asta? Scoarţa pământului, între golul dinlăuntru şi suprafaţă, are o grosime de aproape trei mii de mile, şi vezi bine că în nesfârşirea asta e loc berechet pentru tot felul de lucruri ciudate. Da' pe cât sunt de sigur că eşti viu şi că eu sunt viu, la fel sunt de sigur că pământul e gol pe dinăuntru; şi că este acolo un tărâm mare unde oamenii pot trăi, şi unde nu mă îndoiesc că trăiesc cu adevărat; şi că într-o zi se va descoperi totul despre el.

Uiv strigoi neobişnuit

I

Vechiul castel Weinstein, pe Rin în sus, a fost, aşa cum ştie toată lumea, locuit de preaputernicul baron Kalbsbraten, cunoscut mai bine prin părţile acelea sub porecla de „Bătrânul Douăjdebutelci”, după numărul recipientelor cu produsele viţei de vie pe care era în stare să le dea pe gât într-o zi. Baronul avea şi alte calităţi admirabile. Era un nobil inteligent, inimos şi sociabil, care jefuia, ucidea, ardea, prăda şi târa pe povârnişurile abrupte ale castelului Weinstein vitele, nevestele şi surorile vecinilor săi, cu o cumsecădenie sinceră ce-i câştigase stima neîntinată a contemporanilor săi.

Într-o seară, prea bunul baron şedea singur în sala cea mare a castelului Weinstein, într-o dispoziţie deosebit de prielnică. Prânzise bine, după obicei, şi douăzeci de sticle goale şedeau înşirate pe masă în faţa lui, ca un alai de amintiri desfătătoare ale unui trecut nu prea îndepărtat. Dar baronul mai avea o pricină de a fi împăcat cu sine şi cu lumea. Gândul că devenise în acea zi tată îi lumina înfăţişarea cu o blândeţe caldă, pe care doar vinul singur nu ar fi reuşit să i-o confere.

— Mii de draci! Seneşale! răcni el, cu o voce care făcu să răsune cele douăzeci de sticle goale ca şi cum ar fi fost pahare muzicale, în vreme ce armurile atârnate pe pereţi răspundeau cu un acompaniament de bas adânc; seneşalul apăru grăbit. Seneşale, rosti Bătrânul Douăjdebutelci, mi-ai dat să înţeleg că baroana se simte bine?

— Mi s-a spus, răspunse seneşalul, că doamna baroană se simte cât se poate de bine.

Baronul medită o vreme în tăcere, privind absent către sticlele goale.

— Mi-ai dat de asemenea să înţeleg, continuă, că sunt…

— Patru, spuse seneşalul grav. Sunt informat din surse demne de încredere că sunt patru, şi toţi băieţi.

— Asta, exclamă baronul, îmbujorându-se de sinceră mândrie şi trântind pe masă un pumn mătăhălos, asta, în zilele noastre când mârşava doctrină a lui Malthus câştigă teren în rândurile claselor de sus, este ceea ce aş numi lăudabil – lăudabil, pe sfântul Christofor! fie-mi cu iertare.

Ochii i se qpriră din nou pe sticlele goale.

— Cred, seneşale, adăugă după o scurtă pauză, că într-o astfel de împrejurare ne-am putea avânta…

— Nimic nu ar fi mai potrivit, i se alătură seneşalul. Voi aduce de îndată o sticlă, şi încă din cele bune. Ce ar spune Excelenţa Voastră de recolta anului 1304, anul cometei?

— Deci, cumpăni baronul, jucându-se cu mustaţa, dacă te-am înţeles bine, sunt patru – patru băieţi?

— Adevărat, răspunse seneşalul, prinzând din zbor gândul cu agerimea unui servitor bine stilat. Voi aduce încă patru sticle.

Punând cele patru sticle pline pe masă la îndemâna baronului, desăvârşitul slujitor adăugă ca-n treacă t:

— Un bătrân cucernic, un pelerin, se află în curtea castelului, solicitând adăpost şi hrană. Vine de dincolo de Alpi şi călătoreşte spre Colonia.

— Presupun, spuse baronul cu nepăsare, că a fost căutat cum trebuie, să n-aibă la el niscaiva pradă.

— A trecut azi-dimineaţă, spuse slujitorul, prin pământurile nobilului dumneavoastră văr, contele Conrad de Schwinkenfels. Înălţimea Voastră va înţelege lesne că nu mai are nimic asupră-i, în afara câtorva bănuţi elveţieni de aramă, din cerşit.

— Nepreţuitul meu văr Conrad! exclamă baronul cu afecţiune. Unul din marile blesteme ale vieţii mele este că trăiesc pe seama rămăşiţelor lăsate de

Schwankenfels. L-ai uşurat pe cucernicul călător de

bănuţii de aramă?

— Înălţimea Voastră, spuse seneşalul cu un surâs ce-şi cerşea iertare, nu merita osteneala să i-i luăm.

— Pe sufletul meu, răcni baronul, mă scoţi din minţi! Bănuţ care să nu merite să fie luat! Nu atât pentru valoarea lui în sine, dar trebuia să-l fi curăţat din principiu, dobitocule!

Seneşalul îşi plecă capul şi mormăi ceva nedesluşit. În acelaşi timp deschise cea de a dodăzeci şi una sticlă.

— Dacă ţii la stima mea şi la propria-ţi piele, continuă baronul mai puţin mânios dar tot aspru, să nu-ţi mai îngădui vreodată să te abaţi nici cât negru sub unghie de la acest principiu, chiar dacă ţi se pare că prada e neînsemnată. Atenţia veşnic trează la amănunte este unul din elementele fundamentale ale unei cariere prospere – de fapt, ea stă la baza întregii economii politice.

Extragerea dopului celei de a douăzeci şi două sticle sublinie afirmaţia.

— Totuşi, continuă baronul, oarecum înmuiat, azi nu e o zi în care să mă mânii pentru un fleac. Patru, şi toţi băieţi! Pentru Weinstein e o zi mare. Deschide şi celelalte două sticle, seneşal, şi pofteşte-l înăuntru pe străinul cel cucernic. Sunt bucuros să mă pot veseli pe seama lui.

II

Privit prin vinul celor douăzeci şi ceva de sticle ale baronului, străinul se dovedi a fi un om în vârstă – optzeci de ani, nicio zi mai puţin. Purta o pelerină cenuşie ponosită şi avea în mână un toiag de pelerin; părea un biet bătrân inofensiv, turnat într-un tipar prea de rând pentru a prilejui vreo distracţie, nici măcar vremelnică. Baronul se căi că trimisese să-l aducă, dar fiind un om de neabătută politeţe, când nu era pus pe scandal, pofti oaspetele să ia loc şi îi umplu un pocal din vinul cometei.

După o plecăciune adâncă, dar nu slugarnică, pelerinul luă paharul şi gustă vinul, păstrând un aer critic.

Ridică paharul pieziş către lumină cu o mină tremurătoare şi îl gustă iarăşi. Încercarea păru că îl umple de o mare mulţumire, drept care îşi mângâie barba lungă şi albă.

— Pari a fi un cunoscător! Face să-ţi cânte gâtlejul, ei? spuse baronul, făcând cu ochiul către portretul în mărime naturală al unuia dintre strămoşii săi.

— Într-adevăr, răspunse pelerinul, cu toate că este un pic prea licoros datorită păstrării îndelungate. După buchet şi culoare, aş spune că e din recolta anului 1304, crescută pe panta abruptă din partea de sud-sud-vest a castelului, în locul unde se întâlnesc cele două cărări ce duc sub deal. Razele soarelui se întorc lovindu-se de turn, şi dau o desăvârşire aparte la tot ce creşte în locul acela. Dar slugile netrebnice au pus la păstrare sticla în partea greşită a pivniţei. Eu aş fi pus-o pe partea uscată, lângă locul unde viteazul dumitale străbun, Sigismund de Weinstein, zis şi „mâini păroase”, şi-a zidit cea de a treia nevastă, ca s-o poată lua pe cea de a patra.

Baronul îşi privi uluit oaspetele.

— Pe viaţa mea! spuse, s-ar părea că cunoşti prea bine toate ascunzişurile acestei instituţii.

— Aşa e, confirmă străinul, sorbindu-şi liniştit vinul, şi nimic mai firesc de vreme ce am trăit mai bine de şaizeci de ani sub acest acoperiş şi îi cunosc fiecare ungher. Din întâmplare sunt şi eu un von Weinstein.

Baronul îşi făcu cruce şi îşi trase scaunul ceva mai departe de sticle şi de străin.

— Nu, spuse pelerinul râzând, potoleşte-ţi temerile. Ştiu prea bine că orice castel care se respectă are o fantomă strămoşească, dar carnea şi sângele meu sunt cinstite. Am fost stăpânul Weinstein-ului până acum doisprezece ani, când am plecat să studiez metafizica în şcolile arabe, şi blestemaţii de mâzgălitori de hârtie m-au şters din scripte. Sala asta o ştiu din copilărie! Acela e căminul la care obişnuiam, copil fiind, să-mi încălzesc

degetele de la picioare. Iar acolo se află aceeaşi armură în care mă strecuram când eram băieţaş de şase ani şi mă ascundeam până când sfânta mea mamă – Dumnezeu s-o odihnească! – mai că murea de frică. Parc-ar fi ieri. Acolo pe perete atârnă sabia ascuţită cu două tăişuri a străbunului nostru Franz, cel cu o singură ureche, sabie cu care am retezat mustăţile tatălui meu, într-o zi când se cherchelise şi căzuse grămadă peste cea de a douăzecea sticlă. Iar chivără de colo… dar poate că aceste amintiri te plictisesc. Fie-i cu iertare flecăreala unui bătrân care a venit să-şi revadă căminul copilăriei şi al tinereţii.

Baronul îşi cuprinse capul în mâini.

— Am trăit eu însumi în acest castel vreme de o jumătate de veac, spuse, şi istoria strămoşilor mei apropiaţi îmi este destul de cunoscută. Dar n-aş putea spune că am avut plăcerea să te cunosc. Oricum, dă-mi voie să-ţi umplu paharul.

— Este un vin bun, spuse pelerinul întinzând paharul. Poate cu excepţia recoltei din anul 1392, când strugurii…

Baronul se holbă la oaspetele său.

— Strugurii anului 1392, spuse sec, mai au patruzeci de ani până să se coacă. Ai îmbătrânit, prietene, şi mintea a început să ţi-o ia cam razna.

— Iartă-mă, nobilă gazdă, răspunse liniştit pelerinul. Recolta anului 1392 a fost pusă la păstrare încă de acum patruzeci de ani. Nu ai memoria datelor.

— În ce an socoţi că suntem? întrebă baronul.

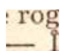
— După almanah, după stele, după precedente şi după părerea tuturor, ne aflăm în anul de graţie 1433.

— Pe sufletul meu şi pe speranţa mea de mântuire, izbucni baronul, suntem în anul de graţie 1352.

— Este desigur pe undeva o neînţelegere, remarcă venerabilul străin. M-am născut aici în anul 1352, anul când turcii au năvălit în Europa.

— Slavă Domnului, nici urmă de turc nu a călcat în

Europa, răspunse Bătrânul Douăjdebutelci, recăpătându-şi stăpânirea de sine. Eşti sau un vrăjitor, sau un impostor. Dar ori ce-ai fi, am să poruncesc să fii mi semeni al dracului, recunoscu baronul.

— Am fost mezinul, continuă străinul, din patru gemeni. Cei trei fraţi ai mei au fost făpturi firave şi bolnăvicioase şi nu au trăit mult după naştere. Cât am fost copil, am fost idolul bietului meu tată, care avea câteva însuşiri demne de a fi pomenite, oricât ar fi fost de sugebute, lingeblide şi tâlhar fără de pereche.

Baronul tresări.

— Obişnuiau să-i spună „Bătrânul DOU – ăjdebutelci”. Părerea mea nevinovată, clădită pe amintire, e că „Pajdebutelci” ar fi fost mai aproape adevăr.

— Asta-i minciună! răcni baronul. Arareori depăşesc douăzeci de sticle.

— Iar în ceea ce priveşte situaţia lui în cadrul obştii, continuă pelerinul fără a ţine seama de întrerupere, trebuie mărturisit că era cum nu se poate mai proastă. Tatăl meu era spaima oamenilor cinstiţi, la zeci de poşte în jur. Drepturile de proprietate erau nespus de şubrede în vecinătate, căci lăcomia multjelitului meu părinte nu cunoştea margini. Oamenii îi urau chiar şi umbra şi îl blestemau pe cât puteau pe la spate. Îmi amintesc bine că, pe când aveam vreo paisprezece ani – trebuie să fi fost prin ’66, anul când sultanul ocupase Adrianopolul – Hugo cel deşirat, morarul, m-a chemat la el şi mi-a spus: „Băiete, ai un nas tare drăgălaş”. „E într-adevăr drăgălaş”, i-am răspuns, îndreptându-mi spatele. „E bine şi puternic prins?” întrebă Hugo, cu un rânjet zeflemitor. „Destul de bine şi de puternic”, răspunsei, „dar de ce îmi pui astfel de întrebări prosteşti?”...Ei bine, băiete”, spuse Hugo întorcându-mi spatele, „când l-oi vedea pe taică-tău că n-

are treabă, să fii cu ochii-n patru la nas, că e în stare să fure şi nasu' din obrazu' lu' fiu-su în lipsă de ceva mai bun".

— Pe sfântul Cristofor! răcni baronul. Deşiratul de Hugo mi-o va plăti! L-am bănuit eu dintotdeauna. Pe barba sfântului Cristofor! Am să sfărâm fiecare oscior din trupul nemernicului.

— Ar fi o răzbunare josnică, răspunse liniştit pelerinul, de vreme ce Hugo deşiratul se odihneşte în mormânt de şaizeci de ani.

— Adevărat, spuse baronul cuprinzându-şi capul cu amândouă mâinile, şi privindu-şi oaspetele cu totală deznădejde. Am uitat că ne aflăm în veacul ce va să vie – asta dacă nu eşti cumva o arătare…

— Mă vei ierta, cinstite părinte, ripostă pelerinul, dacă voi supune cele spuse de tine la proba logicii, căci ele mă ating foarte îndeaproape, deoarece precum se vede este pusă la îndoială existenţa mea fizică şi starea mea de persoană reală şi individualizată. Hai să vedem care sunt poziţiile noastre reciproce. Recunoşti că naşterea mea ar fi avut loc în anul de graţie 1352. Acesta este un lucru în privinţa căruia nu ar fi de aşteptat să-ţi dea greş memoria. Pe de altă parte, cu o ciudată nestatornicie, îţi menţii părerea, în pofida almanahurilor, cronologiei şi mersului evenimentelor, că ne aflăm tot în anul de graţie 1352. Dacă ai fi unul dintre cei şapte sfinţi adormiţi, rătăcirea ta (ca să nu folosesc o vorbă mai grea) ţi-ar putea fi iertată; dar nu eşti nici adormit, nici sfânt. Iar fiecare din cei optzeci de ani îndesaţi în traista vieţii mele se împotriveşte nemaipomenitei tale greşeli. La prima vedere, eu sunt cel care are dreptul de a se îndoi de existenţa ta, şi nu tu de a mea. Ai mai auzit vreodată de un strigoi, o arătare, un duh, o fantomă, un vârcolac sau o nălucă ieşind din viitor pentru a bântui, a hărţui şi a înfricoşa oamenii generaţiilor dinainte?

Baronul fu nevoit să recunoască că nu.

— Dar ai auzit de împrejurări în care arătări, strigoi, năluci, spune-le cum vrei, au năvălit în prezent venind din adâncul trecutului?

Baronul îşi făcu pentru a doua oară cruce şi cercetă cu privirea ungherele întunecoase ale încăperii.

— Dacă eşti un adevărat von Weinstein, şopti, ştii desigur că acest castel e înţesat de strigoi de toate felurile. E greu să te plimbi după căderea nopţii, fără să te împiedici măcar de o jumătate de duzină.

— Atunci, spuse senin bătrânul logician, trebuie să te dai bătut. Săvârşeşti ceea ce regretatul meu profesor de dialectică, învăţatul arab Ben Dusty, obişnuia să numească „sinucidere prin silogism”. Recunoşti deci că, în vreme ce de strigoi din viitor nu a auzit nimeni, strigoi din trecut se întâlnesc adeseori. Acum îţi supun, ca de la bărbat la bărbat, următoarea afirmaţie: este infinit mai probabil ca tu să fii un strigoi, şi nu eu!

Baronul se făcu vânăt la faţă.

— Se cuvine, întrebă, ca un fiu să nege carnea şi sângele propriului său tată?

— Se cuvine ca un tată, răspunse pelerinul fără a-şi pierde cumpătul, să lase să se înţeleagă că fiul, pe care el însuşi l-a zămislit, nu există?

— Pe toţi sfinţii! bubui baronul, învineţindu-se încă şi mai tare, această problemă va fi rezolvată, şi încă repede. Hei, seneşale!

Strigă iarăşi, şi iarăşi, dar în zadar.

— Cruţă-ţi plămânii, îl îndemnă calm pelerinul. Nici cel mai credincios servitor din lume n-ar putea ieşi din mormânt, oricât l-ai striga.

Douăjdebutelci se prăbuşi neputincios în jilţ. Încercă să vorbească, dar limba şi gâtlejul se* codeau să-şi facă datoria, scoţând doar un horcăit.

— Aşa e mai bine, spuse oaspetele aprobativ. Poartă-

te cum se cuvine unui strigoi respectabil şi venerabil din veacul trecut. O arătare bine crescută nu zbiară ca un sălbatic. Poţi prea bine să-ţi îngădui acum să fii paşnic în purtări; ai fost, slavă Domnului, îndeajuns de vijelios înainte de moarte.

— Moartea mea? gâfâi baronul.

— Să-mi fie cu iertare, se scuză pelerinul, că mă referla acea neplăcută împrejurare.

— Moartea mea! bâigui baronul, simţind cum i se face părul măciucă. Aş vrea să-mi dai câteva amănunte.

— Aveam puţin peste cincisprezece ani la vremea aceea, spuse pelerinul îngândurat; dar nu voi uita niciodată nici cel mai mic amănunt al marii răscoale ţărăneşti care a pus capăt carierei nepreţuitului meu părinte. Când n-au. mai putut îndura nelegiuirile tale fără seamăn, oamenii s-au ridicat în cele din urmă ca unul şi, conduşi de bătrânul meu prieten Hugo Deşiratul, morarul, s-au îndreptat către Schwinkenfels şi au făcut apel la vărul tău, contele Conrad, pentru a-i ocroti de tine, ocrotitorul lor firesc. Von Schwinkenfels le-a ascultat păsul cu mare seriozitate. Şi le-a răspuns că de multă vreme îţi urmăreşte faptele odioase cu întristare şi groază; că adesea te-a ocărit, dar în zadar; că te consideră flagelul ţinutului; că în castelul tău s-au strâns comori mânjite de sânge şi prăzi dobândite prin nelegiuiri; şi că el, păstrătorul ordinii legiuite şi al bunelor obiceiuri, consideră de datoria sa să meargă asupra Weinstein-ului şi să te nimicească spre binele tuturor.

— Tâlhar făţarnic! exclamă Douăjdebutelci.

— Ceea ce a şi purces să facă, continuă pelerinul, sprijinit nu numai de slujitorii săi, dar şi de ai tăi. Trebuie să spun că te-ai apărat cu îndărătnicie. Dacă seneşalul tău ticălos nu te-ar fi vândut lui Schwinkenfels şi n-ar fi cdborât puntea într-o seară când, ca de obicei, creierul îţi era înceţoşat de cele douăzeci de sticle, poate că Conrad

nu ar fi reuşit niciodată să pătrundă, iar ochii mei tineri ar fi fost cruţaţi să vadă cum trupul părintelui meu venerat se leagănă la capătul unei frânghii prinse de vârful cel mai înalt al turnului de nord-vest.

Baronul îşi acoperi faţa cu mâinile şi începu să plângă ca un copil.

— M-au spânzurat, nu-i aşa? bolborosi.

— Mă tem că nu există alt cuvânt mai potrivit, spuse pelerinul. A fost sfârşitul de neînlăturat al unei cariere aşa cum fusese a ta. Te-au spânzurat, te-au Bătrâna de gât, te-au înăbuşit cu frânghia până ţi-ai găsit moartea; şi verdictul unanim al obştii a fost „omucidere îndreptăţită". Plângi! Priveşte, tată, şi eu plâng de ruşine pentru casa von Weinstein. Vino în braţele mele!

Tatăl şi fiul se strânseră în braţe într-o lungă şi duioasă îmbrăţişare şi plânseră împreună dezonoarea familiei Weinstein. Când baronul îşi veni în simţiri, se trezi singur cu conştiinţa sa şi douăzeci şi patru de sticle goale. Pelerinul dispăruse.

III

În acest răstimp, în încăperile sortite maternităţii, domnise încurcătura, învălmăşeala şi deznădejdea. În patru jilţuri înalte şedeau patru doici încercate, fiecare ţinând în poală câte o pernă din puf de lebădă. Pe fiecare pernă se odihnise o frântură infimă de umanitate, adăugată de curând la suma globală a familiei von Weinstein. Una dintre doicile încercate aţipise, uitând de îndatoririle ei; când se trezi, perna din poală nu mai era ocupată. O numărătoare făcută pe loc de asistenţa neliniştită dădu la iveală faptul uluitor că, deşi mai erau patru jilţuri, şi patru doici, şi patru perne din puf de lebădă, copii erau numai trei. Seneşalul, ca expert în matematică şi contabilitate, fu chemat sus în grabă. Numărătoarea sa nu făcu decât să întărească cumplita bănuială. Unul dintre cei patru-gemeni dispăruse.

S-au luat pe dată măsurile cuvenite într-o astfel de împrejurare. Colţurile încăperilor au fost scotocite, dar în zadar. Teancurile de rufărie de pe pat şi coşurile de albituri au fost cercetate cu amănuntul. Vânătoarea s-a întins şi în celelalte părţi ale castelului. Seneşalul a trimis chiar slujitori discreţi, de încredere, să cutreiere călare ţinutul învecinat. Dar s-au întors cu capetele plecate – nu găsiseră nicio urmă a von Weinstein-ului pierdut.

Urmă un ceas de groază, în care plânsul celor trei copii lăsaţi în părăsire se amestecă cu ţipetele isterice ale mamei, către care se îndrepta acum toată atenţia celor patru doici. La capătul acelui ceas, doamna mamă îşi revenise în destulă măsură pentru a-şi implora ajutoarele să facă o ultimă şi fără de speranţă numărătoare. Pe trei perinuţe şedeau culcaţi trei prunci urlând de mama focului la unison. Pe cea de a patra pernă se odihnea un al patrulea, cu un surâs de nepătruns pe faţă şi purtând încă pe obraji urme proaspete de lacrimi.

(V\îţi «a lui IioSii iiiar într-o după-amia/. a de octombrie, în timp ce hoinăream prin pădure în căutarea unui pârâu bogat în păstrăvi – căci asemenea pârâuri se găsesc din belşug în vecinătatea oraşului Canaan, statul Vermont – era mai-mai să-mi rup piciorul într-o groapă adâncă săpată în pământ.

Primul gând mi-a fost la undiţa care se încurcase în tufişuri; cel de al doilea la piciorul stâng care, din fericire, nu suferise daune prea mari; iar cel de al treilea la capcana în care căzusem. Groapa se afla chiar sub crăcile unui stejar mare roşu care creştea pe povârnişul unui deal calcaros. Tufişuri de ienuperi şi mure ascundeau aproape în întregime deschiderea. Dându-le la o parte, m-am aşezat în patru labe şi am iscodit cu privirea gaura întunecoasă, nici eu nu ştiu de ce. Piciorul meu stâng nu se mai afla acolo, şi cu siguranţă nu mă interesau locuitorii vizuinei – oricare ar fi fost ei – fără îndoială şerpi, sau sitari, sau

sconcşi. Cum aceştia din urmă erau cei mai probabili, nu m-am târât înăuntru pentru a explora cavitatea, deşi dacă aş fi încercat să mă strecor aş fi reuşit, ci m-am mulţumit să-mi urmez calea prin livada lui Rodney Prince, până la pârâul lui şi am adus acasă la asfinţit un şirag de peşti atât de mare încât, pentru a nu răni simţămintele lui Rodney Prince, mă abţin a dezvălui cât cântărea.

Cu o seară înainte, ospitalierul fermier mă asigurase prieteneşte şi cu seriozitate că în pârâul său nu fuseseră niciodată păstrăvi, că de altfel băieţii îi pescuiseră încă de mult, şi dacă tot se mai găsea ceva pe acolo, nu putea fi vorba decât de nişte peştişori prăpădiţi, lungi cât degetul, nedemni de atenţia unui orăşean cu o undiţă de cincisprezece dolari şi teşchereaua plină de muşte.

După cină m-am alăturat, ca de obicei, micului grup de gânditori de elită ce se aduna în fiecare seară în partea din spate a băcăniei diaconului Plympton, pentru a-şi fuma pipele şi a profita de înţelepciunea profetică a proprietarului prăvăliei. Cu acest prilej am făcut o umilă încercare de a spori interesul conversaţiei, istorisind cu prefăcută nepăsare cum în cursul după-amiezii, ducându-mă la pescuit, eram gata să cad într-o groapă adâncă. Am fost măgulit să descopăr că neînsemnata mea întâmplare a fost primită cu respect de adunare şi că însuşi tăcutul diacon, aşezat pe butoiul cu carne de porc, mi-a făcut cinstea să-şi plece urechea la vorbele mele.

— Aşa! spuse. În livada lui Rodney?

— Da.

— Sub stejarul roşu?

— Da.

— Hâm! mirii, suflând un nor de fum. Scăpat ieftin.

— De ce? întrebai, hotărât să fiu tot atât de zgârcit în cuvinte ca şi el. Sconcşi?

— Nu. Hohotici.

Andrew Hinckley, de pe butoiul cu cea mai de preţ

făină a diaconului, şopti şi el: „Hohotici”. Iar fratele său John, de pe o ladă de săpun de rufe, repetă cuvântul misterios. Şi Trull de pe balanţa-platformă, şi bătrânul Orrison Ripley de pe butoiul cu cretă îndulcită – pe care preacinstitul diacon o vindea drept zahăr pudră cu un şiling livra, reluară refrenul şi declarară solemn în cor:

— Da. Hohotici.

Ştiam că, dacă aş fi vădit nedumerire, m-aş fi pus într-o situaţie de inferioritate faţă de aceşti onorabili cetăţeni, aşa că am spus doar:

— Aha! hohotici; şi am dat din cap, ca şi cum a scăpa din ghearele hohoticilor ar fi fost pentru mine lucrul cel mai firesc.

— Te-a ocrotit pronia, spuse Trull după câteva clipe de tăcere, că nu te-au tras înăuntru.

— N-a mai scăpat nimeni atât de ieftin de când s-a îmbătat Fuller şi a căzut înăuntru şi i-au tras cizma din picior. Nu-i aşa, diacone?

La această întrebare diaconul coborî de pe butoiul cu carne de porc, se duse în capătul celălalt al magaziei, se întoarse cu un chibrit în mână, îşi aprinse iar pipa şi dădu grav din cap.

Din conversaţia fără şir care a urmat şi care a ţinut până când clopotul de orele nouă i-a adus aminte diaconului să bage înăuntru şuncile ce foloseau drept firmă şi să tragă obloanele, am adunat următoarele date şi declaraţii:

De multă vreme, în fapt încă din copilăria venerabilului Orrison Ripley, oamenii din Canaan au privit cu teamă superstiţioasă văgăuna din malul dealului, de sub stejarul cel roşu. Puţini erau cei care se încumetau prin preajmă ziua-n amiaza mare; iar după căderea nopţii, nimeni. Frica tuturor de văgăună părea bine întemeiată. Se auzeau adesea de acolo sunete ce aduceau a râs drăcesc – nişte hohote cu neputinţă de descris, gâtuite şi

horcăitoare. Pe cât am putut afla, acest lucru constituia singura explicaţie a etimologiei numelui de „hohotici”, dat prin tradiţie şi obişnuinţă locuitorilor peşterii. Aceştia erau socotiţi răuvoitori, nu numai din cauza deosebitei asprimi a râsului lor, care fusese auzit de mulţi în împrejurări felurite în ultima jumătate de veac, dar şi datorită mărturiei unora care pretindeau, a fi văzut capete diavoleşti ieşind din văgăună, ca şi cum s-ar fi ridicat la suprafaţă pentru a lua o gură de aer curat. La aceasta se adăuga soarta cumplită a lui Jeremiah Stackpole, un tânăr nesăbuit şi lipsit de credinţă, care la 21 octombrie 1858 s-a lăudat că va culege ghindă sub stejarul cel roşu de pe deal, şi a cărui pălărie, descoperită mai apoi lângă văgăună, a fost singura urmă ce a mai putut fi vreodată găsită. Era de asemenea întâmplarea lui Jack Fuller, fratele grefierului. Cu vreo patru ani în urmă, Fuller, cam afumat, intrase în păşunea lui Rodney Prince, şi se reîntorsese acasă complet treaz şi fără o cizmă. A povestit apoi că, pe când umbla în căutare de prune brumării, s-a împiedicat în groapa hohoticilor. Piciorul i-a fost înşfăcat de nişte mâini de foc ce veneau de jos, cu degete ce-i pârjoleau piciorul prin pielea cizmelor şi lâna ciorapilor şi doar printr-un efort supraomenesc a reuşit să nu fie tras cu totul în văgăună. Din fericire, deoarece suferea de bătături, purta cizme foarte largi şi numai acestui fapt îşi datoreşte scăparea din ghearele cumplite ale hohoticilor. Fuller afirma în mod solemn că, după ce şi-a smuls piciorul din strânsoare şi a fugit într-un loc ferit, a simţit încă multă vreme amintirea arzătoare a degetelor încinse la roşu ce îl prinseseră de gleznă.

Nenumăratele poveşti legate de peştera hohoticilor, cu care fusesem ospătat, au fost rezumate de diacon într-o afirmaţie pe cât de scurtă şi cuprinzătoare, pe atât de neaşteptată.

— E uşa de din dos a iadului, spuse şi.

— Fuller, am spus eu a doua zi eroului cu cizma smulsă de diavoli, cât rom ţi-ar trebui pentru a-ţi spori până-ntr-atât curajul încât să mergi cu mine astăzi după-amiază la vizuina hohoticilor?

— Cam un sfert, cred, răspunse Fuller, după ce o cercetare a chipului meu îl convinsese că nu-mi băteam joc de el. Ca să fim mai siguri, un sfert cinstit. Socot că e nevoie să fiu puţin cherchelit.

— Ce-ar fi să mergi mai întâi cu mine, l-am întrebat, şi să-ţi primeşti sfertul de rom după aceea, şi o hârtie de cinci dolari pe deasupra?

Fuller cântări riscul în raport cu câştigul. Aproape că puteai vedea cum se luptă în el ispita cu teama. A învins, după cum era de aşteptat, romul. La orele trei, domnul Fuller, cu o frânghie, o lanternă şi un cap perfect limpede, m-a însoţit peste livada lui Rodney Prince până la stejarul cel roşu de pe coasta dealului.

O cercetare atentă a deschiderii m-a convins că nu era vizuina nici unui animal. Scotocind cu un băţ lung, am descoperit că, dincolo de scoarţa de noroi de lângă intrare, pereţii erau de stâncă tare. Sub tăpşan se afla, de fapt, un tunel – un tunel natural, tot atât de vechi ca şi dealurile din Vermont, adică datând încă din Bilurianul Inferior. Dincolo de gura tunelului, pe care uscăturile şi pământul de la suprafaţă o astupaseră în parte, trecerea avea lărgimea unei conducte de canalizare. Pe o distanţă de cam zece picioare, deschiderea era orientată în jos, cu o pantă de şaizeci-şaptezeci de grade. Apoi, în măsura în care puteam să-mi dau seama cu ajutorul prăjinei, tunelul devenea aproape orizontal, îndreptându-se direct spre inima dealului.

M-am aplecat şi am strigat în gaura peşterii. Mi-au răspuns ecourile nedesluşite şi şovăitoare ale propriei mele voci şi apoi, când acestea s-au stins, am auzit limpede un râs gros, ciudat, inteligent deşi nu omenesc, aproape de

urechea mea şi în acelaşi timp parcă dintr-o altă lume, necunoscută.

Fuller l-a auzit şi el. S-a făcut alb ca varul şi a fugit câţiva metri înapoi. L-am strigat aspru şi s-a reîntors tremurând.

— Râsul pe care l-am auzit, spusei, se datorează pe jumătate ecoului mai deosebit al peşterii, şi pe jumătate închipuirii noastre. Voi intra înăuntru.

Sfătuit de Fuller, m-am hotărât să pătrund în peşteră cu spatele, pentru ca în caz de pericol să mă pot strecura afară mai iute. Am aprins lanterna şi mi-am legat un capăt al frânghiei pe sub braţe. Celălalt capăt i l-am dat lui Fuller.

— Dacă strig, i-am spus, trage cu toată puterea; şi dacă este nevoie, mai trece-o de două ori şi pe după stejar.

Apoi am început să mă las încet şi cu grijă în peşteră.

Încă înainte ca umerii şi capul să fi părăsit lumina zilei, am simţit cum amândouă gleznele mi-au fost prinse de jos într-o strânsoare puternică şi mi-am dat seama că sunt tras cu o forţă supraomenească în jos, către măruntaiele dealului. Am strigat cu desperare după Fuller, dar strigătul meu a fost aproape înecat într-un hohot cumplit de râs triumfător. Am văzut cum însoţitorul meu se repede spre trunchiul unui copac mare. A făcut tot ce i-a stat în putinţă să mă salveze, dar şi-a prins piciorul în tufişurile de ienupăr şi a căzut la pământ, scăpând frânghia dintre degetele înţepenite de frică. Propriile mele degete s-au agăţat în zadar de pământul afinat de la gura deschiderii. Puterii care mă trăgea în jos nu i te puteai împotrivi. Privirea mea a întâlnit-o pe cea a lui Fuller şi am citit în ea o neţărmurită groază.

— Dumnezeu să vă ajute! strigă, în timp ce întunericul se închidea în jurul meu.

Pe măsură ce eram tras tot mai în jos şi din ce în ce mai iute, frica mea a fost înlocuită treptat de euforia

vitezei. Mi se părea că sunt un expres care despică noaptea. Nu mai ştiam de nimic, nu-mi mai păsa de nimic. Eram ca o barcă uşoară, remorcată în dâra şuierătoare a unei vedete rapide. Mugetul apei dobândi ritmul galopant al senzaţiei ce precede leşinul şi mi-am pierdut cunoştinţa.

Primul simţ care mi-a revenit după o vreme a fost gustul. Iar gustul era cel al unui coniac neasemuit de bun.

— Îşi revine. Nu mai e nevoie să te ocupi de el, spuse o voce aspră, dar nu răuvoitoare.

Am deschis ochii şi m-am uitat în jur. Eram culcat pe o canapea confortabilă într-o încăpere mică. De amândouă părţile, perdele grele îmi îngrădeau vederea. Ceea ce era izbitor şi caracteriza locul, ar fi greu de deser.is, deoarece implica o însuşire care nu are echivalent exact în niciuna din limbile vorbite de oameni. Fiecare obiect avea un fel de strălucire lăuntrică, ca şi cum ar fi adunat în el lumina, în loc să o reflecte. Draperia stacojie radia o lumină stacojie, şi totuşi era opacă – nici măcar translucidă. Canapeaua părea bătută în aramă, iar arama strălucea ca şi cum ar fi fost ea însăşi sursa de lumină. Persoana înaltă care se apleca asupră-mi, privindu-mă cu prietenie şi compătimire, era de asemenea luminoasă. Chipul îi radia, şi chiar cizmele, cu lustru fără pată, emanau o lumină neagră greu de descris. Cred că aş fi putut citi ziarul la lumina cizmelor lui.

Efectul acestui fenomen aparte era atât de caraghios, încât am comis nepoliteţea de a izbucni în râs.

— Iartă-mă, am spus, dar semeni atât de al dracului cu un lampion chinezesc, încât nu m-am putut împiedica să nu rid.

— Nu văd ce ţi-a putut provoca ilaritatea, răspunse grav. Te referi cumva la strălucirea mea?

Sublima sa nevinovăţie m-a făcut să izbucnesc din nou în râs. Mai târziu, când m-am obişnuit cu scânteierea aceasta ce domnea pretutindeni, culorile luminoase mi-au

devenit pe deplin familiare şi ilaritatea mi s-a părut tot atât de neîntemeiată ca şi lui.

— Prietene, am remarcat pentru a schimba vorba, dându-mi seama că îl jignisem, coniacul pe care ai avut bunătatea să mi-l oferi acum o clipă a fost într-adevăr minunat. Poate că nu ai nimic împotrivă să-mi spui unde mă aflu.

— Te pot asigura că cei în mijlocul cărora te afli nutresc doar gânduri bune în ceea ce te priveşte, în pofida rătăcirilor tale păcătoase şi a caracterului tău nevolnic. Ne vom strădui să te facem să încetezi a mai tânji după lumea lipsită de însemnătate pe care ai părăsit-o pentru totdeauna.

— Sunteţi prea amabili, am spus. Dar mă voi strădui să mă reîntorc la Canaan cât mai repede cu putinţă.

— Nu vei mai revedea niciodată Canaan-ul. Drumul pe care ai venit este fără întoarcere.

— Şi ai de gând să mă ţii aici, în peştera asta blestemată?

— Spre binele tău.

— Nu ţi se pare, l-am întrerupt cu oarecare enervare, că eşti niţel cam prea grijuliu cu bunăstarea mea morală?

Bănuiesc că am fost ţinut prizonier înăuntrul perdelelor luminoase mai bine de o săptămână – cu toate că nu aveam niciun mijloc de a măsura timpul, ceasul refuzând cu îndărătnicie să meargă. Paznicul meu – lampionul chinezesc – mă vizita la intervale regulate, aducând bucate ce scânteiau de parcă ar fi avut fosfor, dar pe care, cu toate acestea, le mâncam cu neţărmurită poftă, găsindu-le foarte gustoase. Nu părea înclinat spre conversaţie, dar era întotdeauna binevoitor şi politicos, iar când mă saluta înainte de a părăsi încăperea, avea în mod invariabil întipărit pe faţă un zâmbet calm, superior, care cu vremea ajunsese să mă scoată din sărite.

— Uite ce e, îi spusei într-o zi, pierzându-mi în cele

din urmă răbdarea, ştii prea bine că nu-mi lipseşte pofta să te strâng de gât şi să-mi croiesc drum cu forţa înapoi, către lumina cinstită a zilei. Dar sunt destul de omenos şi de slab de înger ca să-ţi spun că ţi-aş rămâne nespus de îndatorat dacă mi-ai destăinui cine eşti, de ce îmi surâzi întotdeauna cu atâta superioritate, şi ce ai de gând să faci cu mine. Cine dracu' eşti?

— Toate acestea le vei afla foarte curând, răspunse cu neţărmurită politeţe, căci am primit poruncă să te aduc de îndată la stăpânul meu.

— Stăpânul hohoticilor!

— Hohotici, dacă vrei. Bănuiesc că acesta este numele ce ni se dă în lumea ticăloasă din care ai avut norocul să scapi. Însoţeşte-mă, rogu-te, în sala de audienţe a stăpânului meu.

Stăpânul hohoticilor era un personaj cu înfăţişare solemnă şi severă. Ca toţi ceilalţi ce se aflau în încăperea confortabil mobilată – paznicul meu, sfetnicii, curtenii (cu o singură excepţie) – era fosforescent. Excepţia o constituia un individ ce părea să deţină o funcţie umilă. Această persoană, în aparenţă o fiinţă omenească ca şi mine, făcuse tot ce îi stătuse în putinţă pentru a remedia lipsa de care suferea din născare. Îşi frecase faţa, mâinile şi veşmintele cu fosfor, dar strălucirea lui artificială era doar o biată imitaţie a celei adevărate, lăuntrice, din lumea hohoticilor. Că această imitaţie era, în ceea ce îl privea, curată linguşeală, se vădea din înfăţişarea şi faptele lui. Purtarea sa faţă de hohotici era cât se poate de servilă. Alerga la cel mai mic semn, se bucura când i se acorda atenţie sau când era lăudat şi se umfla în pene, plin de sine şi trufaş, ori de câte ori stăpânul acelor fiinţe ciudate catadicsea să-i arunce un cuvânt sau o privire.

— Vierme al pământului! spuse hohoticiul-şef. Eşti dispus să profiţi de acest prilej neobişnuit care ţi se oferă?

— Sunt dispus, am răspuns, să mă târăsc, cu prima

ocazie, înapoi către viaţa mea ticăloasă.

— Biet nerod, spuse stăpânul hohoticilor, fără a da vreun semn de nerăbdare.

— Mulţumesc, am răspuns, cu o plecăciune ce se voia ironică, şi cum ar trebui să mă adresez înălţimii Voastre?

— Oh! eu sunt Ahriman, marele Ahriman, puternicul diavol Ahriman. Muritorii tremură la auzul numelui meu şi nu îndrăznesc să-l rostească. Ani domnit, pe veemea mea, peste un vast imperiu de draci şi arhidraci, şi am săvârşit nelegiuiri fără număr în Persia şi în împrejurimi. Sunt un duşman cumplit, te asigur, şi inspir o neasemuită groază.

— Iartă-mă, nene Ahriman, am zis, dar eşti sigur că mai eşti tot atât de înspăimântător ca pe vremuri?

O expresie de mândrie rănită flutură pe chipul său.

— Poate, răspunse şovăind o clipă, poate că mi-ara ieşit în oarecare măsură din formă. Anii şi împrejurările mi-au îngustat câmpul de acţiune. Dar mai sunt şi acum înspăimântător, nu-i aşa, Belzebut, cât se poate de înspăimântător?

— Stăpâne Ahriman, spuse o voce cunoscută în spatele meu, eşti nespus de înspăimântător.

M-am întors şi am constatat că această afirmaţie provenea de la vechea mea cunoştinţă, paznicul.

— L-ai auzit pe Belzebut, continuă Ahriman; el spune că sunt nespus de înspăimântător. Poţi să-i dai crezare lui Belzebut, căci este unul dintre cei mai cinstiţi şi mai credincioşi diavoli ai obştii noastre. Nu are o părere prea bună despre oameni, dar în probleme ca aceasta opinia lui e demnă de luat în considerare. Da, sunt fără doar şi poate cumplit. Nu-i aşa, Stackpole?

Individul pe care îl bănuisem mai înainte a fi muritor ca şi mine, şi de asemenea un lingău josnic, înainta din mulţime, îşi ridică privirea de la podea până când întâlni pe cea a lui Ahriman, şi începu pe dată să tremure şi să se înfioare ca şi cum ar fi rămas mut de groază. Am crezut la

acea vreme că ticălosul se preface. Mi s-a părut chiar că îmi face cu ochiul când se retrase după ce termină de tremurat.

— Vezi, spuse Ahriman întorcându-se cu mândrie către mine, ce efect puternic are prezenţa mea asupra onorabilului nostru prieten, Jeremiah Stackpole, cu toate că s-a obişnuit a mă vedea de aproape douăzeci de ani.

Deci, acest muritor era tânărul necredincios din Canaan, de a cărui misterioasă dispariţie în anul 1858 fusesem informat în băcănia diaconului Plympton. Am aflat mai apoi că pătrunsese în peştera hohoticilor în acelaşi fel ca şi mine. Dar, spre deosebire de mine, se împăcase repede cu situaţia. Societatea diavolilor în retragere din măruntaiele pământului era taman pe gustul său. Având asigurat un trai liniştit pe toată viaţa, nu făcea nicio încercare să evadeze din peşteră şi considera că e în interesul lui să-şi câştige bunăvoinţa temnicerilor, măgulindu-le vanitatea.

— Şi acum, muritorule, încheie Ahriman cu glas trufaş, ţi se va părea poate ciudat că nişte duhuri ale răului, atât de puternice şi de cumplite ca noi, ar putea avea alt gând cu trupul tău nemernic şi cu sufletul tău păcătos decât acela de a te nimici. Dar, ca să-ţi spun drept, am socotit că e mai înţelept să avem la îndemână câte un muritor, doi, pentru a face muncile mai grele şi a ne ajuta la valorificarea uriaşelor resurse naturale ale peşterii. Nu că am fi leneşi, adăugă, dar viaţa noastră respectabilă şi retrasă ne-a făcut, poate, mai puţin activi şi energici decât înainte. Ai astfel prilejul să te bucuri de avantajele deosebite pe care le oferă traiul în preajma unor fiinţe cu adevărat superioare. Vai, vai, continuă Ahriman, diavolul cel cu înfăţişarea înspăimântătoare, făcându-şi vânt cu o coadă păroasă pe care nu o băgasem de seamă mai înainte, s-a făcut cald! Moloh, ia-l de aici pe acest muritor. Mă oboseşte să vorbesc atât de mult.

Mărturisesc că m-am simţit un pic neliniştit la auzul unui nume care a înspăimântat urechile oamenilor vreme de veacuri. Ideea de a fi dat pe mâna crudului şi însetatului de sânge Moloh, pe ale cărui altare roşii au fost sacrificate mii de vieţi omeneşti, avea în ea ceva sinistru. Dar înfăţişarea noului meu temnicer mă linişti. Moloh se apropie cu un surâs prietenos, mă mângâie pe creştet şi se oferi să-mi prezinte peştera. Era un demon gras, blajin din fire şi părând leneş, cu o faţă caraghioasă şi o sclipire veselă în ochi. Mi-a plăcut Moloh din prima clipă.

— Să-ţi spun una bună, îmi şopti la ureche. Care au fost neamurile cele mai proaste de pe pământ? Ha, ha! Pe legea mea, e bună!

— Nu ştiu, i-am răspuns.

— Păi, spuse, pornind să tremure ca o gelatină de voioşie reţinută, neamurile cele mai proaste au fost Ass-irienii, Niniviţii şi Babilonienii[8]. Te-ai prins? şi Moloh începu să se zvârcolească de râs.

Am râs şi eu cu poftă, iar el păru a fi cât se poate de mulţumit că îi apreciez humorul.

— Am să-ţi spun şi altele, mai bune, rosti tainic, de îndată ce am să-mi amintesc poantele. Le tot uit poantele. Era una cu un borfaşnărăvaş şi un brotacvârcolac – nu, nu sunt sigur că e chiar aşa. Dar e una din cele mai bune glume pe care le-am auzit, atunci când e bine spusă... Diavolii de colo, urmă Moloh în timp ce ieşeam din sala de audienţe şi ne îndreptam către o pajişte aflată sub o prelungire a tavanului peşterii, unde diverşi demoni cu înfăţişare destul de inofensivă semănau grâu, sunt strigoii şi vârcolacii *preta* şi cumpliţii *rakshasa* ai hinduşilor. Obişnuiau să stăpânească pământul cu limbi însângerate, dinţi de căpcăuni şi lăcomie de canibali. Acum au devenit nişte diavoli strict erbivori. Te asigur că, de când ne-am

8 Joc de cuvinte de la ass (neghiob, nătîng), ninny (prostă-; nac) şi babble (flecăreală).

retras din viaţa activă, rasa noastră a suferit o mare schimbare în bine. Cum s-ar spune, „efectele civilizaţiei”, adăugă cu semne vădite de râs lăuntric.

Ajunsesem lângă un demon uriaş ce şedea cam într-o rină pe o stâncă, ţinând strâns în pumnul drept o buttică cu înveliş de răchită.

— E Typhon, şopti Moloh, zeul Set al vechilor Egipteni. Set obişnuia să sufle fum pe nări şi să arunce în duşmani cu bolovani încinşi. Dacă îţi aminteşti, pe vremuri a înspăimântat pe toţi zeii şi i-a alungat din ţară. N-are să-ţi facă niciun rău. E foarte paşnic acum, chiar când e cherchelit. Are gâtul veşnic uscat şi, precum vezi, se află într-o stare jalnică, de uscăciune, adăugă Moloh chicotind.

— Eşti un mucalit fără pereche, i-am spus.

— Aşa-i felul meu, răspunse. Îmi plac grozav glumele bune. Uneori sunt scos la ieşirea dinspre Canaan şi pus să râd ca să sperii ţăranii de afară. Ai văzut ce ochi veseli am?

În cursul plimbării mele cu Moloh prin obştea hohoticilor am ajuns să-mi dau seama cât de inofensivi şi chiar săraci, cu duhul erau în realitate aceşti foşti demoni. Dacă fuseseră cândva răuvoitori, acum aruncaseră la coş pornirile rele, aşa cum superstiţia îi aruncase şi pe ei la coş. Ca şi alţi gentlemeni decăzuţi, din alte ramuri ale industriei, mai păstrau şi acum o oarecare mândrie a diavoliei lor de odinioară. Dar totul era doar o umbră, a cărei asemănare cu originalul stârnea cel mult râsul. Conform celor istorisite de prietenosul Moloh – istorisire împănată cu nenumărate jocuri de cuvinte, pe care din păcate nu mi le mai amintesc – diavolii antichităţii, depăşiţi în ceea ce priveşte dogma şi crezul de diavoli mai noi şi mai în pas cu vremea, s-au retras unul câte unul de pe faţa pământului şi s-au aciuat în această peşteră din inima muntelui ce se termină cu trei vârfuri ca de furcă. Aici, duşmanii omenirii de patruzeci de veacuri, înfrânţi, au

ruginit treptat, ajungând în starea în care i-am găsit când am fost tras de călcâie în mijlocul obştii lor.

— Ahriman şi-a păstrat capul mai bine decât noi ceilalţi, mă lămuri călăuza mea, veselul Moloh, şi ca urmare ne călăreşte pe toţi, dar, fie vorba între noi, nu cred că este mai grozav şi mai diabolic decât vreunul dintre noi.

— Am văzut şi am stat de vorbă cu Baal. Mi s-a părut cam slab la minte. Era folosit la bucătărie, să împartă raţii de supă fosforescentă.

— Supa străluceşte astăzi, am remarcat neavând ceva mai bun de spus.

— Da, străluceşte, străluceşte, răspunse diavolul în retragere, izbit de puterea afirmaţiei mele; după care se opri, ca şi cum n-ar fi fost în stare să cuprindă o idee atât de uriaşă, îşi duse mâna ce ţinea polonicul la cap, vărsându-şi un râu de supă pe haine. Străluceşte, străluceşte, repetă, fără să bage de seamă pocinogul, iar în capul meu este ceva care bâzâie şi tot bâzâie; apoi continuă să scoată supă cu polonicul, bolborosind către sine: luceşte, străluceşte, bâzâie, bâzâieşte…

— Unii dintre noi au ajuns încă şi mai rău ca Baal, spuse Moloh. Azilul de dincolo e plin – nişte bieţi draci care zac şi visează, şi abia dacă mai ştiu să mănânce şi să bea. Ar trebui să-l vezi pe Abaddon – un tablou jalnic. Nu e în stare nici măcar să înţeleagă un joc de cuvinte.

Apoi am avut cinstea să fiu prezentat lui Lilith, ţiitoarea lui Adam şi prin el mama unei întregi seminţii de diavoli dăunători, o doamnă bătrână cu fire blajină de bunică, care tocmai tricota o pereche de ciorapi groşi de lină pentru Belial, un drac leneş şi bun de nimic. L-am văzut pe Asmodeu; citea, cu vădită plăcere, cartea lui Timothy Titcombe, *Scrisori adresate tinerilor*. I-am întâlnit pe Leviathan, Nergal şi Belphégor – un cuvânt mai tare i-ar fi făcut să tremure. Am stat de vorbă cu Rimnon, Dagon,

Kohai, Behemoth – şi Anticrist – erau tot atât de liniştiţi şi respectabili ca şi oneştii cetăţeni pe care îi întâlneam seară de seară în băcănia diaconului Plympton.

În cursul şederii de câteva săptămâni printre hohotici, am descoperit cu mâhnire că normele lor etice făceau de ruşine practicile curente ale oamenilor. Fiinţe inofensive, pline de înfumurare cât privea reputaţia lor de răutate diabolică, duceau o viaţă fără de prihană. Nu minţeau şi nu furau. Considerau ca sfânt orice lucru ce li s-ar fi încredinţat. În ceea ce priveşte ospitalitatea lor, pot depune cu plăcere mărturie. Singura formă de viciu pe care am descoperit-o printre ei a fost beţia, şi ea se mărginea la Typhon şi la încă unul sau doi. Deşi sunt nevoit să recunosc că erau înzestraţi cu virtuţi din păcate rare pe pământ, sinceritatea mă îndeamnă să adaug că hohoticii erau nişte tovarăşi cam plicticoşi. Am fost ca atare fericit când, aflând secretul ieşirii datorită bunăvoinţei prietenului meu Moloh, m-am trezit din nou sub stejarul cel roşu din livada lui Rodney Prince.

Oricât ar fi părut de cenuşii şi de moarte toate culorile după strălucirile fosforescente din peştera hohoticilor, contrastul nu era atât de mare ca acela care a început să mă apese când mi-am reluat traiul printre oameni. Venalitatea din comerţ, răutăţile mărunte din lumea bună, degradarea generală, îmbrăcau acum pentru mine o haină nouă şi respingătoare. Începeam să fiu de aceeaşi părere cu Belzebuth – muritorii erau departe de a fi desăvârşiţi.

Neasemuitul tablou «le t orol

La data de 20 mai 1881 – spuse John Nicholas în fumoarul hotelului Gallia – mi-am petrecut ziua şi o bună parte din noapte în casa bunului meu prieten Scott Jordan, preşedintele societăţii Bloomsburgh & Lycoming Railroad. Reşedinţa lui Jordan se află într-o suburbie fermecătoare, la câteva mile de Philadelphia. În ceea ce priveşte firea lui,

ea merită să-i închinăm câteva cuvinte.

Prietenul meu este un om foarte superstiţios şi în acelaşi timp foarte cu picioarele pe pământ – o categorie de oameni mult mai numeroasă decât s-ar crede la prima vedere. O jumătate de duzină de căi ferate, concepute, construite, echipate şi exploatate spre profitul proprietarilor lor legitimi, stau dovadă a cinstei şi simţului său sănătos în afaceri. Dacă mai sunt necesare şi alte dovezi ale înţelepciunii sale practice, ele pot fi găsite într-un seif plin de acţiuni în creştere. Prin capacitatea sa de a conduce oameni şi a mânui situaţii complicate, Scott Jordan se apropie, după părerea mea, de Thomas Brassey mai mult decât oricare alt antreprenor capitalist pe care îl cunosc. Numele său într-un consiliu de administraţie constituie garanţia unei conduceri conservatoare, prudente, dar niciodată timorate. Aş fi fericit dacă ar lua în mână frânele modestelor mele finanţe, chiar până la ultimul dolar. Este un domn bătrân şi sociabil şi îi place să fie considerat un om de gust. Este un om de lume în deplinul înţeles al cuvântului şi în acelaşi timp preocupat de treburile acestei lumi; cu toate acestea îşi iroseşte jumătate din viaţă în altă lume – o lume stranie, în care banjourile cântă şi clopotele sună fără a fi atinse de mâini omeneşti, unde braţe de strigoi se întind de după perdele venind din necunoscut, şi arătări nedesluşite aparţinând tuturor epocilor istoriei se întâlnesc faţă în faţă.

Casa lui Jordan este fericitul teren de vânătoare al tuturor şarlatanilor profesionişti care se ocupă de evocarea spiritelor. Se lipesc de el ca lipitorile – medii ciocănitoare, medii mijlocitoare, medii vindecătoare, specialişti în materializare, dezlegători de frânghii, clarvăzători de toate soiurile, bărbaţi şi femei, tineri şi bătrâni, bogaţi şi săraci.

Jordan mi-a mărturisit că aceste nobile fiinţe îl costă între douăspiezece şi cincisprezece mii de dolari pe an.

Când bat la uşa lui, le urează bun venit ca unor colaboratori întru căutarea neostoită a adevărului. Trăiesc ea prinţii în locuinţa lui; fiecare dimineaţă le aduce onorariul cuvenit pentru reprezentaţia din noaptea precedentă. Jordan îi găzduieşte regeşte pe „egiptenii” şi „grecii” săi, până când îi prinde cu vreo potlogărie din cale-afară de neruşinată. Atunci le vorbeşte ca un părinte mâhnit, îi expediază gratuit pe una din căile sale ferate şi e gata s-o ia de la capăt cu alt nou venit.

Veţi înţelege acum, domnilor, de ce aşteptam cu deosebit interes vizita mea în casa lui Jordan.

Deşi erau găzduiţi la el mai mulţi profesionişti, am descoperit că eram singurul prieten al familiei. Eu fac această deosebire, dar Jordan nu o face niciodată. Nu te poţi împiedica să nu-ţi placă încă şi mai mult bătrânul pentru minunata curtenie de modă veche cu care tratează chiar şi pe cel mai prăpădit dintre impostorii săi.

— Ei sunt cei care îmi fac o favoare, obişnuia să spună oarecum emfatic, când mă onorează cu prezenţa lor; căci nu aduc oare cu ei regi, mari poeţi şi artişti, cei mai înţelepţi şi mai valoroşi oameni ai tuturor timpurilor?

Şi dacă ar fi să dăm crezare mărturiei lui Jordan în această privinţă, în aceeaşi măsură în care i-o dăm în procesele legate de calea ferată la orice tribunal din Pennsylvania, atunci cei mai înţelepţi şi mai valoro. şi oameni ai tuturor timpurilor – de la Socrate şi până la George Washington – au vizitat, cu adevărat, biroul său particular.

La masa de prânz am avut plăcerea să întâlnesc pe domnul John Roberts şi pe fratele său William, celebrele medii de cabinet, nişte indivizi cu feţe de tâlhari. Am fost de asemenea prezentat după toate regulile bunei cuviinţe domnului Helder, o persoană cu înfăţişare oftieoasă. despre care se spunea că are puteri remarcabile în ceea ce priveşte ectoplasmele. Se mai aflau la masă: o doamnă

grasă, al cărei nume nu l-am reţinut, dar care practica medicina sub inspiraţia eminentului doctor Rush; doamna Blackwell, mediu specializat în materializări, şi fiica ei, care mi-a fost prezentată drept doamna Work, o tânără cu ochi negri, socotită mediu cu mari perspective în „mode şi flori”. În tot răstimpul şederii mele la Jordan, n-a apărut niciun domn Work.

Am avut impresia că mediul specializat în mode şi fiori nu m-a privit cu ochi răi în timpul mesei. Comportarea celorlalţi profesionişti indica o rezervă plină de suspiciune. Mă urmăreau pe furiş, ca şi cum ar fi încercat să ghicească puterea mea de pătrundere. Am izbutit să las să cadă câteva observaţii care părură să le dea curaj. Jordan era jovial şi pe de-a-ntregul inconştient de toate aceste manevre subterane.

După masă. În biblioteca prietenului meu, au avut loc obişnuitele scamatorii, la flacăra scăzută a lămpii cu gaz. O mică încăpere alăturată, separată de bibliotecă printr-o draperie, servea drept cabinet. William Roberts a acceptat să-l leg cu o frânghie de rufe. A efectuat unele dintre cele mai banale trucuri şi apoi a declarat că împrejurările sunt nefavorabile. La cererea insistentă a lui Jordan, a intrat în cabinet doamna Blackwell. Printre perdele începură să se zărească mâini şi chipuri palide, nedesluşite. Lumina fu micşorată încă şi mai mult. Doamna Work atinse clapele pianului şi începu să cânte cu voce melodioasă nişte vechi balade scoţiene. Repetarea stăruitoare! a melodiilor a provocat în cele din urmă materializarea integrală a unei siluete învăluite într-un nor alb, şi cei de faţă au fost de părere că apariţia este Maria Stuart». regina Scoţiei. Maria Stuart a dispărut şi a reapărut de mai multe ori. În cele din urmă, ca şi cum ar fi prins curaj, s-a încumetat să iasă din cabinet, a înaintat cam un metru în cameră şi a făcut o reverenţă. Jordan mi-a atras pe şoptite atenţia asupra frumuseţii nepământeşti a chipului şi veşmintelor

ei. Întrebă apoi cu o voce plină de respect dacă îngăduie unui străin să se apropie. Înclinând uşor capul, Maria Stuart încuviinţă. Şedeam faţă în faţă cu regina; a îngăduit mâinilor mele să se odihnească pentru o clipă pe unul din faldurile voalului ce îi drapa formele. Faţa-i era atât de aproape de a mea încât, cu toată lumina slabă, îi puteam vedea ochii strălucind prin deschiderile măştii ridicole de carton presat.

Mi-a fost greu să mă împotrivesc pornirii de a o prinde pe Maria Stuart şi de a dezvălui neruşinata impostură. Bănuiesc că am ridicat mâinile fără să-mi dau seama, căci regina se înspăimântă şi dispăru în spatele perdelei. Doamna Work părăsi în grabă pianul şi mări lumina. În privirea pe care mi-o aruncă am putut desluşi o implorare vrednică de milă.

Faţa lui Jordan strălucea de mulţumire.

— Atât de frumoasă, murmură, şi atât de graţioasă.

— Da, frumoasă, am repetat, continuând să privesc la mediul specializat în mode şi flori, frumoasă şi neasemuit de graţioasă!

— Mulţumesc! şopti. Sunteţi generos.

Pe jumătate ruşinat de a fi servit drept complice voluntar unor escroci ordinari, ascultam cu nerăbdare crescândă descrierea extatică făcută de Jordan a altor materializări ale reginei scoţienilor, nu mai puţin minunate şi convingătoare decât aceasta. Mediile se reîntoarseră la îndeletnicirile lor obişnuite din orele libere de seară. Roberts cel tânăr şi domnul Helder jucau table, conversând în acelaşi timp cu voce scăzută. Doamna cea grasă, inspirată de doctorul Rush, adormise în scaun. Doamna Work croşeta. Mama ei sorbea coniac cu apă – un întăritor, avu grijă să mă asigure domnul Jordan, necesar după solicitările la care fuseseră supuse forţele ei vitale de recenta materializare a Mariei Stuart. Scena ar fi fost de-a dreptul banală, de nu s-ar fi auzit din când în când

detunături asurzitoare şi bătăi puternice şi repetate în tavan, în zidurile despărţitoare, în toată mobila şi sub podea.

— Le arde de joacă, spuse Iloberts, ridicând privirea de pe table.

— Da, adăugă mama doamnei Work – amestecând cu linguriţa în coniacul cu apă. Le e foarte drag domnul Jordan. Întotdeauna roiesc în jurul lui. Uneori, când viziunea mea interioară e mai clară, văd siluetele lor minunate, de care e plin văzduhul, urmându-l oriunde se duce. Îl iubesc şi îl răsplătesc pentru marele interes ce îl vădeşte, atât lor cât şi nouă.

— Domnule Jordan, am întrebat, nu aţi fost niciodată tras pe sfoară?

— Oh, adesea, răspunse el. De spirite răuvoitoare; de medii necinstite.

— Există înşelăciune în toate profesiile, ştiţi, spuse doamna Blackwell.

— Nu s-ar face diamante false, sugeră Helder, dacă nu ar exista diamante adevărate.

— Şi repetatele imposturi pe care le-aţi descoperit, am insistat, nu v-au zdruncinat încrederea?

— De ce ar fi făcut-o? răspunse preşedintele căilor ferate. Nouă sute nouăzeci şi nouă de experienţe cu rezultate negative nu dovedesc nimic; dar cel de al miilea caz, dacă este întemeiat, dovedeşte totul. Şi odată demonstrată posibilitatea comunicării cu spirite lipsite de timp, ea este demonstrată pentru totdeauna.

Un ropot de bătăi în toate ungherele încăperii salută această afirmaţie.

— Sunt de acord, am spus. Povestiţi-mi o împrejurare în care spiritele au intervenit în viaţa oamenilor şi voi socoti teoria în întregime întemeiată.

— Dar speri în acelaşi timp, adăugă el zâmbind, că această a mia şi autentică împrejurare nu va fi niciodată

dovedită; şi, între timp, îţi rezervi dreptul să explici toate lucrurile de felul celor văzute astă-seară prin ipoteza scamatoriei.

— Sunt sigur că domnul nu crede acest lucru, interveni doamna Blackwell, care acum îşi terminase coniacul cu apă.

— Cu toate acestea, cea de a mia împrejurare ar putea avea loc oricând, şi ţi s-ar putea întâmpla chiar dumitale. Haide să-ţi arăt tablourile.

M-am străduit să păstrez o expresie gravă, în timp ce gazda mea îmi făcea onorurile unui număr de douăzeci şi ceva de tablouri de Rafael, Tizian, Correg gio, Guido şi câţi alţii, pictate toate în propria sa casă, de medii aflate în transă. Vechii maeştri ai lui Jordan alcătuiau o colecţie cum nu mai există probabil alta în lume. Când m-a întrebat ce părere am despre vădita şi intrinseca lor autenticitate, am fost în măsură să-i răspund cu deplină sinceritate că nimeni nu s-ar putea înşela.

De la aceste uluitoare mâzgăleli m-am îndreptat cu un simţământ de uşurare către un peisaj ce atârna pe coridor.

— L-am mutat aici, spuse Jordan, pentru a face loc acelui superb Caracci, „Daniel în vizuina leului” – pânza cea mare pe care ai admirat-o în mod deosebit.

Mă uitai la bătrânul domn ca să mă asigur că nu glumeşte. Privii apoi din nou încântătorul peisaj.

Aici nu mai era vorba de minciună pictată, ci de adevărul însuşi. Un pâlc de sălcii rotate, privite în lumina timpurie a dimineţii şi văzute încă o dată în oglinda cu desăvârşire liniştită a canalului sau puiului leneş peste care se aplecau; o luntre, odihnind parte în apă, parte pe iarba udă a ţărmului alăturat; dincolo de ele, la o distanţă neprecisă, contur193urile unui turn burgund cu acoperişul conic; o atmosferă umedă de albastru şi ceaţă, o lumină blândă învăluind totul şi mângâind totul. Nu o ficţiune

pictată ci, aş spune mai curând, o fereastră, prin care oricine avea ochi să vadă putea contempla natura în ceea ce are etern şi adevărat.

— Acest tablou se apropie de supranatural mai mult decât orice am văzut vreodată, am spus. Face cât toţi vechii dumneavoastră maeştri laolaltă.

— Îţi place? întrebă el. E destul de bun, socot, deşi aparţine unei şcoli pentru care nu am o înclinare. deosebită. A fost pictataici, acum vreun an, de un spirit care nu a dorit să-şi dea în vileag identitatea.

— Prostii, am spus, căci aceasta depăşea ceea ce puteam îndura. Corot e mort de şase ani.

Jordan mă conduse înapoi în bibliotecă.

— Doamnă Work, spuse, îţi aminteşti împrejurările în care a fost pictat peisajul cel mare din hol – acela verde, înceţoşat?

— Desigur, răspunse tânăra doamnă ridicând ochii de pe lucru. Îmi amintesc foarte bine. A fost pictat prin intermediul meu.

Revendicând paternitatea acestei lucrări de geniu, folosea tonul firesc cu care ar.fi vorbit despre o cusătură în cruciuliţe cu berze şi floarea soarelui sau o pisicuţă brodată cu lână.

— Adică dumneavoastră sunteţi o artistă şi în afara stării de transă.

— Oh! desigur, răspunse, întorcându-mi neclintit privirea şi scoţând pe dată dintr-una din mapele domnului Jordan o acuarelă ridicolă reprezentând un buchet de liliac; între timp Jordan scotocise în birou şi scosese un registru contabil.

— Avem aici, spuse, totul pus pe hârtie.

În mijlocul unei pagini cu însemnări similare am citit următoarele:

, 13 mai, 1380 – Plătit doamnei A. Work pentru o pictură efectuată în transă – peisaj mare (pomi, pârâu,

barcă etc.) … 25 dolari.

— Tot ceea ce pot spune, doamnă, am exclamat, adresându-mă doamnei Work: „este că Knoedler sau Avery ar fi fost fericiţi să plătească zece mii de dolari pentru acest Corot, căci Corot este, şi pe deasupra o capodoperă.

— Noapte bună, spuse Jordan puţin mai târziu, când m-am ridicat pentru a mă retrage. După cele văzute astă-seară, cred că nu mai este nevoie să te previn că zgomotele pe care) e vei auzi în dormitor nu constituie motive de spaimă.

O grindină de bătăi îi punctă fraza.

— Ne dau tir coaie, târcoale, spuse doamna Blackwell în timp ce părăseam biblioteca; dar în casa asta au doar rolul de paznici…

M-am culcat complet uluit. Să fi fost oare, în spatele acestor scamatorii blestemate, ceva care nu poate fi înţeles, nu poate fi explicat, nici pus în cuvinte – ceva pe care scamatorii îl pricep tot atât de puţin ca şi cei păcăliţi? Cmd îmi aminteam de Maria Stuart, regina scoţienilor, nolbindu-se la mine prin masça ei de carton, şi de ditirambele lui Jordan cu privire la frumuseţea ei nepământeană, problema părea nedemnă de a reţine măcar pentru o clipă atenţia unui om inteligent; dar exista tabloul lui Corot. Toată această combinaţie de ciocănituri, braţe, frânghii, apariţii, chitare, tablouri de Raphaël, Correggio şi Carraci, era aproape copilărească în simplitatea ei; dar iarăşi, exista tabloul lui Corot. Orice linie de gândire logică, orice procès analitic mă readucea la neasemuitul Corot.

Nu existau decât trei posibilităţi. Sau pictura era o mâzgăleală banală, ca şi vechii maeştri, iar eu mă aflam sub imperiul unei ciudate amăgiri sau halucinaţii în ceea ce privea valoarea ei. Sau doamna Work, împreună cu complicii ei, îşi procuraseră un Corot necunoscut specialiştilor şi îl vânduseră la a cinci suta parte din

valoarea lui pe piaţă pentru a acoperi o escrocherie măruntă. Sau peisajul era într-adevăr minunat şi modul în care fusese produs un miracol. Prima presupunere era cea mai plauzibilă, cu toate acestea nu eram dispus să o accept, căci ar fi însemnat să mă îndoiesc de luciditatea şi de justeţea gândirii mele; fără îndoială lumina zilei va confirma valoarea ce o atribuiam tabloului. Cea de a doua presupunere implica o doză oarecare de nebunie – nebunie dezinteresată şi costisitoare – din partea acestor nepreţuite medii, care nu se potrivea defel cu observaţiile mele asupra caracterului lor. A accepta cea de a treia presupunere însemna, desigur, a accepta teoriile spiritualiştilor. Tot gândindu-mă aşa am adormit şi am fost trezit pe la două şi jumătate de o ciocăneală înfundată, chiar sub patul meu.

Acum, domnilor, ceea ce a urmat s-a petrecut foarte repede, dar fiecare amănunt îmi este limpede în memorie, şi vă rog să vă daţi părerea abia după ce m-aţi ascultat până la capăt.

Zgomotul venea din camera aflată sub mine. Pe cât puteam să îmi dau seama, aceasta era biblioteca. Cu tot sfatul lui Jordan, m-am hotărât să văd despre ce era vorba. Mi-am tras pantalonii şi m-am îndreptat cu grijă către scară. Pe când treceam, se deschise o uşă la capătul scării şi o mână mi se aşeză pe umăr.

— Nu coborî! îmi şopti grăbit la ureche cineva. Nu coborî! întoarce-te în cameră.

În faţa mea se afla o siluetă albă. Era mediul specializat în mode şi flori, cu părul desfăcut pe umeri.

— De ce să nu cobor? am întrebat. Ţi-e teamă să nu stânjenesc spiritele în munca lor de tâmplărie?

Vorbi grăbit şi cu vădită emoţie:

— Crezi că totul e înşelătorie, dar n-ai dreptate, înşelătorie e destulă, slavă Domnului, căci şi un mediu trebuie să trăiască; dar sunt şi lucruri – din când în când,

rareori – care ne depăşesc.

— Spune-mi adevărul despre Corot.

— Tot atât de adevărat pe cât e faptul că mă aflu aici, el a fost pictat în felul în care am povestit – pe şevaletul meu, cu pensula în mâna mea, dar nu de mine. Nu pot să spun mai mult, deoarece nu ştiu mai mult.

Bocăniturile de jos se înteţiră.

— Şi dacă voi coborî, voi fi martor la una din întâmplările misterioase de care vorbeşti!

— Nu, dar te vei afla în mai e pericol. Pentru binele dumitale, te rog să nu cobori.

În timp ce rostea acestea, eu mă şi aflam în holul de jos.

În bibliotecă i-am găsit pe fraţii Roberts într-o şedinţă la dulapul cu argintărie al domnului Jordan, în timp ce mediul specializat în ectoplasme destrămate, domnul Helder, cu o lanternă în mână, tocmai spărgea broasca cu cifru de la seiful lui Jordan.

Probabil că în cursul scurtei şi nevictorioasei mele încăierări cu cei trei ticăloşi am primit o lovitură în cap. Ochii îmi erau pe jumătate orbiţi de sânge. Cu ideea nedesluşită de a striga după ajutor la piciorul scării, m-am târât înapoi în holul de jos, urmărit îndeaproape de cele două medii. Am auzit pe unul din ei şoptind.

— Loveşte-l tare! Trebuie să terminăm treaba.

Şi am văzut cum se ridică şi se îndreaptă spre capul meu un drug greu de fier.

În acea clipă mă aflam chiar în faţa tabloului de Corot. Cu toată lumina neprielnică, minunata privelişte părea a se deschide lângă mine ca o fereastră în zid. În clipa următoare drugul avea să mi se îngroape în ţeastă. În urechi îmi pătrunse un strigăt de la capul scărilor, unde lăsasem mediul specializat în flori.

— Sări! sări în tablou! Pentru numele lui Dumnezeu, sări!

Sprijinindu-mă cu o mână de ramă, ca de pervazul unei ferestre, m-am aruncat către pânză. Drugul coborî, dar eram dincolo de putinţa lui de a mă atinge. M-am prăbuşit în jos, din ce în ce mai jos, străbătând spaţii infinite, purtat parcă de mâini nevăzute. Apoi m-am trezit pe iarba udă de pe malul canalului. Am sărit în barcă şi am vâslit în grabă peste apă; şi apoi, când am atins malul celălalt, am leşinat sub sălcii.

Când mi-am revenit în simţire, eram culcat între cearşafuri albe ca zăpada la spitalul Hotel Dieu din Dijon, cu o soră pricepută la căpătâi. Iată traducerea celor scrise în registrul spitalului:

21 mai 1881 – Internât un necunoscut, găsit de domnul maior de Flavigny la primele ore ale dimineţii, leşinat şi numai parţial îmbrăcat, pe malul canalului burgund, în apropiere de graniţa arondismentului.

Leziuni – Leziune gravă la cap şi fractură uşoară a osului parietal drept.

Bunuri – Una pereche pantaloni, una cămaşă de noapte, una pereche papuci.

Posibilităţi de identificare – Niciuna.

Domnilor, acesta este sfârşitul relatării mele în ceea ce priveşte, faptele. Acum mă aflu în drum spre America. Voi dovedi posibilitatea intervenţiei spiritelor în viaţa oamenilor, aducând nenumărate dovezi concludente: că un tablou minunat a fost pictat de un pictor mort; că acest tablou a fost folosit de spirite în folosul meu, pentru a mă salva dintr-o primejdie de moarte; şi, că prin cel mai extraordinar caz de levitaţie înregistrat vreodată, trupul mi-a fost purtat în câteva secunde pe o distanţă ce depăşeşte trei mii de mile.

Nu râdeţi! Voi aşterne curând în faţa lumii ştiinţifice şi a tuturor cercetătorilor de bună credinţă ai adevărurilor spiritismului următoarele dovezi:

1. Registrul hotelului „Continental” din Philadelphia,

pagina din 19 mai 1881. M-am oprit acolo în drum spre Jordan. Numele meu va putea fi găsit înregistrat la acea dată.

2. Mărturia domnului Jordan şi a familiei sale că am fost cu ei la Bryn Mawr în 20 mai 1881, până la orele unsprezece din noapte.

3. Înregistrarea, confirmată legal, a internării mele în spitalul din Dijon, Franţa, la 21 mai 1881.

4. Tabloul de Corot, aflat actualmente în posesia lui Jordan.

II

Stimate domn.

Cu privire la informaţia pe care ne-o solicitaţi, îmi permit să vă aduc la cunoştinţă că prietenul nostru comun, domnul John Nicholas, s-a aflat în îngrijirea mea mai mult de un an, cu excepţia a doua luni pe care le-a petrecut pe Coasta de Aur sub îngrijirea altui medie.

Faptele legate de regretabilele întâmplări la care a participat sunt prezentate corect (până la un punct) în propria sa. relatare, aşa cum mi-aţi reprodus-o dumneavoastră. Pe amintirile domnului Nicholas, legate de evenimentele ce s-au petrecut *după* ce a primit o lovitură gravă la cap în timpul ciocnirii cu nişte spărgători, nu se poate însă pune temei.

În ceea ce priveşte valabilitatea estimării sale referitoare la calităţile tabloului pe care se bazează psihoza sa, nu pot avea nicio părere. Nu am văzut niciodată tabloul. Ceea ce pot însă afirma este că, înaintea plecării sale din Franţa, domnul Nicholas obişnuia să atribuie tabloul unui artist american, decedat cu câţiva ani în urmă. Tot el povestea pe atunci că a fost transportat prin levitaţie nu în Franţa, ci la Wissahickon Valley.

Îmi permit de asemenea să afirm că mania sa nu îi afectează în alte privinţe sănătatea: şi nu văd motive pentru a nu spera într-o însănătoşire deplină.

Al dumneavoastră, HOR ACE F. *DANIELS* doctor în medicină

Cumplita călătorie a „Broaştei”.

Nu lipsa spiritului întreprinzător sau a curajului a făcut pe căpitanul Peter Crum din Mackerel Cove, statul Maine, să nu viziteze Expoziţia din Paris în cuterul său pre nume „Broasca”. Iar nereuşita faimoasei sale expediţii nu s-a datorat vreunei defecţiuni a vasului pe care îl comanda. Încă de pe vremea când căpitanul Crum plecase din Boston şi ajunsese acasă viu şi nevătămat – în pofida vremii neprielnice, ca să nu mai pomenim de vântul puternic din sud-est, întâmpinat dincolo de capul Elizabeth – cu o încărcătură de rom de Medford, spre necazul gurilor rele care prevestiseră un dezastru sigur, încă de pe atunci nu au fost puse la îndoială calităţile maritime ale „Broaştei”. Toată lumea din Mackerel Cove este nevoită să admită că Peter Crum ar fi ajuns la Paris în triumf, de n-ar fi intervenit o putere duşmănoasă şi vicleană, pe bună dreptate urâtă, şi temută de orice om cu scaun la cap.

— „Broasca” pluteşte, da, pluteşte! rosti cu nepăsare căpitanul Crum către vecinul său, diaconul Silsbee, pe când se aflau în prăvălia acestuia din urmă, într-o zi de la începutul lunii iunie.

— Da, „Broaseg” pluteşte, se declară de aceeaşi părere şi diaconul.

Căpitanul îl privi cu înţeles pe diacon, pe a cărui faţă se aşternu o expresie de aşteptare, ca şi cum tribunalul era gata să asculte noi mărturii.

— Şi dacă tu poţi descoperi vreo pricină întemeiată, continuă căpitanul Crum, coborând vocea până la şoaptă tainică, pentru care nu ne-ar purta pe tine şi pe mine, şi pe Tobias, fiul lui Andrew Jackson, la bâlciul cel mare de dincolo, eu nu sunt în stare, diacone.

Diaconul se bucura de faima de a fi, când era treaz, cel mai iscusit logician, în treburile atât teologice cât şi

lumeşti din acea parte a coastei. Sprijinea din toată inima proiectul căpitanului, dar socotea de datoria sa să acţioneze cu chibzuială, cu socoteală şi cu băgare de seamă.

— Hm! spuse, clătinând din cap. „Broasca" este un vas tare vechi.

— Este, încuviinţă căpitanul. Vechi, da îngrijit pe cinste.

— Nu c-aş vrea să te descurajez, continuă diaconul, da fundul ei e mai mult chit decât lemn.

— Chit sau nechit, sări proprietarul „Broaştei", adulmecă vântul ca o vietate şi se umflă-n pânze ca o cucoană.

— E o bucată bună până la Paris, adăugă diaconul behimbând vorba, şi cei ce plutesc pe mare în cutere de-astea îşi iau viaţa în propriile lor mâini.

— Diacone, începu solemn căpitanul, oare ţi-ai pierdut încrederea în pronie şi în puterea rugăciunii? Doar mergi şi *dumneata* cu noi!

— E-adevărat, spuse diaconul, înmuiat de complimentul adus puterii sale de mijlocire. Omul preacucernic nu se teme nici de furia ciclonului, nici de mânia leviatanului. Dar eşti sigur că poţi ţine direcţia?

— În afară de cazul când hărţile mint cu neruşinare, continuă căpitanul, devenind tot mai aprins pe măsură ce îi veneau în minte amănuntele îndrăzneţului său plan, drumul către Havy-de-Grass este tot atât de simplu ca şi cel către Bangor. Faci doar un cot scurt pe după Cape Sabie şi e ca şi cum ai fi ajuns. Cine spune că „Broasca" n-o va scoate la capăt? Daţi-mi un vânt de sud-est sau de sud-vest, vechiul compas al lui Andi ew Jackson de pe goeleta „Palida P.", o rezervă bună de provizii, două sau trei butoaie de rom de câte douăzeci de galoane fiecare, şi sprijinul rugăciunilor dumitale dimineaţa şi seara, şi mă leg să acostez cu „Broasca" de-a lungul cheiurilor Parisului

în şaizeci de zile, în pofida oricărei uneltiri a lui Belzebut.

Şi căpitanul lăsă să-i cadă pumnul pe capacul butoitilui cu carne de porc al diaconului Silsbee, cu o forţă ce trăda o hotărâre de nestrămutat. Cei câţiva vecini care intraseră în magazin în timp ce vorbea şi se strânseseră în jurul lui, atraşi de înflăcărarea cuvintelor sale, aplaudară îndrăzneţul legământ.

— În pofida oricărei uneltiri a lui Belzebut!

— Căpitane, căpitane! spuse diaconul ocolind tejgheaua şi ridicând amândouă mâinile în semn de împotrivire, nu te pripi. Tot aşa după cum susţin că nişte corăbieri preacucernici, navigând pe un vas minunat şi de nădejde cum este „Broasca”, au prea puţin sau deloc a se teme de vicleniile satanei, tot la fel susţin că o înclinare îndărătnică şi timpurie către neîncredere într-o astfel de clipă este neprielnică şi fără rost. Şi aş adăuga, de asemenea, că dacă în mintea dumitale mai stăruie vreo îndoială cu privire la numărul butoaielor de rom ce trebuie luate într-o călătorie atât ţie îndelungată, este o datorie şi o virtute, căpitane Crum, să fii de partea prevederii!

Este un fapt bine stabilit, ca de altfel şi toate celelalte din istoria oraşului Mackerel Cove, că în dimineaţa zilei de luni 17 iunie 1878, cuierul „Broasca”, înregistrat cu o capacitate de 8 825 – 10.000 tone, avându-l pe Crum drept căpitan, a plecat în direcţia Le Havre cu o încărcătură alcătuită din diaconul Silsbee, Tobias, fiul lui Andrew Jackson, şi aproape optzeci de galoane de rom de Medford. Diaconul Silsbee şi Tobias Jackson au fost pe bună dreptate trecuţi în categoria „încărcătură”, mai curând decât în rândurile echipajului. Pentru a fi gata de plecare dimineaţa devreme, au socotit mai cuminte să se îmbarce cu o noapte înainte. Potrivit sfatului dat de diacon, şi anume de a schimba la Paris, cu folos, ceea ce va prisosi din rom pe mărfurile de care ar putea dispune băştinaşii, căpitanul a mai adăugat un butoi de rom la cele aflate la

bord. Când căpitanul a preluat dimineaţa comanda echipajului, a găsit pe pasagerul mai tânăr încovrigat în cabină, cu desăvârşire nesimţitor la caracterul festiv al ocaziei. În comparaţie cu Tobias Jackson, diaconul Silsbee părea foarte treaz, deşi, judecat după oricare alt canon, putea fi socotit beat mort. Diaconul şedea la piciorul bompresului. cu bărbia sprijinită adânc în amândouă mâinile, cântând cu o voce lugubră imn după imn. Deşi ritmul se schimba, tonul rămânea mereu acelaşi. Invitaţia căpitanului de a da o mână de ajutor la fungă nu primi niciun răspuns. Diaconul nu se clinti şi, nedezlipindu-şi ochii înceţoşaţi de butoaiele de rom de la pupă, se porni a zice cu un glas parcă încă mai puternic şi încă mai jalnic:

— Vocea îndurării fără margini strigă a slobozenie către munte!

Întreaga populaţie din golf coborâse la ţărm să ia parte la plecarea „Broaştei”. Nenumărate previziuni meteorologice şi îndemnuri de a renunţa la călătorie fură răcnite către cuterul cel mândru. Chiar acei vecini care sprijiniseră călduros acţiunea îi sfătuiau să-şi amine plecarea pentru o zi mai prielnică. Arătau către norul lung de ceaţă ce mărginea orizontul către mare şi care acoperise deja insula Damiscove, grăbindu-se către trecătoarea de la Bald Head şi plaja principală.

— Mă aşteptam oricum să am ceva ceaţă, mai multă sau mai puţină, până dincolo de baneuri, răspunse vesel căpitanul. Cred că cel mai bun lucru ar fi să cercetez acum, şi nu mai târziu, compasul cela al lui Andrew Jackson.

În aceste împrejurări neprielnice, cu cuvinte prevestitoare de rău răsunând în urmă şi cu ceaţă groasă ca un zid în faţă, cu unul dintre însoţitorii săi beat fără de scăpare sub punte, iar celălalt supărător de gălăgios pe punte, îşi începu căpitanul Crum memorabila călătorie. În picioare la pupă, îşi turnă un pocal plin până la buză cu

rom, ca o primă linie de apărare împotriva ceţii. Apoi, singur şi neajutat, ridică vela mare şi trinca şi îşi reluă poziţia la cârmă. Jurase în faţa întregii aşezări că va duce „Broasca” peste Atlantic în pofida lui Belzebut. Şi era hotărât să o facă sau să piară, împreună cu diaconul Silsbee şi Tobias, fiul lui Andrew Jackson. Căpitanul Crum mai bău un pahar cu rom, în timp ce vela mare se umfla în prima pală de vânt adusă de ceaţă. Flutură mâna în semn de rămas bun mulţimii adunate pe ţărm şi, aruncând o sărutare drăgăstoasă soţiei sale care plângea, socotindu-se de pe acunr văduvă, şi pe care o putea desluşi cu uşurinţă de la depărtare datorită batistei, apucă minerul cârmei şi aduse „Broasca” în vânt. Pânzele se umflară şi elegantul, deşi cam bătrâiorul, cuter săltă înainte către larg, în timp ce deasupra mugetului valurilor şi a strigătelor mulţimii de pe ţărm se ridica puternic vocea adâncă a diaconului, cântând din fundul rărunchilor:

Iar sufletu-mi neostoit în veci va adăsta Cântând şi binecuvântând Ne-hee-murirea Ta

Primele veşti despre călătoria „Broaştei” au fost aduse la Mackerel Cove, douăzeci şi opt de ore după plecarea acesteia, de echipajul unui şlep cu cherestea din Halifax care s-a refugiat în golf din pricina ceţii. Ei au povestit că ceaţa era foarte deasă în larg – mai deasă decât îşi aminteau să fi fost vreodată la acea vreme a anului. Abia scăpaseră să nu se ciocnească de Clamshell, o binecunoscută stâncă din rada insulei Pumpkin, la douăzeci de mile în larg. În timp ce se îndepărtau de ea au văzut un cuter mic, pe cât se părea înţepenit zdravăn în mal. La strigătele lor a răspuns o voce tot atât de groasă, dacă nu mai groasă decât ceaţa, dar mult mai tulbure, că vasul eşuat este „Broasca” din Mackerel Cove, plecată la Expoziţia din Paris cu o încărcătură de rom. Căpitanul „Broaştei” avea credinţa că se va putea desprinde la viitorul flux. Propunerile de ajutor au fost întâmpinate de

echipajul „Broaştei” cu urlete batjocoritoare şi cu unele referiri insultătoare la Belzebut, pe care cei de pe şlep nu le-au putut înţelege pe deplin.

— Cum nu aveam chef să rămân acolo şi să mă înţepenesc, încheie căpitanul şlepului, m-am reîntors în larg şi am lăsat cuterul pe Clumshell. Părerea mea personală este că toată suflarea de pe punte ridicase de prea multe ori butelca la gură.

Vreme de trei săptămâni obştea îngrijorată din Mackerel Cove nu a mai ştiut nimic de soarta vajnicilor lor concetăţeni. Ceaţa a stat fără încetare prinsă de coastă în tot acest răstimp. În cele din urmă vântul de nord-vest a gonit-o departe de ţărm şi în ziua următoare micul vas cu aburi pescăresc „Moonbeam” a ajuns în golf, remorcând un outer ce avea la bord trei corăbieri deznădăjduiţi, istoviţi şi pe deplin ecirbiţi. Cuterul era „Broasca”.

Căpitanul vasului pescăresc a povestit că a găsit „Broasca” eşuată pe Clamshell. La început nu a zărit niciun semn de viaţă la bord, dar când s-a apropiat de etancă, în măsura în care îi îngăduia pescajul, a descoperit trei fiinţe omeneşti zăcând în nesimţire în cabină, împreună cu mai multe butoaie mirosind încă puternic a rom. A luat la bord echipajul şi, legând o frânghie de cuter, a reuşit să-l tragă în larg. Marinarii salvaţi şi-au venit oarecum în fire cu ajutorul cafelei fierbinţi, a hainelor uscate şi a bunei îngrijiri, dar continuau să zacă într-o stare de amorţire; iar istoria pe care au povestit-o era atât de dezlânată şi de fără şir, că nu puteai şti unde-i este capul şi unde coada.

Bineînţeles, prima concluzie pe care au tras-o oamenii din Mackerel Cove a fost că „Broasca”, văzută eşuată pe Clamshell la 19 iunie de către şlepul din Halifax, şi găsită eşuată în acelaşi loc la 11 iulie de către vasul pescăresc, a rămas eşuată neîntrerupt între aceste două date, echipajul consumând în răstimp cele patru butoaie cu

rom. Această teorie implica un sfârşit atât de lipsit de glorie al unei aventuri începute cu atâta vitejie, încât vreme de mai multe săptămâni căpitanul Dum, diaconul Silsbee şi Tobias Jackson au fost bătaia de joc a vecinilor şi prietenilor, şi chiar „Broasca” însăşi a devenit obiect de batjocură în golf.

Călătorii reîntorşi au suferit o vreme toate acestea cu o neobişnuită smerenie. În cele din urmă, însă, au început să dea de înţeles că ceea ce li se punea în seamă era neîntemeiat; că exista o poveste minunată şi misterioasă în spatele aparentei nereuşite; că dacă s-ar cunoaşte întregul adevăr, ei s-ar număra pe veci printre eroii uneia dintre cele mai îndelungate şi mai înfricoşătoare întâlniri cu mijloacele diavoleşti, din vremea noastră şi din toate timpurile.

Încetul cu încetul povestea a ieşit la iveală – în parte din conversaţiile purtate în prăvălia diaconului Silsbee, în parte din mărturisirile lui Tobias Jackson către tovarăşii de chefuri în orele de răgaz, şi în parte din aluziile făcute de însuşi diaconul Silsbee în rugăciunile şi predicile rostite în sacristia bisericii baptiste. Când întreaga poveste a fost dată în vileag, ea era atât de închegată şi de convingătoare, încât i s-a dat crezare de la prima istorisire.

Duşmănia puterilor răului i-a întâmpinat pe călători încă de la plecare şi i-a minat pe Clamshell, deşi căpitanul Crum era în măsură să afirme cu certitudine că se afla la cel puţin şaptesprezece. mile sud de acea stâncă în clipa când „Broasca” s-a izbit de ea. Odată eşuaţi, şi aşteptând ca fluxul să-i readucă în plutire, s-a simţit nevoia, ca măsură de prevedere împotriva frigului pricinuit de ceaţă, să folosească o cantitate bună de rom în scopuri medicinale. Călătorii nu-şi amintesc să fi fost strigaţi de niciun şlep din Halifax. Îşi amintesc, totuşi, că un vas mare şi negru, navigând fără pânze dar şi fără aburi chiar în coasta vântului, şi neavând la cârmă mână omenească, s-a

ivit din ceaţă în apropiere de stânca Clamshell. La bordul acestui vas-fantomă a apărut un monstru, cu un cap cât de patru ori un butoi cu rom şi ochi ce străluceau ca jăraticul verde, care a întrebat cu o voce nefirească şi înspăimântătoare cine este acela care se încumeta să traverseze oceanul în pofida lui Belzebut. Întâmpinat cu strigăte provocatoare şi cu un fragment din

Cartea lui Iov recitat de către diacon, arătarea – căci arătare au crezut că este – a dispărut tot atât de pe neaşteptate cum se şi ivise.

Cu toate acestea, cele petrecute au fost doar un fleac lipsit de însemnătate, care aproape că le-a ieşit din minte sub năvala întâmplărilor de mai târziu, cu mult mai îngrozitoare. Tobias Jackson a fost cel care a susţinut, atunci când s-a văzut că nu pluteau nici la venirea fluxului, că singura cale de a urni „Broasca” era de a micşora încărcătura. Ca urmare, au început să trudească cu sârguinţă la golirea unuia dintre butoaiele cu rom şi, la căderea nopţii, spre nespusa lor mulţumire, au simţit cum „Broasca” se ridică şi se lăsa sub ei odată cu mişcarea apei. Căpitanul Crum puse atunci capul spre Le Havre, pe cât de drept putea, ferind cu grijă obstacolele din preajma capului Sabie.

Din clipa în care „Broasca” a început de bine de rău să plutească, călătoria s-a prefăcut într-un şir necontenit de vise urâte. După ridicarea ceţii, văzduhul s-a făcut cald şi greu, neobişnuit de apăsător pentru plămâni, cu toate că soarele strălucea vesel şi că bătea, după toate aparenţele, o briză bună şi răcoroasă. Uneori, chiar în miezul zilei, cerul se întuneca deodată ca smoala, în timp ce lumini ciudate, fosforescente, jucau în jurul catargului „Broaştei” şi a cepurilor de la butoaiele cu rom. Aerul părea încărcat de electricitate. Într-una din zile compasul se purtă ca şi cum ar fi fost stăpânit de diavol – ca unealtă de ¡navigaţie era mai curând dăunător decât nefolositor. Acul se rotea

necontenit în jurul cadranului, fără vreo pricină îndreptăţită şi cu iuţeală uluitoare şi ameţitoare. În cele din urmă căpitanul Crum înţepeni în aşa fel acul, încât să nu se mai poată mişca în cutie. Dar de îndată ce compasul se opri, „Broasca” însăşi începu să se rotească atât de nărăvaş, încât se grăbiră să dea drumul acului.

În a patra sau a cincea zi de când se aflau în larg, vântul se întări şi cuierul începu să salte pe valuri. Diaconul şi Tobias Jackson avură de suferit din pricina acestei legănări şi se retraseră în cabină. Chiar şi căpitanul, marinar bătrân şi vremuit de multe furtuni, căzu până la urmă pradă răului de mare; dar, deşi abia se ţinea pe picioare, nu îşi părăsi postul de la cârmă şi ţinu bompresul îndreptat ţintă către Le Havre. Briza se transformă în furtună, valurile păreau însufleţite de dorinţa nemiloasă de a copleşi şi înghiţi firava „Broască”, tunete îngrozitoare umpleau cerul, fulgere ţâşneau din fiecare palmă de văzduh şi cuierul trudea din greu. În această împrejurare neobişnuită, ce le punea în joc viaţa însăşi, fură nevoiţi să uşureze încă şi mai mult încărcătura. Căpitanul reuşi cu oarecare trudă să-şi însufleţească tovarăşii bolnavi şi deznădăjduiţi, şi toată suflarea începu să ostenească asupra celui de al doilea butoi de rom, cu o energie născută din desperare. Şi astfel „Broasca” învinse furtuna.

Pe cât îşi puteau aminti aceşti corăbieri greu încercaţi – care la acea vreme pierduseră orice socoteală a zilelor şi orelor, şi începuseră să măsoare întâmplările după altă cronologie – către ultimul sfert al celui de al doilea butoi, sau poate la primul sfert al celui de al treilea, marea s-a umplut dintr-odată de reptile uriaşe şi cu porniri vădit duşmănoase. Căpitanul Crum, diaconul Silsbee şi Tobias Jackson sunt unanimi în a susţine cu mina pe inimă că cele văzute nu eramnici balene, nici delfini. Monştrii ce se îndesau în jurul „Broaştei” şi se rostogoleau unul peste

celălalt, în nerăbdarea lor răuvoitoare de a pătrunde până la micul echipaj şi a-l nimici, erau mai mari decât orice balenă şi mai iuţi decât orice delfin. Erau făpturi uriaşe, de dinainte de potop, cu trupuri hidoase, cu ochi strălucind de porniri rele şi glasuri ce lătrau atât de tare încât te-ngheţau de spaimă. Se învârteau înot în jurul „Broaştei”, zgâindu-se cu ochi înfometaţi la nefericitul echipaj, răscolind marea cu cozile lor uriaşe până când o albiră de spumă cât puteai cuprinde cu ochii. În cea mai mare dintre aceste dihănii înfricoşătoare, diaconul Silsbee avea credinţa că recunoscuse cumplita fiară cu şapte capete şi zece coarne – rele care se pomeneşte în Apocalips.

— Este Belzebut, şopti diaconul către căpitan, de îndată ce groaza îi îngădui să-şi folosească limba. Este chiar bătrâna fiară încornorată!

Ca şi cum ar fi întărit cele spuse de diacon, văzduhul răsună de un râs drăcesc, şi fiara-şefă îşi ridică din apă cele şapte capete, şi se năpusti ţintă spre „Broasca”, în timp ce celelalte fiare îi făceau loc.

— Animalul venea drept spre noi, povestea mai apoi diaconul descriind acea clipă hotărâtoare, iar căpitanul şi Tobias Jackson se trântiseră jos printre butoaie, neputincioşi că nişte calcani morţi. Eu ştiam că trebuie să te faci că nu ţi-e teamă, aşa că m-am ţinut tare şi am privit fiara drept în ochi. Am văzut că începe să dea semne de nelinişte. Sălta, se dădea îndărăt şi în lături, zgâindu-se la mine mai fioros ca oricând. Am simţit că prind curaj, deşi îmi cam tremurau picioarele, m-am întins către polonicul de tablă şi am început să bâjbâi la cepul unuia dintre butoaie. Asta i-a dat o clipă de răgaz şi a înotat până lângă mine, dar i-am prins iarăşi privirea şi s-a oprit scurt, ca fulgerată.

„Belzebut, piei!” i-am spus. „Te-am recunoscut şi ai face mai bine să-ţi iei tălpăşiţa”.

„Ho! Ho!” spuse el cu o voce ce te scotea din sărite.

„Şi eu te-am recunoscut, diacone Silsbee, şi ai face bine să te întorci la Mackerel Cove, dacă ţii la pielea ta. Îndrăzneşti să treci Atlanticul fără voia mea! Ho! Ho!”

Şi zicând acestea scoase un hohot nepământesc, iar eu am simţit cum Tobias Jackson, care era culcat lângă piciorul meu drept, începe să tremure ca o piftie.

— Da' căpitanul? întrebă unul dintre ascultătorii diaconului.

— Căpitanul, continuă diaconul, se târâse în cabină. Dar asta nu îl face de ocară ca marinar sau ca om, căci răgetul fiarei era cum nu se poate mai înfricoşător, în schimb eu, fiind priceput în Scriptură şi deprins cu dogma, ştiam care sunt slăbiciunile fiarei.

„Belzebut”, i-am zis, uitându-mă drept în ochii lui, „poţi să răgi şi să mă aţâţi, dar nu mă poţi face să dau înapoi. Împotriveşte-le Diavolului şi el va fugi de tine. Şarpe bătrân, vrăjmaşule, călăule, principe al necredinţei, piei din ochii mei! Cară-te!”

— Şi a pierit? întrebă unul dintre vecinii diaconului.

— Nu de îndată, spuse diaconul. Bătrâna aschimodie e tare şmecheră. A înotat nehotărât vreo paie de picioare, şi apoi s-a întors iarăşi către mine. „Uite ce e, diacone Silsbee”, zise el cu voce mieroasă. „Am venit cu gânduri prieteneşti, de bună vecinătate, şi nu are rost să-mi vorbeşti atât de aspru. De vreme ce ai făcut legământ să treci marea şi nimic nu te poate clinti din hotărârea ta, n-am încotro şi trebuie să te ajut să călătoreşti. Întoarce-ţi ochii numai o clipă în altă parte, până când ajung lângă „Broasca”. Dă apoi de două ori frânghia pe după unul din coarnele mele şi te voi târî până la coasta franceză cât ai zice peşte. Pe cinstea mea!

„Pe cinstea ta!” zisei eu, „dacă nu te-aş cunoaşte şi pe tine şi minciunile tale sfruntate! „Broasca” nu are nevoie de faptele tale necurate, Belzebut. Şi acum, piei 1”.

— De data asta, adăugă diaconul, a plecat cu

adevărat. El şi cei zece mii de diavoli mai mici au scos un răget de furie neputincioasă, atât de puternic de-am crezut că o să ne cadă soarele-n cap, şi s-au cufundat dintr-odată cu toţii. Marea era netedă, vremea era frumoasă, cu un vânticel bun dinspre sud-vest, şi „Broasca" părea că se rostogoleşte către Expoziţie. Eram atât de fericiţi că scăpasem de nelegiuirile Satanei, încât am uitat de partea negustorească a călătoriei noastre şi am trecut prin cel de al treilea butoi direct într-al patrulea.

Versiunea căpitanului Crum asupra acestei întâlniri în largul oceanului cu fiara diavolească se potrivea în mai toate privinţele cu cea a diaconului, cu excepţia unui amănunt lipsit de însemnătate. Conform amintirilor căpitanului, diaconul Silsbee a fost acela care şi-a căutat adăpost în cabină când Belzebut a început să fugă „şi el, căpitanul, a fost cel care a respins duşmanul milenar prin purtarea sa hotărâtă. Întrebat fiind care dintre aceste două variante era adevărată, Tobias Jackson a mărturisit în taină că nici căpitanul şi nici diaconul nu îşi amintesc bine, şi că de fapt el, Tobias, a fost acela care a salvat „Broasca". Când peştele diavolesc a înotat până la cuter şi a apucat bordul între înotătoarele sale uriaşe ca nişte gheare, căpitanul şi diaconul s-au refugiat sub punte. Nimicirea a tot ceea ce se afla pe punte părea de neînlăturat. Dar Tobias, singurul care îşi păstrase sângele rece, a apucat un ţăruş, aflat din întâmplare la îndemână, şi i-a lovit pe Belzebut cu atâta sete peste cap şi gheare, încât acesta a fost nevoit să slăbească strânsoarea-i cumplită. Această neînsemnată nepotrivire între istorisirile celor trei navigatori nu trebuie însă să ne abată atenţia de la fapte – şi anume că Belzebut a apărut, a fost întâmpinat cu curaj şi pus pe fugă.

În ceea ce priveşte restul călătoriei, nu s-au mai ivit neplăceri. Marinarii şi-au dat seama încă o dată că nu-i puteau ţine piept lui Belzebut, care, deşi învins în lupta

făţişă, era un duşman viclean şi stăruitor şi care, pe deasupra, avea şi avantajul unei folosiri necinstite şi neruşinate a puterilor iadului. Când căpitanul Crum încerca să determine poziţia soarelui, pentru a stabili latitudinea şi longitudinea „Broaştei”, soarele nu voia să stea locului, ci, la îndemnul satanei, se clătina şi sălta prin ceruri, făcând cu neputinţă orice calcul marinăresc. Nici stelele nu erau mai pricopsite, noaptea. Dănţuiau de la o constelaţie la alta cu o deplină nesocotinţă a urmărilor, şi întreg echipajul „Broaştei” a depus mărturie că adesea se aflau pe cer câte patru luni deodată, şi chiar când era doar una. ea răsărea la apus şi apunea la sud-est. Câteodată vântul bătea dinspre toate azimuturile, şi „Broasca” rămânea neclintită vreme de ceasuri, prinsă între vânturi potrivnice.

Cu toate aceste piedici în calea unei traversări prielnice, căpitanul Crum este de părere că până la urmă ar fi reuşit să ajungă pe coastele Franţei, dacă Belzebut nu ar fi recurs la un şiretlic de nebiruit. A fost o lovitură necinstită dată navigaţiei – o lovitură sub centură.

Căci zi după zi „Broasca” înainta, şi echipajul „Broaştei” intrase adânc în cea de a doua jumătate a celui de al patrulea şi ultim butoi cu rom. Vântul bătea nestrămutat dinspre pupă, trinca şi vela mare trăgeau bine, apa vălurea la provă şi căpitanul începuse să privească în zare în aşteptarea uscatului. După socotelile sale, ar fi trebuit să se afle la o longitudine vestică de 5° 40, ¡pe undeva dincolo de Ushant. Într-un târziu uscatul apăru – o linie subţire, albăstruie – dar spre desăvârşita lor uluire, el nu se afla nici în faţă, şi nici pe lături. Se afla exact în spatele „Broaştei!” Şi cu toate că după vânt, după compas, după direcţia valurilor şi după toate celelalte semne cunoscute corăbierilor, navigau îndepărtându-se de ţărm, contururile acestuia deveneau cu fiecare clipă mai desluşite. Căpitanul Crum ridică un butoi gol de rom

(acum toate erau goale) şi îl aruncă peste bord. Butoiul trecu cu iuţeală pe lângă „Broască”, de la pupă la provă, dispăru o clipă sub bompres, şi curând se pierdu la orizont către răsărit.

Vajnicii corăbieri se priviră unul pe celălalt cu ochi deznădăjduiţi. Această probă de netăgăduit le dovedea că „Broasca” naviga, şi navigase zile întregi, îndărăt, împotriva vântului şi împotriva tuturor legilor firii. Nu avea rost să te lupţi cu un duşman care deţinea astfel de mijloace diavoleşti. Deznădăjduiţi şi cu inima frântă, se prăbuşiră sub povara cruntei lor dezamăgiri şi nu mai ştiură de nimic, până când se treziră la bordul vasului pescăresc „Moonbeam”, ce se îndrepta spre Mackerel Cove. Despre cea de a doua eşuare a „Broaştei” pe Clamshell nu ştiau nimic. Era o coincidenţă ciudată, dar ce întâmplare i-ar mai fi putut mira acum?

Aceasta a fost povestea călătoriei spre Franţa, pe care o istorisesc curajoşii corăbieri ce s-au luptat din greu împotriva unor puteri nepământene. Locuitorii din Mackerel Cove, după ce au ascultat-o cu luare aminte, au cântărit-o cu înţelepciune şi au întors-o atent pe toate feţele, au fost de acord cu privire la trei lucruri:

1. Călătoria, deşi neîncuaunată de succes, face cinste „Broaştei”, echipajului”. Broaştei”, şi prin răsfrângere, oraşului Macke. rel Cove.

2. Belzebut, atunci când e minat de pizmă, e o făptură greu de învins; şi totuşi

3. Dacă romul ar fi dăinuit mai multă vreme, cei trei corăbieri ar fi reuşit în cele din urmă să traverseze oceanul şi să vadă minunăţiile Expoziţiei, în pofida lui.

ŞOI – ftolaiimb ilrâiesc

Ştim cu toţii că atunci când un om trăieşte într-un castel părăsit în vârful unui munte înalt, pe malurile Rinului, este de aşteptat să se născocească pe seama lui tot felul de poveşti. Jumătate din bunii locuitori ai satului

Schwinkenschwank, printre care se numărau primarul şi nepotul primarului, socoteau că sunt un fugar urmărit de justiţia americană. Cealaltă jumătate credea tot atât de întemeiat că sunt nebun, şi această teorie avea sprijinul cunoaşterii temeinice a firii omeneşti şi al logicii ascuţite a notarului. Cele două tabere aflate în această palpitantă controversă erau de puteri atât de egale, încât îşi iroseau tot timpul confruntându-şi argumentele, iar eu eram lăsat mai toată vremea în pace.

După pum ştie orice om având cât de cât pretenţii de cultură generală, vechiul castel Schwinkenschwank este bântuit de stafiile a douăzeci şi nouă de baroni şi baronese din evul mediu. În ceea ce mă priveşte, purtarea acestor bătrâne stafii a fost cât se poate de cuviincioasă. Mă deranjau, în general, mult mai puţin decât nenumăraţii şobolani ce mişunau prin toate colţurile castelului. Când mi-am luat pentru prima oară în primire locuinţa, am fost nevoit să ţin o lampă aprinsă toată noaptea şi să lovesc fără încetare în jurul meu cu un ciomag de lemn, pentru a nu avea soarta episcopului Hatto. Mai târziu am scris la Frankfurt să mi se confecţioneze o cuşcă de sârmă în care am reuşit să dorm confortabil şi în siguranţă, după ce m-am obişnuit cu scrâşnetul ascuţit al dinţilor şobolanilor, ce încercau zadarnic să roa dă oţelul, în dorinţa de a pătrunde înăuntru şi: a mă mânca.

Dacă nu ţinem seama de şobolani. 3 a care se adăuga când şi când un liliac sau o bufniţă în trecere, eram primul chiriaş al castelului Schwinkenschwank în ultimii trei sau patru sute de ani. După ce am părăsit B mn-ul, unde am avut numai de câştigat de pe urma cursurilor originale şi documentate ale celebrului Culcărius, profesor de ştiinţe metafizice la minunata universitate a oraşului, am ales această ruină ca locul cel mai prielnic cu putinţă pentru efectuarea unui experiment de psihologie. Landgraful Von Toplitz. care era proprietarul prin moştenire al castelului

Schwinkenschwank, nu a vădit niciun semn de mirare când m-am dus la el şi i-am oferit şase taleri pe lună pentru privilegiul de a locui în castelul său dărăpănat. Nici recepţionerul unui hotel de pe Broadway nu ar fi primit mai rece cererea mea, sau mai negustoreşte banii mei.

— Va fi nevoie să-mi plătiţi chiria primei luni anticipat. spuse el.

— Din fericire sunt pregătit să fac acest lucru, nobilul meu landgraf, am răspuns eu, numărându-i şase dolari.

Îi băgă în buzunar şi îmi dădu o chitanţă. Mă întreb dacă nu cumva a încercat să ceară chirie şi de la stafiile sale.

Cea mai locuibilă cameră din castel se afla în turnul clin nord-vest, dar era ocupată de Adelaide Maria, fiica cea mai mare a baronului Von Seotten, lăsată să moară de foame în veacul al treisprezecelea de tăicuţul ei iubit, deoarece refuzase să se căsătorească cu un corsar cu un singur picior, de dincolo de râu. Cum nici nu-mi trecea prin minte să stinghere.să o doamnă, mi-am stabilit reşedinţa la capul scărilor turnului dinspre sud, unde se aciuase doar un călugăr sentimental, care lipsea mereu de acasă noaptea şi nu m-a deranjat niciodată.

Doar într-o astfel de izolare şi linişte deplină, ca cea de care mă bucuram în castel, este cu putinţă de a-ţi reduce activitatea fizică şi intelectuală la cel mai scăzut nivel compatibil cu viaţa. Sfântul Pedro din Aleantara, care şi-a petrecut patruzeci de ani într-o chilie de mănăstire, s-a antrenat să doarmă doar un ceas şi jumătate pe noapte, şi să mănânce doar o dată la trei zile. O atare micşorare a funcţiunilor trupului i-a redus, sunt ferm convins, şi mintea, aproape până la nivelul celei a unui copil nevinovat. Exerciţiul, gândirea, discuţiile, activitatea sunt cele caze fac să se afirme trăsăturile ce caracterizează firea unui om. Cuvintele pline de miez ale profesorului Calcarius mi-au rămas adânc întipărite în minte:

— Ce este acea legătură misterioasă care uneşte sufletul de trupul însufleţit? De ce sunt eu Calcarius, sau – mai curând de ce acel suflet numit Calcarius sălăşluieşte tocmai în acest anume trup? (Aici, învăţatul profesor îşi lovi coapsa uriaşă cu mâna îndesată.) N-aş putea tot atât de bine să fiu altul, sau altul să fie eu? Slăbeşte legătura dintre ego-ul individualizat şi învelişul său de carne – de care aderă prin puterea obişnuinţei şi datorită unei îndelungate trăiri laolaltă – şi te asigur că acest ego poate fi izgonit printr-un act de voinţă, lăsând trupul, încă viu, să primească un ego neindividualizat, mai valoros şi mai bun decât cel dinainte!

Această cugetare adâncă a făcut o impresie nepieritoare asupra minţii mele. Deşi pe deplin mulţumit de trupul meu, care este puternic, sănătos şi relativ arătos, sunt de multă vreme nemulţumit de sufletul meu; şi neîntrerupta contemplare a păcatelor sale, a proastei sale calităţi şi a imperfecţiunilor ce-l caracterizează mi-a sporit nemulţumirea până la dezgust. Dacă aş putea să scap cu adevărat de mine însumi, să smulg acest diamant fals din montura sa frumoasă şi să-l înlocuiesc cu un giuvaier adevărat, aş consimţi la orice sacrificiu, şi l-aş binecuvânta pe Calcarius şi ceasul care m-a adus la Bonn!

Tocmai pentru a încerca această preschimbare, încă neizbutită de nimeni până la mine, m-am izolat în castelul Schwinkenschwank.

Cu excepţia micului Hans, fiul hangiului din sat, care urca muntele de trei ori pe săptămână pentru a-mi aduce pâine şi brânză şi vin alb, iar mai apoi sora lui Hans, singurul vizitator în răstimpul retragerii mele aici a fost profesorul Calcarius, care a venit de la Bonn de două ori pentru a mă stimula şi a mă îmbărbăta.

Cu ocazia primei sale vizite, noaptea s-a lăsat în timp ce încă mai vorbeam despre Pitagora şi metempsihoză. Marele metafizician era un om voinic şi foarte miop.

— Nu voi. putea ajunge niciodată jos viu, striga frângându-şi cu nelinişte mâinile. Am să mă poticnesc şi, *Gott im Himmel*, s-ar putea să mă lovesc de o stâncă ascuţită.

— Trebuie să înnoptaţi aici, domnule profesor, i-am spus, şi să dormiţi cu mine în cuşca de sârmă. Mi-ar face deosebită plăcere să vi-l prezint pe colocatarul meu, călugărul.

— O închipuire strict subiectivă, dragul meu prieten. spuse el. Apariţia aceasta este o plăsmuire a nervului optic şi o voi privi fără teamă, aşa cum se cuvine să facă un filosof.

L-am dus pe Herr Profesor la culcare în cuşca de sârmă şi m-am strecurat şi eu cu mare greutate lângă el. La cererea lui expresă am lăsat lanterna aprinsă.

— Nu că mi-ar fi cumva teamă de arătările tale subiective, îmi explică. Sunt simple zămisliri ale creierului. Dar s-ar putea ca pe întuneric să mă rostogolesc şi să te strivesc.

— Cum merge cu auto-suprimarea, întrebă el într-un târziu, cu subordonarea sufletului propriu? Ei! ce-a fost asta?

— Un şobolan, care încearcă să pătrundă până la noi, am răspuns. Fiţi liniştit – nu sunteţi în pericol. Experimentul meu înaintează mulţumitor. Am eliminat orice fel de interes pentru lumea din afară. Dragostea, recunoştinţa, prietenia, grija pentru propria mea bunăstare şi bunăstarea prietenilor mei au dispărut cu desăvârşire. Sper că în curând se va risipi şi memoria, iar odată cu ea şi trecutul meu personal.

— Merge minunat! exclamă el plin de entuziasm. Aduci psihologiei un serviciu nepreţuit. Curând psihicul tău va fi golit, va fi un vid gata să primească – Doamne. apără-mă! ce-a fost asta?

— Doar ţipătul unei bufniţe, spusei, încercând să-l

linştesc, în timp ce marea pasăre cenuşie cu care mă obişnuisem se strecură printr-o gaură din acoperiş, fâlfâind zgomotos din aripi, şi ateriză pe cuşca noastră de sârmă.

Calcarius privi pasărea cu interes, şi bufniţii clipi grav din ochi către Calcarius.

— Cine ştie, spuse profesorul, dacă această bufniţă nu e locuită de sufletul vreunui filosof? Podte Pitagora, poate Plotinus, poate că însuşi sufletul lui Socrate sălăşluieşte vremelnic sub aceste pene.

Am mărturisit că o atare idee îmi venise şi mie.

— În cazul acesta, continuă profesorul, nu îţi mai rămâne decât să negi propria ta esenţă, să-ţi anulezi personalitatea, pentru a primi în trupul tău acest suflet mare, care, după cum îmi spune intuiţia, este cel al lui Soerate şi care pluteşte în jurul alcătuirii tale fizice, în speranţa că va reuşi să pătrundă înăuntru. Stăruie, valorosul meu student, în această atât de lăudabilă experienţă, în ştiinţele metafizice. Cerule îndurător! Ăsta e diavolul!

Era uriaşul. şobolan cenuşiu, vizitatorul meu din fiecare noapte. Această făptură hidoasă crescuse de-a lungul vieţii sale, poate de un secol, până la mărimea unui câine mic. Mustăţile îi erau complet albe şi foarte dese. Uriaşii săi colţi deveniseră atât de lungi, încât vârfurile se încovoiaseră, mai mai să i se înfigă în cap. Avea ochii mari şi roşii ca sângele. Colţurile buzei de sus erau atât de zbârcite şi de răsfrânte, încât dădeau înfăţişării sale o expresie de răutate drăcească – expresie ce n-am văzut decât arareori, şi doar pe feţe omeneşti. Era prea bătrân şi prea înţelept ca să încerce să roadă sârmele. Şedea afară, aşezat în fund, şi se uita înăuntru la noi cu o privire plină de ură, cu neputinţă de descris. Tovarăşul meu se cutremură. După o vreme şobolanul se îndepărtă, foşnindu-şi coada aspră şi se pierdu în întuneric.

Profesorul Calcarius răsuflă adânc a uşurare şi curând începu să sforăie atât de puternic. Încât nici bufniţele, nici şobolanii, nici strigoii nu se mai încumetară să se apropie de noi până dimineaţa.

Reuşisem în aşa măsură să-mi subordonez aptitudinile intelectuale şi morale nevoilor unei existenţe strict animalice incit, atunci când veni vremea să se reîntoarcă Calcarius, aşa cum promisese, vizita sa apropiată nu mi-a stârnit aproape niciun interes. Hansel, comisionarul meu, se îmbolnăvise de pojar, şi depindeum în ceea ce privea hrana şi vinul de venirea frumoasei sale surori, Emma, o tânără de optsprezece ani, cu părul cânepiu, care urca poteca abruptă cu graţia şi sprinteneala unei căprioare. Era un copil fără ascunzişuri, care îmi istorisi din proprie pornire povestea dragostei ei simple. Fritz era soldat în armata împăratului Wilhelm. Acum se afla în gam nizoană la Colonia. Sperau să fie numit în curând locotenent – căci era viteaz şi credincios – şi să se întoarcă după aceea acasă pentru a se căsători cu ea. Ea economisise bănuţ cu bănuţ. şi ajunsese să aibă o pungă plină, pe care i-o trimisese ca să-l ajute să-şi cumpere brevetul. Îl văzusem vreodată pe Fritz? Nu? Era chipeş şi bun, şi ea îl iubea mai mult decât se poate spune în cuvinte.

Sporovăială ei îmi stârnea tot atâta interes romantic ca şi o teoremă de Euclid şi mă felicitam că vechiul meu suflet dispăruse aproape cu desăvârşire. În fiecare noapte bufniţa cenuşie se aşeza deasupra mea. Ştiam că Socrate aştepta să pună stăpânire pe trupul meu şi tânjeam să-mi deschid pieptul şi să primesc acest suflet mare. În fiecare noapte şobolanul venea şi străpungea cu privirea întunericul printre gratii. Răutatea sa rece, dispreţuitoare, mă exaspera în mod ciudat. Aş fi vrut să scot mâinile din cuşcă, să-l prind şi să-l gâtui, dar mi-era frică de muşcătura lui otrăvită.

La acea vreme sufletul meu aproape că se destrămase, ca să zic aşa. prin nefolosire disciplinată. Bufniţa se uita la mine drăgăstos, cu ochii ei mari, placizi. Un spirit generos părea a străbate prin ei şi a spune:

„Voi veni când vei fi pregătit”.

Iar eu priveam în adâncurile lor strălucitoare şi exclamam cu nesfârşită dorinţă:

— Vino curând, oh, Socrate, căci sunt aproape pregătit!

Dar mă întorceam şi întâlneam privirea drăcească a şobolanului hâd, şi răutatea lui ironică mă trăgea înapoi pe pământ, la ura de pe pământ.

Sila pe care o resimţeam faţă de groaznica fiară era singura urmă ce mai rămăsese din vechea mea fire. Când nu era pe aproape, sufletu-mi părea că pluteşte în jurul şi deasupra trupului, gata să-şi ia zborul şi să-l părăsească pentru totdeauna. La apariţia sa, un dezgust şi o ură de neînvins zădărniceau într-o clipă tot ceea ce câştigasem, şi redeveneam eu însumi. Simţeam că pentru a reuşi în experienţa mea trebuia ca făptura aceasta urâcioasă, a cărei prezenţă stătea în calea sufletului mare al bătrânului filosof, să fie îndepărtată cu orice sacrificiu şi indiferent de primejdie.

— Te voi ucide, animal dezgustător! strigai către şobolan. Şi în trupul meu eliberat va pătrunde sufletul lui Socrate, care mă aşteaptă.

Şobolanul îşi întoarse spre mine privirea răutăcioasă şi rânji parcă mai batjocoritor ca oricând. Dispreţul lui era mai mult decât puteam să îndur. Am ridicat partea laterală a cuştii de sârtnă şi am încercat cu desperare să-mi înhaţ duşmanul. L-am prins de coadă. L-am tras până lângă mine. I-am sfărâmat oasele picioarelor subţiri, am pipăit în căutarea capului, i-am prins gâtul cu amândouă mâinile şi i-am curmat viaţa într-o strânsoare cumplită. Cu ultimele puteri, şi cu nepăsarea desperării, am sfâşiat şi am zdrobit

carnea dezgustătoarei mele victime, care horcăi, scoase un strigăt sălbatic de durere şi, în cele din urmă, rămase ţeapăn şi nemişcat în strânsoarea mea. Ura fusese potolită, ultima dintre patimile mele dispăruse şi eram liber să-l primesc pe Socrate.

Când m-am trezit, după un somn îndelungat şi fără vise, întâmplările nopţii dinainte şi, de fapt, ale întregii mele vieţi de până atunci, erau tot atât de tulburi în amintirea mea ca şi peripeţiile unei poveşti citite cu ani în urmă.

Bufniţa, plecase, dar hoitul mutilat al şobolanului zăcea lângă mine. Chiar şi în moarte purta pe chip acelaşi rânjet hidos. Dar acum părea un rânjet drăcesc de triumf.

M-am sculat şi m-am scuturat de toropeală. O viaţă nouă părea că zvâcneşte în vinele mele. Încetasem să mai fiu nepăsător şi rupt de realitate. Simţeam un interes viu pentru ceea ce mă înconjura şi doream să ies în lume, printre oameni, să mă cufund în muncă şi să mă bucur în luptă.

Emma cea frumoasă urcă dealul, aducându-mi coşul.

— Vă părăsesc, am spus. Vreau să-mi caut o reşedinţă mai primitoare decât castelul Schwinkenschwank.

— Şi veţi ajunge oare la Colonia, întrebă ea cu nerăbdare, unde e garnizoana soldaţilor împăratului?

— Poate că da – în drumul meu către lumea largă.

— Şi aţi vrea să treceţi şi pe la Fritz? întrebă ea îmbujorându-se. Am veşti bune pentru el. Unchiul lui, bătrânul notar zgârcit, a murit noaptea trecută. Fritz a moştenit o mică avere şi doresc să se întoarcă cât mai curând acasă, la mine.

— Notarul, am spus încet, a murit azi-noapte?

— Da, domnule; şi se spune că era negru la faţă când l-au găsit de dimineaţă. Dar pentru Fritz şi pentru mine asta e o veste bună.

— Poate, am continuat, încă şi mai încet, poate că Fritz nu mă va crede. Sunt un străin şi oamenii care ştiu rosturile, aşa ca tânărul tău ostaş, sunt înclinaţi să fie bănuitori.

— Ia inelul ăsta, răspunse ea în grabă, scoţând din deget un fleac fără valoare. Fritz mi l-a dat; şi când îl va vedea, va şti că poate avea încredere în dumneata.

Următorul vizitator a fost învăţatul Calcarius. Drumul până la locuinţa pe care mă pregăteam s-o părăsesc îi tăiase cu totul răsuflarea.

— Cum merge metempsihoza noastră, valorosul meu elev? întrebă. Am sosit aseară de la Bonn, dar decât să mai petrec o noapte cu rozătoarele tale blestemate, m-am dat pe mâna hangiului. Ticălosul m-a tras pe sfoară, continuă, scoţându-şi punga şi numărând o grămăjoară de arginţi. Mi-a luat patruzeci de groşi pentru un pat şi micul dejun.

Vederea argintului şi zornăitul dulce al monezilor ce se loveau în palma profesorului Calcarius a înfiorat de plăcere noul meu suflet, copleşindu-l de o emoţie pe care nu o mai trăisem până atunci. În acea clipă argintul mi s-a părut cel mai minunat lucru de pe lume şi dobândirea lui, prin orice mijloace, cel mai nobil ţel către care putea să tindă un om. Cu o pornire neaşteptată, căreia mi-a fost cu neputinţă să mă împotrivesc, am sărit la prietenul şi învăţătorul meu şi i-am smuls punga din mâini. Calcarius scoase un strigăt de uimire şi spaimă.

— Ţipă cât vrei! am urlat. Nu-ţi va fi de niciun folos. Şti igăteie tale prăpădite vor fi auzite doar de şobolani, de bufniţe şi de strigoi. Planii sunt ai mei!

— Ce se petrece cu tine? exclamă el. Îţi jefuieşti oaspetele, prietenul, sfetnicul şi călăuza ta pe căile sublime ale ştiinţelor metafizice! Ce blestem a pus stăpânire pe sufletul tău?

L-am prins pe profesor de picioare şi l-am trântit cu sălbăticie la pământ. Se zvârcolea aşa cum se zvârcolise şi

şobolanul cel cenuşiu. Am smuls bucăţi de sârmă din cuşca mea şi i-am legat mâinile şi picioarele atât de strâns, încât oţelul tăia adânc în carnea lui.

— Ho! ho! spusei aplecându-mă peste el. Hoitul tău – ce ospăţ pentru şobolani! şi mă pregătii să plec.

— Doamne Dumnezeule! strigă. Doar n-ai de gând să mă părăseşti – nimeni nu trece pe aici.

— Cu atât mai bine, răspunsei scrâşnind din dinţi şi arătându-i pumnul. Şobolanii vor avea prilejul să te uşureze nestingheriţi de prisosul de carne. Sunt foarte flămânzi, te asigur, domnule metafizician, şi te vor ajuta să tai cât mai grabnic misterioasa legătură ce uneşte sufletul de trup. Ei se pricep nespus de bine să slobozească ego-ul individualizat de învelişul său de carne. Te felicit, căci te aşteaptă un experiment deosebit de rar.

Strigătele profesorului Calearius deveniră din ce în ce mai slabe pe măsură ce îmi croiam drum către poalele muntelui. Când nu le mai auzii, m-am oprit să-mi număr câştigul. Iarăşi şi iarăşi, cu neasemuită bucurie, am numărat talerii din punga sa, şi mereu găseam tot atâţia. Erau exact treizeci de monede de argint.

Drumul către lumea de afaceri şi câştig m-a dus prin Colonia. La barăci l-am căutat pe Fritz Schneider din Schwinkenschwank.

— Prietene, i-am spus, punându-i mina pe umăr, îţi voi face cel mai mare serviciu pe care un bărbat poate să-l facă altuia. O iubeşti pe micuţa Emma, fiica hangiului?

— Într-adevăr, o iubesc, spuse el. Îmi aduci cumva veşti de la ea?

— Abia m-am smuls din îmbrăţişarea ei prea-arzătoare.

— Minţi! strigă el. Fata e curată ca lacrima.

— Este tot atât de falsă ca şi tinicheaua asta, am răspuns calm, zvârlindu-i inelul. Mi l-a dat ieri, când ne-am despărţit.

Fritz privi inelul şi îşi duse apoi mâinile la frunte.

— E-adevărat, gemu. E inelul nostru de logodnă!

Îi urmăream durerea cu interes filosofic.

— Iată, continuă, scoţând de la piept o punguţă grijuliu împletită. Aici sunt banii pe care mi i-a trimis ca să mă ajute să-mi cumpăr brevetul. Nu sunt cumva ai dumitale?

— Tot ce se poate, am răspuns rece. Monedele mi se par cunoscute.

Fără vreun alt cuvânt, soldatul aruncă punga la picioarele mele şi plecă. Îl auzeam plângând cu suspine, şi sunetul acesta era ca o muzică pentru mine. Apoi am ridicat punga şi m-am grăbit spre cea mai apropiată cafenea să număr arginţii. Erau, iarăşi, exact treizeci.

A dobândi arginţi – iată acum singura bucurie adevărată a sufletului meu. E o plăcere neasemuită, nu-i aşa? Ce noroc că sufletul care a pus în castel stăpânire pe trupul meu nu a fost ce! al lui Socrate – care ar fi făcut din mine, în cel mai bun caz, un rumegător nenorocit precum Calcarius, ci sufletul ce sălăşluite în şobolanul cenuşiu, înainte de a-l gâtui. O vreme am crezut că noul meu suflet este cel al notarului din sat. Dar acum ştiu că l-am moştenit de la şobolan, şi cred că este sufletul celui ce a trăit pe vremuri sub numele de Iuda Iscarioteanul, regele oamenilor întreprinzători.

$< Ikâivil» de suflete

MIRACULOASA VINDECARE A PRINŢULUI MICIIALSKOVICH DE CĂTRE DOCTORUL HARWOOD

STRANIA MĂRTURISIRE A UNUI MEDIC DIN NEW YORK

UN CAZ CARE A PUS ÎN ÎNCURCĂTURĂ LUMEA MEDICALĂ CU MULŢI ANI ÎN URMĂ

Doctorul James Harwood, care a murit săptămâna trecută, a fost considerat timp de mai bine de douăzeci de

ani unul dintre fruntaşii profesiunii medicale. Faima lui s-a întins până dincolo de ocean şi ori de câte ori călătorea în Europa, nenumăraţi medici renumiţi se foloseau de acest prilej ca să-l consulte.

Într-una din aceste călătorii pe continent, doctorul James Horwood a efectuat o vindecare deosebit de miraculoasă, care a făcut în scurt timp înconjurul gazetelor şi a contribuit în mare măsură la statornicirea reputaţiei sale mondiale. El a reuşit să vindece pe prinţul Michalskovich de o formă de monomanie aproape fără speranţă. Acest caz a prezentat interes pentru lumea medicală mai ales datorită mijloacelor ciudate şi neobişnuite folosite de medic pentru obţinerea vindecării. Doctorul James Harwood susţinea, în vorbă şi în scris, că a redat prinţului sănătatea gândirii prin mesmerism[9]. Aceasta se întâmpla cu vreo douăzeci sau treizeci de ani în urmă, pe vremea când mesmerismul făcea furori şi când existau numeroşi oameni inteligenţi care credeau sincer în toate lucrurile minunate ce se povesteau despre puterea „sa.

Evident, cazul a constituit multă vreme un subiect fertil de discuţie în cercurile medicale, şi după un timp, ţinând seama de înalta respectabilitate a clinicianului şi de mărturia care o întărea, ciudatul caz de nebunie a prinţului şi miraculosul tratament aplicat de doctorul James Harwood au intrat ca fapte atestate în analele medicale şi în cele din urmă şi-au găsit loc în manualele şcolilor şi facultăţilor noastre de medicină.

Dar oamenii de ştiinţă sunt de regulă cam sceptici, şi chiar în zilele noastre unii membri ai breslei medicale continuă să privească cu neîncredere raportul doctorului asupra vindecării.

---

9 Hipnotizare prin metoda lui Mesmer — medic german (1733—1:815), fondator al teoriei magnetismului animal, cunoscut sub numele de mesmerism.

Acum vreo şase sau şapte ani, prinţul însuşi a vizitat oraşul nostru. Nici nu apucase bine să se instaleze în apartamentul de la hotel, când a fost anunţat că doi renumiţi medici din New York, tată şi fiu, solicitau să li se acorde o întrevedere. După ce au fost primiţi, cel mai în vârstă a explicat că este profesor la facultatea de medicină, că lucrează în momentul de faţă la un tratat amplu de fiziologie şi că ar rămâne îndatorat prinţului dacă acesta i-ar face o relatare amănunţită a propriului său caz, devenit celebru, pentru a fi inclus în capitolul despre nebunie. Prinţul a acceptat cu amabilitate şi, intrând în toate amănuntele legate de vindecarea sa, a susţinut din nou că ea s-ar datora mesmerismului. La acestea, bătrânul profesor a lăsat să-i fluture pe faţă un surâs neîncrezător. Nici nu apucă bine prinţul să vadă şi să interpreteze acest surâs perfid, că medicul şi simţi cum este apucat de gulerul hainei şi aşezat pe covorul moale din coridor, dincolo de uşa prinţului, unde peste puţin ateriză şi fiul său, urmat de pălărie şi baston. Circulă un zvon în cercurile medicale că aceasta ar fi pricina pentru care ciudatul caz al prinţului nu este menţionat într-un important tratat de fiziologie publicat de curând.

Raportul iniţial al doctorului James Harwood asupra uluitoarei vindecări a prinţului sună astfel:

Am fost chemat la Petersburg pentru a examina cazul prinţului Michalskovich, care suferea de o maladie mintală foarte ciudată. L-am găsit delirând într-o limbă complet necunoscută, cel puţin pentru medicii care îl îngrijeau şi pentru diverşii lingvişti ce fuseseră invitaţi la căpătâiul său. După ce am reuşit să-i calmez febra cerebrală, speram să-l aud că reîncepe să folosească una din limbile în care obişnuia să converseze – rusa, franceza sau engleza – dar el stărui în folosirea, bolboroselii sale de neînţeles. În rest era liniştit şi inofensiv. Purtarea sa faţă de nume ruşii săi robi şi servitori era, de fapt, uimitor de blândă şi

politicoasă, în vreme ce, când fusese sănătos, se purtase întotdeauna cu ei cât se poate de irascibil, tratându-i brutal şi cu cruzime. Începu, de asemenea, să vădească o înclinare neobişnuită pentru hainele grosolane şi mâncarea simplă. Într-o zi şi-a manifestat dorinţa de a părăsi palatul. Am dat instrucţiuni celor ce îl îngrijeau să-i lase cât mai multă libertate cu putinţă şi să nu-l urmărească decât de la distanţă. Seara, oamenii au raportat că prinţul muncise întreaga zi în atelierul unui rotar. Intrase în atelier şi, fără a spune un cuvânt, luase ciocanul şi dalta şi îl ajutase pe meşter să repare o căruţă. Rotarul spunea că îl lăsase pe prinţ să facă ce vrea, deoarece văzuse de îndată că era un muncitor foarte priceput. A doua zi, devreme dimineaţa, prinţul era din nou în atelierul rotarului, unde munci până seara. După o săptămână sau două, deveni limpede că prinţul avea o idee fixă – se credea un simplu rotar. La început am încercat să-l împiedic să se ducă în atelier, dar văzând că i se rătăceşte mintea încă şi mai tare, am consimţit să continue, având credinţa că se va întâmpla ceva care să-i readucă mintea pe vechile făgaşuri.

Eram pe cale să fixez ziua întoarcerii mele la New York, convins că prinţul este un nebun incurabil, când mi-au căzut ochii pe un pai agi af dintr-o revistă medicală care relata cazul unui ziler din Tiflis, ce se credea un prinţ puternic şi bogat. Am recitit articolul, impresionat de strania coincidenţă. Omul acela, cunoscut dintotdeauna ca un ţăran simplu şi ignorant, era de meserie rotar şi, deşi nu fusese auzit vorbind altceva decât un obscur dialect georgian, folosea acum, în delirul său, limbile rusă, germană, franceză şi engleză, pe care le vorbea curgător şi ca un om cultivat. Cazul făcuse ocolul gazetelor, tocmai datorită ciudatei însuşiri a rotarului de a se exprima în limbi străine. Nu m-am putut împiedica să nu bag de seamă că situaţia era exact inversă decât în cazul prinţului Michalskovich. Prinţul dorea să fie rotar; rotarul dorea să

fie prinţ. Unul renunţase să vorbească o limbă civilizată şi se exprima în dialect; celălalt renunţase la dialect şi vorbea rusa, engleza şi alte limbi. Am făcut, fireşte, demersurile necesare pentru ca omul să fie transferat de la Tiflis la azilul de nebuni din Petersburg. L-am vizitat acolo şi am constatat că analogia între cazul său şi cel al prinţului era cât se poate de surprinzătoare. După ce am cerut încuviinţarea familiei prinţului Michalskovich, am adus omul la palat cu toată pompa şi ceremonia ce se cuveneau unui prinţ, din simpla curiozitate de a vedea ce se va petrece. A uluit pe toată lumea. A luat în stăpânire apartamentele prinţului ca şi cum ar fi fost de când lumea ale sale. S-a adresat părinţilor, rudelor şi prietenilor prinţului spunându-le pe nume, a folosit garderoba şi a poruncit servitorilor ca şi cum ar fi fost cu adevărat prinţul însuşi. Purtarea sa plină de farmec şi eleganţa cu care se exprima în diferite limbi erau cu atât mai surprinzătoare, cu cât avea trupul, mâinile şi trăsăturile unui meşteşugar umil. L-am pus şi la o altă încercare. L-am adus faţă în faţă cu adevăratul prinţ, în atelierul de rotărie. I-a vorbit prinţului de sus, oarecum cu familiaritate, păstrând însă tot timpul o oarecare distanţă şi vădind uneori chiar aroganţă. Şi nu păru să bage de seamă că prinţul nu îi răspunde în niciun fel.

Au mai trecut aşa o săptămână sau două, şi nu făcusem niciun pas înainte către vindecarea prinţului, cu excepţia faptului că aveam acum în grijă doi nebuni în loc de unul. Eram iarăşi în pragul de a părăsi Petersburgul, când într-o zi a venit la mine un individ cu înfăţişare prăpădită, care s-a oferit să-l vindece de îndată pe prinţ dacă îi garantez o răsplată corespunzătoare pentru serviciile sale. Preţul său era de o mie de ruble. Am făcut târgul cu el, dar am pus condiţia să fiu prezent la fiecare pas al operaţiei.

La timpul stabilit am adus pe prinţ şi pe meşteşugar

la palat. Misteriosul străin m-a pus să-i aşez unul lângă celălalt, cât mai aproape cu putinţă. Apoi şi-a trecut mâinile deasupra feţelor lor, mişcându-le fără încetare încolo şi încoace, ca şi cum i-ar fi hipnotizat. Curând-au căzut în cea mai deplină stare de inconştienţă la care am fost vreodată martor. Apoi i-a dezbrăcat de toate veşmintele ce le aveau pe ei, continuând în toată această vreme mişcările de hipnotizare. Deodată prinţul şi meşteşugarul au avut amândoi un şoc puternic, după care trupurile lor s-au înţepenit ca în moarte.

— În clipa de faţă spiritele lor i-au părăsit, ne lămuri străinul. Acum voi porunci ca spiritul unuia să intre în trupul celuilalt.

Întinse mâinile şi strigă:

— Acum!

În clipa când spuse acest cuvânt, cele două trupuri se zguduiră şi începură să tremure.

Străinul se îndreptă apoi către mine şi spuse:

— Aveţi banii pregătiţi? Scoateţi-i, vă rog, şi ţineţi-i în mină. În clipa când voi porunci trupurilor să iasă din amorţire şi veţi auzi pe prinţ vorbind ca un prinţ şi purtându-se ca un prinţ, iar pe ziler uitându-se cu uimire şi umilinţă în jur ca un ţăran, veţi şti că am reuşit vindecarea şi că trebuie să-mi strecuraţi în mână cele o mie de ruble. Nu mai am vreme să aştept. Gata? Bine. Acum!

Într-o clipă prinţul se ridică deplin stăpân pe şina, strigă pe ruseşte către servitori şi se apropie de mine cerându-mi socoteală pentru starea neobişnuită în care se afla – era încă dezbrăcat. Meşteşugarul din Tiflis părea prostit şi înfricoşat. Pentru a nu lungi povestea, străinul reuşise într-adevăr o vindecare deplină – amândoi pacienţii erau iarăşi sănătoşi la minte.

M-am întors către străin şi i-am înmânat mia de ruble, adăugând că mi-ar face plăcere să ne vedem la hotelul meu şi să stăm de vorbă despre ciudata sa metodă

de vindecare. Dar el clătină din cap şi se furişă în tăcere afară din cameră”.

— Hipnotism sau nu, spusese doctorul James Harwood în concluzie, acesta este modul în care a fost vindecat prinţul Michalskovich şi atât sunt în măsură să declar cu privire la acest caz.

Întâmplarea a constituit o mare senzaţie acum douăzeci de ani. Ziarele erau pline de ea, oamenii nu discutau decât despre ea, şi nimeni nu-i putea găsi vreo explicaţie. Spiritualiştii şi mesmeriştii se umflau, bi –, neînţeles, în pene şi triumfau. Cazul, evident, nu putea fi contestat. Prinţul Michalskovich era o personalitate binecunoscută, iar boala sa prelungită cât şi simptomele ei finale – când se credea un simplu rotar – constituiau fapte pe deplin confirmate. De asemenea, talentul neaşteptat şi uluitor al meşteşugarului din Tiflis pentru limbi străine era atestat de numeroşi doctori eminenţi, care îl examinaseră şi îl îngrijiseră în stadiul de început al bolii sale.

Acum câţiva ani, când doctorul încă mai locuia în oraşul nostru, a fost stăruitor rugat de un coleg să dezvăluie datele reale ale cazului, salvând astfel atât onoarea profesiunii cât şi pe a sa. Doctorul i-a satisfăcut rugămintea, în sensul că a încredinţat unui prieten o relatare completă asupra cazului, în schimbul promisiunii solemne că aceasta nu va fi dată în vileag înainte ca el şi prinţul să fie morţi şi îngropaţi. Această mărturisire a devenit acum publică şi – cu toate că este ciudată şi neaşteptată – nu să poată spune că drumul pe care a mers doctorul este în întregime nejustificat. Iată ce spune el:

— Lumea medicală nu va fi prea surprinsă aflând că vindecarea prinţului şi a meşteşugarului de către străin a fost doar o înscenare, şi că eu am avut cunoştinţă la acea vreme de ea, deoarece eu însumi am uneltit-o pe de-a întregul. Nu m-am îndoit nicio clipă că un medic adevărat va sesiza de la bun început că folosirea unui vraci pentru a

vindeca un bolnav mintal este unul dintre acele subterfugii la care este uneori nevoit să recurgă medicul în tratarea demenţei, în special în cazul pacienţilor ce acţionează sub imperiul unei puternice autoînşelări. Dar marea credulitate a maselor m-a luat prin surprindere. În interval de două săptămâni, toate ziarele reproduseseră relatarea mea, de altfel lipsită de logică, privitoare la vindecarea prinţului, şi ca urmare am fost pe dată asediat de mii de scrisori de la medici şi asociaţii medicale, şi toţi cei ce mă întâlneau mă rugau să le istorisesc din nou povestea. Nu puteam face altceva decât să reproduc aceeaşi versiune a cazului la toţi solicitanţii, căci în tratamentul demenţei prin înşelăciune este de cea mai mare însemnătate ca pacientul să nu descopere niciodată că medicul său nu a făcut altceva decât să-l înşele. O dovadă în sprijinul acestei afirmaţii o constituie cazul negustorului care îşi închipuia că are un ceasornic în cap, al cărui ticăit neîncetat îl împiedica să gândească şi să doarmă. A fost internat într-un spital şi i s-a spus că trebuie să se supună la operaţia foarte periculoasă de extragere a ceasornicului. A fost adormit cu cloroform, i s-a făcut o tăietură adâncă într-o zonă nepericuloasă şi când s-a trezit i s-a înmânat o maşinărie mică, pătată de sânge, cu asigurarea că îi fusese extrasă din cap. El a crezut şi s-a vindecat. Şi-a reluat activitatea de negustor şi a făcut avere.

Acum însă vine urmarea, care e cumplită. Într-o bună zi, după zece sau douăzeci de ani, a întâlnit pe stradă medicul care îl vindecase. Acesta, încercând să glumească pe seama trecutei lui monomanii, îi spuse râzând:

— Ce fantezie ciudată te făcea să crezi că aveai un ceasornic în creier? Nu-ţi vine uneori să râzi de tine însuţi când îţi aduci aminte?

Negustorul se uită la el cu surprindere.

— Deci nu mi l-ai scos din cap! Bănuiam eu. Tot timpul am bănuit. Nu te-am crezut nicio clipă. L-am auzit

ticăind şi după operaţie, la fel ca mai înainte. Pune urechea aici. Cum mai ticăie! nu-l auzi cum ticăie? Tic, tic, tic!

Omul înnebunise iarăşi. Dar acum nu-l mai putea vindeca nimic, căci nimeni nu-l mai putea înşela.

M-am hotărât să procedez mai înţelept – să nu spun nimănui secretul, pentru a fi sigur că nimeni nu-l va spune mai departe. Dacă aş fi rostit vreodată măcar şi un singur cuvânt, el ar fi ajuns, mai devreme sau mai târziu, într-un fel sau altul, până la prinţ. Din fericire, misterul se adâncea datorită straniei coincidenţe a rotarului din Tiflis şi, ori de câte ori îmi era cu putinţă, căutam să abat atenţia medicilor de specialitate de la subterfugiul meu cu vraciul şi s-o îndrept către faptul real şi pe deplin autentic al minunatei asemănări şi simultaneităţi a demenţelor meşteşugarului şi prinţului. Nimeni nu poate nega faptul că acest caz este unul dintre cele mai uluitoare din practica medicală, şi îl voi prezenta în cele ce urmează, dezbărat de tot ceea ce nu s-a petrecut în realitate.

Doica prinţului Michalskovich era o georgiancă frumoasă, al cărei singur copil fusese tovarăşul de joacă al prinţului şi învăţase cu el până pe la vârsta de paisprezece ani. Mai târziu prinţul a început să călătorească, iar fratele său de lapte s-a reîntors cu mama sa în ţinuturile natale, din Georgia, unde a învăţat meşteşugul de rotar. Prinţul îşi iubea doica şi fratele de lapte din adâncul sufletului şi şi-a petrecut nenumărate vacanţe în munţii Transcaucaziei, ca să fie aproape de ei. Era un tânăr foarte activ, căruia îi plăcea să vâneze şi să pescuiască, şi fiind îndemânatic şi-a petrecut multe zile în atelierul rotarului, lucrând cot la cot cu fratele său de lapte.

Din nefericire, prinţul s-a îndrăgostit de aceeaşi ţărancă tânără cu care fratele său de lapte se pregătea să se căsătorească.

Când tânărul meşteşugar a descoperit necredinţa

alesei sale, a avut o discuţie furtunoasă cu prinţul şi în aceeaşi zi, căci nenorocirile nu vin singure, tânăra femeie a murit pe neaşteptate. Cei doi fraţi de lapte au fost la fel de mâhniţi. Amândoi au părăsit Georgia. Rotarul a plecat la Tiflis şi a lucrat acolo sub un alt nume, pentru ca prinţul sănu-i mai poată da de urmă vreodată. Prinţul s-a întors la Petersburg şi curând a ieşit la iveală că suferea de crize grave de melancolie. Dorul de fratele său de lapte, îmbinat cu sfârşitul nefericit al dragostei sale, au dus în cele din urmă la acea formă specifică de demenţă descrisă mai înainte.

Tânărul meşteşugar continua să muncească în Tâflis. El nu a povestit nimănui trecutul său şi nu şi-a făcut prieteni printre tovarăşii de breaslă. Munca odată încheiată, se reîntorcea în cocioaba sa şi îşi petrecea restul zilei în sihăstrie. A înnebunit astfel şi el pe neaşteptate, închipuindu-şi că este propriul său frate de lapte. Acest fenomen de a te considera o mare şi puternică personalitate este o formă cât se poate de obişnuită de monomanie, şi ca atare cazul meşteşugarului abia dacă ar fi atras atenţia, de nu ar fi fost surprinzătoarea însuşire de a vorbi limbi străine. Nimeni nu îl auzise vreodată folosind altceva decât dialectul său şi nimeni nu bănuise că era un om educat. Medicul care l-a consultat a declarat cazul său „minunea secolului”. Povestea darului său pentru limbi străine a călătorit prin lume şi în cele din urmă a ajuns şi la mine. Precum ştiţi, am trimis după tânăr şi în cele din urmă l-am adus la palat. Cei de aici au recunoscut cu uşurinţă în el pe fratele de lapte al prinţului. Într-o zi m-a uimit întrebând de fratele său Paul. Mi-am dat seama de îndată că mintea începuse să îi revină şi, printr-o îngrijire atentă, am reuşit să îl aduc la normal.

Când i-am povestit de boala mintală a prinţului şi de uimitoarea asemănare cu a sa, afecţiunea tânărului pentru fratele său s-a trezit, şi el şi-a manifestat dorinţa de a mă

ajuta să pregătesc înscenarea prin care speram să-l vindec. Într-o zi, în cursul unei conversaţii, mi-a istorisit câteva întâmplări care zugrăveau cât de superstiţios era prinţul. A pomenit, între altele, de credinţa sa nestrămutată în transmigraţia sufletelor şi în afirmaţiile unor şarlatani, precum Caglâostro sau Joseph Balsamo. Am văzut de îndată că am prilejul să fac un experiment şi am ticluit repede scena cu vraciul pe care v-am descris-o. Când prinţul şi-a revenit în simţiri, a ascultat cu încapdere relatarea mea despre extraordinara sa vindecare de către mis teriosul străin; şi când şi-a văzut fratele de lapte şi l-a auzit spunând că şi el a fost vindecat în aceeaşi clipă, a fost pe deplin încredinţat de adevărul spuselor mele, şi s-a comportat din nou ca un om întreg la minte.

Notorietatea pe care a dobândit-o prinţul datorită răspândirii poveştilor legate de miraculoasa sa vindecare l-a măgulit nespus, şi dacă cineva ar fi insinuat că fusese tras pe sfoară, s-ar fi simţit profund jignit. Se zvoneşte că un vestit medic din New York i-a simţit mânia când a încercat, în cursul unei vizite, să-l convingă că eu nu făcusem altceva decât să-l trag pe sfoară. Desigur dacă cineva ar fi spus prinţului că m-a auzit *pe mine* afirmând că vindecarea sa se datorează exclusiv unei înscenări medicale, „consecinţele ar fi fost deosebit de grave.

Aceasta este confesiunea doctorului James Harwood. Rămâne ca dumneavoastră să hotărâţi dacă a procedat corect sau nu.

— Părerile mele cu privire la influenţa unui suflet asupra altuia, îmi spunea doctorul Richard din Saturday Cove într-o zi din septembrie trecut, sunt puţin mai aparte, şi nu obişnuiesc să le împărtăşesc oamenilor de pe aici. Ei sunt de părere că atunci când un medic se avântă dincolo de purgative şi rubarbă, el încalcă moşia preotului. Acum, desigur, e un drum lung de la purgative la suflet, dar nu văd de ce un om l-ar străbate şi altul nu. Vrei să fii amabil

şi să-mi dai o momeală?

L-am îndatorat cu o midie. Şedeam împreună pe stânci şi pescuiam cod. Saturday Cove este o mică aşezare balneară la câteva mile mai jos de Belfast, pe malul stâng al golfului Penobscot. Pe cât se pare, îşi trage numele 1 de la credinţa, întreţinută cu bună ştiinţă de localnici, că acest loc a fost realizarea ultimă a Creatorului, care i-a încununat opera înainte de a se odihni în cea de a şaptea zi. Satul are un hotel, două biserici, mai multe prăvălii şi un cimitir care închide în el generaţiile trecute de „sâmbetişti". Cei ce nu sunt de prin partea locului şi care îi pizmuiesc liniştea netulburată, spun adesea în zeflemea că, dacă populaţia cimitirului ar fi dezgropată şi împrăştiată prin sat, iar actualii locuitori ar fi culcaţi sub glie, nu s-ar înregistra vreo scădere perceptibilă în ceea ce priveşte însufleţirea locului. Oricum, golful abundă în tomeod, care se prinde cu momeală de midii.

— Da, continuă doctorul Richards, înfigând cârligul undiţei în carnea fragedă a midiei, teoria mea este că un suflet puternic poate să izgonească un suflet

1 Golful Sâmbetei (engl.).

slab din trupul său şi să acţioneze prin intermediul acelui trup, chiar dacă se află la mile depărtare şi o face fără vrere. Mai mult decât atât, cred că un om poate avea două suflete, unul al său de drept, şi unul uzurpat. De fapt, *ştiu* că aşa stau lucrurile, şi lucrurile stând aşa, ce ne facem cu răspunderea morală? Ce, te întreb, rămâne din răspunderea morală a cuiva?

Am mărturisit că n-am habar.

— Doctrina dumitale cu privire la răspunderea morală, spuse doctorul cu severitate, ca şi cum ar fi fost vorba de propria mea doctrină şi aş fi fost răspunzător de răspunderea morală, nu face nici cât peştele ăsta. Şi scoase din cârlig un peşte mititel pe care îl zvârli cu dispreţ înapoi în apă. Ai auzit vreodată de cazul gemenilor

Dow?

Nu auzisem niciodată de cazul gemenilor Dow.

— Ei bine, reluă firul povestirii doctorul, s-au născut în familia lui Hiram Dow, acum treizeci de ani şi mai bine, în casa roşie de peste dealul ce se află în spatele nostru. Predecesorul meu, bătrânul doctor Gookin, a supravegheat naşterea lor şi mi-a povestit adesea împrejurările. Gemenii Dow au venit pe lume uniţi spate în spate printr-un ligament cărnos care se întindea cât jumătate din lungimea şirei spinării. Probabil că şi-ar fi petrecut toată viaţa într-o astfel de împreunare nefirească, dacă asta ar fi depins de marii voştri chirurgi de la oraş – chirurgii voştri cărora le e teamă să taie nodul gordian şi care discută atâta în contradictoriu deasupra mesei de operaţii, încât până la urmă bieţii pacienţi le mor fără drept de apel. Dar bunul doctor Gookin, care nu mai exersase de ani de zile nimic în domeniul chirurgiei, în afară de scoaterea vreunei măsele sau tăierea unui furuncul, se puse liniştit pe treabă, îşi ascuţi vechiul bisturiu ruginit şi – retezând şi sfârtecând – desfăcu gemenii care nu apucaseră să răsufle nici de trei ceasuri. Iuţeala cu care a lucrat doctorul Gookin i-a scutit pe gemenii Dow de o groază de neplăceri.

— Cred şi eu.

— Şi totuşi, adăugă doctorul îngândurat, poate că ar fi fost mai bine pentru amândoi să nu-i fi despărţit.

Mai bine în orice caz pentru Jehiel, căci nu ar mai fi fost pus într-o situaţie atât de neplăcută. Dar, pe de altă parte, teoria mea ar fi fost lipsită de un exemplu ilustrativ. Vrei să-ţi spun povestea?

— Nu încape îndoială.

— Ei bine, Jacob şi Jehiel s-au făcut băieţi mari şi voinici, semănând la trup ca două picături de apă, dar nu şi la minte, şi nici la fire. Jehiel era pe de-a întregul un Dow – domol, cu gândirea înceată, înclinat spre melancolie şi gata să respecte cele Zece Porunci. Jake moştenise de la

maică-sa vioiciunea – ea era o Fox din insula Fox – şi începu să facă boroboaţe încă de pe vremea când crescuse îndeajuns de înalt ca să vâre scaieţi în rochia bunicii. Doctorul Gookin urmărea dezvoltarea gemenilor cu mare interes. Obişnuia să spună că exista un fir nevăzut, ca de telegraf, ce îi lega pe Jake şi Jehiel. Jehiel părea să ştie dinainte ori de câte ori Jacob avea de gând să facă o poznă. De pildă, într-o noapte, când Jake se dusese să prade un cuibar, Jehiel s-a ridicat în somn din pat şi a început să cârâie ca un cocoş înfricoşat, până când a sculat în picioare întreaga familie.

M-am stabilit aici şi mi-am deschis cabinetul acum vreo zece ani. La vremea aceea' Jehiel devenise un tânăr aşezat, muncitor, membru de vază al Bisericii Congregaţionale; era atât de solemn şi de chipeş, încât sătenii îi încredinţaseră conducerea dricului. Când l-am cunoscut făcea curte unei tinere pe nume Giles, care locuia cam la şapte mile depărtare de sat. Jehiel era de meserie tinichigiu, şi nu se mai văzuse un meseriaş mai cucernic, mai cuviincios şi mai de încredere ca el.

Jake ieşise cu totul altfel. Când a împlinit douăzeci şi unu de ani, atmosfera din Saturday Cove devenise cam prea încordată în ceea ce îl privea; şi toţi, până şi geamănul său Jehiel, au răsuflat uşuraţi când s-a înrolat într-un regiment din Maine. Nu l-am văzut în viaţa mea pe Jake, dar îmi dau prea bine seama ce nemernic ticălos, lăudăros, şi fluieră-vânt trebuie să fi fost. După război a hoinărit către vest şi mai auzeam din când în când de el – întâi că ar fi fost contrabandist pe un vas cu aburi la St. Louis, apoi închis la Jefferson pentru că trăsese pe sfoară un olandez orb, apoi cartofor şi bătăuş în Cheyenne, iar în cele din urmă urmărit pentru datorii la Frisco. Puteai să ştii fără greş când Jake făcea câte o nelegiuire, urmărindu-l pe Jehiel. În astfel de momente, Jehiel nu-şi găsea locul. Ciocănea tabla cu o nerăbdare neliniştită care nu îi era

firească, şi arăta solemn şi posomorât ca un cioclu. Îi sărea ţandăra din te miri ce, îi repezea pe oamenii din Saturday Cove şi era limpede că se lupta din răsputeri să se poarte cu blândeţe. Erai îndemnat să crezi că bisturiul doctorului Gookin tăiase legătura fizică; dar nu şi pe cea psihică, dintre ei.

Lucrul cel mai ciudat dintre toate era purtarea lui Jehiel faţă de tânăra femeie pe nume Giles – o fată reţinută, modestă, bisericoasă. Jacob nu reuşise niciodată să-i trezească interesul, dar, aşa cum spunea toată lumea, ea ar fi fost o minunată tovarăşă de viaţă pentru Jehiel. Părea că ţine mult la ea, în felul lui aşezat şi domol, şi se simţea dator, de două ori pe săptămână, să meargă să o ia ca să o conducă la întrunirile religioase din sat. Dar când îl copleşea vreuna din acele crize ciudate, o părăsea cu totul şi puteau trece săptămâni, spre marea ei desperare, fără ca el să apară la poarta familiei Giles. Şi cum lui Jake îi mergea tot mai rău, aceste perioade de nepăsare deveneau din ce în ce mai dese şi mai prelungite, pricinuindu-i tinerei femei pe nume Giles multă tristeţe şi multe lacrimi.

Într-o după-amiază frumoasă din vara anului 1871, Jacob Dow, aşa cum am aflat mai apoi, a fost împuşcat în inimă de un mexican într-o încăierare de beţivi la San Diego. A sărit în sus ca ars şi s-a prăbuşit cu faţa în jos. Apoi l-au îngropat şi un popă catolic milos a făcut o slujbă pentru odihna sufletului său.

Întâmplarea a făcut ca în aceeaşi după-amiază, să fie îngropat sub glia cimitirului şi bătrânul doctor Gookin. Murise cu o zi sau două mai înainte, la o vârstă înaintată, dar cu judecata întreagă, şi una dintre ultimele sale acţiuni a fost să îşi exprime părerea de rău că nu mai poate urmări în continuare cariera gemenilor Dow.

Trista îndatorire de a înhăma caii la dric pentru funeraliile doctorului Gookin i-a revenit lui Jehiel, şi în timp ce curăţa de praf penele şi lustruia caroseria de

abanos a trăsurii, gândurile i se reîntoarseră, cum era şi firesc, la marele bine pe care bunul medic i-l făcuse în fragedă pruncie. Se gândi apoi la fratele său geamăn Jacob, şi se întrebă unde o mai fi şi cum o mai duce-o. Apoi ochii i se opriră pe dric şi inima i se umplu de mândrie văzând cât era de f. rumos şi de vrednic de laudă. Scânteia atât de minunat în lumina soarelui, încât se hotărî, deoarece mai erau câteva ceasuri bune până la vremea înmormântării, să se repeadă la ferma Giles şi să-şi aducă iubita în sat pe capră lângă el. Tânăra femeie pe nume Giles călătorise adesea alături de Jehiel, înfăţişarea ei rezervată şi îmbrăcămintea cuviincioasă neştirbind cu nimic respectabilitatea solemnă a echipajului.

Jehiel trase cu pompă la poarta logodnicei sale şi ea, dornică să se bucure de freamătul paşnic al unei înmormântări, se sui pe capră şi îşi făcu loc lângă el. Porniră către Saturday Cove schimbând cuvinte de dragoste, în timp ce trăsura îi scutura printre brazde.

„Domnişoara Giles afirmă că în dreptul celui de al treilea măr de lângă zidul de piatră al livezii lui Hosea Getchell, peste drum de bariera ce închide drumul privat al domnului Lord, a avut loc, pe neaşteptate o schimbare cu totul ciudată în purtarea lui Jehiel. A sărit, povestea ea, în aer şi s-a prăbuşit în praful drumului alături de dric, urlând atât de îngrozitor, încât cu greu a putut ţine în frâu caii înfricoşaţi. Ridicându-se apoi de jos slobozi o înjurătură grosolană (nişte cuvinte ce nu trecuseră niciodată de buzele cucernice ale lui Jehiel) şi îşi abătu atenţia către cai, pe care îi înghionti şi îi lovi până se potoliră. Apoi tăie şi coji o nuia de salcie de pe marginea drumului şi, trăgându-şi cuviincioasa pălărie de mătase pe un ochi, aruncând din celălalt o privire ursuză către domnişoara Giles plină de mirare, se urcă la locul său pe dric.

— Jehiel Dow! spuse ea, ce înseamnă asta?

— Asta înseamnă, răspunse el, dând cu sete cailor o lovitură de nuia, că m-am cam lăsat pe tânjală ăşti treizeci de ani şi că am de gând să-mi piperez niţel viaţa. Dii!

Caii de la di ic tresăriră sub biciuirea neobişnuită şi o luară la goană. Jehiel îi lqvi iarăşi şi iarăşi cu nuiaua, şi trăsura funerară începu pe dată să salte peste hârtoape cu viteză ameţitoare, în vreme ce Jehiel chiuia ca un călăreţ de circ, iar domnişoara Giles se agăţa de el înfricoşată de moarte. Oamenii de prin fermele aflate de-a lungul drumului se repezeau la uşi şi fereşti, uitându-se cu uimire la nemaipomenitul spectacol. Jehiel avea câte un cuvânt pentru fiecare – un strigăt de batjocură pentru unul, o scuipătură şi-un blestem pentru altul, o invitaţie la călărie pentru un al treilea – dar nu opri caii pentru nimeni, şi cele cinci mile ce despărţeau ferma lui Hosea Getchell de sat fură străbătute cât ai clipi din ochi. Pot spune fără a mă înşela că niciodată până atunci nu străbătuse atât de repede un diac cinci mile de drum prost.

— Oh! Jehiel! Jehiel! spuse domnişoară Giles pe când dricul intra în sat, ce e cu tine, ai înnebunit?

— Nu, răspunse Jehiel tăios, dar mi s-au deschis ochii. Ho, gloabă! Tu cobori aici. Eu merg la Belfast.

— Dar, dragă Jehiel, se împotrivi ea printre sughiţuri, uiţi de doctorul Gookin.

— La naiba cu Gookin! spuse Jehiel.

— De dragul meu, continuă fata. Dragă Jehiel, pentru mine!

— La naiba şi cu tine! răspunse Jehiel.

Oprindu-şi echipajul cu măiestrie în faţa hotelului din sat, Jehiel o sili pe domnişoara Giles ce plângea să coboare şi apoi, imitând de minune strigătul de luptă al unui războinic Sioux, îşi îndreptă trăsura funerară către Belfast şi dispăru ca o nălucă, lăsând împietrită de uimire întreaga obşte a satului.

Rămăşiţele pământeşti ale nepreţuitului doctor

Gookin fură purtate în acea după-amiază la cimitir pe umerii a şase dintre cei mai zdraveni fermieri din vecinătate. Jehiel se întoarse acasă mult după miezul nopţii, beat şi pus pe harţă. Răsturnarea ce avusese loc în firea lui era tot atât de deplină, pe cât fusese de neaşteptată. Din clipa morţii lui Jacob, deveni un ticălos desfrânat şi potlogar, ruşinea satului şi groaza oamenilor aşezaţi şi cu frica lui Dumnezeu – până la un ştiu câte mile depărtare. Din ziua aceea nimic nu l-a mai putut convinge să stea de vorbă cu tânăra fată pe nume Giles, sau măcar să dea semne că o cunoaşte. Ea, spre cinstea ei, rămase credincioasă amintirii pierdutului Jehiel. Decăderea lui fu grabnică. Juca jocuri de noroc, bea, se încăiera şi fura; acum se află în închisoarea din Thomaston, deoarece încercase să jefuiască banca din Northport. Domnişoara Giles se duce acolo în fiecare an, cu speranţa că îl va putea vedea, dar de fiecare dată el o trimite la plimbare. E acolo pe zece ani.

— Şi el, el nu se căieşte de ceea pe a făcut?

— Uite ce e, spuse doctorul Richards, întorcându-se brusc către mine şi privindu-mă drept în ochi. Am impresia că nu-ţi dai seama cum stau lucrurile. Sunt de părere că el este tot atât de nevinovat ca şi dumneata, sau ca şi mine. Cred că sufletele gemenilor erau unite printr-o legătură pe care cuţitul doctorului Gookin nu a putut s-o reteze. Când Jacob a murit, sufletul lui încărcat de stricăciune s-a reîntors în trupul lui Jehiel şi s-a contopit cu geamănul său. Şi fiind mai puternic decât sufletul lui Jehiel, a pus stăpânire pe el şi l-a copleşit. Sărmanul Jehiel nu e răspunzător; el îşi ispăşeşte pedeapsa pentru o crimă care este în mod limpede a lui Jake.

Prietenul meu vorbea cu multă seriozitate şi oarecare însufleţire, ajungând la concluzia că personalitatea lui Jehiel fusese înăbuşită. Nu am mai insistat. Seara însă, în discuţia cu preotul satului, am aruncat o vorbă.

— Ciudat cazul acesta al gemenilor Dow.

— Hh! spuse preotul, ai auzit povestea. Şi cum s-a terminat?

— Cum adică? Cu Jehiel la închisoare, bineînţeles. Ce vreţi să spuneţi?

— Nimic, răspunse preotul zâmbind uşor. Uneori, când se simte întpăcat cu omenirea, doctorul face ca sufletul lui Jehiel să pună stăpânire pe Jacob şi să-l preschimbe într-un creştin cucernic şi neprihănit. Când însă e înclinat spre pesimism, povestea este cea pe care ai auzit-o. Deci azi e una din zilele în care biruie Jacob. Ar trebui să-şi ia câteva zile de concediu.

O lăvcitoiie iira Kiifiiuiţii

Pi ofesorul Daniel Dean Moody din Edinburgh, la fel de binecunoscut ca psiholog de valoare şi ca cercetător de bună credinţă şi cu putere de pătrundere în domeniul fenomenelor denumite uneori spiritiste, a vizitat acum câteva luni ţara noastră şi a fost găzduit la Boston de către doctorul Thomas Fullerton în încântătoarea sa locuinţă de pe strada Mount Vernon. Într-o seară când în saloanele doctorului Fullerton erau de faţă, pe lângă gazdă şi oaspetele din Scoţia, doctorul Curtis aparţinând şcolii medicale de pe lângă universitatea din Boston, reverendul doctor Amos Cutler de la biserica din strada Lynde, domnul Magnus din West Newton, trei doamne şi cel care scrie aceste rânduri – conversaţia s-a îndreptat către teme cu caracter ocult.

— Trăia odată în Aberdeen, spuse profesorul Moody, un mediu pe nume Jenny McGraw, cam slabă de minte, dar înzestrată cu o mare putere psihică. Acum două. sute de ani voi, onorabilii cetăţeni ai Bostonului, aţi fi spânzurat-o pe Jenny ca vrăjitoare. Am văzut în locuinţa ei materializări pe care n-am putut şi nu pot să le explic nici prin înşelătorie, nici prin halucinaţie. Am văzut arătări ce ieşeau nu dintr-o cameră sau dintr-un dulap trucat, ci

aduse în faţa ochilor mei prin intermediul lui Jenny, plutind o clipă în aer ca un abur şi luând apoi, încet, formă trupească. Că nu a fost la mijloc nicio scamatorie vulgară, pot pune chezăşie reputaţia mea ştiinţifică, într-o seară, Platon însuşi, sau o fantomă pretinzând a fi Platon, a ieşit din sânul lui Jenny McGraw şi a stat de vorbă cu mine cincisprezece minute pline despre dualitatea ideii, mediul fiind în acest răstimp în transă.

Doctorul Fullerton schimbă o privire plină de înţeles cu soţia sa. Oaspetele o surprinse şi spuse:

— Nu mă credeţi şi nici nu e de mirare.

— Nu e vorba de asta, spuse doctorul Fullerton. Mărturia dumitale ca observator ştiinţific este demnă de toată stima. Dar ce s-a întâmplat cu Jenny McGraw?

— Era o tânără searbădă, antipatică, care cu greu putea fi socotită o fiinţă raţională. În loc s-o intereseze acele uimitoare materializări ce se întrupau prin intermediul ei, era extrem de plictisită de ele, şi cred că în cele din urmă a plecat din Scoţia ca să scape de spiritele stingheritoare şi de muritorii încă şi mai stingheritori, care se înghesuiau în căsuţa ei şi o împiedicau să se ocupe de spălat, călcat şi gătit.

— O fată din America ar fi valorificat aceste puteri în folosul ei, spuse domnul Magnus, şi ar fi făcut avere.

— Jenny McGraw, răspunse profesorul Moody, care cred că este singurul mediu din lume în stare să efectueze materializări la lumina zilei şi independent de cele ce o înconjoară, era destul de chibzuită, ca toate scoţiencele, dar nu avea destulă minte să-şi dea seama de prilejul ce i se oferea. Era adesea sfătuită să apară în public. Dar poveţele se irosesc când e vorba de scoţieni. Nu ştiu unde se află în prezent.

Doctorul Fullerton aruncă din nou o privire soţiei sale. Doamna Fullerton se ridică şi sună.

Nu trecu mult şi uşa se deschise. O slujnică

bondoacă, cu părul roşu, intră făcând o reverenţă stângace.

— M-aţi sunat, doamnă? întrebă.

— Jenny, spuse doamna Fullerton, iată un vechi prieten de-al dumitale, din Scoţia.

Fata nu vădi niciun semn de mirare. Abia dacă o umbră de recunoaştere trecu peste faţa ei nătângă. Păşi ursuz către profesor şi îi strânse morocănos mâna întinsă.

— Nu ştiam că aţi venit în America, master Moody, spuse şi se uită în jur ca şi cum ar fi fost fericită să scape din această înaltă societate.

— Acum, cu permisiunea dumneavoastră, doamnă Fullerton, spuse profesorul privind peste umărul lui Jenny McGraw către gazdă, vom ruga pe tânăra doamnă să aibă bunăvoinţa de a ne ajuta în cercetarea ce ne-am propus să o facem.

Jenny ridică bănuitor privirea ochilor ei mici şi fără expresie şi şi-o mută, pe rând, de la stăpân la stăpână, şi de la stăpână la uşă.

— Nu-mi prea plac aceste experimente, spuse ea cu o voce nătângă, şi-mi dă dureri de piept să tot scot din mine arătări, aşa cum desigur vă amintiţi, master Moody.

Multă vreme fata se împotrivi cu încăpăţânare de a reînnoi legăturile cu misteriosul tărâm de dincolo. Am uitat ce argument sau făgăduială au făcut-o să-şi dea până la urmă, codindu-se, consimţământul. Nu am uitat însă ceea ce a urmat.

Camera era luminată, atât cât se putea, de flacăra mare a cinci lămpi de gaz aerian. În lumina lor, şi înconjurată de adunarea în parte amuzată, în parte sceptică, Jenny a fost aşezată pe un fotoliu turcesc. Nu oferea o privelişte prea plăcută şezând acolo – scurtă, bondoacă, roşcată, plină de pistrui şi cu privirea posomorâtă.

— Sfinte Dumnezeule! am şoptit unui vecin. Oare de

ce preaslăvitele spirite îşi aleg un intermediar ca acesta când doresc să se reîntoarcă printre noi?

— Şşt! spuse profesorul Moody. Fata intră în transă.

Ochii porcini se închideau şi se deschideau. Un fior leneş trecu peste obrajii fleşcăiţi. Oftă o dată sau de două ori, un spasm nervos făcu să-i scârţâie scaunul, şi începu să răsufle greu.

— Comă prost simulată, îmi şopti doctorul Curtis, şi *nu* opera unui artist. Totul e o farsă.

Vreme de cincisprezece – douăzeci de minute am aşteptat cu răbdare, tăcerea fiind tulburată doar de gâfâiala răguşită a fetei. Apoi, câţiva din adunare începură să caşte şi gazda, temându-se că experimentul devine plicticos, se apropie ca şi cum ar fi vrut să rupă vraja. Dar profesorul Moody ridică mâna în semn de protest. Înainte de a o lăsa în jos, făcu un gest iute care ne îndreptă, tuturor, privirea către Jenny McGraw.

Capul şi bustul păreau învăluite într-o pătură subţire, nedesluşită, de abur opalescent ce plutea liber în jurul ei, fiind totodată prinsă într-un punct, aşa cum sunt prinşi colacii albăstrui de fum de capătul unui trabuc de bună calitate. Locul de prindere părea să fie în vecinătatea inimii lui Jenny. Acum nu mai răsufla greu şi se făcuse palidă, ca moartă, dar faţa ei nu era mai palidă ca cea a doctorului Curtis. Am simţit cum mâna lui o caută pe a mea. O găsi şi mi-o strânse până când îmi amorţi.

În timp ce, ne uitam, aburul ce ieşea din pieptul lui Jenny crescu ca întindere şi se făcu opac. Era ca un nor negru, bine conturat, ce plutea în faţa ochilor noştri, aici adunându-se, colo umflându-se, până când forma se desăvârşi.

Aţi văzut desigur cum un obiect nedesluşit, lipsit de semnificaţie, se precizează treptat sub lupă pe măsură ce este focalizat şi apare deodată limpede şi conturat. Sau, mai bine, aţi văzut la jocurile de umbre cum o pată vagă,

amorfă, se intensifică şi prinde contur pe măsură ce persoana.se apropie de ecran, devenind în cele din urmă o siluetă perfect delimitată. Închipuiţi-vă acum acea siluetă, materială şi închegată, că păşeşte către dumneavoastră, şi veţi avea o oarecare idee despre uimitoarea transformare prin care această umbră, ce provenea dintr-o lume pe care nu o cunoaştem, a păşit în mijlocul micii noastre adunări. i

M-am uitat înspre partea cealaltă a camerei, la reverendul doctor Cutler. Îşi strângea fruntea cu amândouă mâinile. Nu am văzut niciodată o imagine mai izbitoare a repulsiei amestecate cu groază şi nedumerire.

Noul venit era un bărbat de douăzeci şi opt – treizeci de ani, cu trăsături frumoase şi ţinută demnă, Făcu o plecăciune politicoasă către adunare, dar când văzu că pl ofesorul Moody tocmai se pregătea să vorbească, pusă un deget la buze şi privi înapoi stânjenit către mediu. Mi s-a părut că zăresc furişându-se o expresie de dezgust pe chipul său frumos, când băgă de seamă cât de puţin atrăgătoare era poarta prin care se reîntorsese pe pământ. Cu toate acestea îşi ţinu ochii aţintiţi pe faţa palidă a lui Jenny McGraw şi îşi încrucişa braţele în aşteptare.

Eram acum cu toţii pe deplin sub vraja acestor întâmplări misterioase. Cu nerăbdare lacomă, dar fără mirare, am văzut iarăşi fenomenul norului, umbra, conturarea şi prezenţa.

Din ceaţa albă şi din umbra nedesluşită s-a materializat treptat cea mai desăvârşită femeie pe care ochii muritorilor au zărit-o vreodată. Era într-adevăr o femeie – o femeie care trăia, care respira cu buzele frumoase uşor întredeschise, cu pieptul ridicându-se şi coborând sub ţesătura minunată a veşmântului. Iar ochii ei negri, superbi, străluceau către noi împăienjenindu-ne minţile şi învolburându-ne gândurile. Aş fi reuşit mai curând să desluşesc taina fiinţei ei decât să-i descriu frumuseţea nepământeană, care ne-a umplut de uimire şi

veneraţie.

Primul venit îşi desfăcu braţele şi, cu grija plină de afecţiune a unui amant şi respectul ce se cuvine unei regine, luă mina frumoasă şi albă a fetei şi o conduse în mijlocul încăperii. Ea nu spuse niciun cuvânt, ci acceptă să fie călăuzită de mâna lui, în timp ce ochii ei ne cercetau feţele şi veşmintele cu o curiozitate nedumerită, în care se putea desluşi o uşoară urmă de dispreţ. Într-un târziu bărbatul rosti cu voce înceată:

— Prieteni, dragostea a adus un om, până de curând muritor, în prezenţa unei zeiţe şi soarta i-a hărăzit o fericire măi mare decât măruntele lui sacrificii. Mai mult nu vă pot spune. Ascultaţi rugămintea noastră stăruitoare şi îndepliniţi-o fără a pune întrebări. Se află aici un slujitor al bisericii, care are dreptul să spună singurele cuvinte ce pot încununa o dragoste ca a mea. Dragostea aceasta s-a reîntors peste veacuri ca să-şi întâlnească sortita şi a fost pecetluită cu o moarte de bunăvoie. Am venit din lumea cealaltă pentru a vă ruga să ne uniţi prin căsătorie, potrivit datinilor lumii acesteia.

Oricât ar fi părut de ciudat, întâmplările de mai înainte ne obişnuiseră în aşa măsură cu atmosfera înconjurătoare, încât am ascultat acest neobişnuit discurs fără uimire. Şi când domnul Magnus din West Newton, care şi-ar fi păstrat purtarea calmă, lipsită de fantezie, chiar şi în tovărăşia arhanghelilor, a şoptit deodată:

— Au evadat, pe cinstea mea, din lumea cealaltă! vorbele lui au sunat neplăcut în urechile noastre.

Reverendul doctor Amos Cutler vădea în modul cel mai izbitor efectul vrăjii ce paralizase bunul nostru simţ, de cetăţeni ai secolului al nouăsprezecelea. Acest om cucernic se ridică din scaun cu o expresie uluită şi lipsită de apărare şi se îndreptă ca un somnambul către cei doi.

Ridicând mâna spre a porunci linişte, el puse solemn şi răspicat întrebările care, după ritul bisericii, premerg

oficierea căsătoriei. Bărbatul răspunse cu voce limpede, triumfătoare. Mireasa răspunse doar printr-o înclinare a capului frumos.

— Atunci, continuă doctorul Cutler, în prezenţa acestor martori vă declar soţ şi soţie. Iar Dumnezeu să mă ierte, adăugă, dacă m-am lăsat pradă uneltirilor diavolului când am consimţit să săvârşesc acest act profanator.

Unul câte unul ne-am apropiat să strângem mâna mirelui şi să felicităm mireasa. Mâna lui era ca mâna unei statui de marmură, dar un surâs strălucitor îi lumina faţa. La un îndemn şoptit de mire, mireasa îşi înclină capul de regină şi ne îngădui să o sărutăm pe obraz. Era catifelat şi cald.

Când doctorul Cutler o felicită, ea surâse pentru prima oară şi, cu o mişcare iute şi graţioasă, desprinse din păru-i negru un mărgăritar mare şi i-l puse în palmă. El îl privi vreme de o clipă şi, cu o mişcare neaşteptată, îl aruncă în soba deschisă. În flăcările fierbinţi, răsplata pentru oficierea căsătoriei se albi, începu să ardă, se prefăcu în scrum şi dispăru.

Apoi mirele îşi conduse soţia înapoi către scaunul unde mediul încă se mai afla în transă. O strânse în braţe. Trupurile lor începură să se destrame, aburii intime coşi se întrepătrunseră şi perechea abia căsătorită dispăru încet, încet, adăpostindu-se în sânul lui Jenny McGraw.

II

Într-o zi, după ce profesorul Moody părăsise Bostonul, m-am dus la biblioteca Athaeneum în căutarea unor date privitoare la războiul franco-prusac. În timp ce întorceam filele colecţiei legate a ziarului londonez Daily News din anul 1871, ochii îmi căzură din întâmplare pe următorul paragraf:

Ziarul vienez „Freie Presse” relatează că la orele patru din după-amiaza zilei de 19 iulie un tânăr s-a împuşcat în inimă în aripa de răsărit a Galeriei Imperiale.

Era ora de închidere a galeriei, şi tânărul fusese prevenit de un paznic că trebuie să o părăsească. Dar el nu s-a clintit din faţa minunatului tablou al lui Hans Makart intitulat „Barca Cleopatrei” şi nu a luat în seamă stăruinţele paznicului. Când îndemnul a fost repetat mai energic, a arătat cu un aer rătăcit către tablou spunând: „Nu este oare o femeie pentru care merită să mori?”, a scos un pistol şi a tras, cu urmările fatale pe care le ştim.

Nu există niciun indiciu cu privire la identitatea sinucigaşului, în afară de registrul de la hotelul „Mielul de aur”, unde se înscrisese sub numele de „Cotton”, Se afla la Viena de câteva săptămâni, cheltuise bani cu nepăsare şi fusese adesea văzut la Galeria Imperială şi întotdeauna în dreptul tabloului Cleopatrei. Se crede că neferi câtul tânăr nu era sănătos la minte.

Am făcut cu grijă o copie după această scurtă ştire şi am expediat-o, fără comentarii, reverendului doctor Cutler. O zi sau două mai târziu mi-a restituit-o, însoţită de câteva rânduri.

„Întâmplările nopţii petrecute în locuinţa doctorului Fullerton”, scria el, „sunt pentru mine ca un vis urât. Iertaţi-mi îndrăzneala, dar mi-aţi face un mare bine dacă m-aţi lăsa să le uit pe deplin”.

Inioarccrea «1 «pe cdălti-Sf tărâivi

O MATERIALIZARE ÎN STATUL MÂINE

O ŞTIRE CIUDATĂ DIN POCOCK ISLAND SPIRITUL MATERIALIZAT REFUZĂ SĂ DISPARĂ PRIMELE INDICII ALE UNOR TULBURĂRI CARE AR PUTEA DEVENI CÂNDVA FOARTE SERIOASE PENTRU OMENIRE

Avem dezlegarea să cităm dintr-o scrisoare particulară care poartă semnătura unui industriaş binecunoscut în cercurile de afaceri, şi a cărei veridicitate nu ştim să fi fost vreodată pusă la îndoială. Afirmaţiile sale sunt uluitoare şi aproape de necrezut, dar în acelaşi timp susceptibile de a fi uşor verificate. Cu toate acestea, o

minte chibzuită va ezita să le accepte fără dovezi depline, deoarece ele pun în faţa lumii o problemă socială de importanţă covârşitoare. Pericolul de care se teme domnul Malthus şi adepţii săi devine îndepărtat şi banal faţă de această nouă şi cumplită problemă.

Scrisoarea poartă ştampila din Pocock Island, o mică localitate din insula cu acelaşi nume, aparţinând de comitatul Washington, statul Maine, situată cam la şaptesprezece mile de uscat, la jumătatea drumului dintre muntele Desert şi Grand Manan. Ultimul recensământ atribuie insulei Pocock o populaţie de 3 – 11 suflete, dăruită în cea mai mare parte activităţii de pescuit. La alegerile prezidenţiale din anul 1872 insula a acordat lui Grant o majoritate de trei voturi. Acestea au fost singurele două lucruri pe care le-am putut afla despre Pocock din alte surse decât scrisoarea despre care am vorbit mai înainte.

Scrisoarea, lăsând la o parte anumite pasaje care se referă exclusiv la probleme personale, sună cam aşa:

Dar acum, destul cu privire la întâmplarea neplăcută care m-a adus aici, în insula asta sălbatică, în luna noiembrie. Vreau să-ţi istorisesc o poveste neobişnuită. După cele trăite împreună la Chittenden, ştiu că nu vei respinge afirmaţiile mele, pe simplul motiv că sunt surprinzătoare.

Dragă prietene, există în insula Pocock un spirit materializat care refuză să se dematerializeze. În clipa când îţi scriu, şi la o distanţă de un sfert de milă de mine, se află un om care a murit şi a fost îngropat acum patru ani, care a explorat misterele de dincolo de mormânt, dar care umblă, vorbeşte şi întreţine relaţii cu locuitorii insulei şi este, pe cât se pare, hotărât să rămână pentru întotdeauna de partea aceasta a tărâmului. Îţi voi povesti împrejurările cât mai pe scurt cu putinţă.

JOHN NEWBEGIN

În aprilie 1870, John Newbegin a murit şi a fost îngropat în micul cimitir ce se află pe partea dinspre ţărm a insulei. Newbegin, un bărbat în jur de patruzeci şi opt de ani, fără familie sau rude apropiate, era un personaj atât de bizar încât inspira îndoieli cu privire la sănătatea minţii sale. Bruma de bani pe care o agonisise în decursul nenumăratelor sezoane de pescuit lângă ţărm era investită în câte un sfert din două mici goelete specializate în pescuitul scrumbiilor, restul de trei sferturi aparţinând lui John Hodgdon, cel mai bogat om din Pocock, despre care cei în drept spuneau că preţuieşte cam treisprezece sau paisprezece mii de dolari.

Newbegin nu era întru totul lipsit de cultură. Citise destul de multă literatură, deşi cam la întâmplare dar, aşa cum spunea, un om simplu din insulă „ştia mai multă carte decât oricare din Pocock”. Isteţ din născare, ar fi putut ajunge cineva în cadrul obştii, de n-ar fi fost firea lui cu totul lipsită de ambiţie, nepăsarea faţă de înavuţire şi setea de rom ce îl rodea fără încetare.

Mulţi marinari care au avut prilejul să se oprească la Pocock pentru apă sau pentru adăpost în cursul călătoriilor lor către răsărit, şi-l amintesc bine – o arătare deşirată, nepăsătoare, înveşmântată aiurea în pantaloni albaştri cazoni, cizme de cauciuc, pelerină de pânză viu colorată şi pălărie scofâlcită, hoinărind prin mica aşezare, urmat de o liotă de copii gălăgioşi, oprindu-se să izbească în stânga şi în dreapta cu peştele mort pe care îl purta veşnic cu el, ţinându-l de coadă. Acesta era John Newbegin.

MOARTEA SA NEAŞTEPTATA

Aşa cum am menţionat mai înainte, se împlinesc în aprilie patru ani de când a murit. „Mary Emmeline”, una dintre micile goelete pe care le avea în parte, se întorsese din răsărit, aducând pe furiş, adică de contrabandă, o cantitate bunicică de rom St. John. Newbegin încinse un chef singuratic şi prelungit. Lipsi de la obişnuitele lui

plimbări câteva zile; şi când insularii pătrunseră în bordeiul în care locuia, lângă ţărm şi aproape în bătaia fluxului, îl găsiră mort pe podea, cu o damigeană goală lângă cap.

După datina primitivă a insulei, rămăşiţele lui John Newbegin fură îngropate fără anchetă şi procuror, fără permis de înhumare şi fără slujbă. Iar în înfrigurarea pescuitului bogat din acea vară, a fost repede uitat, atât el cât şi viaţa lui lipsită de prieteni. Partea sa din „Mary Emmeline” şi din „Puttyboat” i-a revenit lui John Hodgdon, şi cum nu s-a prezentat nimeni să ceară a-i administra averea, ea nu a fost niciodată administrată. În aceste aşezări îndepărtate litera legii nu se aplică prea îndeaproape.

REAPARIŢIA SA LA POCOCK

Ei bine, dragul meu, după ce vreme de patru ani şi patru luni anotimpurile şi-au adus partea lor de bine şi de rău în insula Pocock, John Newbegin a reapărut în următoarele împrejurări:

În a doua jumătate a lui august, după cum probabil îţi reaminteşti, o furtună puternică a bântuit de-a lungul întregii coaste a Atlanticului. În timpul acestei furtuni, escadra Clubului Nautic din Naugatuck, care se întorcea dintr-o croazieră de vară tocmai de la Campobello, a fost nevoită să se adăpostească în golf, pe ţărmul dinspre insula Pocock. Membrii clubului au petrecut trei zile în mica aşezare de pe ţărm. Printre ei se afla şi domnul R.E. – iniţialele aparţin, după cum probabil ţi-ai dat seama, unui mediu celebru, ale cărui materializări se bucură de un deosebit succes. La cererea tovarăşilor săi şi pentru a alina plictiseala ce îi cuprinsese, domnul E. a improvizat un cabinet în mica şcoală din Pocock şi a oferit o şedinţă, spre încântarea tovarăşilor săi şi uimirea deplină a localnicilor cărora li se îngăduise să asiste la spectacol.

Condiţiile se dovediră neobişnuit de prielnice

apariţiei spiritelor şi şedinţa a fost poate, luată în totul, cea mai reuşită pe care o ţinuse vreodată domnul E. Şi faptul a fost cu atât mai remarcabil cu cât împrejurările erau de aşa fel, încât nici cel mai înverşunat sceptic nu ar fi putut descoperi vreo posibilitate de înşelătorie.

Prima arătare care şi-a făcut apariţia din dulapul de lemn ce folosea drept cabinet, după ce domnul E. fusese legat înăuntru de către un grup de bătrâni marinari de pe yachturi, a fost cea a unui şef de trib indian, care s-a prezentat drept Hock-a-mock şi care s-a retras după ce a dansat „seceriş sub lună" şi s-a declarat în termeni hotărâţi potrivnic politicii actualei administraţii faţă de indieni. Hock-a-mock a fost urmat de mătuşa unuia dintre marinari, a cărei identitate a putut fi stabilită fără greş datorită întâmplărilor de familie pe care le-a povestit şi cicatricii de arsură de pe braţul stâng, urmare a unui sos picant confecţionat pe vremea când încă se mai afla pe pământ. Au sosit apoi, pe rând, un copil pe care nu l-a recunoscut nimeni dintre cei de faţă, un canadian de origine franceză ce nu ştia englezeşte, şi un domn impunător care s-a dat drept William King, primul guvernator al statului Mâine. Toţi aceştia s-au reîntors, pe rând, în cabinet şi nu i-am mai văzut.

A trecut apoi câtva timp în care nu s-a mai manifestat niciun alt spirit. Domnul E. a dat instrucţiuni să se micşoreze lumina. Apoi uşa dulapului s-a deschis încet şi s-a ivit o siluetă neobişnuită, cu cizme de cauciuc şi pelerină de stambă cu buline, care ducea un neste mort în mâna dreaptă.

HOTĂRÂREA DE A RĂMÂNE

După cum mi s-a povestit, orăşenii din sală au crezut că mediul se costumase în hainele acestea caraghioase pentru a-i da gata pe localnici, dar aceştia se ridicară de pe scaune şi exclamară într-o singură suflare: „E John Newbegin! E Johnny, desigur!" Şi apoi, cu o groază lesne

de înţeles la o asemenea apariţie, se întoarseră şi fugiră afară din şcoală scoţând ţipete sfâşietoare.

John Newbegin se apropie încet şi mări flacăra unicei lămpi ce arunca o lumină palidă asupra celor înconjurătoare. Se aşeză în scaunul profesorului, îşi încrueişă braţele şi se uită mulţumit de sine în jur.

— Puteţi să dezlegaţi mediul, spuse într-un târziu. Am de gând să rămân materializat.

Şi a rămas. Când restul adunării a părăsit şcoala – printre ei păşea şi John Newbegin, o făptură în carne şi oase ca şi ceilalţi. Din ziua aceea şi până astăzi a fost şi este un locuitor viu al insulei Pocock, care mănâncă, bea (doar apă) şi doarme după datina omul ai. Cei de pe yachturi, care au ridicat pânzele către Bar Harbor chiar a doua zi de dimineaţă, sunt probabil încredinţaţi că fusese vorba de un şarlatan, tocmit anume pentru acel prilej de către domnul E. Dar oamenii din Pecock. care l-au pu; în coşciug, i-au săpat groapa şi l-au coborât în ea, cu patru ani în urmă. ştiu că John Newbegin s-a reîntors de pe un tărâm necunoscut.

UN CETĂŢEAN NEOBIŞNUIT

Ideea de a avea printre ei o fantomă – e drept, o fantomă mai condensată decât cele obişnuite – nu a fost la început pe placul celor 311 locuitori ai insulei Pocock. Încă şi azi şovăie să abordeze acest subiect, dându-şi fireştgseama că dacă vestea s-ar răspândi, ea ar putea dăuna vânzării uleiului de peşte, într-adevăr excelent şi unic rezultat al activităţii lor productive. Dorinţa de a nu face vâlvă în jurul tainei lor, la care se adaugă încetineala acestor oameni greoi la minte, neîncrezători şi lipsiţi de imaginaţie în a recunoaşte importanţa filosofică a evenimentului, constituie singura explicaţie a faptului că, deşi spiritul lui John Newbegin se află pe pământ încă de acum trei-patru luni, această împrejurare neobişnuită nu este cunoscută în toată ţara.

Dar cei din Pocock au ajuns în cele din urmă să-şi dea seama că un spirit nu este neapărat un spirit răuvoitor şi, acceptându-l – în felul lor apatic şi necugetat – ca un fapt împlinit, sunt destul de sociabili şi prietenoşi cu domnul Newbegin.

Ştiu că prima ta întrebare va fi: „Există dovezi îndestulătoare că a murit cu adevărat?” La asta pot răspunde fără şovăială: „Da”. Era un personaj mult prea binecunoscut şi prea mulţi oameni i-au văzut cadavrul pentru ca să fie cu putinţă vreo greşeală în acest sens. Trebuie să adaug aici că, la un moment dat, s-a propus să-i fie dezgropate rămăşiţele, dar ide-ea a fost părăsită respectând dorinţa domnului Newbegin, care – cum e şi firesc – nu a dorit ca primul lui rân’d de oase să fie tulburat din simplă curiozitate.

ÎNTREVEDEREA CU UN MORT

Mă vei crede cu uşurinţă că m-am folosit cât mai grabnic de prilejul de a-l vedea şi de a sta de vorbă cu John Newbegin. A fost îndatoritor şi chiar dornic de conversaţie. Este pe deplin conştient de calitatea sa îndoielnică de fiinţă, dar speră că în viitor se vor face legi care să-i definească corect poziţia socială, atât lui cât şi. oricărui alt spirit care l-ar urma în lumea pământească. Singurul punct asupra căruia are anumite reţineri este trăirea lui în răstimpul celor patru ani ce s-au scurs între moartea şi reapariţia sa la Pocock. Presupun că amintirea aceasta nu îi este prea plăcută; în orice caz, nu vorbeşte despre această perioadă. Recunoaşte însă deschis că e fericit de a se fi reîntors pe pământ, şi că a profitat de primul prilej pentru a se materializa.

Domnul Newbegin mărturiseşte că este ros de remuşcări pentru anii irosiţi în viaţa sa anterioară: Şi într-adevăr, purtarea sa din ultimele trei luni dovedeşte că regretele sale sunt sincere. A lepădat costumul său excentric şi se îmbracă azi ca un spirit cuviincios. De când

s-a reîntors nu s-a mai atins de băutură. S-a apucat de afaceri cu ulei de peşte şi câştigurile sale au atins pe cele ale lui Hodgdon, fostul său asociat la „Mary Emmeline” şi „Puttyboat”. Şi fiindcă veni vorba, Newbegin îl ameninţă pe Hodgdon cu darea în judecată pentru sfertul său din sus-numitele goelete, şi acest caz interesant are toate şansele să fie cercetat temeinic în tribunal.

Ca om de afaceri, se bucură pe insulă de stima tuturor, deşi se poate observa o oarecare reţinere în a i se acorda credite pe termen lung. Pe scurt, John Newbegin a devenit un cetăţean cât se poate de respectabil (în măsura în care un mort poate fi socotit cetăţean), şi şi-a anunţat intenţia de a candida la viitoarele alegeri!

ÎN CONCLUZIE

Dragul meu/ţi-am povestit pe scurt tot ce ştiam despre acest caz atât de ciudat. Dar, la urma urmei, de ce atât de ciudat? De vreme ce am acceptat materializarea de la Chittenden, aceasta nu este decât consecinţa ei logică. Dacă spiritele se pot reîntoarce pe pământ, în carne şi oase, înzestrate cu toate celelalte atribute fizice ale omului, de ce nu ar rămâne pe pământ atât cât consideră de cuviinţă?

Şi din orice punct de vedere aş privi problema, nu pot să nu-l consider pe John Newbegin drept pionierul unei posibile mari migraţii dinspre lumea spiritelor. Barierele odată căzute, regimente întregi vor năvăli înapoi pe pământ. Moartea îşi va pierde cu desăvârşire semnificaţia. Şi când mă gândesc la tulburările ce vor rezulta în relaţiile noastre sociale, la răsturnarea tuturor instituţiilor actuale, la abolirea legilor şi religiilor, a principiilor economiei politice, mă simt cuprins de uimire şi teamă.

Ultima călătorie a gocictei

„Iuda Iscarioteanul”.

— Mai înainte, pe latura dinspre pupă era scris numele „Spiriduşul zburător”, spuse căpitanul Trumbull

Cram, da’ am pus să-l radă şi, după ce am cugetat, am scris în loc „Iuda Iscarioteanul”.

— I-ai dat un nume cam neobişnuit, am spus eu.

— Şi vasul e neobişnuit, răspunse căpitanul sorbind iarăşi câteva degete de rom de Jamaica. N-aş vrea să crezi că sunt necredincios sau lipsit de cuviinţă, dar să mi se scufunde corabia dacă duhul lui Iuda Iscarioteanul n-a pus stăpânire pe goeleta asta. Ce zici, Ammi?

Tânărul ce purta numele de Ammi era aşezat pe un butoi cu macrouri. Scoase tacticos dintre buze pipa de lemn negru şi clătină cu gravitate din cap.

— Păpitanul, spuse Ammi, nu e nici necredincios, nici lipsit de cuviinţă. Ceea ce spune este mai totdeauna adevărat; şi dacă se jură pe cufundarea vasului, poţi să te bizui pe ce-a zis.

Întărit de această preţuire privitoare la caracterul său, căpitanul Cram continuă:

— Îţi vine să râzi la gândul că o goeletă are suflet? Poate vrei să spui că ai navigat mai bine de patruzeci de ani în susul şi în josul coastei ăşteia şi le cunoşti firea şi felul cum le umblă mintea? Ei, Ammi?

— Căpitanul, explică tânărul de pe butoiul cu macrouri, a pescuit de-a lungul coastei vreme de patruzeci şi şase de ani. A sărat şi a pus la gheaţă un ocean de peşti. Dacă socoteşte de cuviinţă să vorbească despre goelete, apăi ştie despre ce vorbeşte.

— Prietene, spuse căpitanul, o goeletă are suflet la fel ca un om, doar că mai mare, şi spre bine şi spre rău. Şi nu voi tăgădui că m-am rugat pentru „Iuda” în adunările de marţi şi joi, săptămână de săptămână, şi lună de lună. Şi nu voi tăgădui că l-am târât şi pe diaconul Plympton în lupta pentru izbăvirea ei. A fost în zadar, prietene; chiar şi rugăciunile preacucernice ale diaconului s-au irosit de pomană.

M-am încumetat să întreb în ce fel şi-a dovedit acest

vas ticăloşia. Povestea pe care am auzit-o a fost cea a unui diavol viclean cu trei catarge şi un tangon de trincă.

„Spiriduşul zburător” a fost primul vas cu trei catarge construit vreodată la Newaggen, dar şi ultimul. Oamenii clătinau din cap văzând această încercare. „— Nu poate ieşi nimic bun dintr-un astfel de cuter”, spuneau. „E împotriva firii. Două catarge sunt destule”. „Spiriduşul zburător” îşi începu cariera ticăloasă chiar din clipa naşterii sale. În loc să alunece creştineşte în elementul pentru care fusese zămislită, goeleta cu trei catarge se rupse din frânghii, căzu în noroi şi se înţepeni acolo trei săptămâni, pricinuind cheltuieli uriaşe stăpânilor ei, printre care se număra şi căpitanul Cram, care deţinea o treime în indiviziune. Oracolele din Newaggen îşi văzură confirmate prevestirile. „Două catarge sunt destule pentru a călători pe mare”, spuneau ei2 „cel de al treilea e propteaua diavolului”.

În prima sa călătorie, „Spiriduşul zburător” a plecat din Philadelphia încărcat cu gheaţă aparţinând în parte căpitanului Cram şi în parte avocatului Swanton – încărcătură neasigurată. Gheaţa valora în Philadelphia şase dolari tona, dar această anume gheaţă îi costase pe căpitanul Cram şi pe avocatul Swanton doar optzeci şi cinci de cenţi tona de încărcătură, inclusiv rumeguşul, şi făceau acum bucuroşi planuri de viitor. „Spiriduşul zburător” ieşi din port cu mare pompă şi apoi, deodată, se duse la fund în dreptul capului Fiddler, sub unsprezece picioare de apă sărată. N-au trebuit decât şase zile ca să-l scoată la suprafaţă şi să-l gplească de apă, dar datorită unei anumite nepotriviri de caracter între gheaţă şi apa sărată, ce-a putut îi salvat a fost doar rumeguşul.

În cursa următoare goeleta purta pe punte o încărcătură de cherestea de la St. Croix River. Era într-un fel o încărcătură sfinţită, deoarece era destinată unei case de rugăciuni baptiste din New Jersey. Dacă speranţele

cucernice ale navigatorilor, îmbinate cu aşteptările evlavioase ale destinatarilor ar fi fost cât de cât de folos, măcar această călătorie s-ar fi sfârşit cu bine. Dar cam la şaizeci de mile sud-est de Nantucket, „Spiriduşul zburător” a întâlnit o furtună blândă de septembrie. Ar fi trebuit s-o poată birui cu mare uşurinţă, dar el s-a purtat atât de scârbavnic, încât cheresteaua bisericii s-a împrăştiat în Oceanul Atlantic pe o întindere cuprinsă între latitudinea de aproximativ 40°15 şi latitudinea de aproximativ 43°50. O lună sau două mai târziu, goeleta a reuşit să se răstoarne cu fundul în sus sub acţiunea unei brize blânde dinspre ţărm, slobozind o întreagă încărcătură de granit cioplit costisitor, adus de la carierele din Fox Island. În călătoria următoare a ieşit cu bună ştiinţă din curs, pentru a se izbi de arcul tribordului unui bric norvegian, şi ca urmare a fost înscrisă pentru provocare de stricăciuni grave.

Tocmai datorită câtorva întâmplări de acest fel căpitanul Cram a ras vechiul nume de pe pupa goelatei şi a rebotezat-o „Iuda Iscarioteanul”. Nu putuse găsi alt nume care să exprime mai bine dispreţul său neţărmurit faţă de însuşirile ei morale. Părea însufleţită de dorinţa de a face rău de dragul răului; era un hârdău plutitor plin de viclenie perfidă şi îndărătnicie.

Un comitet de experţi în navigaţie a studiat goeleta, dar nu i-a putut găsi, pe dinafară, nicio hibă. Coca era în regulă, corect podită şi învelită şi călfătuită, vergile erau din pin solid de Oregon; era cinstit şi îngrijit greaţă, iar pânzele fuseseră croite şi cusute de un meşter cu frica lui Dumnezeu. Teoretic, ar fi trebuit să te poţi încrede pe deplin în chila ei. Practic, nici vorbă de aşa ceva. A naviga pe „Iuda” era ca şi cum ai călări un cal cu mai multe năravuri decât fire de păr în coadă. Făcea întotdeauna lucrul cel mai neaşteptat, şi se purta după aşteptări numai atunci când socoteai că o să se poarte prost. Dacă voiai să

vii în vânt, nu mai asculta de cârmă; dacă doreai să întorci, rămânea ca moartă şi stătea atârnată pe loc ca sicriul lui Mahomed. A trimite un om să coboare trinca, era ca şi cum ai trimite un om la moarte sigură: de obicei trinca îl prindea pe vajnicul corăbier şi, după ce îl scutura cu răutate prin aer câteva clipe, îl arunca peste bord. Tangonul nu trecea niciodată peste punte fără a sfărâma capul cuiva. În orice călătorie ar fi plecat goeleta, puteai fi sigur că în scurtă vreme se va lovi de unul din următoarele trei lucruri, şi anume: un alt vas, un banc în ceaţă, sau fundul mării. Din ziua în care fusese lansată, adulmeca întotdeauna fără greş un fund de mare bun, cu mâl cleios. Pe vremea cea mai limpede, ceaţa venea pe urmele ei şi o învăluia, aşa cum vine nenorocirea pe urmele faptelor rele. Era îndeajuns ca ea să iasă la pescuit, pentru a alunga tot codul până pe coastele Irlandei. Macrourile şi ceilalţi peşti se aflau întotdeauna acolo unde *nu* se afla „Iuda”. Era cu neputinţă să te împotriveşti ideii fixe a goeletei de a ruina pe oricine o închiria pentru transportat mărfuri. Dacă încărcătura era stivuită deasupra punţii, o răsturna; dacă încărcătura se afla între punţi, se scufunda şi o strica. Era ca un catâr nărăvaş care, dacă nu-şi poate trânti altfel călăreţul, se lasă în jos şi începe să se dea de-a rostogolul. Pe scurt, goeleta „Iuda” era cunoscută de la Marblehead şi până la Bay of Chaleur ca cel mai desăvârşit exemplar de rea-voinţă, ticăloşie şi necinste.

După ce comandase „Iuda” vreme de cinci sau şase ani, căpitanul Cram arăta cu douăzeci de ani mai bătrân. În zadar încercase s-o vândă, chiar şi în pierdere. Nimeni de pe coastele statelor Mâine şi Massachusetts, sau ale provinciilor britanice, nu ar fi primit goaleta nici măcar în dar. Credinţa că se afla în puterea diavolului era pe cât de înrădăcinată, pe atât de generală.

Către sfârşitul sezonului de pescuit, sezon în care goeleta blestemată se dovedise încă şi mai păguboasă ca

de obicei, stăpânii ei ţinură sfat în sala de consiliu a parohiei, într-o seară, după şedinţa lunară a enoriaşilor. Nimeni din cei rămaşi afară nu ştie exact ce s-a întâmplat, dar se zvoneşte că în răstimpul celor două ceasuri cât au stat ferecaţi aici, proprietarii ei au efectuat anumite calcule aritmetice, care au condus la rezultate grăitoare şi la o hotărâre unanimă.

În dimineaţa vinerii următoare a avut loc o încetare generală a oricărui fel de activitate în Newaggen. „Iuda Iscarioteanul”, cu puntea curăţată şi vergile frecate de străluceau galben ca chihlimbarul în lumina soarelui, era trasă la chei lângă pescăria căpitanului Cram. Încă de luni, căpitanul cu cei trei băieţi ai săi şi cu Tobias, fiul lui Andrew Jackson din Mackerel Cove, se îndeletniciseră cu încărcarea goeletei. De data aceasta încărcătura ei era cu totul neobişnuită. Era alcătuită din aproximativ un sfert de milă de zid de piatră de la hotarul păşunii de pe ţărm a căpitanului.

— Socotesc, spuse comandantul vasului văzând cum ultimul bolovan se prăvăleşte în cala cea mare, că-s aproape două sute şi cincizeci de tone de gard de piatră la bordul goeletei.

S-au irosit nenumărate ipoteze cu privire la lestul acesta mai mult decât prisositor. Stăpânii vasului s-au ţinut însă tari sub tirul concentrat de zeflemele al satului; au răspuns la glumă prin glumă, dar şi-au păstrat taina.

— Dacă ţineţi cu tot dinadinsul să ştiţi, iaca vă spun, rosti căpitanul. Am auzit că duc lipsă de garduri de piatra la Machias. Mă duc cu gardul meu într-acolo, să-l vând la metru.

În dimineaţa aceea frumoasă şi însorită de vineri, în vreme ce goeleta fără de noroc era ancorată într-o parte a cheiului, arătând atât de strălucitoare, de dichisită şi înfloritoare de parc-ar fi fost cea mai aducătoare de câştig investiţie maritimă din lume, de partea cealaltă se afla

remorcherul „Mopsul” din Portland, cu cazanele sub presiune. Sosise cu o noapte înainte, ca răspuns la o telegramă a proprietarilor goeletei „Iuda”. Dinspre ţărm bătea o briză bunicică, ce promitea să se înteţească odată cu înaintarea zilei.

La şapte şi jumătate, goeleta se desprinse de ţărm purtând nu numai zidul ce împrejmuise păşunea căpitanului, dar şi un mare număr de vecini şi prieteni, printre care se numărau unii dintre cei mai de vază cetăţeni din Newaggen. Curiozitatea fusese mai puternică decât frica.

— Ştiţi cum e cu goeleta asta, fusese răspunsul căpitanului la nenumăratele cereri de a-l însoţi. Dacă vă convine să riscaţi, urcaţi şi fiţi bineveniţi.

Căpitanul îşi pusese în cinstea evenimentului o cămaşă albă şi costumul de sărbătoare. Aşa cum şedea la cârmă strigând comenzi către fiii săi şi către Tobias, fiul lui Andrew Jackson, aflat la fungă, cu oaspeţii adunaţi în jur, era imaginea vie a respectabilităţii, spiritului întreprinzător şi cuvioşiei ce caracterizează Newaggen Harbor. Niciodată „Iuda” nu purtase o încărcătură atât de mare. Vasul păru că dobândeşte dintr-odată simţământul demnităţii şi datoriei, căci se aşeză în vânt fără a se poticni, îşi cufundă prova voios în valuri şi se înscrise pe o curbă strânsă pentru a ocoli insula Tumbler, făcând totul cum nu se poate mai bine. Remorcherul pufăia în urma ei.

Mulţimea de pe ţărm şi băieţii din bărci primiră cu urale această purtare neaşteptat de ortodoxă şi, pentru prima oară, băgară de seamă că pe latura vasului căpitanul Cram zugrăvise în litere albe, înalte de trei sau patru picioare ce-ţi săreau în ochi, următoarea inscripţie:

ACEASTA E GOELETA IUDA ISCARIOTEANUL

P.S. FIE-I ŢARINA UŞOARA!!

Ceas după ceas goeleta săltă înainte în vântul de nord-vest, ţinând cursul drept ca o săgeată. Vremea

continua să fie frumoasă. Cu fiecare aruncare a lochului, căpitanul pâre «mai descumpănit. Opt, nouă, nouă noduri şi jumătate! Clătină din cap şi-i şopti diaconului Plympton:

— Sunt sigur că-mi cloceşte vreo mârşăvie!

Dar „Iuda” continua să mine „Mopsul” într-o minunată cursă de urmărire, şi pe la orele două şi jumătate după-amiaza, înainte ca damigeana pe care Tobias, fiul lui Andrew Jackson, o adusese de contrabandă la bord să fi fost pe trei sferturi golită, şi înainte ca avocatul Swanton să fi terminat binecunoscuta sa poveste despre piciorul din lemn de plută al guvernatorului Purington, goeleta şi remorcherul se aflau cam la cincizeci-şaizeci de mile de ţărm.

Deodată căpitanul Cram mormăi a înţelegere. Arătă în faţă, către o dungă albastră, deasupra orizontului, ce trăda prezenţa unui banc îndepărtat de ceaţă.

— A mirosit-o şi aleargă către ea, spuse sentenţios. Cred c-a venit vremea să ne punem pe treabă.

Urmă apoi o ceremonie ciudată. Mai întâi căpitanul Cram opri goeleta şi îşi mută toţi pasagerii pe remorcher. Vântul se schimbase către sud-est, şi ceaţa se apropia cu iuţeală. Pânzele fluturau în vânt; prova se ridică şi cobora lin în valurile înalte. „Mopsul” sălta în sus şi în jos la o jumătate de lungime de odgon mai departe.

După ce şi-a dus la bordul remorcherului invitaţii şi echipajul, căpitanul Cram începu să pună rânduială pe puntea goeletei. Încolăci cu grijă un capăt de frânghie ce se desprinsese. Ridică chiar şi aruncă peste bord dopul damigenei aduse de Tobias, fiul lui Andrew Jacksen. Pe chipul său era întipărită o expresie de neobişnuită solemnitate. Oamenii de pe remorcher îi urmăreau mişcările cu sufletul la gură, dar în tăcere. Legă apoi capătul unei frânghii scurte de cârmă şi prinse celălalt capăt de o ureche a balustradei, fără a strânge nodul. A fost văzut apoi luând o secure şi dispărând în jos pe scară.

Cei de pe remorcher au auzit limpede câteva lovituri puternice. Peste o clipă căpitanul reapăru pe covertă, se îndreptă fără şovăire spre cârmă, întoarse goeleta în aşa fel încât să-i umfle pânzele, strânse bine nodul şi fixă frânghia, dând-o încă de că te va ori în jurul urechii şi, înţepenind astfel cârma, sări într-o luntre şi vâsli până la remorcher.

Lăsată în voia ei, goeleta se legănă de câteva ori, îşi aruncă vreo câteva vedre de apă peste flancurile săltăreţe şi porni către Atlanticul de Sud. Iar căpitanul Trumbull Cram, în picioare la prova remorcherului, ridică braţul spre a porunci tăcere, şi pronunţă următorul discurs de rămas bun, ce era sentinţă, condamnare la moarte şi oraţie funebră, toate întruna.

— Nu voi căuta să desluşesc pricinile ce au împins-o către ticăloşie. Cunoaşteţi cu toţii goeleta „Iuda”. Poate că a avut prea multă provă, sau prea multă pupă. Poate că nemernicia unui vas stă în provă şi pupă, iar destoinicia în pânze. Poate că două catarge sunt *cu adevărat* îndeajuns. Să lăsăm asta; ce-a fost, a fost. Se duce acum către celălalt tărâm, purtând, cu toate pânzele sus, peste două sute de tone de zid de piatră în cală şi o gaură de două picioare bune în pântece. Calea păcătosului e anevoioasă. Vedeţi cum s-a liniştit? Aceasta ar trebui să ne fie pildă şi învăţătură, prieteni; există un hotar şi pentru cea mai milostivă îndurare, şi dacă nu… Aha! Te îndrepţi glonţ către ceaţă, nu-i aşa? Ei bine, e ultimul tău banc de ceaţă. Fundul mării e primul port de care o să ai parte, goeletă blestemată! Du-te şi lua-te-ar dracu’!

Această împrejurare, singura în care căpitanul Cram a fost auzit rostind astfel de cuvinte, a fost mai apoi cercetată de o comisie de disciplină a bisericii congregaţionale din Newaggen; şi comisia, după ce a cântărit bine situaţia în care fuseseră rostite cuvintele, a votat în unanimitate să nu se ia nicio măsură.

Între timp ceaţa se închisese în jurul remorcherului şi goeleta „Iuda Iscarioteanul” nu mai putea fi zărită. Remorcherul făcu pe dată cale-ntoarsă şi se îndreptă către casă. Vântul umed îi îngheţase pe toţi până la oase. S-au spus cuvinte puţine. Conţinutul damigenei fusese de mult golit. Către sud, de la o oarecare depărtare, se auzea când şi când şuieratul răguşit al unui vas oceanic cu aburi.

— Sper că cetăţeanul e asigurat, spuse întunecat căpitanul; căci „Iuda” nu se va da la fund înainte de a-l găsi şi a-l scuf unda.

— Şi s-a mai auzit ceva de goeleta părăsită? am întrebat când căpitanul ajunsese la acest punct al povestirii.

Căpitanul m-a luat de braţ şi m-a condus afară din băcănie, în jos, către stânci. De-a curmezişul gurii micului golf ce se afla în spatele casei sale, blocând intrarea către chei şi pescărie, era întinsă o epavă.

— Aici zace, spuse el, arătând către coastele înnegrite. Asta-i goeleta „Iuda”. Ţi-ai închipuit că se va scufunda în apa mare, unde n-ar mai fi putut face stricăciuni? Nu, domnule, nici dacă toate stâncile de pe coasta statului Mâine ar fi fost încărcate în ea, şi nici dacă fundul calei ar fi fost scos cu totul. A venit şaizeci de mile împotriva vântului. Când remorcherul a sosit a doua zi dimineaţă, „Iuda Iscarioteanul” zăcea aici, de-a curmezişul golfului meu, cu tangonul înfipt în fereastra bucătăriei. Crede-mă, goeletele au suflet!

Morişca ifo & aârătoare

Două lucruri ciudate îţi atrăgeau atenţia la mica biserică de cărămidă de pe dealul din Newaggen. Primul era faptul că pe vremuri fusese legată de pământ, aşa cum sunt unele case de pe vârful munţilor. Urechi mari de oţel se puteau vedea înfipte în tăpşan, de o parte şi de alta a clădirii, şi de una din ele era prinsă încă şi acum o za de

lanţ greu, ruginită. Dealul nu era înalt. O potecă abruptă cobora către golf şi puteai număra şindrila de pe acoperişurile caselor vechi şi pătrate. De cealaltă parte a dealului se vedea o poiană mlăştinoasă cu căpiţe răzleţe de fân sărat, acoperite cu zdrenţe. Faţada bisericii şedea pavăză în calea vântului ce bătea peste insule dinspre ocean.

Cel de al doilea lucru ciudat era morişca de vânt de pe turnul bont. Morişca era de fapt un peşte mare poleit, ce se punea în mişcare la cea mai mică adiere de vânt. Botul îi tremura acum între sud-sud-est şi sud-est-est.

— Întrebi de ce a fost ferecată de stâncă biserica? repetă însoţitorul meu, diaconul şi totodată căpitanul Silas Bibber. Ei bine, pricina' e următoarea. Enoriaşii şi-au dat seama că dealul ăsta e un locaş mai bun pentru o casă de rugăciuni decât mlaştina sărată de dincolo.

Diaconul care era şi căpitan se opri să dea cu o piatră într-o oaie nemernică ce scurma printre pietrele mormintelor.

— De ce avem la morişcă un peşte şi nu un cocoş? continuă. Iată de ce. Fiindcă cocoşul e pasărea diavolului.

Se apleacă să ia un nou proiectil tocmai cirid oaia, care toată vremea mersese pe furiş alături de el, urmărindu-i mişcările cu ochi vicleni, se avântă dintr-o săritură peste zidul de piatră şi se pierdu pe după coama dealului.

— Animal blestemat! exclamă diaconul care era şi căpitan.

Legendele nescrise ale coastelor statului Mâine sunt păstrate de o generaţie pe cale de a se stinge. Bărbaţii şi femeile ce fuseseră tineri pe vremea anilor de aur ai oraşelor de pe coastă – când nu numai Portland, şi Bath şi Wiscasset, şi oraşele dinspre răsărit, dar chiar şi toate micile aşezări strivite între stânci şi valuri se bucurau de o prosperitate fericită, întemeiată pe spirit întreprinzător şi

fler comercial în probleme cum ar fi melasa de Matanzas şi romul de Jamaica – erau bătrâni acum. Între oraşele din Maine, şi porturile Indiiler de Vest a fost şi este o cale dreaptă peste ocean. Era o vreme când legăturile directe cu tărâmurile îndepărtate aduceau schimbări vădite şi tot mai mari în viaţa oamenilor de pe coastă. Aceasta era de asemenea vremea când dreapta credinţă – precumpănitoare în doctrina teologică – lăsa totuşi loc unor superstiţii ciudate şi în unele privinţe caracteristice, care priveau mai cu seamă faptele răuvoitoare ale Duşmanului Omenirii.

Din povestirile căpitanului Silas reiese că acum vreo cincizeci de ani, preotul Purington era bastionul înaintat al credinţei împotriva atacurilor diavolului asupra oraşului Newaggen. Preotul avea un cuvânt greu atât în rugăciuni cât şi în predici. În golf exista convingerea, împărtăşită de toată lumea pe distanţă de mai multe mile de ambele părţi ale coastei, că nimic nu îl supără pe diavol nici pe jumătate cât discursurile de două ceasuri ale preotului Purington, care îi dădeau în vileag fără îndurare apucăturile, îi dezvăluiau cele mai tainice uneltiri şi îi zădărniceau încercările ticăloase.

Tocmai aceste simţăminte de triumf şi mândrie faţă de faptele de arme ale campionului lor i-au făcut pe enoriaşi să-şi dureze o biserică trainică, aşezată la vedere în vârful dealului şi înzestrată atât cu o clopotniţă, cât şi cu un clopot ce putea fi auzit în largul mării, când vântul era prielnic, până în insula Ragged Tail. Preotul însuşi alesese locul şi urmărea cu înfrigurare înaintarea lucrărilor, iar în fiecare nouă cărămidă aşezată pe ziduri se afla o părticică din inima sa.

Într-o noapte cu lună, sâmbătă, la orele unsprezece şi jumătate, de îndată ce ultimul strop de poleială fusese aşternut pe frumoasa morişcă de vânt – donaţie a unui prieten necunoscut – preotul Purington urcă dealul cu

gândul de a-şi bucura ochii la priveliştea clădirii terminate. Închipuiţi-vă uimirea cu care bietul om a descoperit că biserica nu mai era acolo! Nici tu morişcă de vânt, nici tu clopotniţă, nici tu ziduri de piatră şi tindă de lemn, nici cea mai mică urmă de temelii sau pivniţă!

Preotul începu a bate din picioare pentru a se încredinţa că e treaz, întrebându-se dacă nu cumva cele trei păhăruţe de grog cald cu rom, cu care fiica sa Susannah îl întărise împotriva aerului rece al nopţii, jucaseră simţurilor sale acest renghi. Îşi frecă ochii şi se uită lung la lună. Faţa rotundă a acestui corp de iluminat arăta ca de obicei. Privi satul de la poalele dealului. Binecunoscutele case în care dormeau enoriaşii săi se zăreau, toate, limpede în lumina lunii. Văzu oceanul, insulele, golful, goeletele la cheiuri, străzile. Desluşi chiar silueta singuratică a lui Peleg Trott, îndreptându-se pe şapte cărări către casă de la cârciumă, ca şi cum s-ar fi războit cu un vânt potrivnic din faţă. Preotul încercă să strige după Peleg Trott, daidescoperi că vocea nu-i mai da ascultare. Totul în preajmă era aşa cum ar fi trebuit să fie, doar că biserica cea nouă dispăruse.

Uluit de această nemaipomenită întâmplare, preotul rătăci o jumătate de ceas încheiată, fără ţintă, pe vârful dealului. Apoi băgă de seamă că nu era singur. Un ins înalt, înfăşurat într-o mantie neagră, şedea pe zidul de piatră. Străinul părea să fie spaniol sau portughez. Cu coatele proptite pe genunchi şi bărbia sprijinită în palme, urmărea mişcările preotului cu vădit interes.

— Pot îndrăzni să vă întreb, spuse străinul, dacă aţi pierdut ceva?

— Domnule, răspunse preotul, sunt tare nedumerit. Am venit aici în speranţa de a contempla edificiul sfânt în care trebuia să predic pentru prima oară mâine dimineaţă, pornind de la un text din capitolul al treisprezecelea din Apocalips. Nu mai departe de azi după-amiază se ridica

chiar pe locul în care vă aflaţi.

— Ah, aţi pierdut o biserică, spuse străinul cu nepăsare. Dar oare nu se obişnuieşte prin părţile dumneavoastră ca, atunci când se rătăceşte sau se pierde vreuna, să fie trimis pristavul cu clopotul să vestească pe toată lumea?

În tonul vocii sale era ceva care îl făcu pe preot să-l cerceteze mai îndeaproape. Străinul cel înalt se supuse acestei investigaţii cu un calm desăvârşit, răsucindu-şi mustăţile negre. Ochii strălucitori şi siguri părură că se fac şi mai strălucitori când preotul se uită la el.

— Ei bine, spuse în cele din urmă străinul, mă aşteptam să mă recunoşti.

— Cred că ştiu cine eşti, răspunse preotul, dar nu mă tem de tine. Dacă nu mă înşel, tu eşti acela care mi-a nimicit biserica.

Celălalt zâmbi şi dădu din umeri.

— De vreme ce mă sileşti, trebuie să recunosc că mi-am îngăduit o neînsemnată îndrăzneală cu bunul dumitale. Să o nimicesc? Nici vorbă. Am mutat-o doar de pe pământurile mele. Ca să-ţi spun drept, dealul acesta e o aşezare mai vecile de a mea, în care îmi petrec uneori clipele de răgaz, şi mă doare s-o văd împodobită cu un edificiu atât de hidos cum este biserica voastră de cărămidă. Vei găsi întreaga clădire, până la ultima pernă de strană şi carte de rugăuiuni, în pajiştea din vale; şi dacă eşti un om de gust, vei fi de acord cu mine că noua aşezare e mult mai bună.

Preotul se uită peste coama dealului. Într-adevăr, biserica cea nouă se afla acolo, în mijlocul mlaştinii.

— Nu ştiu, spuse preotul cu hotărâre, prin ce şiretlic diavolesc ai făcut asta, dar ştiu că nu ai niciun drept legal asupra dealului. El ne-a fost dăruit de către Elijah Trufant, al cărui tată şi bunic şi-au păscut aici oile.

— Preacucernicul meu prieten, răspunse calm

celălalt, pe vremea când Adam era copil, această colină se afla în stăpânirea familiei mele de milioane de ani. Dacă te interesează, iată actul original de proprietate.

Şi scoase de sub mantie un sul de pergament pe care îl înmână preotului. Acesta desfăşură pergamentul şi încercă să-l citească. Literele ciudate şi destul de şterse ce acopereau pagina se făcură dintr-odată strălucitoare ca focul şi când mina preotului începu să tremure – căci a recunoscut mai apoi că într-adevăr i-a tremurat – se porniră să salte, pârjolind pergamentul oriunde îl atingeau. Când încearcă să scuture foaia, hieroglifele de foc alunecară către, margine, colţul se răsuci şi începu să se zbârcească, din el se ridică un fir subţirel de fum şi întregul document fu cuprins pe loc de flăcări.

— Ce stângăcie din partea dumitale! spuse străinul. Dar nu are prea mare importanţă; întâmplător, ani o copie a actului.

Flutură din mână. Aceleaşi litere de foc, dar mult mai mari, săltau acum peste întreg locul unde fusese biserica. Preotul simţi că începe să ameţească, în vreme ce ochii încercau în zadar să desluşească inscripţia blestemată. Numele proprietarului era scris acum cu litere de jeratic pe toată coama dealului. Iarba uscată luă foc, rămurelele şi tulpinile tufişurilor de afin trosneau în viitoare şi, o clipă, străinul cel înalt fu învăluit în fum şi flăcări ce aruncau o lumină sinistră pe chipul său ameninţător. Strivi cu picioarele nefireasca vâlvătaie şi ea se stinse pe loc.

— După cum vezi, titlul meu de proprietate este pe deplin întemeiat. Cu toate acestea, nu sunt un stăpân prea aspru. Văd că ai la inimă această aşezare. Să zicem că îţi dau voie să o ocupi în calitate de chiriaş, oricâtă vreme doreşti. Va fi nevoie doar, aşa de fermă, să semnezi această mică”…

— Nu, strigă preotul, acum înfuriat. Nu închei niciun fel de pact. Oricine ai fi, Belzebut în persoană, sau doar

unul dintre diavolii săi mai mici, aşa-zisul tău drept e o minciună, actul tău de jeratic un fals, şi te voi înfrunta, pe tine şi toate uneltirile tale, în predica ce-o voi ţine mâine dimineaţă în biserica aceea de cărămidă, oriunde s-ar afla – pe deal sau în mlaştină – şi chiar dacă între timp ai muta-o pe căi necurate în fundul unui hău.

— Va fi o cinste pentru mine să-ţi ascult cuvin tarea, răspunse străinul cu un rânjet batjocoritor.

Când preotul ajunse acasă, fiica sa Susannah îi ascultă povestea, îi mai dădu un pahar de grog fierbinte cu rom, îi înveli cu grijă şi apoi trimise slujnica până la celălalt capăt ai satului, cu instrucţiunea să-l trezească şi să-l aducă într-acolo pe Peletiah Jackson, secund pe bricul „Sister Sal”.

II

După ce bătuse toate uliţele micii aşezări, navigând în cercuri largi prin nenumărate păşuni fără a acesta, Peleg Trott se trezi cam peste o oră după miezul nopţii la jumătatea cărării ce ducea pe deal, cu marea învolburată în spate şi tot fără vânt din faţă.

Se aşeză pe un bolovan să-şi mai tragă sufletul.

— Peleg! răcni către sine însuşi, iar ai bă-ut!

— Îhî, cap tane Trott, am! îşi răspunse. Dă jos ecând ra să mă u e şi io pă vas.

— E la picioa ele la e, Peleg.

— Cum fu drumu’, cap tane Trott?

— Rău. Mai mult ’ndărăt dăcât ’nainte. Vânur…

— Dă-l dracu’ dă vânt!

— S-tr eşti, Peleg. Ţin-tu cârnia a-şa d’ept pin răsare luna ş-apoi coteşte şi zvârle anco à la bisear că, să văz ce zice mo işca.

— S-tr eşti, cap tane Trott.

Şi cei doi, Peleg şi Trott, din nou doar unul, îşi reluară anevoioasa călătorie până sus pe deal.

În vârful dealului, Trott se lovi de acelaşi lucru

nemaipomenit care îl uimise şi pe preot cu vreo oră două mai devreme. Casa de rugăciuni nu mai era!

— Să mă ia dracu’ dacă n-a rupt-o vântu’ din maraj, bolborosi.

după ce cercetă cu grijă orizontul de toate părţile, mai spuse:

— Să mă sărezi şi să mă pui la vânt dacă nu-i colo-n mocirlă.

Peleg întoarse situaţia atent pe toate feţele. În niciuna din peregrinările sale nocturne, nu întâlnise ceva atât de neobişnuit. Interesul său spiritual pentru noul edificiu era de aşteptat să fie mai mic decât al oricărui locuitor din golf, de vreme ce nu se ducea niciodată la slujbă. Dar transportase de la Wiscasset mai mult încărcături de cărămizi pentru biserică în celebrul său „clipper în patru colţuri”, şlepul „Dandelion”, şi interesul pentru felul în care înainta lucrarea îi fusese puternic stârnit de o întâmplare petrecută cu câteva săptămâni înaintea nopţii de care vorbeam.

Într-o după-amiază, un om înalt şi oacheş, purtând o pelerină de prin alte părţi, şedea pe ţărm la Wiscasset, urmărindu-l pe Peleg cum aruncă întruna cărămizi în burta încăpătoare a vasului „Dandelion”.

— Ce se clădeşte? întrebă străinul într-o englezească desăvârşită.

— Bisear că, răspunse Peleg.

— Ortodoxă?

— Nu. Bisear ca lu’ Purin ton din N’Waggen, răspunse scurt Peleg.

— Aha! spuse omul de pe ţărm. Am auzit de acest distins slujitor al bisericii. Sunt bucuros că îşi clădeşte o casă nouă de rugăciuni. Are tot ce-i trebuie?

Peleg era gata să spună „da”, căci ultima încărcătură de cărămizi şi celelalte materiale erau acum în cală. Dar ochii i se opriră din întâmplare pe turnul bisericii din

Wiscasset şi îi veni o idee.

— Dac-aţi vrea să daţi ceva, spuse, lipseşte o pas re ca aia, pentru morişcă.

Misteriosul binefăcător zâmbi.

— Am să vă trimit o pasăre, spuse.

În scurtă vreme sosi cu goeleta de la Poftland un cocoş frumos de lemn, împachetat cu grijă şi gata de a fi suit sus şi poleit. Povestea lui Peleg fusese primită cu oarecare neîncredere la Newaggen, dar acum se trezi eroul zilei, iscusinţa i-a fost îndelung comentată de către diaconii bisericii, care îi dăruiră o jumătate de butoiaş de rom de Medford. Când cocoşul ajunse sus, jumătatea de butoiaş era goală iar Peleg era plin ochi de rom şi entuziasm teologic.

Iată, casa de rugăciuni se află acolo, la mai mult de un sfert de milă de propriile ei temelii. Iată şi binecunoscutul cocoş – mândria şi fala lui Pele-strălucind limpede în lumina lunii. Dar ce vrajă ciudată cuprinsese lumea în astă-noapte? Privind cu atenţie pasărea, lui Peleg i se păru că e neobişnuit de mare. Deşi nu bătea vântul, ea se porni să se rotească cu iuţeală. Peleg auzi desluşit un croncănit prelung şi cocoşul poleit îşi flutură aripile ca şi cum ar fi încercat să se ridice în văzduh. Şi într-adevăr se ridică, ducând cu el casa de rugăciuni. Biserica se legăna, iar clopotul bătea trist, şi se tot ridicau, până când zidurile de cărămidă acoperiră aproape cu totul luna. Apoi cocoşul şi prada sa o porniră iarăşi lin către pământ, plutind o clipă deasupra apelor golfului, şi în cele din urmă se aşezară, nu în pajişte, ci pe vârful dealului, la nici doisprezece iarzi de locul* unde şedea Peleg, cu genunchii tremurând, dinţii clănţănind, şi inima bătând darabana ca o mare cu valuri dese pe fundul plat al vasului „Dandelion”.

— Poţi să mă tai, să mă sărezi şi să m-afumi! izbucni marinarul când îşi reveni în parte din uluire. Mi-s Peleg

Trott, stăpân pe-a opta parte şi comandant pe şlepul „Dandelion”; că n-oi fi vreun calcan chior, sau vreun chefal ţicnit, sau vreun nemernic de cod.

Şi aşa se făcu că oamenii din Newaggen Harbor avură veşti, mai mult sau mai puţin demne de crezare, cu privire la cele petrecute în acea noapte pe teritoriul litigios, între clipa când a plecat preotul Puri nu ton şi clipa când a sosit armata salvării, condusă de Susannah şi Peletiah Jackson.

Iii

Când povestea oarecum fără şir a lui Peleg se termină, fata preotului se întoarse către secundul de pe „SLster Sal”.

— Peletiah, spuse ea, ce e de făcut?

— Părerea mea, spuse diaconul Trufant, este că duşmanul are de gând să-l răpească pe părinte şi pe toţi enoriaşii. E făţarnic şi plin de viclenie.

Peletiah Jackson nu se pricepea la teologie, dar era un tânăr întreprinzător şi o iubea pe Susannah. Îşi luă haina şi spuse:

— Părerea mea este că, dacă retezăm catargul principal, nava are să biruie orice furtună trimisă de diavol. Să aducă cineva o secure.

În zece minute capul lui Peletiah Jackson răzbătea printr-o fereastră aflată deasupra platformei clopotelor. Două clipe mai târziu era agăţat de unul din cele patru turnuleţe care înconjurau baza, clopotniţei. Apoi aruncă grabnic un laţ cu nod marinăresc în jurul turlei groase, mult deasupra capului său. Povestea căţărării sale constituie episodul cel mai eroic din analele oraşului Newaggen. Un nor negru ame „ninţa să acopere luna. Spectatorii emoţionaţi urmăreau de jos, cu răsuflarea tăiată, înaintarea înceată a secundului către vârful clopotniţei. Dacă are să-i alunece mina? Dacă laţul are să se desfacă? Dacă luna va fi acoperită de nor?

— Ar fi şi mai rău, îşi dădu cu părerea Peleg Trott, dacă taman acum i s-ar năzări cocoşului să zboare.

Iar Peletiah urca, mână după mină, până când bravele şi apei picioarele atinseră turla. Acum începu să se târască în sus cu îndemânarea unei maimuţe. Capul liber al frânghiei fu aruncat chiar în jurul vârfului clopotniţei şi, cât ai zice peşte, Peletiah, aşezat bine într-o buclă, izbea cu putere. În lemnăria de sub bila poleită pe care era cocoţat cocoşul blestemat.

Loviturile securii răsunau în aerul liniştit al nopţii. Jos, în aşezarea din golf, se deschiseseră ferestrele şi apăruseră capete împodobite cu scufii de noapte. Domnea o zarvă de iad. Capătul norului acoperi luna şi silueta lui Peletiah se desluşea cu greu; doar când şi când, câte un fulger lumina cocoşul şi pe vajnicul flăcău. Loviturile de secure încetară. Începuse să plouă şi să bată vântul. Loviturile de secure se auziră din nou. Oamenii se strânseră unii într-alţii.

— Părerea mea, spuse diaconul Trufant, este că duşmanul va sosi de îndată într-un car de foc şi…

O bubuitură de tunet întrerupse dezvoltarea ideii. Poc, poc, poc, poc, făcea securea, parcă mai înciudată acum. Din nou un fulger scânteietor – de s-ar prăbuşi odată morişca! Peleg Trott şopti, pătruns de înfricoşare, că zărise cum cocoşul bătea din aripi, ca şi cum s-ar fi pregătit de un nou zbor, cu biserică şi cu Peletiah cu tot. În acea clipă furtuna izbucni cu toată puterea. O lumină orbitoare, un bubuit asurzitor, o lovitură de trăsnet, la care se adăugă un uragan ce cutremură biserica şi tot dealul, un urlet sălbatic sus, deasupra capetelor, pe jumătate strigăt omenesc de triumf, pe jumătate ţipăt de cocoş, şi cu o trosnitură cumplită ceva semănând a minge de foc căzu la pământ, la mai puţin de doisprezece yarzi de obştea înfricoşată, strânsă lângă portalul bisericii.

O clipă mai târziu, Peletiah coborî în grabă pe

frânghie, ud până la piele. Susannah îşi încolăci braţele în jurul gâtului lui şi îi dădu o sărutare – atât de răsunătoare, încât acoperi chiar vuietul elementelor naturii.

A doua zi de dimineaţă scotociră tot dealul în căutarea vreunei urme a moriştii. Nicio aşchie de lemn, nicio fărâmă de poleială nu au fost vreodată descoperite, dar pe stâncă, în apropierea locului unde căzuse mingea de foc, găsiră un semn ca acesta, săpat adânc an granit:

În punctul cel mai înalt al insulei Ragged Tail, la şapte mile în largul mării, localnicii îţi arată şi astăzi o altă urmă, ca de picior, la fel de adânc săpată în piatră. Este întru totul asemănătoare cu prima, şi e îndreptată în aceeaşi direcţie. Demonologii din partea locului sunt de părere că aceste două urme, luate împreună, ar indica un salt de pe uscat până pe insulă, o plecare grăbită din acest ultim loc şi – cine ştie? – fie un ultim zbor în înaltul cerului, fie o cufundare desperată în adâncurile cele mai întunecate ale Oceanului Atlantic.

Coralii «] legendară

O POVESTE DIN ZILELE DE ÎNCEPUTURI

ALE COLONIEI DIN NEW HA YEN

O înflorire neaşteptată şi aducătoare de bani a activităţii firmei noastre a impus achiziţionarea grabnică a unui teren. Asociaţii mei m-au solicitat să negociez cumpărarea câtorva acri pe lângă New Haven, şi am început să fac pe dată demersurile necesare. Tratativele au suferit întârziere datorită unui pasaj neciteţ dintr-un vechi act, care făcea, de altfel, imposibilă obţinerea unui titlu de proprietate în perfectă regulă. Eram pe cale să renunţ la încercarea de a cumpăra terenul, când mi-am amintit că un bun cunoscut de al meu era în măsură să-mi dea informaţia ce nu putea fi descifrată pe act. Acest prietena° profesor la

colegiu, şi se bucura de mare faimă i văţător şi cercetător înflăcărat al epocii colonia oraşului.

L-am găsit în biblioteca sa şi, fără a sta în cumpănă, mi-a dat informaţia de care aveam nevoie şi mi-a indicat unde pot găsi dovezile legale pentru titlul inatacabil pe care-l doream. Am fost impresionat de precizia cunoştinţelor sale, de promptitudinea cu care îi veneau în minte atunci când avea nevoie de ele şi m-am încumetat să-i spun că dobândirea unui volum atât de mare de nume şi fapte trebuie să-i fi cerut un efort uriaş. Spre surprinderea mea mi-a răspuns că mă înşelam, adevărul fiind că stăpâneşte cu uşurinţă astfel de date faptice. Eforturile mari de gândire îi erau cerute de procesele de analiză şi comparare, necesare pentru a separa adevărul de pleava şi rugina tradiţiei şi mărturiilor, şi de raţionamentele impuse de urmărirea corectă a înlănţuirilor cauzale până la rezultatele lor finale care, strânse laolaltă, reconstituie un eveniment istoric aşa cum s-a petrecut în realitate.

— De pildă, spuse, am aici un document care îmi va cere o muncă nespus de grea, pentru a despărţi adevărul de neadevăr.

Băgasem de seamă că pe masă se afla un sul de manuscrise. Pe aceeaşi masă erau aruncate în neorânduială cărţulii, documente, cărţi vechi şi roase de carii, şi nu ştiu de ce atenţia îmi fusese. atrasă în mod deosebit tocmai de acest sul de hârtii. Era vădit un manuscris vechi. Hârtia avea vergi şi nu era liniată <vi cea care se folosea acum un veac sau mai bine; dacă fusese cândva albă, anii o îngălbenisexă, un galben blând, de piele de căprioară, iar grija cu care o mânui mai apoi prietenul meu arăta cât îi era de fragilă fibra. Ştiam că se referea la acest sui de manuscrise vechi şi, aşa cum mă aşteptam, îl luă de pe masă.

— Am aici, continuă el, o povestire veche şi

remarcabilă, pe care am găsit-o printre nişte lucruri
„*\paté într-o mansardă, unde zăcuse mai bine de 1 de ani. Este relatarea unei întâmplări stranii „eşti, despre care auzisem din legende, şi care t-vre întâmplător menţionată în *Marginalia* lui Mather. Am considerat-o dintotdeauna ca nedemnă de a fi luată în serios, socotind fie că tradiţia orală existentă nu are nicio bază, fie că îşi trage izvorul, din halucinaţia unui creier zdruncinat. Acum însă dispun de o relatare pe care nu o pot trece cu vederea. A fost scrisă de un preot deosebit de cucernic, un om care nu ar fi putut rosti neadevăruri, nici măcar în glumă, şi el afirmă că a fost aproape martorul vizual al celor povestite. Cum aş putea în aceste condiţii să resping documentul? Chiar şi un istoric s-ar declara satisfăcut de dovezile aduse în sprijinul ipoteticei întâmplări. Este manuscrisul autentic al unui om despre care ştiu că a trăit, şi nu o relatare din auzite. De vreme ce dăm crezare tuturor documentelor din trecut, trebuie să îl acceptăm şi pe acesta. Nu cunosc vreun fapt istoric confirmat care să aibă o bază mai solidă ca cea pe care o. oferă acest document în sprijinul uluitorului fenomen pe care îl descrie.

Mărturisesc, continuă profesorul cu oarecare însufleţire în glas, că nu mi-a fost dat să rezolv până acum o problemă atât de spinoasă ca cea prezentată în manuscris. Ca isteric sunt nevoit să ¿acceptea adevărate cele ce citesc aici, în timp ce ca specialist în ştiinţele exacte nu mă pot împiedica să nu consider documentul ca o cât se poate de neverosimilă şi improbabilă exagerare. Dacă s-ar bizui doar pe mărturia unei singure persoane, ar putea fi cu uşurinţă respinsă şi calificată drept divagaţia sau alienarea unei minţi bolnave, simptome la care erau puternic predispuşi, datorită austerităţii puritane, nenumăraţi oameni ai acelor vremuri. Sunt însă confruntat cu afirmaţia celui care scrie, cât şi cu confirmarea de

netăgăduit a acestei afirmaţii, şi anume că nu a fost decât unul dintre numeroşi alţi martori. Este, într-adevăr, o problemă interesantă „şi dificultatea de a împăca o mărturie ce trebuie acceptată ca adevăr istoric cu faptul că sunt nevoit să o neg ca posibilitate fizică, o face încă şi mai fascinantă.

Profesorul observase, fără îndoială, că trezise în mine un deosebit interes, şi lucrul acesta îi făcea plăcere. Într-adevăr, nu m-am străduit să i-l ascund şi i-am spus că aş fi fericit să aud povestea care îl pusese într-o asemenea încurcătură. Ca urmare, desfăşură pe dată manuscrisul.

— Se pare, spuse, că a fost scris de reverendul doctor Prentice, şi anume în anul 1880. Bănuiesc că este o scrisoare către* un prieten, cu toate că ravagiile timpului au făcut cu neputinţă de citit primele propoziţii. Având şi alte manuscrise ale clericului – câteva predici – am fost în măsură să fac comparaţii şi am putut stabili că scrisul este acelaşi în toate. Nu o voi citi în întregime, şi voi adapta o parte din text, căci este scris în stilul rigid, pompos, al acelor vremuri, iar multe dintre cuvintele folosite sunt astăzi învechite.

„În anul 1646, meseriaşii şi neguţătorii avură de trecut prin înceicări grele, cum nu mai cunoscuseră nici chiar în zilele de început ale aşezării coloniei din New Haven. Corăbiile zăceau nefolosite în golf, negoţul cu celelalte colonii lâncezea şi, cum coloniştii din New Haven erau mai curând obişnuiţi cu negoţul decât cu agricultura, nu reuşeau să se descurce nici măcar în ceea ce privea strictul necesar pentru a supravieţui. De n-ar fi fost foiţa de caracter şi hotărârea unora dintre oamenii de aici, existenţa însăşi a coloniei s-ar fi aflat în pericol, căci mulţi se hotărâseră să plece, unii chiar făcând demersuri pentru a emigra în Irlanda. Un neam mai puţin curajos şi stăruitor ar fi pierit. În ultimă instanţă, s-au hotărât să construiască o corabie, destul de mare ca să poată trece oceanul, să o

încarce cu mărfuri şi să o trimită cătns Anglia, în speranţa că pierderile de până atunci vor *îl* redobândite prin dezvoltarea negoţului cu patria-mumă. Cu mari sacrificii au construit nava în colonia de la Rhode Island.

Îngheţul închisese râurile mai mici şi pământul era acoperit de zăpadă când corabia pătrunse în portul New Haven. Mare fu bucuria oamenilor când o văzură; iar cele 150 de tone ce-i măsurau mărimea stârniră uimire, căci în portul lor nu mai intrase până atunci niciodată o corabie atât de uriaşă. Cu toate pânzele sus şi arborând marele pavoaz, se apropie de locul de ancorare cu graţie şi iuţeală, spre încântarea celor ce se adunaseră pe ţărm să o întâmpine. Curajul oamenilor renăscu la vederea ei şi spuseră:

— Va fi iarăşi belşug şi ne vom spori, cu voia Domnului, averile.”»

Căpitanul corăbiei, domnul Lamberton, părea însă destul de posomorât, şi doctorul Prentice menţionează că Lamberton i-ar fi spus în taină că, deşi corabia era minunat construită şi putea atinge o viteză bunicică, era cu toate acestea atât de netrebnică – înţelegând prin aceasta înclinarea spre ruliu în ape neprielnice – încât se temea că va băga în mormânt pe toţi Cât I 00 vor călători cu ea. El nu-şi împărtăşi însă îndoielile nimănui altcuiva. Corabia fu încărcată şi gata de plecare la începutul lunii ianuarie 1647.

Frigul ce domnise vreme de cinci zile şi nopţi înaintea clipei stabilite pentru plecarea spre Londra fu nespus de aprig, cum nu se mai pomenise până atunci. Trebuie să fi fost mult sub zero grade, căci apa sărată îngheţase până departe în larg şi corabia era prinsă în gheaţă, ca ţintuită de nenumărate ancore. Oamenii de prin acele meleaguri nu obişnuiau să trândăvească, aşa încât, cu neasemuită hărnicie, tăiară în gheaţă un canal lat de patruzeci de picioare şi lung de cinci mile, până la apele

libere de dincolo de strâmtoare. Corabia îngheţase cu prova îndreptată spre ţărm, şi fură nevoiţi să o remorcheze în larg cu pupa înainte, ceea ce era socotit un semn prost.

Căpitanul Lamberton era de părere că marea şi puterile vrăjmaşe ce se înfruntă pentru stăpânirea ei, puteri înclinate către capricii şi nazuri, vor fi fără îndoială tare nemulţumite, luând drept jignire faptul că o corabie intră în apă cu pupa înainte. Iar un bătrân marinar spunea oricui voia să-l asculte că o corabie care pleacă cu pupa înainte se reîntoarce întotdeauna tot cu pupa înainte – cu alte cuvinte nu se mai reîntoarce niciodată în portul din care a plecat.

— Vei băga de seamă, spuse profesorul, părăsind pentru o clipă manuscrisul, că în aceste prevestiri nefaste se pot desluşi urme ale concepţiei mitologice asupra misterelor mării, de care toţi marinarii sunt mai mult sau mai puţin molipsiţi chiar şi în ziua de astăzi. Sunt mai ales impresionat de modul cum au acţionat aceşti colonişti. Crezând în predestinare în problemele spirituale, viaţa lor lumească se conforma mai mult sau mai puţin aceleiaşi credinţe. Aşa încât, în pofida acestor semne prevestitoare de rău, nici nu s-au gândit să întârzie lucrurile. Îşi fixaseră o dată pentru plecarea corăbiei, şi aveau de gând s-o respecte. Acest simţământ a fost exprimat de însuşi reverendul Davenport, un om deosebit de cucernic, aşa cum relatează cel ce scrie. Când corabia a început să alunece uşor pe ape, reverendul Davenport a rostit următoarele cuvinte:

„Doamne, dacă dorinţa Ta este ca aceşti prieteni ai noştri să-şi găsească moartea în adâncul mării, ei sunt ai Tăi. Mântuieşte-i”.

Nişte oameni mai puţin aflaţi sub dominaţia credinţei lor religioase n-ar fi plecat niciodată în larg – fără a fi încercat să înduplece, într-un fel sau altul, puterile răufăcătoare despre care aceste prevestiri păreau a spune

că vor birui. Se adunaseră pe gheaţă toţi oamenii din colonie, cu excepţia celor bolnavi şi schilozi, poate opt sute până la o mie de suflete. Pe vasul care pleca se aflau prietenii şi rudele lor. Cuvintele de rămas bun fură spuse fără tristeţe, dar şi fără bucurie. Reţinerea, înăbuşirea, aş putea spune chiar îngheţarea oricărei emoţii, era regula de viaţă a acestor oameni, şi din unele expresii folosite în relatare deduc că n-a fost nicicând un rămas bun mai oficial, mai puţin demonstrativ. Când vasul ajunse la apele adânci şi în clipa când una dintre pânzele mari începea să se umfle în vânt, oamenii căzură, ca dintr-o singură pornire, cu toţii în genunchi pe gheaţă şi se rugară. Corabia se afla la cinci mile depărtare. Văzduhul era limpezit de frig şi vasul se putea vedea desluşit; şi în timp ce oamenii se rugau cu ochii deschişi şi aţintiţi asupra corăbiei ce se îndepărta, aceasta dispăru dintr-odată, pierind atât de repede de-ai fi crezut că i s-a desprins fundul şi s-a scufundat pe loc.

„Da”, se spune mai departe pe pergament, „încă şi mai repede, căci în timp ce cu o clipă mai înainte ochii tuturor a erau aţintiţi asupra corăbiei, în clipa următoare, cât ai bate din palme, ea nu mai era. Ne-am ridicat, am privit cu luare aminte către locul, acum. gol, unde o văzusem ultima oară şi ne-am în – „tors cu uimire unii către alţii. Şi totuşi, în clipa următoare, ea se dezvălui iarăşi ca mai înainte privirilor noastre, şi am urmărit-o până când a dispărut după pragul de pământ ce mărgineşte portul către răsărit. Aşa că ne-am împrăştiat, minunându-ne de această ciudată întâmplare, al cărei înţeles ne era ascuns. Erau unii care credeau că aceasta ar însemna că, aşa cum dispăruse doar ca să reapară, tot aşa ni se va arăta, dintr-odată, la reîntoarcerea din călătorie. Dar erau şi alţii, mulţi, care credeau că, deşi o vom revedea, vederea ei va fi doar una fugară. Şi cu smerită supunere faţă de voinţa Domnului, oamenii se întoarseră

acasă”.

— În toate acestea se poate vedea, spuse profesorul punând din nou manuscrisul pe masă, o împletire inexplicabilă de nădejde şi fatalism care a fost, îmi închipui, una dintre stările de spirit inevitabile ale acestor oameni austeri şi profund religioşi.

— Faptul însuşi al dispariţiei neaşteptate şi al reapariţiei corăbiei ar putea fi probabil explicat prin cauze simple şi naturale, dar nu şi fenomenul descris mai departe.

În ordinea firească a lucrurilor, ar fi fost de aşteptat ca, după scurgerea a trei luni, coloniştii să primească cât de cât veşti despre corabia lor. Nu au primit, totuşi, nimic. Corăbiile care au plecat din Anglia în martie, aprilie, mai, şi chiar iunie, nu au adus niciun cuvânt despre sosirea ei. Încordarea lor nu putea fi alinată decât într-un singur fel. Şi pot afirma, fără vreo altă dovadă, că şi-au găsit alinarea acolo unde credeau că o găsesc întotdeauna, şi anume în rugăciune. Aş spune, de asemenea, fără a mă teme că greşesc, că nu au cerut în rugăciunile lor ca inevitabilul să fie înlăturat, ci s-au rugat pur şi simplu să li se îngăduie să primească cu supunere tot ceea ce le era hărăzit. Sunt îndreptăţit a face aceste afirmaţii, deoarece găsesc referiri în acest sens în manuscris.

Şi profesorul reluă citirea pergamentului:

„Faptul că dăduseră greş în a afla de soarta corăbiei lor îi îndemnă pe aceşti oameni preacucernici către rugăciune, atât laolaltă cât şi în parte, şi ei se rugară ca Domnul – dacă aceasta a fi voia Sa – să le destăinuiască ce făcuse cu prietenii lor şi să-i pregătească pentru a primi cu supunere voinţa Sa divină”.

— Dintre toate relatările pe care le avem cu privire la rugăciune, spuse profesorul, niciuna nu se ridică la înălţimea acesteia. Cuprinde în ea tomuri de istorie. Pe baza acestui simplu text, etnologul şi istoricul ar putea

reconstitui întreaga poveste a unui neam. Observă partea ei omenească, anume apăsarea cumplită a nesiguranţei, şi partea de credinţă religioasă – supunere şi totodată încredere că ruga va fi ascultată.

Aceşti oameni aveau, pare-se, convingerea că o rugăciune atât de fierbinte ca a lor nu putea să se irosească. După ce reproduce rugăciunea, reverendul doctor Prentice îşi continuă povestirea cu o relatare a ceea ce a urmat, ca şi cum acesta ar fi fost răspunsul aşteptat de colonişti. Scrisul lui are acea pregnanţă şi precizie a detaliului – firească la martorul ocular – ce constituie o dovadă de netăgăduit a adevărului spuselor sale. Îmi închipui că la o zi sau două după rugăciune s-a produs „manifestarea”. Dinspre nord-vest s-a ridicat o furtună puternică, acea mânie a elementelor naturii ce premerge uneori în acele regiuni stihia. Se pare că a fost luată drept o prevestire a manifestării care a urmat. După ce a trecut, atmosfera a rămas neobişnuit de limpede. Cu un ceas înaintea apusului, veni şi răsplata încrederii în pronie. În depărtare, acolo unde abia se desluşesc ţărmurile de la Long Island, un om zări o corabie şi se grăbi să-i anunţe pe colonişti. Se adunară pe ţărm şi văzură o corabie cu toate pânzele sus, cu frânghiile încordate de vânt şi coca aplecată într-o parte de apăsarea pe catarge a vântului şi de iuţeala cu care o ducea.

„E corabia noastră”, strigară, „Domnul fie binecuvântat, căci ne-a auzit ruga şi a ascultat-o”.

Şi totuşi, în vreme ce o vedeau luptându-se cu Vântul şi alunecând pe cât se părea cu o iuţeală încât ai fi trebuit să ajungă la ei nu mai târziu de un ceas, băgară totodată de seamă că nu înainta. Astfel nu conteni să li se arate vreme de o jumătate de ceas. Când încă mai erau uluiţi de nedumerire, văzură că dintr-odată corabia se apropiase şi venea cu ceea ce părea o grabă nesocotită şi o îndrăzneală nesăbuită – căci se afla în şenal, şi acesta era îngust şi

adânc, abia cât să îngăduie trecerea, şi doar cu mare îndemânare, a unei corăbii de mărimea ei. Copiii ţipau: „Ce corabie îndrăzneaţă!”, dar cei vârstnici erau cuprinşi de teama de a nu se înţepeni în apa mică sau de a se izbi de ţărm. Făcură, ca urmare, semne de luare aminte. Dar pe covertă nu putură zări pe nimeni.

În cele din urmă le atrase privirea ceva ce nu luaseră în seamă datorită înfrigurării. Portul e îndreptat către miazăzi, şi şenalul însuşi merge drept de la miazănoapte către miazăzi. Corabia se îndrepta spre ei cu mare iuţeală, cu toate pânzele întinse de suflarea fără preget a vântului ce părea să vină ca o furtună dinspre sud; dar vântul bătea de la nord. Şi astfel, deşi avea cursul către nord, o văzură alergând nemijlocit împotriva vântului. Şi ştiură că vor fi martorii unor întâmplări neobişnuite. Când ajunse atât de aproape încât ai fi putut arunca cu uşurinţă o piatră la bord, putură vedea amănuntele mai neînsemnate – niturile, ancora şi lanţurile, prinderile frânghiilor mai mici şi freamătul ritmic al steagului ca o panglică, ce flutura în bătaia vântului. Şi tot nu văzură niciun om la bord.

Coloniştii aşteptară cu resemnare orice alte lucruri ce mai aveau să le fie hărăzite. Deodată, şi tocmai când părea că ajunsese la ei, gabia mare fu ruptă de vânt, tot atât de tăcut ca şi cum s-ar fi destrămat un nor, şi rămase atârnată în întinzătoare. Apoi se rupse gabia arborelui artimon, pricinuind nenumărate stricăciuni. Şi apoi, ca lovite de cel mai cumplit uragan, toate catargele se prăbuşiră pe punte, ca frânte din rădăcină de un vânt ce ar fi suflat fără încetare în cercuri. Pânzele se rupseră în fâşii subţiri şi porniră a se zvârcoli ca şerpii prin aer, în vreme ce odgoanele se smulgeau din legături, se destrămau în bucăţele şi erau suflate, tăcut, pe punţi. Curând coca începu să se aplece într-o parteşi în cele din urmă, ridicată de un val uriaş, se prăbuşi în adânc. Apoi un nor de fum se lăsă chiar pe locul acela –, ca şi cum ar fi căzut o perdea

din înaltul cerului, şi când, după o clipă, dispăru, marea era netedă şi nu se mai vedea nimic. Oamenii rămaseră încredinţaţi că acesta fusese felul în care Atotputernicul îi înştiinţase de sfârşitul cumplit al corăbiei lor şi îi mulţumiră încă o dată că le ascultase ruga. Iar reverendul doctor Davenport declară în faţa obştii că: „Domnul s-a îndurat de noi şi, pentru alinarea sufletelor noastre aflate în suferinţă, ne-a trimisaceastă dezvăluire a felului cum pronia cerească s-a milostivit de cei pentru care ne-am rugat atât de fierbinte şi fără preget”.

— În dar seama, spuse profesorul punând cu grijă deoparte manuscrisul, ce problemă neobişnuită se pune în faţa mea. Dacă accept ca adevărate dovezile scrise, trebuie să o accept şi pe aceasta; şi totuşi, ştiinţa mă învaţă că legile naturii nu pot fi încălcate – nici acum, nici altă dată. Unde este adevărul?

Linilor «! ce apăsa asupra gemenilor Fauciser

King Street e numele şoselei ce şerpuieşte în jurul vârfului crestei impunătoare de la hotarul de sud-est al comitatului Westchester. Ea se încovoaie şi unduieşte, mlădiindu-se după rotunjimile dealului şi, tot abătându-se când către dreapta, când către stânga, îngăduie ochiului să admire minunata privelişte a apelor îndepărtate ale oceanului şi colinele învăluite de ceaţă albăstruie din Long Island. E o şosea falnică, largă – căci în vremea, colonizării, când a fost construită, oamenii erau darnici cu pământul lor – străjuită de o parte şi de alta de ulmi pletoşi şi ici-colo de câte un stejar noduros. Servea nu numai primei sale meniri – aceea de legătură între rada portului şi valea mănoasă dinspre nord, ci în anumite locuri era şi hotar; aşa încât dacă un călăreţ venind de la White Plains către mare s-ar fi întâlnit cu un altul mergând către nord, unul abătându-se spre dreapta şi celălalt ţinând stânga pentru a înlesni trecerea, primul s-ar fi aflat la marginea cea mai de răsărit a statului New York, iar celălalt la

capătul pintenului celui mai de apus al statului Connecticut. Există un loc, cam la şase mile de mare, unde drumul face un cot maiestuos de la răsărit la apus, dezvăluind panorama grandioasă a mării, către răsărit până la crestele ce mărginesc Huntington Bay, către apus până acolo unde apele par a fi brusc zăgăzuite de posomorâtul Fort Schuyler; şi totul se închide, ca prin contrast, cu priveliştea depărtată a stâncilor zdrenţuite din Connecticut. În dreptul acestui cot, în mijlocul unui câmp mohorât şi pustiu, ascuns în spatele unui petic de pădure, se află ruinele posomorâte ale unei case. Pare atât de şubredă şi roasă de vreme şi lipsă de îngrijire, încât e de mirare că nu a răsturnat-o de mult vântul. Cu toate acestea, ea s-a împotrivit furtunilor şi singurătăţii mai bine de o sută de ani, şi când în cele din urmă se va prăbuşi, va fi ca o destrămare bruscă în elemente alcătuitoare. Acum părea hârca unei fiinţe demult pierite. Găurile mari rânjite, tivite cu şindrilă cafenie şi zdrenţuită ca nişte ochi cu gene neţesălate, fuseseră cândva ferestre; şi dedesubt o deschidere căscată ca o peşteră, mărginită de bârne putrede şi subţiate, prinse cu cuie îndoite şi ruginite, arăta locul unde fusese pe vremuri o uşă grea de stejar, prăbuşită acum pe treptele de piatră, ce nu vădeau alt semn de bătrâneţe în afara hainei de muşchi verzui.

Ori de câte ori trecea pe deasupra acestor ruine vântul, părea că geme, iar noaptea strigătul cucuvelelor trezea ecouri ale unor vremi de mult apuse, căci de mai bine de o sută de ani nu se mai auzise niciun sunet în cuprinsul acestor ziduri, în afara scârţâielilor şi huruiturilor tainice ce însoţesc strădania forţelor naturii atunci când distrug ceea ce omul a zidit şi apoi a lăsat să piară, şi a ciripitului sau a ţipătului fără frică al păsărilor care iau în stăpânire locurile părăsite de oameni. Dar oare de ce o casă atât de frumoasă şi de plăcută, cum va fi fost aceasta cândva, şi ar fi putut iarăşi să fie, se părăginise

astfel, ca lovită de molimă? Nimeni nu mai e în viaţă să spună. Nu au fost oare aceleaşi înrâuriri insesizabile care au învăluit necontenit, ca un alt aer, pe băieţii Fancher şi i-au dus către soarta lor de neînlăturat? Dacă aceasta a fost cauza adevărată, deşi poate mai greu de pătruns, de ce nu am admite că şi în locurile unde se socoteşte că superstiţiile ar fi înfrânte şi unde sunt stăpâne doar faptele, mai dăinuie încă credinţe misterioase şi tainice în puterile cărora li se închină astrologii şi necromanţii orientului? Este neîndoielnic că nimeni nu s-a mai aşezat vreodată în aceste locuri după ce băieţii Fancher le-au părăsit, iar cititorul, după ce va fi aflat povestea vieţii lor, va judeca singur dacă oamenii acelor vremuri erau sau nu îndreptăţiţi să creadă că exista un blestem asupra acestei case.

Când pământul s-a umbrit şi apoi s-a întunecat la marea eclipsă din anul 1733, oamenii au fost cuprinşi de spaimă cumplită, căci firea părea a se fi întors pe dos, o linişte împietrită coborâse peste toate, vitele pe câmpuri scoteau ţipete înfricoşate, câinii lătrau, iar păsările de curte se adăpostiseră în coteţe chiar în miezul zilei. Căci oamenii nu aveau, ca astăzi, sprijinul ştiinţei şi nu erau pregătiţi să fie martorii acestei cumplite dovezi a legii şi puterii fără de margini a Atotputernicului.

La ceasul acela se adunaseră în căminul familiei Fancher vecinii, şi se aplecau cu duioşie asupra uneia dintre cele mai tainice înfăptuiri. Şi când umbra de la amiază începu să cuprindă văzduhul, şi să se facă mai adâncă şi mai cuprinzătoare, şi când lumina aceea înfricoşătoare dezvălui privelişti străine şi neobişnuite, vecinii şedeau ghemuiţi în faţa focului celui mare din camera de zi, strânşi laolaltă, vorbind doar în şoapte răguşite şi aruncând priviri furişe pe fereastră către lumina nefirească de dincolo. Doar o singură bătrână blajină se afla în camera din spate, de unde se ivi deodată,

cu înfăţişarea întristată, spunând:

— Ar fi mai bine să moară, căci asta îi va nimici viaţa.

Iar vecinii întrebară în şoaptă, nu de copil, ci de mamă, şi moaşa răspunse:

— Ea nu ştie că soarele s-a întunecat la naşterea copilului.

Moaşa reveni în camera cea mare ceva mai târziu, purtând de data aceasta o făptură culcată pe pernele din braţe, şi ridică pătura de lină spre a lăsa prietenii să zărească pruncul.

— Este… trăieşte? întrebă cineva.

— Din păcate, da. E băiat; şi va fi negru şi crud şi cine ştie dacă nu mai rău; căci nu e cu putinţă ca un lucru ca cel care s-a aşternut peste soare să nu apese şi asupra celui născut într-un astfel de ceas.

Şi pruncul deschise tocmai atunci ochii şi văzură, că, deşi de când îşi aminteau femeile, nu existase niciun Fancher şi niciun Brush din partea mamei care să nu fi avut ochii de un albastru blând, pleoapele ridicate dezvăluiau nişte ochi fără doar şi poate întunecaţi, ce făgăduiau a se face de un negru adânc după trecerea copilăriei; şi chiar micile smocuri de păr de pe cap erau negre, şi câteva dintre bătrânele aflate de faţă erau încredinţate că ochii lor ageri desluşesc o undă oacheşă sub pielea netedă a obrazului.

— Nu plânge, spuse una.

— Nu, dar ţine pumnii strânşi, spuse alta.

— Copiii îi ţin întotdeauna aşa; asta nu înseamnă nimic, spuse moaşa.

— Da, dar nu atât de încleştaţi şi plini de încordare.

— Dacă ar plânge, ar fi mai bine, continuă prima.

— Mă îndoiesc că va vărsa vreodată o lacrimă, spuse moaşa ce-l purta în braţe.

Şi apoi veni tatăl şi se aplecă îndelung asupra primului său născut şi în cele din urmă spuse:

— Numele său va fi Daniel.

Apoi, când umbra de pe pământ se îndepărtase şi femeile se pregăteau să plece, moaşa deschise iarăşi o clipă uşa camerei din spate, şi cu toate că nu spuse niciun cuvânt, toate femeile îi citiră gândurile, atât de pătrunzătoare este intuiţia feminină în astfel de împrejurări, şi se adunară din nou în jurul focului, vorbind în şoaptă şi uitându-se una la alta cu priviri îngrijorate. Şi tocmai când soarele apunea în spatele colinelor White Plains, moaşa se ivi iarăşi, purtând cu grijă o altă făptură şi, în timp ce ridica pătura ca să-l poată arăta, spuse:

— Acesta ni s-a născut când soarele strălucea cu tărie, şi va fi bălai, blând şi chipeş, dar umbra naşterii fratelui său va apăsa asupra lui câte zile va avea.

Cercetând copilul, femeile descoperiră că avea ochii celor din neamul Fancher – ceea ce însemna că erau albaştri; şi părul era bălai ca razele soarelui, asemănător cu cel al maică-sii şi al tuturor rudelor ei.

Iar tatăl se aplecă şi asupra acestuia, spunând:

— Se va numi David.

Desigur, toate acestea erau atât de neobişnuite încât se iscară pretutindeni vorbe de clacă, şi micii gemeni Fancher erau urmăriţi mai cu băgare de seamă cffecât oricare alt copil de prin partea locului, căci nu mică era curiozitatea de a vedea cum îi va înrâuri întâmplarea ciudată şi nefirească ce avusese loc la naşterea lor. Când crescură mai mari, toată lumea se uni în părerea că, decât Daniel şi David, li s-ar fi potrivit mai bine numele de Esau şi Xacov, căci Daniel era oacheş ca unii dintre indienii ce locuiau prin preajmă, iar capul îi era acoperit de un păr negru şi des. Era aspru şi poruncitor şi promitea să devină un bun vânător sau războinic, căci vorbea de lupte şi vărsare de sânge, şi încă înainte de a împlini zece ani îl târâse până hăt-departe pe frate-său, în căutare de indieni pe care să-i înfrângă. Dar David era blând. Iubea ferma şi

vitele. Dar nu simţea nevoie de prieteni, căci Daniel îi era îndeajuns. Şi gemenii crescură aşa, cu David depinzând şi lăsându-se în voia fratelui său ciufulit, ca iedera de pomul pe care îl îmbrăţişează. Dormeau laolaltă, mâncau laolaltă, învăţau alfabetul şi-şi făceau socotelile după aceeaşi carte, aşa că ce ştia unul, ştia şi celălalt, şi deşi erau atât de neasemănători încât păreau a se trage din neamuri diferite, aveau totuşi o singură minte pentru amândoi. şi aceea era a lui Daniel. Şi toată lumea spunea;

— Umbra fratelui său e asupra lui David. şi aşa va fi până când îi va curma viaţa.

Într-o dimineaţă, uitându-se peste câmpuri, tatăl lor spuse:

— Mă tem că până diseară o să vină furtuna. Vântul bate dinspre sud-est. S-ar putea s-aducă ploaie.

Şi Daniel i se împotrivi spunând:

— Nu dinspre sud-est, ci dinspre sud-vest.

— Te înşeli, fiule.

— Nu mă înşel. Eu nu mă înşel niciodată. N-aş fi vorbit dacă n-aş fi fost sigur. Întreabă-l pe David. Îţi va spune acelaşi lucru.

— David va spune ce-ai spus tu. Voi sunteţi două trupuri şi o singură minte.

— Suntem o singură minte fiindcă spunem şi gândim adevărul.

Tatăl zâmbi când auzi pe micul şi autoritarul său fiu spunând aceasta, şi apoi se îndepărtă. După plecarea lui, David spuse:

— Daniel, trebuie să-l convingem pe tata că se înşală, şi că noi avem dreptate.

— Dacă, nu credo cuvântul nostru acum, nu ne va mai crede niciodată.

— Atunci să încercăm să-i dovedim.

— Să facem o morişcă de vânt.

— Dar nu un cocoş.

f

— Nu, nu un cocoş. Dar ce?

— Un războinic.

— Bine. Dar ştim să facem aşa ceva?

— Tu ai să faci capul şi braţele, căci te pricepi să foloseşti briceagul, iar eu voi face trupul şi picioarele. Vom îmbina pe urmă bucăţile şi, dacă ai să ciopleşti la capătul braţelor nişte săbii late, când le va izbi vântul ele vor arăta dincotro bate. Iar tata nu va mai crede că vorbim aiurea când nu suntem de aceeaşi părere cu el.

Aşa că băieţii intrară în magazie şi pe la prânz meşteriseră un chip minunat despre care spuneau că este un războinic, şi ale cărui braţe se terminau cu săbii late, tăiate din şiţă tare. Când unul din braţe era ridicat sus deasupra capului, celălalt era îndreptat ţeapăn către pământ şi oricât de slab ar fi bătut vântul, ele se roteau cu iuţeală ameţitoare.

— Daniel, un războinic trebuie să fie colorat, spuse David, când îşi priviră opera terminată.

— Haina ar trebui să fie roşie, răspunse Daniel.

— Şi pantalonii?

— Albi. Şi ar mai trebui să aibă o barbă înfricoşătoare şi o privire dârză.

Aşa încât au împodobit războinicul şi l-au aşezat pe coama şopronului; şi când sosi tatăl lor, braţele şi săbiile se învârteau în vântul de sud-est şi privea sălbatic, deşi avea ochii aşezaţi anapoda, departe, către orizont, acolo unde colinele din Long Island ating cerul. Şi războinicul rămase acolo, mult după dezlănţuirea furtunii, şi braţele îi fură sfârtecate în lupta cu stihiile, până când într-o noapte o rafală mai puternică îl făcu să se clatine şi să cadă şi rămase acolo, îngropat în ţărână, unde îl sfârşiră viermii. Dar când tatăl îl văzu prima dată, Daniel spuse:

— Când te vei uita la el, adu-ţi aminte că David şi cu mine nu putem greşi.

Iar vecinii auziră povestea cu războinicul şi spuseră:

— Umbra a coborât asupra băieţilor. Cine ştie ce se mai poate întâmpla?

Când Daniel se făcu bărbat, faima puterii sale se răspândi până departe, şi se povestea că doborâse un bou dintr-o singură lovitură şi că prinsese doi hoţi, jos în oraş, şi îi ţintuise în încleştarea de oţel a braţelor sale; şi nimeni nu îndrăznea să-i spună da sau nu, până nu-şi dezvăluia mai înainte el dorinţa. Dar pe David îl iubeau pentru blândeţea lui şi îl respectau pentru îndemânarea cu uneltele. Şi avea o fire atât de îndatoritoare, că era destul să bănuie o dorinţă la vecinii săi, ca să şi încerce să le-o îndeplinească. Aşa încât, atunci când voiau ca Daniel să facă un anume lucru, sau să le dea o mână de ajutor, îşi dezvăluiau păsul lui David, biruindu-l astfel pe Daniel. Căci pe măsură ce trecea vremea, gemenii deveneau tot mai strâns legaţi în porniri şi dorinţe. Dar oamenii spuneau că umbra se face teft mai adâncă şi că inima şi mintea lui David vor fi fără doar şi poate înăbuşite şi că nu peste multă vreme va fi doar umbra fratelui său.

Trăia pe atunci în oraşul Bedford, la câteva mile depărtare, o domnişoară Persia Rowland, şi se spunea despre ea că, deşi bălaie ca celelalte fete, nu mai era alta ca ea, şi ea ştia lucrul acesta şi îi făcea plăcere; şi că năzuia nu numai să fie dorită, dar să i se şi spună, la care mulţi băieţi chipeşi îi îndepliniseră vrerea, spre marea lor nenorocire.

Într-o zi domnişoara Persia chemă pe unul dintre cei care îi făceau mereu voia şi îi spuse:

— Se apropie marea petrecere din ajunul sfântului Valentin şi săniuşul e bun.

— Foarte bine. Dar fie că pârtia e bună sau nu, tinerii tot au să vină de la mile depărtare.

— Fără îndoială. Iarna se plictisesc.

— Dar nu asta e pricina, şi ştii prea bine de ce vin şi

de ce, dacă nu ai fi acolo, ar pleca pe dată.

— Da, dar mă oboseşte să văd mereu tot aceleaşi chipuri, cu privirile aţintite şi dornice. Nu au niciun haz. Am auzit de unul din vale care, se spune, nu-şi opreşte niciodată ochii asupra unei fete; şi nu din sfială, ci deoarece nu îl atrag nici cât negru sub unghie, atât de mult ţine la propria sa umbră – adică la fratele său geamăn. Mi-ar plăcea să-mi încerc puterile asupra unui astfel de bărbat.

— Da, dar nu te-a văzut pe tine, stăpână, căci dacă te-ar fi văzut, şi-ar fi uitat fratele.

— Ai dat ochii cu el vreodată?

— Adesea.

— Şi cum arată? E puternic şi crud, vorbeşte tare şi poartă barbă?

— Într-adevăr, aşa e, şi se spune că toţi bărbaţii, în afară de fratele lui, se tem de el şi că nu vorbeşte cu femeile.

— Dacă vrei să-mi faci un hatâr, aşa cum adesea ai spus că ai vrea, te vei îngriji ca această fiinţă ciudată, împreună cu fratele geamăn, să fie de faţă la serbare. Ţi-am spus, săniuşul va fi minunat.

Şi aşa se făcu că tânărul, dornic să facă orice numai ca femeia aceea să-i zâmbească măcar o dată, s-a apropiat cu sfială de David şi până la urmă i-a smuls făgăduiala că va veni, atât el cât şi Daniel, la serbare. Dar când David şi fratele său vorbiră despre acest lucru, Daniel spuse:

— Ai făgăduit că vom merge; ca urmare vom merge. Dar de ce clevetesc atât despre tânăra aceea? E altfel decât celelalte? Nu au toate ochi, David, ca să ademenească bărbaţii şi nu-şi încreţesc toate buzele, pentru ca surâsul să le fie mai atrăgător? Numai nebunii se lasă fermecaţi astfel: dar ai spus că vom merge, David, şi noi facem întotdeauna ceea ce am făgăduit.

Aşa că, tocmai când tinerii şi tinerele erau prinşi într-

un graţios menuet în marea sală de bal, sosiră printre ei şi fraţii Faneher. Şedeau unul lângă celălalt, la capătul sălii, şi lumina buştenilor uriaşi le dezvăluia limpede chipurile. Erau la fel de înalţi, doar că unul era vânjos şi bine clădit, iar faţa-i părea în lumina slabă mai oacheşă decât era cu adevărat, iar părul negru şi des, ciufulit şi prost ţesălat, rămăsese aşa cum i-l lăsase natura – necuminţit de ani. Celălalt era subţiratic şi bălai ca o fată, iar pe faţa lui zăbovea un surâs, căci chipurile strălucitoare şi rochiile vesele, dansul şi licărul lumânărilor îl încântau.

Domnişoara Persia îi văzuse intrând şi, deşi cu prefăcută cuminţenie şi mişcări pline de graţie se făcea că îi însoţeşte pe dansatori, privirile ei îi urmăreau fără încetare. Când cotilionul se termină, îşi chemă admiratorul şi îi spuse:

— Cel oacheş, ăsta e. Cum de-l laşi să stea acolo? Oare are de gând să-şi ia fratele ca partener la următorul dans? Nu se cuvine. De ce nu-l aduci la mine?

Şi astfel tânărul cu perucă ţeapănă, ciorapi de mătase şi pantaloni de satin se duse la Daniel şi, înclinându-se, îi spuse:

— Mă tem că vă plictisiţi.

— Dacă ar fi aşa, putem pleca aşa cum am venit.

— Dar nu înainte de a fi prezentaţi.

— Am venit să privim, nu să fim priviţi.

— Doreşte să te prezinte, Daniel, spuse fratele său geamăn David.

— Dacă doreşte, să o facă.

Dar tânărul băgă de seamă cu oarecare stânjeneală că Daniel nici nu se gândea să se urnească atâta vreme cât David rămânea locului, şi-şi aminti cât de adesea auzise spunându-se:

— Cel bălai e umbra celuilalt.

Ca urmare îi călăuzi pe amândoi către scaunul cu spătar înalt în care şedea Persia; şi cu toate că Daniel se

propti în faţa ei privind-o dârz şi fără sfială, iar David cu modestia cuvenită înclinându-se adânc în faţa frumuseţii ei, ea nici nu-l băgă în seamă pe cel bălai şi-i vorbi doar celui oacheş:

— Am auzit de dumneata, dar nu te-am văzut niciodată printre noi până acum, spuse ea. De ce?

— Deoarece nu a fost voia noastră, răspunse solemn David.

— Dai1 ar fi trebuit să fie. Oameni ca dumneata îşi fac rău lor, şi celorlalţi, trăind ca nişte pustnici.

Persia îşi dădu seama că numai prin stăpânire de sine şi prin purtări neînfricate ar putea trezi interesul acestui tânăr.

— Vino cu mine, adăugă. Dă-mi braţul, dacă eşti amabil. Precum îmi dau seama, e un braţ puternic. Nu e de mirare că s-a dus vestea dovezilor dumitale de voinicie. Mi-ar plăcea să te aud vorbind şi e mai plăcut să ne plimbăm. Dă-mi voie să îl prezint pe fratele dumitale unei fete. Măcar o dată, dă-mi întâietate şi lasă-l să-i ţină tovărăşie domnişoarei Nancy Brush.

Şi până să-şi dea seama, fiorosul Daniel se trezi plimbându-se cu frumoasa la braţ, în vreme ce David… – măcar o dată, Daniel îl uitase.

— Este o încântare pentru noi să vedem un bărbat puternic, spuse ea. O femeie şi-ar pierde până la urmă încrederea în bărbaţi, dacă nu ar apărea din când în când unul ca dumneata.

— Puterea îmi aparţine şi mie şi lui David. Ce ai cu ea?

— Ce am cu ea? Plăcerea noutăţii. Se zvoneşte că e pe cale să izbucnească un război, că trupele au şi început să lupte la Bunker Hill. Tocmai această putere îmi dă mie, şi tuturor femeilor, un simţământ de siguranţă, căci acum ştiu că există bărbaţi curajoşi şi neînfricaţi, dornici să se lupte cu duşmanul, şi ca urmare vom fi ocrotite. Ah! De ce

oare sunt femeie!

— Vorbeai de putere. E o dovadă de slăbiciune să te plângi de soarta ce ţi-a fost hărăzită.

— Nu ţi-ai deplânge şi dumneata soarta dacă te-ai fi născut fără braţe?

— Dacă ai fi bărbat, ce-ai face?

— Aş vrea să fiu un bărbat puternic şi să mă mândresc cu asta. În vreme de război aş vrea, ca şi dumneata, să conduc oastea, iar în vreme de pace, aş smulge preţuirea şi dragostea oricărei fete frumoase.

— A conduce o oaste e un lucru bun; dar a face curte şi a peţi e o îndeletnicire de bărbat necopt.

— Ce puţin cunoşti şi înţelegi însemnătatea puterii. Cele mai mari victorii pe care le poate cuceri un bărbat sunt celé care îi îngăduie să peţească şi să ia în căsătorie pe oricare dintre fetele pe care le-a văzut şi le-a dorit vreodată. Dacă e mândră, îi poate frânge mândria, şi aceasta e o victorie mai mare decât a câştiga o bătălie; şi dacă e plină de sine, o poate umili, şi dacă e egoistă o poate face să uite de ea însăşi, şi dacă e înzestrată cu însuşiri ce o aşază deasupra tuturor celorlalte fete, însurându-se cu ea va avea mulţumirea că frumuseţea ei e doar a lui, şi asta înseamnă că e mai presus de toţi ceilalţi bărbaţi.

Spunând acestea ridică privirea către el, unduindu-şi gâtul mlădios aşa ca să vadă în întregime chipul lui dârz şi să-l silească să se uite la ea. Şi când el îi văzu faţa, cu întreaga ei frumuseţe, nu spuse nimic, ci o duse în colţul cel mai îndepărtat al sălii celei mari şi apoi, desprinzându-şi braţul, se întoarse astfel încât să stea drept în faţa ei. Se uită lung la ea vreme de o clipă, dar ea nu se pierdu cu firea. În cele din urmă îl întrebă:

— Ce s-a întâmplat? De ce te uiţi atât de aspru la mine?

— Deoarece mi-ai vorbit aşa cum mi-ai vorbit, şi îmi

dau acum seama ce înseamnă frumuseţea femeii. Oare ai mai multă putere decât mine?

— Eu? Să fiu eu mai puternică decât tine?

— Da, tu crezi asta. Iar eu cred că s-ar putea să fii, dar tu eşti vicleană. E asta oare tot un fel de putere? Este oare vreun bărbat dintre cei de aici, sau dintre cei pe care i-ai cunoscut cândva, care să nu ţi se fi supus bucuros? Şi dacă aşa stau lucrurile, oare aceasta nu se datorează tocmai tăriei pe care, cu puţin mai înainte, o pizmuiai la bărbaţi?

— Poate că sunt unii care mi s-ar supune, cine ştie. Dar ca să fiu tot atât de sinceră ca şi tine, este unul care n-ar face-o.

— Nu ştiu dacă aş face-o sau nu, căci de mine bănuiesc că e vorba.

— Da, şi nu ştii? Bine, atunci te voi pune la încercare. Am un căluţ tare nărăvaş; nimeni nu se încumetă să se apropie de el. Cred însă că tu te-ai încumeta. Vrei să vii mâine să mi-l struneşti?

— Am să vin cu fratele meu.

— Deci nu ai curajul să vii singur.

Daniel o privi o clipă, pe jumătate supărat, şi apoi spuse:

— Voi veni singur.

— Acum du-te şi adu-mi-l pe fratele tău. Stă singur şi se uită cu ochi mari la tine. Există oare o legătură nevăzută între voi doi?

— Fratele meu sunt eu, şi eu sunt fratele meu.

— Atunci adu-l repede şi lasă-ne singuri o vreme, căci vreau să-mi dau seama cum se poartă Daniel când este David, deoarece până acum – potrivit ciudatei tale mărturisiri – am văzut doar cum se poartă David când este Daniel.

— Eşti o fată neobişnuită, spuse Daniel uitându-se aproape crunt la ea, cu ochii tot atât de negri ca şi agatul

ce-l purta ca podoabă, dar mult mai luminoşi.

1 – 1 aduse însă pe David şi apoi se retrase şi îi urmări silueta mlădioasă şi subţire în timp ce – la braţul lui David – mergea aşa cum pluteşte lebăda, parcă fără nicio sforţare vădită; şi văzu cât de alb şi graţios îi era gâtul ieşind din horbota moale ce-l învăluia; cum i se aduna părul ca o cunună deasupra capului, cu giuvaierele prinse în el strălucind ca stelele pe cerul iernii; auzi foşnetul mătăsii atunci când trecu pe lângă el şi-şi ridică faţa ca să-l privească; şi-i zări picioarele încălcaţe în conduri albi şi moi, ivindu-se când şi când de sub rochie, ca doi puişori ce-şi scot şi-şi vâră iarăşi capetele sub aripa mamei.

Ce e tăria şi hotărârea mea pe lângă puterea ei”, gândi. „Eu pot fărâma. Dar fiinţa asta mlădioasă te poate sili să faci orice de bunăvoie”.

Se pare că, în timp ce se plimba cu David, domnişoara Persia ar fi spus:

— Nimeni n-ar bănui că sunteţi fraţ:

— De ce?

— Nu v-aţi uitat niciodată împreună în oglindă? întrebă ea.

— De ce-am fi făcut-o? Părerea mea e că oglinda minte, căci indiferent ce aş vedea în ea, nimic nu mi-ar putea clinti credinţa că eu îi semăn lui, şi el îmi seamănă mie. În oglindă nu ne putem vedea cu adevărat pe noi înşine.

— Dar fratele tău e atât de crunt, de întunecat şi de năprasnic!

— E doar cealaltă faţă a mea.

— Iar tu, se spune că eşti blând şi bun şi liniştit.

— E doar cealaltă faţă a lui.

— Vrei să spui că vă întregiţi unul pe celălalt, şi doar împreună alcătuiţi un bărbat întreg, spuse ea.

El râse şi ea urmă:

— Dar nu veţi putea trăi mereu aşa. Există o întregire

mai bună încă decât un frate.

— Spune-mi care e aceea.

— O fată frumoasă; ai să înţelegi cândva acest lucru. Dar tu nu eşti deloc prietenos. Nu te-am văzut niciodată până acum. Vino pe la mine, să ne cunoaştem mai bine. Vino, căci vreau să stăm mai mult de vorbă. Vei veni?

— Vom veni.

— Nu împreună. M-aţi stingheri. Nu aş şti cu cine vorbesc. Vino poimâine şi fă-mi o vizită, acasă. Tata va fi fericit să te cunoască, spuse Persia uitându-se către el cu un surâs şăgalnic şi totodată rugător, nu supus şi plin de gravitate ca atunci când îi smulsese lui Daniel aceeaşi făgăduială; iar David îi promise, şi el, că va veni.

Pe drumul către casă, la ceasul de linişte de dinaintea zorilor, gemenii merseră în tăcere o bună bucată, de drum, poate şi pentru că Daniel mâna caii cu mânie. În cele din urmă spuse:

Nu e ca alte femei, David.

— Nu e, Daniel.

— Are ochi luminoşi.

— Şi obrazul trandafiriu ca scoica pe care o avem în camera cea bună, Daniel.

— Îmi place şi surâsul ei, David, căci e plin de înţelesuri.

— Da, îmi place, dar încă şi mai mult îmi place faţa ei când nu surâde.

— Da, încă şi mai mult. Şi mersul ei mlădios ascunde o mare tărie.

— Bănuiesc că da.

În după-amiaza următoare, Daniel îşi încălecă calul şi zbură pe King Street către Bedford; şi când se întoarse şchiopăta, de parcă se schilodise, dar nu rosti niciun cuvânt.

— Eşti rănit, Daniel, spuse David.

— Da, m-a lovit un cal, dar l-am strunit.

În ziua următoare, David a fost cel care a încălecat şi a plecat, iar Daniel nu a luat în seamă plecarea lui. Şi când s-a întors, nu a rostit niciun cuvânt.

— Te duci la culcare fără să mănânci? întrebă fratele său geamăn.

— Am cinat cu nişte prieteni, spuse David liniştit.

De atunci, şi până când soarele verii birui gheţurile iernii, Daniel şi David mâncară şi dormiră şi munciră împreună, dar în tăcere, şi aproape în fiecare zi unul sau celălalt pleca grăbit către miazănoapte, dar niciodată împreună.

Într-o zi, după ce David plecase, Daniel îl urmă un ceas mai târziu. Merse ţintă până la poarta fermei Rowland şi pătrunse nestingherit până în camera de zi. Aici îl găsi pe David aşezat lângă frumoasa Pers ia, care nu-l auzise pe Daniel intrând.

Se opri în prag o clipă. Apoi spuse:

— David, am stat aici, chiar pe locul pe care stai tu, ieri şi voi sta şi mâine. Suntem oare blestemaţi să nu putem gândi decât cu o singură minte? Vino, frate. Îţi spun. vino!

Nu-i vorbi Persiei, ci se întoarse brusc şi părăsi casa; iar David, fără vreun cuvânt, se ridică şi îl mană.

Fata rămase locului, mută de uimire; şi când în cele din urmă îşi reveni, fraţii erau hăt departe pe şosea.

— Doamne, de-ar fi doar unul singur, şi acela să fie cel oacheş, spuse ea privind prin ochiurile de geam în urma gemenilor, până când aceştia se pierdură în depărtare.

Daniel şi David nu schimbară niciun cuvânt până când ajunseră acasă. Apoi Daniel spuse:

— David, în aceasta, ca şi în toate, avem aceeaşi părere. Tu iubeşti fata, aşa cum o iubesc şi eu. Dacă ai urî-o, aş urî-o şi eu. Dar oricât am fi doar unul singur, pentru lumea din afară suntem doi. O iubim şi trebuie să ne

mulţumim cu atât.

— E-adevărat, Daniel. Ea nu poate rupe legătura ce ne uneşte.

— Te iubesc ca pe mine însumi, David, şi tu-ia fel ţii la mine, căci suntem în toate una, dar cu trupul nu. Ca atare nu trebuie să o mai vedem. Şi, deoarece bărbaţii sunt sfâşiaţi lăuntric de porniri potrivnice, s-ar putea ca unul dintre noi să fie covârşit de patimă şi să încerce să o vadă iarăşi. Dacă se va întâmpla aşa, oricare din noi va fi acela, se va duce la fratele său, îi va mărturisi adevărul şi îi va spune: „Ce să fac? Ce ai de gând să faci cu mine?” Şi cum va hotărî celălalt, aşa se va face.

— E înţelepciune şi tâlc în ceea ce spui, Daniel, şi aşa vom face.

— David, dacă tu vei fi acela care va veni la mine, îţi voi cere ceea ce nădăjduiesc că îmi vei cere şi tu mie, dacă voi da greş.

— Şi anume să-mi pun capăt zilelor?

— Chiar aşa.

Într-o zi, câteva săptămâni mai târziu, Daniel veni la David şi îl conduse la râpa care se mai vede şi astăzi în spatele casei celei vechi.

— David, sunt un biet nevolnic. Am văzut-o ieri. Îţi aminteşti făgăduiala, spuse Daniel scoţând din buzunar un pistol.

David aruncă fratelui său o privire chinuită, în vreme ce Daniel şedea în faţa lui încrâncenat, sălbatic şi întunecat, cu degetul pe trăgaci.

— Nu pot, nu pot, Daniel, spuse David.

— Ba poţi, deoarece dacă aş fi în locul tău. aş putea şi ţi-aş cere să-ţi ţii făgăduiala şi să faci ceea ce te rog. Nu există altă ieşire decât asta; – şi ridică arma.

— Nu, nu pot să-ţi cer să o faci, chiar dacă aşa ne-a fost făgăduiala, spuse David acoperindu-şi ochii cu palmele şi cutremurându-se.

— Te porţi ca un copil, spuse Daniel cu dispreţ.

— Dar, Daniel, putem face şi altceva. A izbucnit războiul. Generalul Washington e în grea cumpănă. Înrolează-te, fă-te soldat. Poate că vei deveni un mare conducător de oşti, aşa cum doreai pe vremuri.

— Dacă îmi ceri să mă înrolez, o voi face.

Şi în aceeaşi noapte Daniel îşi părăsi căminul şi peste trei zile se afla cu generalul Washington la Harlem.

Câteva luni mai târziu, armata se adunase lângă fortificaţiile naturale de la White Plains, pregătindu-se să reziste atacului dat de soldaţii regelui George. Oamenii erau morocănoşi, dar hotărâţi, căci umbra bătăliei coborâse asupră-le, şi vitejia le era mai mare decât nădejdea. Într-o dimineaţă, santinela flancului din extrema stingă, ce-şi avea tabăra la marginea oraşului Bedford, aduse un om întristat şi ursuz şi spuse ofiţerului de serviciu că era vorba de un dezertor ce fusese prins cu o noapte înainte.

— Cine eşti? întrebă ofiţerul.

— Mi se spune David Fancher.

— Ai auzit acuzaţia.

— Acesta este adevărul. Faceţi ce credeţi de cuviinţă cu mine. Dar aş vrea să vă spun un singur lucru – nu am fugit din laşitate.

— Dacă nu, atunci de ce?

— Mă priveşte doar pe mine.

— Ştii care este pedeapsa dacă nu ai o justificare întemeiată? fu întrebat.

— Ştiu care e pedeapsa. Şi poate că mă bucură. Cine-ar putea spune…

Îl luară, şi în faţa ofiţerilor curţii marţiale rămase la fel de ursuz, îşi recunoscu vina. şi nu vrei să spună niciun cuvânt întru apărarea sa. Sentinţa fu pronunţată – să fie împuşcat a doua zi în zori.

Seara, David comunică ofiţerului că ar dori, dacă nu

este prea târziu, să vorbească cu unul dintre soldaţii din plutonul de execuţie, şi ofiţerul spuse:

— Să i se îndeplinească dorinţa.

Şi aşa se făcu că, după căderea nopţii, un soldat a fost adus la corpul de gardă şi – lăsat să intre. El rămase în prag, deoarece nu putea vedea înăuntru, dar spuse:

— Cine a trimis după mine, şi de ce?

— Eu am fost acela, Daniei.

— E vocea lui David!

— Da, Daniel. Daniel, îţi aminteşti cum obişnuiai să trimiţi fără greş la cincizeci de paşi un glonte cu muscheta printr-o bucată de lemn nu mai mare decât palma mea?

— Îmi amintesc.

— Să nu uiţi asta, mâine, când îmi vei vedea mina.

— Nu înţeleg ce vrei să spui, David.

— Ţii minte legământul nostru? Mi-ai făgăduit că dacă voi veni la tine şi-ţi voi spune: „Daniel, am

revăzut-o”, vei face ceea ce am convenit.

— Îmi amintesc că *tu* nu ţi-ai ţinut făgăduiala faţă de mine.

— Dar ai spus că tu ţi-ai fi ţinut-o dacă ai fi fost în locul meu. Daniel, am revăzut-o.

— Ştiam că ai s-o faci, şi aşa voi face şi eu dacă mai trăiesc. E o pornire firească.

— Daniel, când mă vor scoate mâine şi te vei afla în faţa mea, făgăduieşte-mi că vei ţinti locul în care se va afla mâna mea. Şi ea va fi în dreptul inimii.

— Asta face parte din legământ?

— Da.

— Atunci o voi face-o. Dar stai – există o rânduială în treaba asta. Plutonul nu a fost alcătuit încă.

— A fost alcătuit, şi faci parte din el.

— De unde ştii?

— Pentru că era de neînlăturat. Nimeni nu mi-a spus, dar am ştiut.

— Atunci voi face cum m-ai cerut: şi se întoarse, pregăt. induse să plece.

— Stai, Daniel. Ce se va întâmpla unuia, se va întâmpla şi celuilalt.

— Ştiu şi asta. Dar n-avem de ales.

— Daniel, în mâna mea va fi o şuviţă de păr.

— E de la ea. Dă-mi de îndată partea mea! Nu, păstreaz-o! Ce însemnătate mai are în mâna cui se află.

— Când te-ai înrolat, nu m-am putut împiedica să nu te urmez şi, cu toate că nu am reuşit să-ţi găsesc regimentul, ştiam că soarta ne va aduce laolaltă.

— Şi eu ştiam.

— Mă aflam în cantonament lângă Bedford şi ea a trecut, din întâmplare, cu nişte prieteni pe lângă noi. M-a zărit prima şi s-a rugat de mine să mă întorc cu ea. Deşi eram în post, nu am putut să mă împotrivesc şi am urmat-o. M-au găsit şi m-au adus aici, şi mâine dimineaţă întreaga taină, taina întregii noastre vieţi, va fi dezlegată.

— E mai bine aşa, David. Sunt bucuros.

— Ai iubit-o, Daniel?

— Mai mult decât pe mine însumi, şi ca urmare mai mult decât pe tine.

— Acelaşi lucru e, bineînţeles, adevărat şi pentru mine. În nebunia mea i-am spus-o şi ei.

— Aşa cum făcusem şi eu în ziua când am venit la tine şi ţi-am cerut să-ţi ţii făgăduiala.

— Spunea că dacă am fi fost unul singur, ne-ar fi întors iubirea. Dar nu putea să se căsătorească cu amândoi.

— Acestea au fost vorbele ci şi către mine. Nu putem scăpa de soarta noastră, Daniel. Am venit pe lume împreună, odată cu acea mohorâre tainică a firii.

— Iar de plecat, vom pleca tot împreună, David. Şi dacă un astfel de lucru este cu putinţă, să nădăjduim că reîntregirea noastră va fi deplină, în măsura în care

esteadevărat că sufletul omului dăinuie şi după moarte.

— Stai niţel lângă mine, Daniel. Ştiu că nu eşti mâhnit, căci nici eu nu sunt.

— Nu, David, sufletele noastre sunt împăcate.

Şezură astfel multă vreme alături, până când în cele din urmă veni santinela şi îl luă pe Daniel de lângă fratele său cel condamnat.

De dimineaţă îl conduseră pe David pe câmpul din spatele garnizoanei. În urma lui venea un şir de soldaţi ce aveau în frunte un bărbat oacheş şi încruntat, dar nimeni din pluton nu ştia că este fratele omului care îngenunchease mândru şi neclintit, cu capul descoperit, la vreo douăzeci de paşi mai departe. Ceruse să dea el semnalul, şi cererea îi fusese acceptată. Şi le mai spuse că va fi gata atunci când îşi va duce mâna la inimă.

Şirul de soldaţi şedea în faţa lui cu muschetele la ochi, în aşteptarea semnalului, şi David îl privi o clipă pe Daniel – soldaţii povestiră după aceea că surâdea – şi apoi îşi duse mâna la inimă.

Se auzi un pocnet scurt. Soldatul cel oacheş trăsese înainte de semnal şi apoi fu slobozită şi salva celorlalţi, dar David Fancher căzuse la pământ înainte ca glonţul ler să-l fi atins.

Soldaţii văzură apoi un lucru ciudat. Tovarăşul lor cel oacheş, neţinând seama de reguli, se apropie de cel căzut, păru că se apleacă asupră-i şi apoi se prăbuşi la pământ alături; şi când ajunseră şi ceilalţi acolo, descoperiră că erau doi morţi în loc de unul singur.

Cu toate că soldaţii sunt obişnuiţi cu întâmplări înspăimântătoare, aceasta fusese atât de nefirească, încât puseră să se facă cercetări. În cele din urmă veni un om care privi feţele celor morţi şi spuse:

— Aceştia sunt fraţii Fancher. Gemeni.

Iubitorii de «iurcri

Nicholas Vance, student la universitatea Harvard, avu ghinionul, în semestrul al doilea al ultimului an de studiu, să sufere aproape fără încetare de nevralgii acute. Boala nu îi provoca numai o mare durere a feţei, dar îl şi lipsea de avantajele cursului bine documentat al profesorului Surdity asupra logicii speculative, un domeniu pe care Vance îl iubea cu patimă.

Dacă Vance s-ar fi dus de la început la un medic priceput, aşa cum îl îndemnase domnişoara Margaret Stull, ar fi fost fără îndoială lămurit că tensiunea intelectuală fusese cea care îi pricinuise aceste chinuri ale feţei. Şi ar fi fost desigur sfătuit, pentru a-i potoli durerile, să părăsească pentru o vreme logica speculativă şi să se dedice pescuitului.

Dar deşi tânărul o iubea pe domnişoara Margaret Stull, sau cel puţin o iubea în măsura în care poţi iubi pe cineva care nu resimte interes pentru axiome, avea o consideraţie redusă pentru părerea ei într-o problemă ca cea a nevralgiei. Aşa că, într-o dimineaţă când durerea ajunsese la paroxism, în loc să se consulte cu un membru al facultăţii de medicină, calificat după toate regulile, trecu în goană podul pentru a cere sfatul lui Tithami Concannon, cea mai nepotrivită persoană la care ar fi putut apela într-o astfel de împrejurare.

Tithami era şi el specialist în logică speculativă. Locuia la etajul patru şi singura sa fereastră se deschidea către o privelişte mohorâtă de curţi dosnice şi frânghii cu rufe. Printr-un proces subtil de raţionament, reuşise să se convingă că fereastra se bucura de o vedere minunată asupra apusurilor de soare – cu singura condiţie ca soarele să răsară la apus şi să apună la răsărit. Mai mult, cum Tithami era conştient că răsăritul şi apusul sunt noţiuni relative, arbitrar folosite, şi că în mod intrinsec şi absolut nu există o raţiune determinantă pentru ca soarele să călătorească mai curând de la răsărit la apus, decât de la

apus la răsărit, storcea bucurii nesfârşite din contemplarea apusurilor de soare pe care nu le vedea. Iată cât de puternice sunt mijloacele logicii speculative!

Tithami îşi datora pregătirea şcolară numelui său. Thomas Concannon, care cu treizeci de ani în urmă îi învăţa pe studenţii din anul întâi ai universităţii Harvard cum să pronunţe digama, murise cu o lună înaintea naşterii lui Tithami. Micuţa doamnă Concannon, biata de ea, dorind din tot sufletul să aducă un prinos meâhoriei soţului decedat, boteză copilul după numele unui verb grecesc pentru care profesorul avea o deosebită consideraţie şi despre ale cărui nenumărate folosinţe îl auzise adesea vorbind eu entuziasm. Familia se strădui în zadar s-o convingă pe mama cea slabă de minte să renunţe la această idee, sau cel puţin să facă un compromis prin Timothy, care se apropia la auz de verbul cel păgân, fiind totodată pe deplin respectabil în ceea ce priveşte înţelesul. Mama nu vru să cedeze nicio iotă – şi copilul fu botezat Tithami[1011]. Acest nume ciudat se dovedi însă o neaşteptată zestre şi binecuvântare. Un unchi îndepărtat, bogat şi excentric, amuzat de umorul ascuns al denumirii, se oferi să asigure tânărului Tithami cea mai bună educaţie care se putea dobândi cu bani, şi *se* ţinu de cuvânt de la grădiniţă şi până la Heidelberg. În această ultimă instituţie, Tithami învăţă atât de multă logică de la renumitul Speisecartius, şi pătrunse atât de adânc în metafizică cu temeinicul Zundholzer, încât deveni inapt pentru orice activitate practică. Se întoarse acasă şi purtă discuţii aprige cu binevoitorul său unchi, reuşind să-l bage 5 n mormânt; dar nu înainte ca bătrânul domn să-l fi ras pe logician din testament şi să-şi fi îndreptat întreaga avere către înzestrarea unui azil de surdo-muţi.

---

10 Literă a alfabetului grec primitiv.

11 Tithemi (grec.) — a pune. Unul dintre primele verbe ce se învaţă la cursul de greacă veche, similar cu amo-amare în limba latină.

— Dragul meu Nicholas, spuse Tithami, când Vance termină de psalmodiat cele douăsprezece cărţi ale istoriei durerii sale, eşti cel mai norocos individ din Boston. Te felicit din inimă. Ia-ţi mâna de pe falcă, aşază-te în fotoliu şi bucură-te.

— Mulţumesc, mârâi Vance care cunoştea fotoliul, prefer să rămân în picioare.

— Ei bine, urmă Tithami plin de voioşie, stai în picioare dacă aşa ţi-e voia, dar stai lintstit. Podeaua scârţâie şi proprietăreasa mea, care îşi facsdn mod nefiresc sânge rău pentru un fleac de chirie, are obiceiul să se repeadă în cameră ori de câte ori cel mai mic zgomot îi aduce aminte de existenţa mea. Ai citit probabil că, în Alpi, chiar şi o briză poate provoca uneori căderea unei avalanşe.

— Dă-o dracului de proprietăreasă! strigă Nicholas. Am venit la tine ca la un prieten, să găsesc înţelegere, nu ca să-ţi baţi joc de mine.

— Nicholas, dacă simţi nevoia să te plimbi în sus şi în jos ca un apucat, continuă Tithami, iartă-mă dacă te sfătuiesc să te fereşti de scândura a treia, numărând de la cămin. E cam putredă. Repet, Nicholas, ai un noroc porcesc. Aş da prânzul meu pe o săptămână pentru o astfel de nevralgie.

— Poţi face ceva pentru mine, sau nu? întrebă Nicholas mânios. Nu-mi place să fac şantaj, dar, pe Jupiter, dacă nu conteneşti cu zeflemeaua, am să scot un strigăt care are să pornească avalanşa.

Un fior vădit trecu prin trupul lui Tithami. Era limpede că ameninţarea nu-l lăsa rece. Se ridică în grabă, şi se asigură că uşa e bine ferecată. Se reîntoarse apoi la Vunce şi i se adresă cu deosebită solemnitate:

— Nicholas, vorbeam absolut serios când te felicitam pentru nevralgie. Şi tu, ca şi mine, eşti un specialist în logică speculativă. Deşi nu te afli în starea ta obişnuită de

receptivitate şi raţionalitate, nu vei refuza, sunt sigur, un silogism. Dă-mi voie să-ţi pun două întrebări socratice simple şi să-ţi prezint un silogism, după care am să-ţi dau ceva ce-ţi va alina durerea; dar, te previn, împotriva convingerilor mele, căci voi avea sentimentul că îţi fac o nedreptate!

— Blestemat fie simţul tău de dreptate! exclamă Nicholas. Accept propunerea.

— Bine. Atunci răspunde-mi la următoarea întrebare. Îţi place sosul indian piperat?

— Foarte mult, spuse Nicholas.

— Să presupunem acum că cineva ţi-ar fi oferit acelaşi sos acum cincisprezece ani – în timpul perioadei de pline şi. lapte a evoluţiei tale gastronomice. Te-ai fi înfruptat din el cu aceeaşi deosebită plăcere?

— Nu, spuse Vanee. Aş fi avut senzaţia că sug capătul înroşit în foc al unui. vătrai.

— Bun. Să trecem acum la silogism. Iată-l. Senzaţiile ce sunt primar neplăcute pot deveni mai mult sau mai puţin plăcute printr-o educare corespunzătoare a simţurilor. Durerea fizică este primar neplăcută. Ca urmare, *chiar şi durerea fizică poate fi transformată într-un izvor de plăceri pe într-o cultivare judicioasă*.

— Asta nu ajută cu nimic nevralgia mea, spuse Nicholas. Şi ce înseamnă, de fapt, toate astea?

— Nu te-am auzit niciodată până acum vorbind cu rea-credinţă despre un silogism, spuse Tithami mâhnit.

Luă apoi un borcănel dintr-un dulap şi scutură din el o grămăjoară de pulbere albă, fină, din care îi dădu lui Nicholas atât cât ar acoperi o monedă veche de aramă de un cent. Făcu aceasta vădit fără tragere de inimă.

— Vino la mine deseară, adăugă, la nouă şi jumătate, şi voi încerca să-ţi dovedesc pe viu ce înseamnă toate acestea, tânărul meu prieten.

II

Asimilarea unui adevăr nou şi cu implicaţii adânci este un proces lent. Mergând spre casă peste pod, Nicholas întorcea pe toate feţele silogismul formulat de Tithami. Când ajunse la poarta principală a casei unde locuia domnişoara Margaret Stull şi o văzu pe tânăra domnişoară udând florile din grădină, îşi dădu seama pentru prima oară că uitase de nevralgie.

Se aşeză pe treptele de la intrare şi aprinse o ţigară, întrebările blânde şi grija duioasă cu care îl înconjură aleasa inimii sale îl făcură să se simtă oarecum ruşinat. Nu era de demnitatea unui tânăr filosof, suferind de o boală eroică, să stea printre flori dând uitării orice suferinţă, şi să resimtă de fapt acel licăr molcom de mulţumire trupească de care este de-presupus că se bucură un câine bine hrănit, când şade întins la soare. Nicholas se simţi dator să supună datele cazului unei analize logice.

Primul rezultat pe care îl obţinu era faptul remarcabil că durerea continua să stăruie în toată intensitatea ei.

După o cercetare atentă a senzaţiilor sale, Vance nu reuşi să descopere vreo schimbare, nici în frecvenţa, nici în intensitatea junghiurilor ce-i străfulgerau nervii. La intervale regulate, dar suportabile, valul de foc se năpustea pulsând prin obraji şi tâmple. Şi când contenea, lăsa în urmă aceeaşi durere surdă ce îi făcuse viaţa da netrăit în zilele dinainte. Nicholas nu putea deci infirma deducţia că pulberea administrată de Tithami nu îi alinase durerea.

Lucrul ciudat era însă că, de când luase pulberea, durerea îi devenise indiferentă. Nicholas fu nevoit să admită, ca logician cinstit ce era, că acum nu ar fi mişcat un deget ca să scape de nevralgie. Transformarea ce apăruse în sistemul său nervos era atât de ciudată, încât aproape că simţea plăcere în zvâcniturile şi junghiurile ce-l străfulgerau şi i-ar fi părut mai curând rău decât bine dacă ar fi încetat. Într-adevăr, cu cât se gândea mai mult, cu

atât mai repede ajungea de concluzia că, în condiţiile actuale, nevralgia era un lux, ceva ce trebuia păstrat cu grijă.

Când împărtăşi această idee domnişoarei Margaret Stull, aceasta fu cuprinsă de îndată de o mare îngrijorare cu privire la integritatea sa mintală şi alergă să o aducă pe mătuşa Penelope. Această domnişoară respectabilă şi plină de experienţă ascultă expunerea fără a vădi mirare sau vreo altă emoţie. Comentariul ei se reduse la un singur cuvânt:

— Morfină, spuse domnişoara Penelope.

— Spune-i lotus, sau ambrozie, exclamă Nicholas, spune-i morfină, sau cum vrei. Dacă stă în putinţa acestui leac binecuvântat să preschimbe chinul în bucurie, durerea în încântare, paroxismul caznelor de dinainte de prânz în fiori de plăcere după-amiaza, *Je* ce oare nu ar fi aşa cum zice Tithami – dar mă voi duce la Boston şi-l voi întreba chiar acum.

Nicholas se opri, căci atât domnişoara Penelope, cât şi Margaret îl priveau uluite. Margaret părea tulburată, dar pe faţa mătuşii ei se zugrăvise o expresie ciudată, pe care avea să şi-o reamintească cât se poate de bine peste câteva ceasuri.

— Domnule Vance, spuse calm domnişoara Penelope, asupra minţii dumitale acţionează acum morfina. Ce-ar fi ca până la cină să te cukn pe canapeaua din salon, unde este răcoare şi linişte? Vei fi mai în măsură să pleci la Boston după o ceaşcă bună de ceai, şi aş fi bucuroasă să mă însoţeşti, deoarece sunt invitată să petrec seara cu câţiva prieteni în West End.

III

La orele nouă şi douăzeci şi cinci de minute, Vance urca scările ce duceau la locuinţa lui Tithami. Îl găsi pe adeptul logicii speculative gătit în haine de seară şi tocmai trăgându-şi pe picior o pereche de cizme strâmte. Acest

lucru îl miră pe Nicholas. Nu ştiuse până atunci că prietenul său era înclinat spre astfel de fleacuri.

— Ei, Nicholas, nu-i aşa că nevralgia nu-i un lucru atât de rău? întrebă Tithami. Cam ca un sos iute atunci când gustul ţi-a fost educat pentru el. Păcat doar că morfina a făcut să nu o mai poţi savura cum se cuvine. Ea ca şi cum ai presăra rumeguş pe o minunată stridie crudă. Dar te vom învăţa, ourând, cum să depăşeşti astfel de practici primitive. De altfel, astă seară o să ieşim împreună.

— Dar nu sunt îmbrăcat, spuse Nicholas.

— Tithami se duse la oglindă şi îşi cercetă cu vădită satisfacţie propriile sale haine cam ponosite.

— N-are nicio importanţă, spuse; nu se va băga de seamă. Acum, fii bun şi coboară tu primul. Dacă drumul e liber, fluieră „Annie Laurie” şi vin şi eu numaidecât. Dar dacă la piciorul scării vei zări o zgripţuroaică, o Borgia, o gorgonă, o Tisiphone mânioasă în rochie neagră de satin, fluieră „Marşul funebru” din opera *Saul*, iar eu voi coborî pe burlan şi te voi ajunge din urmă la colţ.

Din întâmplare drumul era liber, şi notele melodiei j, Annie Laurie” îl aduseră pe Tithami la poartă curând după Nicholas. El îl conduse pe Vance, stradă după stradă, ocolind colţ după colţ şi sporovăind uşuratic cu aerul superior al unui orăşean get-beget, Nicholas nu îl mai văzuse până atunci pe Tithami vădind o atare bucurie de a trăi. Părea că se scuturase de mucegaiul logicii scolastice, vorbea şi umbla ca un cetăţean al veacului al nouăsprezecelea în drum spre o petrecere plăcută.

— Spuneai azi-dimineaţă, rosti Nicholas deschizând timid un subiect asupra căruia era foarte dornic să primească lămuriri, spuneai că durerea fizică este doar o noţiune relativă, de vreme ce aceleaşi senzaţii, dar în grad diferit, pot provoca adesea ceea ce numim plăcere fizică, şi că ea poate fi educată în aşa fel încât să devină un izvor de

neasemuite bucurii. Mie mi se pare însă că această teorie…

— Ce-ţi pasă de teorie, spuse grăbit Tithami şi parcă cu subînţeles, julindu-şi încheieturile degetelor de un felinar pe lângă care tocmai treceau. Ce rost are să vorbim de teorie, când în scurt timp vei vedea ideea pusă în practică?

— Dar spune-mi, te rog, insistă Nicholas, ce înţelegi exact prin relativitatea durerii?

— Păi, spuse Tithami, cine poate, de pildă, trage o linie care să marcheze hotarul dintre senzaţia plăcută pe care o ai după o masă bună, şi senzaţia neplăcută pe care ţi-o provoacă excesul de mâncare? în primul caz, senzaţia e tradusă de creier sub formă de plăcere. În celălalt, aceeaşi senzaţie, doar un pic mai pronunţată, e catalogată drept durere. Eşti oare tot atât de orb ca o cârtiţă de nu-ţi poţi da seama, după ce ai învăţat atâta vreme cu profesorul Surdity, că deosebirea dintre durere şi plăcere nu este nimic altceva decât o confuzie de noţiuni? Nu ţi-a demonstrat oare experienţa de azi cu morfina acest lucru? aruncă morfina, educă-ţi inteligenţa până la nivelul necesar şi vei obţine acelaşi rezultat.

Aici Tithami, istovit parcă să tot parlamenteze, se opri scurt şi începu să danseze ca un apucat în mijlocul străzii.

— De ce dansezi dacă ţi-s strâmte cizmele? îndrăzni să întrebe Nicholas.

— De fapt, *tocmai* pentru că cizmele sunt strâmte şi picioarele mele foarte sensibile, răspunse Tithami.

Nicholas continuă să meargă în tăcere. Purtarea lui Tithami devenea cu fiecare clipă tot mai de neînţeles. Dar uimirea lui Nicholas ajunse la culme, când prietenul său se opri în faţa unei clădiri de cărămidă cu înfăţişare aristocratică. Tithami urcă scările şi trase de clopot cu aerul unui om care şi-a atins ţinta. Şi nu era de mirare că

Nicholas rămăsese uluit. Căci la aceeaşi uşă, şi în aceeaşi seară, doar cu o jumătate de oră mai devreme, o însoţise aici pe mătuşa lui Margaret, Penelope.

IV

Nicholas participase cândva la o întrunire a Primului Club al Radicalilor, într-o casă particulară nu departe de aceea în care intra acum. Scena din salon îi aminti de şedinţa acelor Gânditori înaintaţi. Cam o duzină de bărbaţi şi femei, mai mult sau mai puţin înaintaţi ca înfăţişare, şedeau pe scaune şi canapele ascultând un referat citit cu voce bolborosită de un bărbat înalt, ce şedea într-un colţ şi ţinea manuscrisul lipit de ochelari. Eseul nu părea că suscită prea mult entuziasm. Erau mai multe scaune goale decât auditori.

Când Nicholas şi Tithami pătrunseră în încăpere, aproape toată adunarea se ridică în picioare şi îl salută pe acesta din urmă în tăcere, dar cu toate dovezile unui adânc respect. Saluturile erau aproape orientale în servialitatea lor.

— Eşti un soi de grangur pe-aici, Tithami, şopti Vance ireverenţios.

— Şşt! murmură Tithami ca răspuns. Eu am fost cel care a adus pentru prima oară ideea de la Heidelberg la Boston. Este doar manifestarea recunoştinţei lor pentru marele bine pe care li l-am făcut. Dar ascultă comunicarea.

Vorbitorul tocmai spunea:

— Să presupunem că principiul de care vorbeam reprezintă adevăratul elixir, paradisul pe pământ, şi să presupunem, de asemenea, că vom avansa de la material la intelectual în dezvoltarea acestui principiu; concluzia ce se desprinde este de neînlăturat. Pe măsură ce vom înainta în autodisciplina care ne dă putinţa să obţinem plăceri fizice neasemuite din senzaţii care au fost considerate un blestem încă de pe vremea primei colici a lui Cain, vom găsi bucurii încă şi mai elevate în zona durerilor psihice.

Sunt ferm convins că nu este departe timpul când moartea soţiei sau a soţului va aduce celor iniţiaţi bucurii mai mari decât primul sărut în faţa altarului, falimentul unei averi va constitui un izvor mai puternic de încântare decât primirea unei moşteniri, iar zădărnicirea dorinţelor o împrejurare mai binevenită decât realizarea speranţelor. Aceasta este doar urmarea logică…

Nicholas nu se mai putu stăpâni. Cunoştea vocea, modul de a judeca, ochelarii. Ascultase prea adesea şi prea cu dăruire cursurile profesorului Surdity de la universitatea Harvard, pentru a-l putea confunda cu un altul. Scoase un şuierat scurt. Tithami îl opri tocmai când era pe pragul să-l scoată pe al doilea.

— Mai presus de orice, şopti, nu arăta că te miră nimic din ce-ai putea vedea sau auzi. Şi ai, mai ales, grijă să nu recunoşti pe nimeni din cei pe care îi întâlneşti, chiar de-ar fi propria ta bunică. Acestea sunt regulile de bună-cuviinţă ale casei.

Tithami se ridică şi îi făcu semn lui Nicholas să-l urmeze afară din cameră.

— E prea greoaie conferinţa, spuse. Profesorul aretendinţa să fie monoton. Unora dintre fosilele din grupul nostru le place să stea şi să-l asculte. Probabil că încearcă să ducă principiul până la capăt şi să extragă senzaţii tari din plictiseală. N-are rost să ne pierdem vremea aici. Să mergem mai bine la banchet.

Un coridor, despărţit cu perdele grele, ducea la un alt corp de clădire, ce servise iniţial drept galerie de pictură. Nu avea ferestre. Luminătorul din tavan fusese înlăturat şi camera era complet izolată, asemănător incintelor din piramidele de la Gizeh. Pe o masă, în mijlocul încăperii, fusese întins un ospăţ.

Masa era înconjurată de canapele late, ca acele *lecti* ale romanilor, pe care şedeau culcate mai multe persoane. Câţiva mâncau, dar cei mai mulţi păreau învăluiţi de

îndestularea unei fericiri pasive. În colţurile camerei Nicholas zări câteva maşinării greoaie de lemn. Locul părea pe jumătate sală de banchete, pe jumătate sală de gimnastică.

Aşa cum se întâmplase şi în salonul de la intrare, adunarea se ridică în picioare şi-l salută pe Tithami eu vădită deferenţă. Făcură aceasta aproape mecanic, ca ceva de la sine înţeles. „Iubitorii de dureri” păreau a nu băga în seamă prezenţa lui Nicholas, în orice caz nu mai mult decât ar fi făcut-o pensionarii unei taverne de fumat opiu. Lâncezeala visătoare în care plutea adunarea făcea de altfel locurile să nu pară prea deosebite de o astfel de tavernă.

Tithami se duse glonţ la bufet şi-şi turnă dintr-o carafă un pocal plin ochi.

— E apă tare, explică el, bineînţeles diluată, dar încă destul de concentrată ca să-ţi ardă pielea de pe buze şi să-ţi aprindă gura şi gâtlejul. Nu vrei să încerci un pahar? Nu? Va fi la fel de tare pentru tine, ca un coniac nediluat pentru un copil. Copilul creşte şi învaţă să-i placă coniacul. Vei ajunge şi tu să preţuieşti această băutură. Doctore! Ia un pahar cu mine. Cum te mai distrezi?

În bărbatul ce se apropia în acea clipă, şi căruia i se adresa astfel Tithami, Nicholas recunoscu pe unul dintre cei mai renumiţi medici din Boston, celebru ca practician talentat pe tot cuprinsul statelor răsăritene. La întrebarea politicoasă a lui Tithami, doctorul clătină cu tristeţe din cap.

— Prost, tare prost, răspunse. Moxa nu-mi produce actualmente mai multă plăcere decât o banală ventuză sau o lipitoare. Aş da jumătate din venitul meu să mă pot iarăşi bucura de o simplă nevralgie, aşa cum obişnuiam.

Tithami îi aruncă lui Nicholas o privire plină de subînţeles.

— Şi totuşi, continuă doctorul, meditativ, proştii ăştia

orbi şi ignoranţi care apelează la serviciile mele profesionale insistă să le administrez cloroform pentru o banală amputare. Bănuiesc că nu ar accepta să li se scoată o măsea fără anestezie. Ce păcat că un lux cum e durerea nu poate fi monopolizat de cei ce ştiu să-l aprecieze.

— Cu mijloacele şi cunoştinţele de patologie pe care le aveţi, sugeră Tithami, aţi putea urmări pas cu pas evoluţia durerii şi aţi evita plictiseala.

— Încerc totul, recunoscu medicul cu un oftat. Ţi-ai dat seama vreodată, Tithami, continuă cu însufleţire sporită, că dacă cineva ar descoperi un stimulent mai puternic decât toate substanţele cunoscute astăzi, care să-i aducă întregul sistem nervos la un prag de sensibilizare corespunzător, ar putea să devirlă conştient de circulaţia propriului său sânge? Ce adevărată încântare ar fi să simţi valul fierbinte ţâşnind prin artere, pătrunzând prin capilare, străbătând vinele şi asaltând aorta! Ehei, ce interesantă ar deveni viaţa!

— El se numără printre cei mai avansaţi din grupul nostru, îi spuse Tithami lui Nicholas, după ce doctorul se îndepărtase. Dar merge prea repede. Eu cred în moderaţie în ceea ce priveşte durerea, ca şi în cazul tuturor celorlalte voluptăţi. Fiind cumpătat în plăceri, îmi păstrez tăişul ascuţit. Folosind moxa de trei sau patru ori pe zi, doctorul a omorât găina ce făcea ouă de aur. Nu este destul de filosof pentru a fi un epicurian.

— Ceilalţi prieteni ai tăi sunt tot atât de avansaţi ca doctorul? întrebă Nicholas.

— Oh, Doamne, nu! Cu cât avansezi, cu atât doza trebuie, vezi bine, să fie mărită. În vreme ce un începător se poate mulţumi cu o durere de măsele, sau se poate sătura mâncând pepeni verzi atunci când are colici – ca tânărul de colo – sau înfigându-şi ace cu gămălie în gambe – aşa cum fac cei trei domni de pe canapeaua din stânga – există alţii, cu gusturi mai rafinate, care au nevoie de un

grad mai înalt de durere. Cu toate acestea, lucrul e acelaşi, la toate nivelele. Unii se mulţumesc să fie raţionali în plăceri, alţii se aruncă la extreme. Mă gândesc la un bancher – nu este aici astă seară – care e atât de înnebunit de un instrument de tortură de pe vremuri, un fel de menghină pentru strivit degete pe care a găsit-o într-un magazin de antichităţi, încât o poartă în buzunar când se duce la slujbă şi o foloseşte pe furiş în timpul orelor de lucru. Nu pot înţelege astfel de oameni. Nu-i rămâne de ales decât între a deveni un senzual solidar* sau a da un exemplu prost funcţionarilor săi.

— Cred şi eu! spuse Nicholas.

— Iată acum un personaj foarte diferit, continuă Tithami în timp ce se apropia de ei un neamţ mătăhălos. Se mulţumeşte cu plăcerile cele mai simple. Bună seara, *mein Herr*. Păreţi fericit astă-seară.

— *Ach Gott*! spuse teutonul, am o încântătoare durere de cap. Am –, cum se spune? – m-am dat cu *mein Kopf* de pereţi.

— Iar acolo, continuă Tithami, după ce îl felicitase pe neamţ pentru metoda sa, este unul dintre rarele exemple de nebunie abrutizantă pe care ţi le-aş putea arăta. Omul acela cu mâna înfăşurată şi cu un surâs senin pe faţă a fost destul de neghiob ca să-şi taie într-o zi vârful degetului mic de dragul plăcerii trecătoare pe care i-o provoca această durere usturătoare. E un bun avocat, cu clientelă mare, şi ar fi fost de aşteptat să ştie ce-l aşteaptă. Ei bine, rana s-a vindecat şi bucuria s-a terminat. Aşa că a mai tăiat o bucăţică. Şi a tot mers mai departe, încetul cu încetul, până când a ajuns ca acum să nu mai aibă decât bonturile de la şapte degete, şi numai un singur deget mare cu care să continue distracţia. A inaugurat al optulea deget şi pun rămăşag că-şi va pleda următorul caz în faţa instanţei doar cu degetul mare.

Un scârţâit strident îi atrase acum atenţia lui

Nicholas către maşinăriile de lemn din colţ. Îndreptându-se într-acolo, urmat de Tithami, a fost martorul unui spectacol neobişnuit. Aparatul semăna, în mare, cu o roată de moară cu cupe. Era pus în mişcare de o manivelă la care trudea plin de demnitate un african tuciuriu. Pe obada roţii, legat de mâini şi de picioare, era întins un cetăţean voinic de vârstă mijlocie, cu înfăţişare cât se poate de respectabilă. Era doar în cămaşă şi, deşi fruntea îi era acoperită de broboane mari de sudoare, pe chip avea zugrăvită o expresie de neţărmurită fericire. Cu fiecare rotire a manivelei, solicitarea la care erau supuşi muşchii şi încheieturile grăsunului sporea. Încordarea părea a fi cumplită şi cu toate acestea Nicholas îl auzi murmurând cu o voce de-abia perceptibilă, dar într-un extaz cu neputinţă de descris.

— Mai învârte o dată, George Washington, încă – puţin – yankeule – Tocmai îţi vorbeam, spuse Tithami, de nivelele mai ridicate de durere. Ai în faţă un exemplu. Domnul cel gras este un binecunoscut capitalist şi de asemenea un om fără ocupaţie precisă, ca şi mine. Locuieşte în Beacon Street. E un soi de fanatic, veşnic în căutare de noi dureri. A cumpărat aparatul ăsta la Madrid şi l-a dăruit asociaţiei. Este un exemplar autentic al instrumentului de tortură cunoscut sub numele de „roată”, şi se spune că ar fi fost folosit de inchiziţie. În orice caz, este şi acum în perfectă stare de funcţionare. Cu un om puternic la manivelă, poate oferi un volum uriaş de plăceri rafinate, pe care sper că într-o bună zi vei fi în măsură să le apreciezi.

Nicholas se cutremură şi se îndepărtă de roată. În încăpere se aflau acum vreo treizeci şi cinci – patruzeci de persoane. Adunarea sporise cu cei din salon, profesorul Surdity reuşind în cele din urmă să-şi ducă la bun sfârşit comunicarea. Printre epicurieni domnea o mai mare însufleţire decât la începutul serii. Îmbătaţi de durere, cei

ce luau parte la petrecere deveniseră cam gălăgioşi şi fără frâu.

— Ia să vedem ce fac, propuse Nicholas.

— Simte-te ca acasă, răspunse politicos Tithami. Ţi-am spus că prezenţa ta nu va fi băgată în seamă. Umblă pe oriunde vrei şi, dacă îţi vine chef să încerci oricare din uneltele noastre, nu te codi. Pe mine te rog însă să mă ierţi câteva clipe, cred că îi voi lua locul domnului de pe roată.

Petrecerea continua cu însufleţire sporită. Murmurul vocilor în delir se împletea cu scrâşnetul a două sau trei instrumente de tortură. Într-un colţ, Nicholas zări un grup liniştit, alcătuit din doi filosofi şi o jumătate de duzină de studenţi în teologie. Şedeau pe o bancă prevăzută cu cuie ascuţite şi discutau cu mare însufleţire despre nemurirea sufletului. Câţiva epicurieni se inspiraseră de la neamţ şi se dădeau cu capul de pereţi. Un tânăr, vădit neexperimentat în rafinamentele durerii, părea că-şi trage o plăcere teribilă din cea mai simplă formă de tortură: îşi vârâse un deget într-un spărgător de nuci şi se schimonosea de atâta încântare, strângând totodată minerul aparatului cu cealaltă mână. Doi doctori în teologie se dezbrăcaseră până la brâu şi se flagelau îndatoritor unul pe celălalt cu nuiele de salcie. Trebuie spus spre cinstea simţului lor de echitate că îşi făceau acest serviciu reciproc cu desăvârşită corectitudine, atât în ceea ce privea durata, cât şi în ce privea puterea cu care erau aplicate loviturile. Nicholas ajunse la concluzia că, de regulă, cei ce se îmbătau cu durere deveneau egoişti. Învăluiţi în fericirea propriilor lor senzaţii, epicurienii erau prea puţin interesaţi de plăcerea celor din jur.

Acesta nu era totuşi cazul unui grup de bărbaţi şi femei ce se adunase în cel mai îndepărtat colţ al locuinţei. Murmurul aprins al conversaţiilor şi văditele manifestări de interes arătau că era vorba de o noutate. Lumea aplauda pe inventatorul unui nou pro –, cedeu. Nicholas îşi

făcu loc prin mulţime, dar deodată încremeni mut.

O femeie de vârstă mijlocie şedea pe un divan, cu piciorul băgat într-un coş bine acoperit. Pe podea se vedea un pantof şi un ciorap. Părul femeii era răvăşit şi faţa îmbujorată de o emoţie nesănătoasă. Cu dăruirea unei bacante nebune, începuse să cânte un cântec vioi, dar incoerent. Vocea ei cam stridentă se avânta în tremolourile nesigure ale extazului isteric. Nicholas se întoarse către unul dintre participanţi.

— Ce are în coş? întrebă.

Şase cuiburi de viespi, i se răspunse. Minunat, nu-i aşa? E descoperirea secolului. Şi când te gândeşti că o femeie a fost prima care a avut ideea!

V

Nicholas rămase încremenit de groază şi scârbă. Cunoştea coşul, deoarece el îl adusese de la Cambridge. O cunoştea şi pe femeie, căci era Penelope, mătuşa lui Margaret. Mătuşa lui Margaret – personaj principal într-o astfel de orgie! îşi făcu loc printre spectatori şi se propti în faţa femeii dezlănţuite. Ea ridică privirea şi o expresie nedesluşită de tulbure aducere aminte şi ruşine nesigură îi flutură pe faţă.

— Pune-ţi pantoful, spuse Nicholas cu asprime.

Ea îl ascultă mecanic. Nicholas dădu cu piciorul în coş, rostogolindu-l departe. Printre epicurieni se porni o luptă aprigă pentru însuşirea comorii. Tânărul nu luă în seamă încăierarea lor. O apucă pe domnişoara Penelope de braţ şi o călăuzi afară din locul acela blestemat, afară din casă. Aerul răcoros al nopţii o făcu să-şi revină oarecum în simţiri. Plecă capul şi îl însoţi în tăcere.

Ultima cursă către Cambridge tocmai pleca din piaţă. În timpul îndelungatei călătorii, nici Nicholas, nici tovarăşa sa nu scoaseră un cuvânt. Tăcerea fu curmată abia când ajunseră la poarta casei. Nicholas îşi ridică privirea din pământ. Luna bătea în fereastra dincolo de care dormea,

nevinovată, Margaret:

— Din consideraţie pentru Margaret, şi în propriul dumitale interes, domnişoară Penelope, spuse Nicholas cu voce scăzută dar hotărâtă, jură-mi că nu vei mai pune niciodată piciorul în casa aceea.

Trupul domnişoarei Penelope se cutremura de emoţie. Plângea în hohote. Privi mai întâi către Nicholas, apoi fereastra lui Margaret.

— Jur! spuse în cele din urmă domnişoara Penelope.

O îi) iintic mincinoşi

Dragul meu prieten, îţi va face fără îndoială plăcere să ai veşti cu privire la sanatoriul înfiinţat de curând la Lugville. L-am vizitat acum câteva zile în tovărăşia domnului Merkie, un avocat din Boston, pe care l-am cunoscut întâmplător în tren. Pe drumul într-acolo mi-a povestit nenumărate lucruri interesante despre înzestrarea acelui aşezământ de către regretatul Lorin Jenks. Filantropiei sale clarvăzătoare îi datorăm cu toţii o instituţie care este pe cât de nouă în concepţie, pe atât de nobilă şi practică în scopurile propuse.

După cum ştii, Lorin Jenks a fost preşedintele firmei „Ciorapi şi Şosete Sako”. Era holtei şi un om cu totul deosebit. A câştigat într-o singură zi un milion de dolari, urmărind cum cumpără femeile ciorapi într-un magazin de mâna a doua din Tremont Row. Domnul Jenks a băgat de seamă că clientele şovăiau îndelung să plătească cincizeci de cenţi perechea de ciorapi albi simpli, dar plăteau bucuros şaptezeci şi cinci de cenţi pentru aceeaşi marfă, împodobită însă cu clopoţei roşii la glezne. Cheltuielile de fabricaţie pentru o pereche de ciorapi erau de douăzeci şi doi de cenţi. Mătasea roşie pentru clopoţei costa un sfert de cent.

— Această observaţie, mi-a spus domnul Merkle, a stat la temelia uriaşei averi a lui Jenks. Fabricile Sako au încetat de îndată să mai producă ciorapi simpli. Din acea

clipă, Jenks nu a mai fabricat altceva decât ciorapi cu clopoţei roşii, pe care i-a vândut la preţui cu amănuntul de şaizeci de cenţi perechea. Mi s-a spus că nu există femeie sub şaizeci şi cinci de ani în statele Massachusetts, New Hampshire, Mâine sau Vermont care să nu posede cel puţin o jumătate de duzină de ciorapi de şaizeci de cenţi cu clopoţei roşii.

— Acest lucru, i-am spus, l-ar interesa pe domnul Matthew Arnold. El arată că farmecul şi culoarea…

— Iartă-mă. El arată că Jenks era atât un om practic, cât şi un filosof. Deşi era foarte ocupat, se interesa intens de politică, ca orice cetăţean cu scaun la cap. Era de asemenea un metafizician. Urmărea cu atenţie gândirea speculativă contemporană, înclinând, până curând înaintea morţii sale, către şcoala hegeliană. În fiecare vară lăsa în voia sorţii fabrica de ciorapi şi se-ndrepta fericit spre Concord, pentru a audia conferinţe în livada de meri. Părerea mea personală este că firma Platon, Kant & Co. Îl storcea serios pentru dreptul de participare. Dar Jenks dobândea la Concord idei noi cu privire la îndatoririle sale faţă de omenire.

Domnul Merkle se opri pentru a prezenta’ biletele controlorului.

— În timpul ultimilor ani ai vieţii, întrucât se ştia că este excentric, filantrop şi fără familie, Jenks a fost asaltat de nenumăraţi inşi ce se străduiau să-l cointereseze în diferite scheme de ameliorare a speciei umane. Cu o săptămână înainte de moarte m-a chemat la el.

— Merkle, mi-a spus, vreau să-mi întocmeşti un testament atât de bine făcut, încât niciun rechin din Pemberton Square să nu mi-l poată demola.

— Bine, i-am răspuns. Şi ce vrei de fapt, Jenks?

— Doresc, mi-a spus, să-mi consacru întreaga avere pentru înzestrarea unei instituţii. Ideea mi-a venit pe când eram la Concord.

— Frumoasă treabă, am spus oarecum tăios, să bagi banii câştigaţi cinstit cu ciorapi cu clopoţei roşii în morile de vânt de la Concordun minunat act final pentru un filosof diletant.

— Stai o clipă, spuse Jenks, şi mi s-a părut că îl juca un surâs pe la colţurile gurii. Nu şcoala de la Concord vreau s-o înzestrez, deşi nu neg că sunt unii care speră asta, din şi în afară de livadă. Dar de ce să cheltui bani ca să predai înţelepciune la înţelepţi?

Şi începu apoi să-şi desfăşoare planul măreţ cu privire la înfiinţarea unui „Sanatoriu pentru mincinoşi".

Trenul fluieră la peronul gării din Lugville.

— Câteva zile mai târziu, continuă avocatul, în timp ce ne ridicam şi ne pregăteam să coborâm, acest cetăţean prevăzător şi înzestrat cu simţ civic a murit. Conform prevederilor testamentului, întreg venitul de un milion şi jumătate de dolari în acţiuni de stat şi particulare, în ipoteci inatacabile pe terenuri din Noua Anglie, a revenit sanatoriului, care a fost pus sub conducerea a treisprezece împuterniciţi. Cum au fost administraţi banii, vei vedea singur în câteva clipe.

Am fost întâmpinaţi la uşa sanatoriului de un domn cu înfăţişare plăcută, care vorbea cu un uşor accent nemţesc şi care s-a prezentat ca fiind supraveghetorul-adjunct.

— Iertaţi-mă, spuse politicos, dar care din dumneavoastră este pacientul? 1

— Niciunul, răspunse Merkle râzând. Sunt consilierul juridic al comitetului, iar acest domn este doar un vizitator interesat de modul cum funcţionează instituţia.

— Aşa, spuse supraveghetorul-adjunct. Vă rog să fiţi amabili să mă urmaţi.

Am intrat într-un birou şi mi-a întins o condică şi un toc.

— Vă rog să treceţi numele dumneavoastră în Cartea

Vizitatorilor.

Ceea ce am şi făcut. Întorcându-mă să-i spun ceva lui Merkle, am constatat că avocatul dispăruse.

— Tratamentul pe care îl aplicăm, spuse supraveghetorul-adjunct este foarte simplu. Teoria instituţiei noastre este că minciuna, care în nenumărate cazuri ajunge să devină cronică, este o boală morală, asemănătoare cu alcoolismul, şi că îndeobşte poate fi vindecată. Mincinosul, care vine de bunăvoie să se trateze la noi, este supus timp de şase luni unui proces de „forţare". Îl încurajăm, adică, să mintă, îl înconjurăm de mincinoşi egali sau mai iscusiţi în acest meşteşug şi îl îndopăm cu neadevăr până când se satură pe deplin. La acest stadiu are loc o reacţie lăuntrică şi în mai toate cazurile pacientul tânjeşte după adevăr. E gata să întâmpine cu bucurie partea a doua a tratamentului. Timp de alte şase luni se aplică metoda contrară. Mincinosul sătul şi dezgustat este înconjurat ¡de îngrijitori de bună credinţă, încui ajat să studieze literatură sinceră şi, prin puterea prelegerilor, a exemplului şi a influenţei morale, este făcut să înţeleagă cât de lăudabil este să spui adevărul, mult mai mult decât neadevărul. Apoi îl trimitem înapoi în lume; şi trebuie să mărturisesc că sunt rare cazurile de recidivă.

— Aţi întâlnit şi incurabili? am întrebat.

— Da, spuse supraveghetorul-adjunct, din când în când. Dar un mincinos incurabil se simte mai bine aici, în sanatoriu, decât afară, lax pentru lumea din afară, este mai bine ea el să fie aici.

Cineva intră cu un nou pacient. După ce trimise după supraveghetor, adjunctul mă invită să-l urmez.

— Am să vă arăt cum trăiesc pacienţii noştri, şi cum se distrează, spuse. Vom trece mai întâi, dacă nu aveţi nimic împotrivă, prin aripa din stânga, unde veţi putea observa procesul de saturare.

M-a condus prin hol într-o cameră mare, confortabil mobilată, în care se aflau douăzeci sau chiar mai mulţi bărbaţi. Unii citeau, alţii scriau, iar alţii – aşezaţi pe jos sau stând în picioare – discutau în grupuri, plini de însufleţire. De n-ar fi fost drugii de fier de la ferestre, m-aş fi putut într-adevăr crede în salonul unui club respectabil. Călăuza mea s-a oprit să vorbească cu un pacient care întorcea alene paginile unui exemplar uzat din „Baronul Münchhausen” şi m-a lăsat destul de aproape de unul din grupuri pentru a putea desluşi frânturi de conversaţie.

— Undiţa a scârţâit şi s-a frânt în două, tocmai spunea un bărbat voinic, rumen la faţă. Vă spun că dacă Pierre Chaveau n-ar fi avut prezenţa de spirit să mă prindă cu cârligul bărcii de partea pe care o bănuiţi a pantalonilor, aş fi fost tras la fundul lacului în mai puţin de două secunde. Da, domnule, m-am bătut cu el şaizeci şi nouă de minute cu ceasul în mână, şi după ce l-am tras în barcă şi l-am dus la hotel, a dat peste cap cântarul, frumosul cu pete; cântărea treizeci şi şapte de livre şi unsprezece şaisprezecimi, de mă credeţi sau nu.

— Prostii, spuse un domn mititel ce şedea în faţa lui. E cu neputinţă.

Primul vorbitor păru măgulit de aceste vorbe şi se îmbujoră de plăcere.

— Totuşi, ripostă, astea sunt faptele, pe onoarea mea de pescar. De ce spuneţi că nu e cu putinţă?

— Deoarece, răspunse celălalt calm, este un fapt confirmat ştiinţific, şi pe care orice pescar adevărat din această încăpere îl cunoaşte perfect, că nu există păstrăv în lacul Mooselemaguntieook care să cântărească mai puţin de cincizeci de livre.

— Bineînţeles că nu, interveni un al treilea vorbitor. Fundul lacului este ca o sită – e alcătuit dintr-un fel de şisturi poroase – şi toţi peştii mai mici de cincizeci de livre se scurg prin ea.

— Şi de ce nu se scurge şi apa prin sită? întrebă pacientul cel voinic, pe un ton triumfător.

— Se scurgea, răspunse grav domnul cel liniştit, până când forul legislativ al statului Mâine a emis un decret care i-a interzis să se mai scurgă.

Între timp călăuzii mea revenise şi am străbătut împreună camera.

— Aceşti mincinoşi sportivi constituie cazuri benigne şi mai uşor de tratat. Le dăm drumul după şase până la nouă săptămâni, dezobişnuiţi de a minţi şi cu promisiunea că nu vor mai pescui sau vina niciodată. Omul care minte cu privire la peştele pe care l-a prins, sau la inteligenţa setterului său irlandez, este adesea în toate celelalte privinţe un cetăţean demn de încredere. Şi totuşi, aceste cazuri reprezintă aproape patruzeci la sută din toţi pacienţii noştri.

— Care sunt cazurile care se vindecă cel mai greu?

— Fără îndoială cele pe care le veţi vedea în saloanele de „Călători" şi „Politicieni" ale sanatoriului. Cazurile benigne, cum ar fi mincinoşii-pescari, mincinoşii de salon, bărbaţii irezistibili, mincinoşii alpinişti sau de frontieră (cu excepţia cazurilor din Texas), mincinoşii constructori de căi ferate, mincinoşii specializaţi în cercetări psihice şi alţi mincinoşi de diferite categorii, au voie în prima etapă a tratamentului să comunice liber unii cu alţii. Efectul este în general favorabil. Dar pe „Călători" şi pe „Politicieni" îi ţinem strict izolaţi.

Tocmai se pregătea să mă conducă afară din cameră printr-o uşă opusă celei prin care intrasem, când mi-a atras atenţia o frântură de frază spusă de un domn plin de sine.

— Scipio Africanul mi-a afirmat că…

— Nici nu v-aş putea oferi un exemplu mai bun, spuse călăuza mea în timp ce ieşeam din cameră, pentru ceea ce numim „procedeul forţării" în tratamentul minciunii. Acest

pacient a venit la noi din proprie iniţiativă, acum două luni. Forma bolii sale e banală. Deplin sincer în celelalte privinţe, nu poate rezista tentaţiei de a pretinde că cunoaşte personal şi chiar în mod intim diverse persoane distinse. Prietenii lui îşi băteau atât de tare joc de această slăbiciune, încât atunci când a aflat de înfiinţarea sanatoriului, a avut înţelepciunea să vină aici şi să se supună îngrijirii noastre. Îi merge minunat. Când şi-a dat seama că amintirile sale despre Beaconsfield şi Bismarck şi Victor Hugo nu stârneau senzaţie aici, ci intrau, dimpotrivă, de îndată în competiţie şi erau chiar întrecute de alte trăiri încă şi mai remarcabile, povestite de alţi pacienţi, a fost la început puţin zdruncinat. Dar obişnuinţa este atât de puternică, şi vanitatea tânjind după admiraţie atât de exigentă, încât a început să-şi extindă relaţiile, treptat şi cu prudenţă, înapoi în trecut. Curând a început să ne ofere amintiri despre Talleyrand, Thomas Jefferson şi lordul Cornwallis. Observaţi efectul psihologic al sistemului nostru. Deoarece nimeni nu supune poveştile sale verificărilor obişnuite şi nu-şi exprimă îndoială, sau măcar mirare, la auzul anecdotelor sale, a fost nevoit să meargă din ce în ce mai mult înapoi, trecând de Voltaire şi Wilhelm Taciturnul până la Carol cel Mare, şi mai departe. S-a nimerit să fie în spital şi un alt pacient, cu exact aceleaşi tulburări. Ca urmare, ei se află într-o permanentă întrecere, şi fiecare îl ajută pe celălalt să se întoarcă mai mult în trecut. Nu de mult l-am auzit pe prietenul nostru descriind unul din ospeţele lui Heliogabal, la care a participat ca oaspete de onoare.

— Dar am fost şi eu acolo! a strigat celălalt mincinos. Era în noaptea când ne-a servit capul de bour umplut cu măruntaie de gâscă şi tămâiosul acela formidabil.

— Bine, am întrebat, şi care este prognoza dumneavoastră în acest caz?

— În momentul de faţă, aceşti mincinoşi în probleme

de amintiri personale se fugăresc unul pe altul prin istoria antică, în ritmul de aproximativ trei secole pe săptămână. Nu este de crezut că îi va opri potopul. Nu peste multă vreme îşi vor compara amintirile despre patriarhii de dinainte de potop şi până la urmă vor ajunge la Adam. Dincolo de Adam nu au cum să mai treacă. În acel moment vor fi copţi pentru cura de adevăr; şi după câteva săptămâni petrecute într-o atmosferă de strictă veridicitate în cealaltă aripă a sanatoriului, vor ieşi în lume pe deplin vindecaţi, devenind nişte cetăţeni mult mai folositori decât fuseseră înainte de a veni la noi.

Am urcat la etaj şi am văzut dormitoarele curate ca paharul ale pacienţilor; am trecut prin rezervele în care erau tratate cazurile ce aveau nevoie de izolare; am străbătut aripa dreaptă a clădirii şi sala de conferinţe, unde mincinoşii convalescenţi se adunaseră să asculte o dizertaţie cât se poate de interesantă pe tema „Lipsa de eficienţă a neadevărului din punct de vedere juridic”. Nu am fost surprins să recunosc în conferenţiar pe cunoscutul meu din tren, avocatul Merkle din Baston.

Pe drumul de întoarcere către camera, sau biroul de recepţie, am întâlnit un domn de vreo patruzeci de ani cu înfăţişare plăcută.

— E un binecunoscut membru al înaltei societăţi, mi-a şoptit supraveghe tor ul-adjunct în timp ce pacientul se apropia, şi a fost odinioară cea mai politicoasă şi în acelaşi timp cea mai nesinceră persoană din America. Nimeni nu ar fi putut ghici când spunea adevărul, sau dacă spunea vreodată cu adevărat adevărul. Năravul acesta devenise atât de supărător, încât cunoscuţii l-au îndemnat să vină să se trateze la Lugville. Sunt bucuros că întâmplarea a făcut să-l întâlnim, deoarece este un exemplar minunat de vindecare deplină. Intenţionăm să-i facem ieşirea pe la începutul săptămânii viitoare.

Mincinosul vindecat era cât pe-aci să ne depăşească,

dar supraveghetor ul-adjunct îl opri din drum.

— Domnule Van Ransevoort, spuse, daţi-mi voie să vă prezint pe acest domn care a venit să viziteze sanatoriu] nostru.

— Sunt bucuros să vă cunosc, domnule Van Ransevoort, am spus.

Şi-a ridicat pălăria şi s-a înclinat în mod impecabil.

— Iar eu, a răspuns însoţind cuvintele cu un surâs de fermecătoare politeţe, nu sunt nici bucuros, nici întristat, de a vă cunoaşte. Îmi este pur şi simplu indiferent.

Sinceritatea oarecum surprinzătoare a cuvintelor sale contrasta atât de puternic pu desăvârşita politeţe a purtărilor, încât am rămas buimac. Am bâlbâit ceva despre faptul că nu doream să-l deranjez. Dar cum continua să rămână pe loc, ca şi cum ar fi aşteptat continuarea conversaţiei, am adăugat:

— Presupun că aşteptaţi cu nerăbdare ieşirea din spital săptămâna viitoare.

— Da, răspunse. Sunt destul de bucuros să ies iarăşi în lume, dar soţiei mele îi va părea rău.

M-am uitat către supraveghetorul-adjunct. Îmi întoarse o privire plină de mândrie profesională.

— Ei, atunci, bună ziua, domnule Van Ransevoort, am spus. Voi avea poate plăcerea să vă mai reîntâlnesc.

— Sper că fiu, ar fi destul de plicticos, spuse el strângându-mi mâna cu cordialitate, şi înclinând prietenos din cap către supraveghetorul-adjunct în timp ce se îndepărta.

Dacă timpul nu m-ar împiedica, aş putea umple nenumărate pagini cu descrierea celor văzute în sanatoriu. Totul vădea inteligenţă şi meticulozitate. Am stat de vorbă cu mincinoşi prezentând varietăţi şi grade de înclinare către minciună mai numeroase decât s-ar putea crede că ar fi cu putinţă. Cele mai multe dintre cazuri erau destul de obişnuite. Mincinoşii geniali păreau a fi tot atât de rari

în lăuntrul instituţiei ca şi în afară. M-am convins din observaţiile făcute în decursul fructuoasei după-amiezi petrecute la Lugville că minciuna cronică – aşa cum spunea şi supraveghetorul-adjunct – este o boală susceptibilă de a fi tratată în majoritatea cazurilor. Nu mai este nevoie să insist asupra importanţei experimentului ce se realizează la Lugville cu atâta dăruire şi vădit succes.

Nădăjduiesc sincer că nu vei înţelege greşit motivele care m-au făcut să-ţi prezint cele de mai înainte. Îţi recomand călduros să te foloseşti de primul prilej pentru a vizita personal sanatoriul din Lugville. Aş vrea să vezi cu propriii tăi ochi cât de minunat este administrată moştenirea lui Lorin Jenks, şi ce perspective de îndreptare şi înnoire spirituală oferă sanatoriul nefericiţilor săi pacienţi. Ziua obişnuită de vizită este miercurea Nu mă îndoiesc însă că pe tine te vor primi oricând.

Cuprinsul

Lector: MARIA VONGHIZAS
Tehnoredactor: ELENA POPESCU
Bun de tipar 16.02.1950. Coli tipar 21, 50.

Comanda nr. 90 622
Combinatul Poligrafic „Casa Scânteii” Bucureşti – Piaţa Scânteii nr. 1 Republica Socialistă România